

Mîr

Nikolo Mikavili

Werger Dr . M. S. Cuma

Navrok

Pêdeçûn	4
Depademê.....	21
Diyarî.....	35
Derîyê Yekem	37
Derîyê Duwem	
Li ser Desthilatîyên lidûxwehiştî de	39
Derîyê Sêyem.....	41
Derîyê Çarem	
Çima Şahînşahîya Dara.....	56
Derîyê Pêncem	
Çawan Mirov divê Bajaran yanjî Serdarîkirinan bide.....	61
Derîyê Şeşem	
Li ser Serdarîkirinên nuh yên ku Mirov ew bi çekên xwe	64
Derîyê Heftem	
Li ser Serdarîkirinên nuh de yên ku Mirov ew bi çekên.....	70
Derîyê Heştem	
Li ser wergirtina Serdarîyekê de di rêya mêrkujyê de.....	85
Derîyê Nehem	
Li ser serdarîkirina Neşînvaneke de	91
Derîyê Dehem	
Çawan Merov dikara xurtbûna her Serdarîyekê bide bipîvandin	97
Derîyê Yanzdehemîn	
Li ser Serdarîkirina Ayîndarî de	101

Derîyê Duwazdehemîn	
Li ser bikarîna rêxistina Leşker û Peyayên Serbaz de	108
Derîyê Sêzdehemîn	
Li ser Sipahên Alîkar, Hêzên Tevlihev û Leşkerên Gelêrî de.....	120
Derîyê Çardehemîn	
Çawan divê Serdarek xwe beramberî hebûna Leşker bide bireftarkirin	128
Derîyê Panzdehemîn	
Çima Merov û nemaze Serdar têtin bipesinandin yanjî bidevavêtin	133
Derîyê Şazdehemîn	
Li ser merdbûn û destgirtîbûnê de	136
Derîyê Heftdehemîn	
Li ser dirbûn û nermbûnê de	141
Derîyê Heştdehemîn	
Çawan Serdar divên li ser gotinên xwe de bêtin bimayîn.....	147
Derîyê Nozdehemîn	
Merov divê xwe jiber rûsarkirinê û kîndariyê bide bivegirtin	152
Derîyê Bîstemîn	
Magelo avanîkirina Kelehan û pir pêrabûnên din	169
Derîyê Bîstûyekem	
Çi divê Serdarek ji xwe re bide bikirin.....	177
Derîyê Bîstûduwem	
Li ser dilsozîya Kardarên pê re	184
Derîyê Bîstûsêyem	
Ji Şelafan divê Merov xwe bide bivegirtin.....	187
Derîyê Bîstûçarem	
Çima Serdarên Italî Welatên xwe dane biwindakirin	190
Derîyê Bîstûpênc	
Çi bext di nava tiştên vê dunyayê de dikare bide bikirin	193
Derîyê Bîstûşeşem	
Banga ji bona wergirtina desthilatîyê di Italya de.....	199

Pêdeçûn

Nivîsta Mikavilî "Il Principe" di bin navê "Der Fûrst", "Le Prince" û "The Prince" de bi wêjeyacîhanî ve hate bikirin. Wergerandinên pêşîyî Frensî, Ingilîzî û Elemanî ji cîhanbînîya Barok dihatin biderkevtin, ya ku ji bona wêna Hilgirtvanê bilindî Desthilatîyê di Dewletê Mîrî bi xwîna xwe ve dihate biderkevtin. Ji bona Mikavilî vedîtînen siyasî wan tu rol ji xwe re nedidatin biyarîkirin, magelo Serokê Dewletê bi Mîrekî rewayî ji mala kevnî Serdar ve yanjî ew yekekî Bajarvanîyî gihastî ji bona serdarîkirinê tête biderkevtin, gelo ew bi Mîrekî Kenîştê ve yanjî ew bi Serokê Peyan ve tête biderkevtin; ji bona wîna Mîr bi Mîrê Romanî ve tête biderkevtin, yê ku ew bi Hilgirtvanê bilindî Desthilatîyê ve di Dewletê de tête biderkevtin, weha ew bi Serdare ve tête biderkevtin; Pricipati - Mîrneşînî- ew nebes tenê bi Mîrneşînî ve, lêbelêjî ew bi bêtir yanjî kêmtirjî bi Dewletên serdarîkirîyî Padîşahî ve têtin biderkevtin. Jibervêjî ve belê bi rastî ve tête biderkevtin, ku têgihîştina "Principe" - Mîr- bi giştî ve bi "Serdar" ve û "Principati" -Mîrneşînî- bi "Serdarîkirinê" ve bête biveguhertin, evjî nade binayînîkirin, ku di hin caran de jî Mîrekî rewa yanjî Mîrneşîniyeê dikare pê bête biderkevtin. Nivîsandin ligel 26 deryê xwe de li gora navrok û firehbûnê de bi diyarî ve deryên nemîna hevdû dide biderxistin, tevlivêjî de ew xwe nala nivîsteke mezinîyî bi yekirî û hevgirtî remanî û hevsiwarkirinê dide biderxistin. Her deryek xwe bi zindîbûn ve ji yê berî xwe dide bigewrekirin. Hîç nikare bête gotin, ku li nik "Principe" -Mîr- de; mîna ku hinek ji Rexnevanan didin bigotin, li ser remanên li dûhevduyî rêzkirîyî nezindî de tête biaxivandin. Tayê sorî remanê ji

pêşî tanî dawî de tède nayête bidiyarkirin.

Di deryê duwem tanî yazdehemîn de li ser nîfşên cudan de ji serdarîkirinê, sazîkirin û wergirtina wêna, ragirtin û windakirina wêna tète biaxivtin. Dûra sê derî li ser cewhera Leşker û nemaze li jêrguhpêdana Leşkerê Gelêrî de têtin bipeyivandin. Ev şewêyê nuhî taybetîyî Leşker, yê ku ew li gora şeweyekî nuhî dewletê de tète biderkevtin, mîna ku wî xwe di pêla sedsalên 15 de dayite bipêşvexistin, ji bal Mikavilî de li ser de di dergehên derbasbûyî de hatîye biaxivtin. Tanî dergehê çardehemîn weha li ser koka mêjûyîyî serdarîkirinê û bingehên wêyî leşkerî de tète bipeyivandin. Ji dergehê panzdehemîn û pêve Mikavilî temaşeyî pirsîyarîyên girêdayî bi serdarîyê û avanîya siyasî dewletê ve ji deqa dîtina Serdar de dide bîkîrin. Ev lênerînên hanê tanî dergehê heştdehemîn têtin bidirêjkirin. Ev dergehên hanê bi navka "Pricipe" -Mîr ve têtin biderkevtin. Weha Mikavilî encaman ji gotî de dide biderxistin. Di hersê dergehên dawî de ew xwe ligel vê pîrsê de dide bîkarkirin, Çima Serdarên Italî dewletên xwe dane biwindakirin ? Ew giringbûn bext di siyasetê de dide bixuyanîkirin û ew di dergehê dawî de bi bîrxistinên agirî ve ji bona Mala Midici -Midişî- tîne bidawîkirin, da ku ew desthilatîyê li Italya de bi destên xwe ve bidin bixistin û ew wê ji Barabarn bidin birizgarîkirin. Geh li vir de û gehî li dera hanê de bîr û bawerîyê xwe dayite biderxistin, ku dergehê dawî xwe rast û durust ligel dergehên çûyîn de nade lihevîkirin û ku ew bêtir yanî kêmîr bi zorê ve dergehêkî pêvekirîyî bi tevayê ve tète biderkevtin. Ji bona vêna nikare bête bîrêkirin; jiber ku tevaya avanîya remana nivîstê xwe rep û rast ji bona vê banga hanê di deryê dawî de dide biajotin.

Mikavilî di nivîsta xwe de li ser Mîr de bes û bi tenha ve guh bi Serdarê binavûbangê bi hêz ve pê didate bidan, yê ku wî dikarîbû dewletekê bide bisazîkirin û birêkûpêkkirin. Wî ji bona wîna amojgarî dane bîkîrin. Her sedsalekî ji xwe re bi çavekî din li van amojgarîyan de didate bitemaşekirin. Jîbervêjî ve bi sersûrandî ve nayête biderkevtin, ku bigir bi carekê ve hîç nivîsteke dinî ji wêjeya cîhanî bextekî wetovî veguhertî nala "Principe" -Mîr- ji xwe re nedayite bidîtin.

Vêna di çaxa nivîsandin û diyarîkirina wêna de date bidestpêkirin. Ev nivîstoka hanê ji neçarîya perîşanîyê hate binivîsandin, da ku ew xwe

6 Mîr

pê nala alîkarê dilsozê Mala Midici-Midişî-bide biderxistin, herwehaji pêrejî wî ew jiber derdên xweyî li ser bedbextiya Italya de date binivîsandin, bedbextiya ku wî di dema xwe de, mîna ku wî ew di vî dergehê dawîyî Mîr de bi agirî ve dayite binivîsandin, li ser de dayite bigotin."Ew divabû nala Cuhana bête bikolekirin, nala Pars bête bibendkirin, nala Atinan bête bizîvarîkirin, bi bê Serok, bi bê rêstik divabû ew bihata bişikandî, bitalanîkirin, bizîvarîkirin", ji bal Dujmin de lê bête bipêlêkirin¹ û hêjî tu Rizgarvanekî ji zînetê wêyî lêgûmankirî xwe nedayite bidiyarkirin. Di nava kîjan perîşanyê de û di nava kîjan rewşê de ev nivîsta hanê hatîye binivîsandin, em vê ji nameya bi nav û bangî Mikavilî ve ji 10. çileyêpaşîya sala 1513 de ji bona Dostê xweyî Francesco Vettori didin binasîn, yê ku ew Balyozê Florentinî li nik Papneşînîyê de li Roma de bû². Wî tede rebenîya rewşa jînê dayite biderxistin, ya ku ew li paş biderxistina wî ji nava karê komarê de li ser erdê Bavê xweyî Sant' Andrea li Percussina de li nêzîka Florens de bi neçarî ve ji xwe re wê dide bihilgirtin.

Di 7. çiriyapaşîna sala 1512 de bi 43 salîya wî ve bi biryara yekdengîyî Civatapîremerdên Bajêr ve hemû karmendîyên wî jê hatin bisitandin, li paş ku Serekê wî Piero Sonderini hate bixistin, yê ku ew bi Berpirsiyarê Komara Florenz bû û Midici li paş biryareke "Hevgirêdana Perest" carekedin li cihê wî de hate bidanîn³. Mikavilî nedibû pêyên xwe li nava Şehrebaniyê de bide bixistin û ew nedibû ji herema Florenz jî bête biderkevtin. Nîvsalekê li paş derkirina wîna de ew jiber lêgûmankirina beşdarîyê wîna di tepgirêdana beramberî Midici de ji bona binê zindanê hate biavêtin û ew bi depê azardarîyê ve hate bigirêdan. Li paş demeke dirêj jî de hêjî jiber wê azarîyê movikên destên wî hatibûn werimandin, mîna ku wî ji bona Dostê xwe Vettori dabû binivîsandin. Weha bi wî jî ve bedbextiya Karmendîyekî

¹Ji xwe re li dergehê Bîstûşêş de bidin bitemaşekirin.

²Francesco -Fransisko- Vettori (1474 tanî 1539) Balyozê Florentî li neşîngeha Papayê Leo X. -Liyoyê DEhemîn- de bû. Mikavilî ligel wî de pir dost bû. Veguhertinên nameyên di nava wan de hatine bihilanîn.

³Ji xwe re li K T A Bergê 173 de, di pêdeçûnê de bidin bitemaşekirin. (Bi zimanê Elmanî ve. Cuma).

dewletêyî bilind di vê roja me de jî pê ve hate bikevtin, yê ku wî der derbasbûna hejandineke siyasî de karmendiyên xwe dane biwindakirin û di îro û sibehê de bi bêkarî û bi perîşanîyê ve lê hate binifirkirin. Bêgûman wî bedbextîya xwe ne bi bînfirehbûneke Eyubî ve ji xwe re didate bihilgirtin, ya ku wî ew di nivîsandinên xwe de nala nimûneya Merovanîyê didate bipesinandin. Ew nikarîbû ji xwe re bihata biliberkevtin, ku bes û bi tenha ve jiber veguhertinê di birêvebrina Komarê de Karmendiyên wî jê bêtin bisitandin, piştî ku wî bi dirêjîya 14 salan ve bêtir û baştir bi karê xwe ve hate birabûn. Hergav ji nûve wî gilîyê bedbextîyê didate bikin, ku wê xwe ji bona ser wîna weha hov û dir dayite çbiengkirin. Evaya dibe, ku jiber dildarîya wîna ji bona siyasî hatibe bidîtin, belam herwehajî evaya jiber bala wîna bi ser Pîreka wî û herpênc Zarokên wî ve hatîye bidîtin, ya ku pê dayite bipalpêdan, ku ew nameyên bi dilşikestî û şewat ve bide birêkîrin û xwestîyên xwe ji bona Mîrzayên nuh ve ligel hêvîya bi karanîna wîna ve careke din dane bişandin.

Ev hemû bê kelk hatin biderkevtin. Weha wî di tenêbûna xwe de û di nava zevîya xwe de dildarîyên xweyî siyasî ji nivê dilê xwe dane binivîsandin "Ez divê li ser dewletê de bidim biaxivtin, yanî sundxwarina bê zimanîyê bidim bikin", mîna ku wî carekê ji bona Vettori dayite binivîsandin. Bi vî rengê hanê ve "Principe" _Mîr- hatîye bipeydakirin. Nivîsandina wîna ji bona armancekê hate binivîsandin û ew di dûra de bi Incîla siyasî ve hate bikin; ew bi karê kêsekê ve dihate biderkevtin, belam di derbasbûna sedsalan de ew bi xêza siyasî ve hate bikin.

Ji nameya wîna ji bona Vettori di 10. çileyîpaşina sala 1513 de di cara pêşîn de me date bizanîn, ku wî nivîsteke biçûkî "de Principatibus" dayite binivîsandin. "Ez têde li ser cewhera serdarîkirinê de, Nifşên wêyî cudan de, destikên ji bona wergirtina û ragirtina wêna de, hoyên windabûna wêna de ... li ser Serdar de, nemaz yê ku ew nuh ji bona ser desthilatîyê hatîye bihilkişandin û yê ku ew ji bal serdarîkirinê de bixêrhatina pêşewazîya wîna tête bikin, didim biaxivtim. Jibervêjî ve ez wê ji bona meznahîya Giuliano de Medici didim bidiyarîkirin. Filippo Casavecchi¹ ew dayite bixwendin; ew dikare ji bona we li ser

¹Phillipo Casavecchia -Filip Kasaveşsiya- yekek ji Hevalên Mikavili û Vettori bû. Ew pir dildarê hozanîya Mikavili bû.

8 Mîr

Nivîstê de û peyvên me li ser wê de bide biaxivtin, tevî ku ez hêjî xwe ligel wê de didim bikarkirin, ku ez wê bidim bifirehtirkirin û bişayikkirin."

Di kokê de weha divabû ku Nivîstok ji bona Giuliano dé Medici bihata bidiyarîkirin, yê ku ew Birayê Papayê Leo X. bû, Papayê ku ew di wê salê de (1513 de) hatibû bihelbijartin. Di wê çaxê de hatibû bidengvedan, ku Papa ji bona Mala xwe serdarîkirinekê dixwaze bide bipeydakirin û Birayê wî Giuliano divabû bi Mîrzayê Parma, Modena, Piacenza û Reggio ve bête bikirin. Lêbelê Giuliano der sala 1514 de ji bal Birayê xweyî Papa de bi Femandarê Sipahên Papayî ve li Roma de hate bidanîn. Belam hemû hêvîyên siyasî, yê ku Merov li ser vî Merovê pirhêja de dabûn bidanîn, bi mirina wî ve hatin bihilanîn. Ew di sala 1516 de bi 37 salî ve hate bimirin. Şûna wîna di siyaseta Mala Midici de Lorenzo date biwergirt, yê ku ew Kurê bedbextê Piero û Birazayê Papa bû. Ew Xortekî 24 salî bû, gava ku ew ji bal Papê Mamê xwe de bi Mîrîneşînîya Urbino ve hate xelatkirin, ya ku wî ew bi alîkarîya Sipahên Papayî ve date vegirtin. Pê nehate kirin, ku ew li Florenz de nala Bajarvanîyekî sade bide yarîkirin û ew pêrejî bi Mîrê Urbino ve bête biderkevtin. Jiber jiserxweçûn û payebûna wîna de ew ji bal Florensîyan de dihate bikîndarîkirin. Gelek tepgirêdanên dijên wî bi xwînavî ve hatin bişikeandin. Wehajî Lorenzo dirêj nehate bijîyandin. Ew der sala 1519 de bi birîndarîyeke sivik ve hate bimirin, ya ku laşê wîyî lawaz di rêya serserîtîyên wî re nema dikarîbû bida bihilgirtin. Şûngira bi tenha xweyî rewa ve ji reha Medici li paş mirina wîna de ji bona ser serdarîkirina Cosimo -Kosimoyê- mezin de Keça Caterina -Katerinayî bîst rojî bû, ya ku ew carekê bi Padîşaha Firensa ve divabû bihata bikirin. Ji bona vî Lorenzoyê hanê Mikavili di dawî de der sala 1516 de "Principe" -Mîrê- xwe date bidiyarîkirin. Tevî agehdarîyên wîyî siyasî paş jî, yê ku wî ji xwe re tevî neçarîkirina rawestandina wî jî didate biwergirtin, wî li ser Kesîtîya Lorenzo ji xwe re de bi başî didate bizanîn. Hegerjî wî tevlivêjî de ji bona wîna Nivîsta xwe date bidiyarîkirin, belê jiber ku Mala Midici di wê dema hanê de bi Binemala biserêxwe ve li Iatlaya de dihate bidîtin, ya ku wî li nik wê de dibûna bicîanîna pîlanên xweyî siyasî ji bona Italya û herwehajî ji bona xwe

didate bidîtin. Hêjî biserdejî ve nekarîn û kêmanîyên liberkevftina Loronzo der sala 1516 de wetov bi eşkere ve hêjî nehatibûn biderkevtin, mîna ku ew di çend salên dûra de hatin biderkevtin. Jiber ku Loenzo di dema diyarîkirina wîna de nuh çend mehan ji xwe re dida biserdarîkirin. Biserdejî ve "Principe" -Mîr- tucarî bi Diyarîvanê xwe ve nedihate bigihaştin.

Ev nivîsta hanê divê di dawîya sala 1513 de di cewhera xwe de hatibe bipayînikirin. Ew di koka xwe de bi zimanê latînî ve "De Principatibus" û wehajî navnîşanên her deryekî jî hatîbû binivîsandin. Di nivîsta "Discorsi" de Mikavili carekê li ser nivîsta xweyî "de Pricippatibus" de dide biaxivtin û ew li cihekî din de wê bi "del Principe"¹ dide binavkirin. Gava ku ev nivîsta hanê di cara pêşî de der sala 1532 de hate biçapkirin, ew li jêr Navnîşana "Il Principe" de hate biderkevtin.

Mikavili wetov çapa nivîsandinên xweyî siyasî nema date jîyandin; ew li paş derbasbûna pênc salan de li ser mirina wî de hatin biçapkirin. Di 4. çileyêpaşîna sala 1532 de di çapxana Papayî Antonio Blado de bi hemû pişgirtinên Papayî ve "Principe", "Discorsi" û "Mêjûwa Florenz" hatin biçapkirin. Di nava salên hatî de "Principe" çendcaran li Florenz û herwehajî pêrejî li Vênêtsiya de hate biçapkirin, yê ku di nava wan de di wî zemanê hanê de bi cihên bi tena xwe ve di dunyayê de bi xwedan Xaniyênçapkirinê ve dihatin bidîtin. Belavbûna Nivîsta "principe", ya ku ew bi pir çapên xwe ve hate biderkevtin, herwehajî bi qedexebûna wêna jî ve nema dikarîbû rê li ber de bihate bigirtin. Li jêr Papayê Paul IV. -Pawilê Çarem de ji Mala Garaffa li Neapel de (1555 tanî 1559) jê re li ser gotina Gregorovius de "Albayê Çavsor li dû xwe de didate bihiştin, yê ku wî hîç rûwê Merovekî din weha bi tirs ve ji xwe re nala rûwê vî Perixyê hanê nedaye bidîtin, yê ku ew dijî Reformation -Venuhkirinê- bû, yê ku wî Jesuitenordnung -Rêça Cezuîtîyan- û Inquisition -Dadgehên Lidûgerandinê de didatin bipiştvegirtin. Wî qedexekirina "Principe" û "Discorsi" li ser lista qedexekirina (der sala 1557 de) date bidanîn. Fermana Papayê der sala 1564 de ji bal Konzil -Civata Metranan- de li Trient -Triyent de hate bidubarekirin. Merov devavêtinên Florentînî ji bona Dewleta Kenîştê û

¹Ji xwe re li "Discorsi" II, R. 1 û III, R. 42 bidin bitemaşekirin.

ji bona Kardarên Kenîştê weha ne bi çavekî xerab ve lê date bitemaşekirin, belam Merov li bîr û bawerîyên wî de derbarê Xwedmoxtarîya Siyasetê bi xerabî ve lê date bitemaşekirin, ya ku ew jiber berjewendîyên bilindî dewletê ve divê jê re rê bête bidan, ku ji bona daxwaza Kenîştê û Sincîyê guh pê neyête bidan. Herweha şeweyê remankirina wîna, ya ku ew li ser serpehatîyan û karênrasteqîne de dihate biavakirin, ji bona Kenîştê ligel remanên wan Kesên dijî xwe de dihate biderkevtin, yê ku wan xwe bi Zanistvanan ve didatin bipîştîkirin. Tevlivêjî de nivîsandinên Mikavilî û nemaze "Principe" - Mîr- ji bona hemû zimanan hate biwengerandin; weha di carapêşî de der sala 1533 de ji bona zimanê Firensî, sala 1566 ji bona zimanê Latîni û der sala 1580 de di carapêşî de ji bona zimanê Elmanî hate biwengerandin.

Tevlivêjî de ligel "Indizierung" -qedexekirina- Mîr de wehajî navê Mikavilî hate bilekekirin. Her canbazîyek, her pîsîyek di sedsalên hatî de bi navê wî ve û bi amojgarîyên wî ve hatin bigirêdan.

"Mikavili" rast û durust bi gotina cinêvbûnê ve hate bikirin, Herwehajî iro hêj gotina "Mikavilitî" nala bi têgihiştina bi bê sînor ve xwe di ser hemû yasayên Oldarîyê û Sincîbûnê de bide bigirtin û bes û bi tenha ve li gora berjewendîya xwe de berê hunera siyasetê ji xwe re bide bikaranîn.

Mîna nivîsandina "Mîr bi xwe jî ve wehajî mêtûwa dujminatîyê beramberî Mikavilî û nivîsta wî tete bidîtin. Di wê salê de bi xwe jî ve, ya ku tede "Principe" -Mîr- li ser Index -Listaqedexebûnê- de hate bidanîn, Cezewîtan wêneyê Mikavili li Ingolstad de dane bisûtandin, jiber ku wan di wî de "Şeytanek yanî Alîkarvanekî Şeytan" ji xwe re didatin bidîtin. Cezewitan ji xwe re piştgirtin ji bal Hugenotên Firensî de didatin biwergirtin. Şêst salî li paş diyarîkirina "Principe" -Mîr- de ji bona Lorenzo (sala 1576 de) nivîsta Hugenotekî Dadyarê Innocent Gentillet: Discours sur les Moyens de bien gouverner et maintenir en bonne paix un Royaume ou autre Principauté ... Contre Nocholas Michiavel, florentin. (Karkirin li ser rêyan de ji bona serdarîyeke baş û ji bona dilxweşîkirina Padîşahîyekê yanî serdarîyeke din dijî Niccoló Michaiavelli -Nikolo Mikavili- ji Florenz) date binivîsandin. Wî zikreşîya Frensîyê Hungenotî dijî Caterina Midici -Katerina Midîşiyî Padîşaha xwe ji bona ser Mikavili û rêçên Mîr dane biavêtin. Merov ew

û nivîstên wîna jî ji bona Barhtolomäusnacht -Êvarazavetîyê-, (Ya ku tède der 23/24. 8. 1572 de nêzika 2000 Huguenot li Parisê de hatin bigurandin. Cuma), datin biberpirsiyarîkirin. Saladerketina nivîsta Yadyarê Huguenoti Merov dikare wê rep û rast nala roja zayîna têgihiştina "Mikavilitîyê" û bi lekekirina cîhanîyî Mikavilî bide binîşandan. Ev nivîsta hanê bi lez ve di tevaya Ewropa de hate bibelavkirin. Tevaya Sedsalên şazdehan, heftdehan û heştdehan bi sedsalan ve him ji alîyê dijîvenuhkirinê de û himjî ji alîyê Şiyarvana de ji bona ser Mikavilî dane bihêrîşkirin, da ku ew xwe bi sincîtî ve bidin biderxistin. Wan Mîr nala nivîsta nimûne bi pîsîtîyê ve û Mikavilî bi qotêçiyayê hemû bêbextîyê ve di jîyana siyasî û taybetî de dane bidaxkirin. Jean Bodin, yê ku ew bi nav û bangê Mamostê Qanûna Dewletê der sedsalê şazdehan de bû û yê ku wî nivîsta "De la République" der sala 1593 de date binivîsandin, xwe weha bi kêm ve ji lekekirina giştî ve ji bona Mikavilî date bivegirtin, wehajî li Ingilistanê de Marlowe û Shakespeare jî dane bikirin. Şahzadeyê Prosî Friedrich -Fridriş- der sala 1739 de nivîstekepevçûnî "Anti Machiavel" -Dijî Mikavilî- date binivîsandin, ya ku wî ew ji bona Amojgarê xweyî Voltair date birêkirin, da ku ew wê bide birastkirin û wê bide biçapkirin. Nivîsta Fridriş, ya ku ew bi zimanê Frensî ve hatîye binivîsandin, bi van gotinên tèn dide bideşpêkirin: "Nivîsat Mîrî Mikavilî derbarê sincî vê dide biderxistin, mîna ku nivîsta Spinoza beramberî Bawermendiyê dide biderxistin. Spinoza bingehê bawermendiyê date bibinerdkirin û ew ji bona herifandina avaniya Oldarîyê dihate bigerandin; Mikavilî hunera siyasetê date bigenîkirin û wî date bixwestin, ku ew fêrbûnên Sincîyî baş bide binabudîkirin": Tevlivêjî de hemû serdarên biserkevtî ve û Merovêndewletê di nava hemû sedsalan de li gora fêrbûnên Mikavilîyê Florentînî de didan bikarkirin. Fridrişê Prosî mezinbûna wîna didate bitêrkirin, ku ew di dûra de şaşbûna xortaniya xwe li ser Mikavilî de bide bidîtin. Di pêşgotina "Li ser Mêjûwa dema xwe de" wî date binivîsandin: "Ez têtîm biliberkevtin, lêbelê li min de tète bineçarîkirin, ku ew pê bêtim birûniştin, ku Mikavilî xwedanê rastîyê bû".

Di hemû deman de Mikavilî ne bes tenê ji xwe re lekekirinê û rûsarîyê, lêbelêjî herwehajî ew ji xwe re berztirîn pesinandinê dide bidîtin. Serdar û nemaze Serdarên bi nav û bang ve di "Principe" -Mîr- de rast û durust nivîsta perestî hunera dewletê ji xwe re didin bidîtin.

Karlê Pêncem, Kurê wîyî Philippe -Filipê- Duwemî Padşahê Spanî, Caterina Midici -Katerina Midişî-, Heinrich -Hayinrişê- Sêyem û Çaremî Padîşahê Frensa, Cromwell -Kromwêl-, Luwigê Çaredehemîn, Napoleon -Napolyon- û Cavour -Kavur- ji dildarîtirînên "Principe" -Mîr- ve dihatin biderkevtin Li Elmanya de Remangîrên nala Herder, Hegel, Fichte -Fiştê-, Ranke, Jacob Burckhard -Yakob Buxhard, Nietzsche -Nîtsê-, Dilthey -Dêlthê-, Treitschke -Trayşkê- mezinbûna Mikavilîyê Florentî datin binaskirin. Ji bona van tevan zanebûna wan di mêjûwê de û di serpêhatîyâ wêyî mirovanyê de didatin bigotin, ku berjewendîyên dewletê û ewlebûna wêna di hergav de di siyasetê de pêşîti di berî hemû pêrabûnên sincî de ji xwe re didatin biwergirtin. Ku encamên wê siyasetê bi malwêrankirî ve dihatin biderkevtin, ji bona piranîya wan tanî radeyekî bi diyare ve dihatin biderkevtin. Belam tevlivêjî de mûyekî wêna di dîtina lêvenerandina siyasetê wan de neda bikêrkirin.

Bigir hîç devavêtinek nayête bidîtin, ya ku Merov ew bi Merovê Mikavilî û remanên wî ve nedane bipêvekirin. Belê hêjî îro jî li ser jîna wîna û nivîsta wîna de tanî bi çuktirîn qorzî ve li wan de têtin bilêgerandin û di derbasbûn sedsalan de bi hezaran ji Siyasîvanan û Zanevan ve bi pêxîla wî ve hatin bikevtin. Hêjî hergarv li ser navê wî de tête bigurmînîkirin. Di dema meyî nûhatî de Hitler û Mussolini jî bûn, yê ku wan xwe bi girêdana xwe pê ve ji nû ve ew ber bi devavêtinê ve dane bixistin. Belam ne bes tenê bi dawîkirina wanî kevtî ve, lêbelêjî kêmaniya wanî bi carekê ve ji bona hemû wan nîşanan didin biderxistin, yê ku ew li gora Mikavilî de ji bona birêvebirina cewhera dewlekê bi pêwîst ve têtin bidîtin. Weha ev didin bidiyarîkirin, bê çiqasî bi kêmî ve Hitler û Mussolini nimûneya wîyî ji bona serdar dane bitêrkirin. Yek gotin, gernasî, jîrîtî û dadwerî ev nîşanbûn, yê ku ew hemû bi hev re Mikavilî ji bona gewdeyê Serdarê xewna xwe dida bihêvîkirin.

Mikavilîyê Florentînî divê ji nava dema wî bête biliberkevtin. Amojgarîyên wîna xwe li ser pîyên serpêhatîyan û dîtînan wî de didan bidanîn, yê ku di rastîyên wan de nikarin bêtin bilêgûmankirin. Bajarvanan bi pere û zanebûna xwe ve dest bi danîna zalbûna xwe ve beramberî Zayîne û bi servegirtinên Ayînîyê sedsalên navînîyî Qatajor ve dane bikin. Ligel kirdarên qatkirinên civakîyî nuh de ji "dewlemendbûnê û zanebûnê" rûçikên karîbûnê û hişbûnê hatin

biderkevtin, yê ku ew pêrejî nala Merovên Aburîvan û Zanevan dihatin biderkevtin, yê ku wan dem didatin bimorkirin. Remana ayînî û mêrxasîya sedsalên navînî, ya ku ew li derveyî hemû pêrabûnên hiş de bi tevaya bergirên xwe ve û bi tevaya bêmejbûn û hestbûna xwe ve dihate bidîtin, di nava bajarên Italî de bigir bi carekê ve xwe di windabûnê de didate bidîtin. Pere û zanebûn, ev herdu dilên berzbûna Bajarvanan di hişîtiya xwe de û di kûrbûna zanebûna kesîtiya bêdildariya xwe de tu kelem li ber xwe de nikarîbûn bidana bidîtin. Guhpêndanî tanî radeyekî nala nîşana reftarekî baş dihate biderkevtin. Evaya dê bi taybetî ve di rêya veguhertina têgihiştina gotina Virtus, Virtù -Hozan- de bi diyarî ve bête binaskirin. Di sedsalên 14. de li nik Merovantîyên pêşî de têgihiştina Vertus bi windakirina navroka xweyî sincî ve date bidestpêkirin û wê xwe ji bona jêhatîbûnê, jîrbûnê û tîne di jîyana kirinê de date biveguhertin. Vê zanebûna dunyayê xwe di nava rêyên siyasetê de jî dane bixuyanikin. Ji sala 1494 de Dewletabajêrî Italî di warê siyasetê de hate bijihevdûkevtin. Bes û bitenha ve bajarê Vênêtsiya ji vê rêzanê dihate biderkevtin. Di nava van Dewletên bajêr de qanûna cengel dihate bizalkirin. Bes deshilatî û hêza cewhera dewletê bi bingeşî ve ji vê re têtin biderkevtin, ku Merov dikare xwe bide biserxistin yanjî na. Erkkirina giştîyî Katolokî hatibû binabûdkirin; hîç nema rêzanek dihate bidîtin, ya ku divabû Dewlet wê ji derveyî xwe û li ser xwe de pê bête bipêwistîkirin. Jiber ku tu desthilatî ji derveyî Dewletê nema bêtir dihate bidîtin, ji bona Mikavili karê meznahîya Dewletê di rastkirin, perwerdekirin û serdarîkirina Merovan de dihate bidîtin. Çî baş yanjî çî bed bû, belê Merovan ew nema bêtir di rêya oldarîyê de û nemajî bêtir ew di rêya dengê bextê xwe de pê didatin bihestkirin, lêbelê wan di rêya tirsandina sizabûna qanûnên dewletê de pê didatin bihestkirin. Desthilatîya dewletê jibervêjî ve ji bona Mikavili nema bêtir mîna di sedsalên navînî de bi destikê bicîanîna peyamên Oladrîyê ve dihate biderkevtin, lêbelê bi servajîvêjî ve Oldarî bi Kolê deshilatîya dewletê ve hate bikirin. Li hêre de başîtiya mafeyetî xwe dide bidiyarkirin, ya ku ew di bingeşê xwe de bes û bi tenha ve bicîanîna mafeyê siyasîyî Desthilatvan pê tete birûniştin. Weha bes û bi tenha ve li gora bingeşê vena de yek sincî tete bidîtin, ew jî yê ku ew ji bal wê dewletê ve tete binîşankirin. Merov li bal Mikavili de nema mîna yê li bal Nivîsvanên Dema kevr de bi Zoon Politicon -Hogirekî

Jîndar-, Homo Sapiens -Merovê hişdar- dihate biderkevtin, yê ku ew bi Jîndarê bi hişî jîr ve bi zikmakîya dadwerîyê ve hatîye bizanîn, yê ku ew ji bona hogirîya bi hevdû re dide bixebatkirin, lêbelê ew bi Jîndarekî ve têtê biderkevtin, yê ku jê "bes û bi tenha ve bedbûn dikare bêtê biçavdêrkirin, gava ku Merov wî ne bi zorê ve ji bona başbûnê bide bineçarîkirin". Rêberê dewletê ji bona wîna nema mîna di demên kevnar de bi Merovekî Şahreza, nerm, li serxwe de û bihêz û yekgotin ve dihate biderkevtin, belam ew bi Jîndarekîyî xwîngermî dilbijokê desthilatîyê ve dihate biderkevtin, yê wî ku sergermîya mêrxasîyê û kîndarîya bext bi hozanîyê ve belê bi jêhatîbûneke xebatîyî germ ve dida bibestandin.

Kar û barên Serdar di wir de têtin bidîtin, ku ew li ser Mirovan de bide biserdarîkirin. Belam serdarîkirin ji bona Mikavili bi hunera dermankirinê ve têtê bidîtin. Jibervêjî ve wî bi pirîtî ve karê siyasî bi kirina Bijişkekî ve dide bimînahevkirin. Da ku Bijişk Nexes bide bisaxkirin, wehajî ew dikare jê re jehrê jî bide bipêşkeşkirin. Belam çî bi jehê ve û çî bi derman ve têtê biderkevtin, li ser de li gora gotineke Hippokrates de Doses -gulp- dide bibiryardan. Belê jiberxwejî ve zordarî têtê bidestûrkirin; ya ku têtê Mikavilî birînvaniyeke pêwîst dide bidîtin. Zordarî ji bona wîna bi gemara pêwîstîyî desthilatîyê ve têtê biderkevtin, ya ku bêyî wêna hebûna tu dewletê nikare bêtê biremankirin. Ew bi perçeyê bingehîyî destûrîyî dewletê ve têtê biderkevtin.

Wehajî destpêka remana mafeyîyî dewletê li nik wî de têtê bipeydakirin; belam di "Principe" -Mîr- de hemû li ser mezinbûna kesetîya Serdar de hatîye bigirêdan, ji yê ku ew jê hergavjî dadwerî dide bidaxwazîkirin. Xewna wîna desthilatî ye, ya ku ew ji bal dadwerîyê de têtê bihilgirtin. Belê evanan bi rastî ve bi tu guhpêdanên sincî ve nayetin biderkevtin, belam ew bi refatereke xurîyî hîşî ve têtin biderkevtin, bêçima Mikavili wehajî xwe ji bona reftareke bi dadwerî ve ligel Jêrdaran de dide bidanîn; jiber ku li gora dîtina wîna de desthilatî bi bêdadwerî ve nayête bidirêjkirin. Dewlet di çavên wîna de nemîna li nik Aristoteles de li ser dadwerîyê de, lêbelê ew li ser desthilatîyê de têtê bihîmkirin.

Desthilatîya siyasî, ya ku ew di tengavîyê de divê hêzê di xwe de bide bidîtin, ku ew xwe di ser hêjabûnên sincî de bide biçengkirin, ji bona wîna hergav bi bengehê rêk û pêkbûnê û avanîyê ve têtê

biderkevtin. Jibervêjî ve Mikavili Dewleta Zordaran dide binayînîkirin, ya ku ew bi kêfa yekekî bi tenha xwe ve têtê bibestandin. Kêf ji bona wîna hergav bi bêserûbinîtiyê ve têtê biderkevtin. Jibervêjî ve wî zikreşî û nifira xwe ji bona ser zordarîtiyê de dida biavêtin.

Hogirîya wînayî siyasî ji bona Dewleta gelêrî dihate biderkevtin, ya ku ew di rêya destûreke baş de û qanûnên baş de têtê biserdarîkirin û ya ku ew piştî xwe bi Leşkerekîgelêrî ve dide bidan. Ew dê neyête biwestandin, ku ew van herdu ahengan di hebûna dewleta baş de ji qanûnên baş û ji Leşkerekî baş de bide bidaxwazîkirin. Li gora dîtina wîna de xweşîtiya civakê di komarê de deha baştir dihate bigeşkirin. Herwehajî wîna ji bona Serdarê xwe dida biamojgarîkirin, ku ew divê Gel bide bidilxeşîkirin û ew wî bide bibawerîkirin, ku serdarîkirina wîna ji bona xweşîbûna wan bi qazanc ve têtê biderkevtin.

Mikavili jî mîna hemû Mezinan nikarîbû xwe jiber bext bida birevandin, ku Merov nivîsta wîna ji bona dijûnên dîtînen wêna ji xwe re dide bikaranîn. Ew nala Mukurvanê bingehî ji bona kar û dijî duruvê dewleta komarî, nala Mamostê Zordaran û nala Rêber ji bona Zordarên mêrkujan, nala wênerê rêça berjewendîya dewletêyî bilind û nala Bidijvanê sincyî bi carekê ve têtê biderkevtin. Ji bona her yekekê ji van bawerîyên hanê belgeyek dikare xwe di nava nivîsta wî de bide bidîtin. Bîr û bawerîyên gotîyî cudayî ji bal wî de li ser kesîtiya Serdar de, li ser dewletên komarî de, li ser rêyên serdarîkirinê de hergav bes û bi tenha ve li jêr deqa endazîya Restika hemû dewletan de divê bêtin biliberkevtin. Ew tucarîjî bîr û bawerîya xwe li ser de nade biderxistin, magelo duruvê dewletekê bi başî ve yanjî bi bed ve têtê bidîtin, lêbelê ew hergav bes û bi tenha ve dide biaxivtin, magelo duruvê dewletê li jêr pêwendîyên dayînî de bi qenc ve yanjî bi bed ve têtê biderkevtin. Jirêbiderkevtinek li vêderê de bes û bi tenha Zordarî dide bikirin, ya ku ew wê nala dijî bi hişîtiyê ve dide binayînîkirin.

Dibe, ku bête bidîtin, magelo Mikavili di siyasîtiyê de ne bes tenê sincîyeke bi bêbalpêdana berjewendîyê û xebatê ve dide bidîtin. Ew bes û bi tenha ve ji bona sînoran dide binîşandan, yê ku ew di rêya keleman de û yê ku ew li gora bîr û bawerîya wî jî de di bingehê bedbûna Merovanîyî Serûştî de ji bona bicîanîna daxwazên Sincî di siyasîtiyê de hatine bidanîn. Ew her xewnekê û nigasekê dide biavêtin. Di tevaya nivîsta wî de Merov hesta liserxwebûna wîna de dide bikirin, ya

ku ew xwe li ser serpêhatîyên bingehîyî rastgarîyê dide bidanîn. Jiber vî hoyê hanê jî ew tucarîjî nade bipirskirin, magelo reftarek di siyasetê de ligel qanûnên sincî û oldarîyê de dide bilihevkirin, tevî ku ew wehajî pir bi hêjabûnên sincî ve di berê jîyana xweyîyê jî de tete birûniştin û baş û bed jî ji bona wîna bi têgihîştinên himkirî ve têtin bidîtin. Belê ev bi rastî ve dikare nala liberkevtineke bingehîyî sincî bête bidîtin, gava ku ew zordarîkirina Zordar dide binayînîkirin û ew ji xwe re gewdebûna Serdarekî ligel hemû xebata ji bona desthiltîyê jî de bes û bi tenha ve nala Merovekî Hozan, Mehrevan û Dadwer dide bixewinkirin. Hegerjî qanûnên sincî di siyasetê de jiber niyazmendîya berjewendîya Rêstikê de nikaribin guhpêdanî bi wan ve bêtin bikirin, weha ev li nik Serdarê wîna de hergav bes û bi tenha ve jiber berpirsiyarîya wîna ji bona Dewletê û Dewletagelêrî tete bikirin. Ma lêbelê ji vê pê ve çî dî ji şiyarbûna berpirsiyarîya Merovên Rêberên bi nav û bang ve tete biderkevtin, heger ku ew ne nala liberkevtineke fermaneke sincî bête bidîtin, wehajî dibejî ku ev di neçarîya pêwistîyê de ligel fêrbûnên Kenîştê û Sincî de nedin bilihevkirin. Di Siyasetê de divê careke din bingehên sincîyî bi rengêkî din ve bêtin bihêjakirin; bi cîanîna wan bi her awayekî ve di demêntengav de ji bona xweşîya Milet hertim divê nehêlin bêtin bicîkirin. Li hêre de bes û bi tenha ve şahrezayetî dide bibiryardan, ya ku ew ji bona bi serkevtinê ve dida biajotin. Ev helwista Mikavili ji bil bierêkirina berjewedîya bilindî dewletêyî pê ve tiştêkî din nade biderxistin. Hegerjî ku ew vê gotina hanêjî nade bikaranîn, weha ji bona wîna remana berjewedîya bilindî dewletê bi bêhejandin ve tete bihîmkirin. Wî ev têgihîştina hanê ji Hebûna Dewleta Romanîyî kevnar dayite biencamkirin, ya ku ew li derveyî û li ser Civakê de dihate birawestandin û jibervêjî ve wê berjewedîya bilindîyî dewletê ji xwe dida bimalkirin.

Bi servêjî ve ji bona Mikavili dewlet bi desthilatîya tenê ve dihate biderkevtin, ya ku wê tevî herifandina hemû hêjabûnên berê hebûn xwe date biragirtin. Belam wî didate bizanîn, ku desthilatîya dewletê xwe bes û bi tenha ve dikare bide biragirtin, gava ku ew piştî xwe bi oldarîyê û reweştê ve bide bidan. Reweştê dê li nik wî de derbarê bi reweştî romanî ve di rêya sazîkirina hebûna dewletê de tete binîşanîkirin. Jibervêjî ve li nik wî de têgihîştina sazîkirina dewletê wehajî roleke nawendî û giringî di fêrbûna wîna dewletê de dide

biyarîkirin. Reweşt, mîna ku ew ji bal Keniştê de dihate biwênêkirin û biderxistin, ji bal wîna de bi qerf û pîsî ve dihate binayînîkirin. Bi servajî vêjî ve wîna ji bona oldarîyê giringbûneke zor ji bona piştgirtina desthilatîya dewletê û reweştê didate bidanîn. Hêjî tu Remangîrî dewletê nehatîye bipeydakirin, yê ku wîna ev hêjabûnên hanê ji bona sazîkirin û ragirtina hebûna dewletekê dane binayînîkirin. Mikavili bes û bi tenha ve ew bi sertîyeke raste ve dane biwênerîkirin. Jacob Burckhardt - Yakob Buxhart- dide bigotin: "Rastîya wîyî siyasî tanî radeyekî pirî bilind di rastîya xwe de zor bi tirş û talî ve têtê biderkevtin". Dibe, ku ne bi kêmgiringî ve bête biderkevtin, gava ku Merov li ser de bide binîşandan, ku Goethe -Gotê- jî bi mafeyê Berjewendiya Dewletêyî bilind ve hatîye birûniştin, ya ku wî ew li jêr yên din jî de di wir de didate bidîtin, ku di tengavîyê de jî bi destikên ji rêderkevtî jî ve Merov dikare bide bireftarîkirin. Weha wî li nik çardorlêgirtina bajarê Mainz - Mayinz- de date bigotin: "Belê ev carekê di nava serûştîya min de têtê bikevtin: ez ji dil û can dixwazim nedadwerîyê bidim bikirin, da ku ez têkûpêkçûnê ji xwe re nedim bihilgirtin." Ev gotina hanê jî rehên remankirina wîyî dewletê di nava xwe de dide bihilanîn (Meinecke - Maynikê, peydabûna Mêjûtîyê). Bi dîtineke mîna vênajî ve wîna carekê di peyva xwe de ligel

Serekwezîrê Müller de date biderxistin. Li hêre de ew dadwerîya "sincîyî xavî hîç û pûçî Siyasîvanan dide biavêtin" û ew dide bizanîn: "Hîç Padîşahek nikare xwe li ser gotina xwe de bide bigirtin, gava ku ew nikaribe wê bide bigirtin, ew divê hergav xwe li gora zînetên pêwîst de bide bikirin...ji bona me rebenên Lewçedar dijî şêweyê vê reftarîkirina hanê bi erk ve têtê biderkevtin, belam ew ji bona bi Desthilatvanên xurtî vê dunyayê ve bi erk ve nayêtin bidîtin."

Mikavili dixwaze bes û bi tenha ve rêzanan ji bona birêvebrina siyasî û bi taybetî ve wan ji bona serdarîyê û ne ji bona serpereştîyê bide bidan. Serpereştî li nik wîna de di rêkûpêkîyê de têtê biderkevtin, divê bête bikirin, ku karûbarên dewletê bi bêbergîrî ve bêtin bicîanîn. Serdarîtî bi servajîvêjî ve gewdekirinê, nuh peydakirinê û ajotinê dide biderxistin.

Bi durust ve Wactzoldt -Waktzold¹- ji bona vêna dide

¹Ji xwe re Wilhelm Waetzoldt: "Niccolò Machiavelli", r. 169 û yên tên bidin bitemaşekirin.

binîşandan, ku Mikavili bi xwe ve qençtirîn Sermiyan, başitirîn û biserkevtirîn Karmend bû, belam jê karîna serdarînîkirina dihate bikêmkirin. Ji bona yekekî wetov bi hişekî diyar û rexnegîrî ve jiber xwe ve dihate biderkevtin, ku ew sînore karîbûna xwe ji xwe re bide binaskirin. Jibervêjî ve wî rakişandina xwe ber bi Serdarên bi navûbang ve pê didate bihestkirin, da ku ew di rêya wî de xewnên xweyî ramiyarî bikaribe bide bicîanîn. Amojgarîyên wîna jî ne ji bona demên aşitîyî bi rêkûpêk ve dihatin bikirin, belem ew ji bona demên tengavîyê, ji bona pêlên tirsêyî dagirtî bi herifandinê û jehevkevtinê ve dihatin bikirin¹. Jiber ku di demên wisa de daxwzîyên azadîya Merovan divên xwe ji bona pişt niyazmendîya dewletê de bidin birakişandin. Ahengên peyvîna wîna ji bona dema tengavîyê hatine binivîsandin û nivîsta wîna ji bona Serdarekî bi nav û bang ve di dema tengavîyê de hatîyê binivîsandin, ew ne ji bona Dewleteke Azadîyî Gelêrî hatîye binivîsandin, ya ku ji bona wêna tevaya dildarîya wîna jê re dihate bidîtin.

Mikavili li ser devê destpêkirina pîrbûna demeke nuh de dihate birawestandin, ya ku wî nala yê pêşî jê re gewdeyê hîşitîyê ji bona xwe rakirina wêna pê date bidan. Ew hêjî di demaçûyîn de dihate birehkirin, ya ku wê ji bona wîna wêne ji bona pêrabûnên wîna didatin bipêşkeşkirin, lêbelê wan nema bêtir ji bona wîna datin bigotin. Ji çaxa ku pêla Filetîya Rojava di sedsalê wî de, ya ku Merov wê bi Renaissance -Demavejandinê- ve dide binavkirin, bi vetextkirina xwe ve date bidestpêkirin, şeweyê jîyanê nema bêtir xurû bi Filetî ve dihate biderkevtin, belam ew bi zanistîyê ve, bi tenik û siyastê ve dihate binîşankirin. Vîna ji bona desthilatîyê bi bîr û bawerîya zalkirî ve hate bikirin. Ji bona Mikavilîyê Florentînî bextê mêjûwê jê re hate bilivandin, ku ew yekek ji Rêrastkirinên dema me bête biderkevtin. Remanên wî, yên ku ew ji bal wî de hatibûn bigotin, hêjî îro jî wan tazebûna xwe nedane wînda bikirin. Merov bi pîrbûn ve bes û bi tenha ve bi veguhertina Navan ve di "Principe" -Mîr- de tête biniyazîmendîkirin, da ku Merov wêneyekî jîndarî dema xwe ji xwe re

¹Ji xwe re li Gerhard Ritter: "Die Dämonie der Macht", r. 49 û yên tên bidin bitemaşekirin.

bide bidîtin.

Li ser navê wîna de pevçûnê xwe hergav di navbera Rastdarên Siyasetê de ji aliyêkî de, yê ku wan mêjû nala liberkevtineke vekirîyê desthilatîyê didatin biderxistin û wan kirinamêjûwê ji hemû hêjabûnên sincî didatin bibêpişkûparkirin û Nimûnevanan ji aliyê din de dihate bivêxistin, yê ku wan lawazîya sincîya dewletê nedixwestin ji xwe re bidin bidîtin yanjî wan ew didatin bibiçûkîkirin û wan Dewlet nala Destikê bi guhpêdana Xwedê ve ji xwe re didatin bidîtin, Destikê ku ew li gora bîr û bawerîya wan de dê Merovanîyê hêdî hêdî ji bona başbûna bi carekê ve bide biajotin. Ji bona Mikavili Dewlet bes û bi tenha ve di gewderkirina desthilatîya Merovan de têtê biderkevtin, ya ku qanûna wênayî bi tenha xwe ve di pêwistîyê de têtê biderkevtin. Wî li diyariyên siyasetê de bi çavekî rastteqîneyî pirî xurû ve didate bimeyzekirin. Cîhanbînî ji bona wîna bi sitewir ve dihatin bidîtin û ew jiber bêganebûna wan ji rastê bi tirsdar ve dihatin biderkevtin. Wî dida bibawerîkirin, ku Merov ji bal zikmakîyan, dildarîyan û hesteyan de dihate bizalkirin. Nivîsta wîna zanebûna hunerî didate bipêşkeşkirin, bê ka çawan Merov wê ji xwe re dikarin di warê siyasetê de bidin bikaranîn. Biservêjî ve Mikavili tucarî bi Mikavilitî ve di lekkirina têgihîştina gotinê de nedihate biderkevtin. Beramberî diyariyên siyasî de, yê ku em wan îro bi "Mikavilitîyê" ve didin binîşankirin, Mikavili bi xwe ve amojgarî ji bona ragirtina demokratîyeke azadîxwaz dane bikirin. "Xwevegrtina ji cudabûna pirî gewreyî di navbera maldaryê de, wergirtina karmendiya rewayî û sînorkirî di rêya helbijartinê de, durustkirina sengeran ji bona ragirtina azadîyê û dûrkirina ji sergermbûna hîç û pûçan û ji hemûyanjî bêtir hergavkirin jîndarîkirina canê destûrê û herwehaji pêrejî saszkirina rêstikeke bi kêr ve ji Pasevanên Azadîyê di rêya rastîya tirazûkirina kirdarên deshilatîya hundurûyî girîng de." Li ser bipîkirina remanên Mikavili de Civaknasên bi navûbangên Sedsalê me Sorel, Michels-Mişêls û Pareto Fêrbûnên xwe li ser pêwendîya di navbera Rêber û Cemawer de, di navbera Serdarîkirinê û Helbijarvanan de û li ser gerandina çerxa Bijarvanan de datin bidamezirandin.

Ji dîtina vê pita hanê de bi neliberkevtî ve têtê biderkevtin, gava ku Nivîskarekî wer berz nala Gabriele d'Annunzios -Gabriyêl de Annunzios- Pehlewanê çîroka xwe "Fuoco" -Foko- dihêlê bide bigotin:

"Ji ramyarîya Mikavili tu tişteki din ji bil hêza ahingîya nivîsandina wîna pêve nema bêtir tete bidîtin". Çendjî wehaji şeweyê nivîsandina Mikavili bi berzbûn ve di hiştîya wînayî diyarî de, di beramberkirina wîna de û di dewlemenbûna wêneyên wîna de tete bidîtin, belê wîna weha ji bona me bêtir ji bes û bi tenha ve ji sipehîbûna zimanê xwe dayite bipêşkerin. Wîna dêwbûna deshilatîyê û cewhera serxwebûna dewletê dayite bidozandin. Di carapêşî de wî ji bona ahengîya sêalî de dayite binîşandan, ya ku pê her ramyarîyek tete binîşankirin, ew jî evin: necessitâ, virtû û fortuna (Zordarîya Pêwistîyê, Tîndarî û Bext). Bes û bi tenha ve yek nişê ramyarîyê tete bidîtin, wekheve, çî ku ew ji bala Diktatoran yanjî ji bal Demokratîtan bête bikaranîn; evaya bi xwe bi ramyarîya Mikavili ve tete biderkevtin.

Depa demê

Derbasbûna jîyana Mikavili û rûdanên girigî di dema wîna de

- 1469 Di 3. gulanê de Mikavili li Bajarê Florenz hate bizayîn. Bavê wîna Dadyarekî bi nav û bang bû, belam wîna tu kêrdariya ramyarî -siyasî- di Florenz de nedida bikin. Mala Mikavili maleke bazirganîyî kevnarî ji Montespertoli bû. Navê Mikavili ji Mali clavelli (Mîxê-Nebaş) hatiye biderkevtin. Wehajî mîx bi nîşana ala Malbata wîna ve dihatin biderkevtin. Şêweyê nivîsandina navê Mecchiavelli (bi du cc) tani nivê sedsalê heştdehan bi rewayî ve dihate biderkevtin, ya ku ew li ser rêkbûneke nivîsandineke şaş de dihate bingehkirin. Lorenzo il Magnifico bi Fermandarê bajarê Florenz ve hate bikin. Li jêr serdarikirina wîna de Florenz bi deqanavîniya Renaissance -Demavejandinê- ve hate bikin. Ferdinand V. Aragoni Isabella Kastelani ji xwe re date anîn. Bi vê jinanîna hanê ve Dewleta Milîyî Spanî hate bisazkirin. Vênêtsiya xwe ji bona giringtirîn cihê çapkirinê û bazirganîya nivîstan di demê de date bikin.
- 1470 Zaravayê Toskanî-Florenti di rêya Xweşxwevanê Pietro Bembo de bi zimanê nivîsandinê ve hate bikin.
- 1470 Purtugalî der gera xweyî deryayî de di ser Äquator -

nîvkadbirê- de hatin biderbasbûn.

- 1471 Sixtus IV. ji mala della Rovere bi Papa ve hate bikirin. Wî huner û zanistî dane bipêşvexistin, lêbelêjî herwehaji wî abûriya Kesûkarên xwe ji û fortina şûna karmendên ayînî ji date bipiştgirtin. Albrecht Dürer hate bizayîn. Kevintirîn Neqşa Welatê Elmanî hate biçapkirin.
- 1472 "Göttliche Komödie" -Komêdiya Xwedaniyê- Dante di carapêşî de hate biçapkirin.
- 1473 Fugger ligel Hebsburgeran de date bazirganîkirin. Kopernikus hate bizayîn (û ew der sala 1543 de hate bimirin), yê ku ew bi danîvanê danîna rojê ve nala deqanavîniyî dinyayê tete bidîtin.
- 1475 Cesare Borgia Kurê Papayê Alexander VI. hate bizayîn. Bartolommeo Colleoni bi nav û bangê Sersipahê Peyan hate bimirin. Michelangelo Bounarotti hate bizayîn.
- 1476 Galeazzo Maria Sforza li Maylan de hate bikuştin.
- 1478 Giuliano de Medici, Birayê Lorenzo, di tepgirêdanekê de ji bal mala Pazzi de hate bikuştin, ya ku ew ji bal Papayê Sixtus IV. de hatibû bilêpiştgirtin.
- 1481 Ludwig XI. Anjou, Maine û Provençe li jêr taca Frensi de dane biyekkirin.
- 1483 Karl VIII. Frensi li paş mirina Ludwige XI. de ji bona ser Textê Padîşahiye hate bihilkişandin.
- 1484 Papê Sixtus IV. hate bimirin. Lidûvanê wîna Innozenz VIII. hate bikirin. Wî tanî sala 1492 de date

- biserdarîkirin. Fermana wînayî ji bona Canbazan gelek lidûgerandin ji bona Canbazan date bikin.
- 1486 Maximillian I. ji bona Qeyserê Elmanî ve hate bihelbijartin.
- 1492 Dibe, ku Mikavili di vê salê de ji bal Mamostê xwe Marcello Virginio Adriani hatibû bipiştgirtin, yê ku ew Serpereştê Skiretarîya dewletêyî Florensêyî duwem bû. ku Mikavili jî di wê karmendîtîyê de bide bikarkirin. Li ser çûna fêrkirina Mikavili de em tu tiştî nizanin. Kolumbus di vê salê de Emerîka (Hindistana Rojava) date bidozandin. Lorenzo il Magnifico hate bimirin. Alexander VI. ji Mala Borgia bi Pap ve hate bikin.
- 1493 Cesare Borgia Kurê Papayê Alexander VI. bi Sermetran ve hate bikin. Li ser destê Papayê Alexander VI. de Cîhana nuh di navbera Spanya û Portugal de hate biparvekirin. Mala Habsburg Taca Qeserîya Elmanî ji xwe re date biwergirtin û wê ew ji xwe re tanî sala 1806 de date bihiştin. Paracelsus Bijîşk û Feylesufê Elmanî hate mirin.
- 1494 Mala Midici ji Florenz hatin biderkirin, yê ku wa têde ji sala 1434 de didatin biserdarîkirin. Rabelias û Hans Sachs hatin bizayîn.
- 1495 Nexweşiya Siflê xwe nala êşeke nuh ji bajarê Neapel ji bona tevaya Ewropa date bibelavkirin, bajarê ku ew ji bal Frensiyan de hatibû bidorlêgirtin. Di civîna Reichstag -parleman Imperatori- Worms de Venuhkirina Imperatori û fermana Aştîya Welatîyî hergav hate biderkevtin. Dadgeha Imperatorî hate bidamezirandin.

- 1497 Papayê Alexander VI. Ferdinandê Aragonî û Isabella Kastelanî bi navnîşana "Meznatîya Katolikî" dane bixelatkirin.
- 1498 Di 19. hezêranê de Mikavili ligel sê Merovên din de bi Sikretêrê Sikretariya dewletêyî duwem ve hate binavkirin, ya ku ew bi nala wezareteke cengiyî biçûk û karmendîyeke derveyî ve dihate biderkevtin. Ev Sikretariya hanê li jêr çavdêriya Civata Dieci di pace (Deh Kesiyî Aştîyê û Azadîyê) de dihate bidîtin, ya ku Sikretêrê wê Mikavili bû. Hatina Salanîya wêna bi 200 Dukatan -Zêran- ve dihate biderkevtin. Girolamo Savanarolayê Florentî, Amijgarê frotinagunehan û Dujminê Papayê Alexanderê VI. Borgiya û mala Midici bû. Ew hate bisûtandin. Vasca da Gama rêya deryayî ji bona Hindistana Rojhilatî date bidozandin.
- 1499 Mikavili ji bona Civata deh Kesî ve nivîsandineke remanî li ser karûbarên Pisa de date binivîsandin. Ew nala Balyoz ji bona nik Jacopo IV. de li Appiano de û ji bona nik Caterina Sforza de li Forili de hate binaradin. Frensa Mîrneşîniya Mayland date bivegirtin.
- 1500 Mikavili bi Sikretêrê Wenerên dewletê ve hate bikirin, yê ku ew ji bona ji bal komara Florenz de ji bona çavdêriya dorlêgirtina Pisa hatibûn bidanîn. Di vê salê de jî ew nala Nardvan ji bona Frensa hate binaradin, da ku ew raportekî li ser serhildanê de ji bona Padîşahê Frensî bide bidan, ya ku ew ji bal Sîpahên Frensi de li nik dorlêgirtina Pisa de jiber kêmbûna moçeyê wan de hate bikevtin. Bavê Mikavili hate bimirin.
- 1501 Mikavili ji bona Pistoja hate binaradin, ya ku wê serêxwe beramberî Florenz dabû bihildan. Ew sêcaran ji bona

wêderê de çû, da ku ew aramîyê bide bipeydakirin. Di vê salê de jî ew ji bona nik Pandolfo Petrucci de li Siena de hate binardin, da ku ew yarmetîya wîna dijî Cesare Borgia bide bigirtin.

Ludwig XII. Padîşahê Frensî û Ferdinandê Aragoni bi hev re ji bona demekê Padîşahîya Neapel ji xwe re didin bigirtin.

Fermaneke Papa ji bona sûtandina nivîstên dijî desthilatîya Kenîştê û herwehaji sizakirinên Kenîştê beramberî belavkirina wan hate biderkevtin.

- 1502 Mikavili raportek li ser Pistoja de date binivîsandin, ya ku wê careke din serêxwe dabû bihildan. Belam ew bi carekê ve hate biserjêrkirin. Di vê salê de jî ew ducarî ji bona nik Cesare Borgia li Urbino û Sinigalia de hate birêkirin. Herwehaji di vê salê de jî jinanîna wêna ligel Marietta di Ludovico Corsini de hate bidîtin. Jina wîna 26 salan li paş mirina wîna de hate bijîyandin û ew der sala 1553 de hate bimirin.

Zanistgeha Wittenberg hate bidamezirandin.

Berîdekîsuwarîyî Mîrî ji Viyena ji bona Broksêl ji bal Franz Taxis hate bidurustkirin.

- 1503 Mikavili nala Nardvanekî ji bona nik Pandolfo Prtrucci li Siena de hate birêkirin. Wîna date xwestin, ku ew wîna ji bona hevalbendîtîyekê ligel Florenz û Papa bide bikarkirin. Papayê Alexanderê VI. hate bimirin.

Mikavilî nala Balyozê Komara Florenz ji bona nik Civata Sermetranan li Roma de hate birêkirin. Wî serdana Cesare Borgia di zindanê de date bikirin. Di vê salê de jî ew raport hate binivîsandin, bê ka çawan ligel Serhildanên Chianatala de, ya ku ew ji Florenz hate bikevtin, divê bêtin bireftarîkirin.

Lidûvanê Alexanderê VI. Papayê Pius III. ji mala Piccolomini hate bikirin. Ev li paş du mehan de hate bimirin. Lidûvanê vîna Papayê Julius II. hate bikirin, yê

ku ew ji mala della Rovere bû û ew Kurmamê Papayê Sixtus IV. bû.

- 1504 Mikavili nala Nardvan ji bona nik Şagneşînîya Frensî li Lyon de hate biçûyîn, da ku ew alîkarîyê dijî Spanya û Vênêtsiya bide bihêvîkirin. Ew careke din ji bona nik Jacopo di Appiano li bajarê Piombino de hate birêkirin, da ku ew wî têde bide bigihandin, ku ew divê di hewara Pisa de neyête çbiûyîn. Di vê salê de jî wî bi şeweyekî xweşxuwani ve demrabuhurandina mêjûwa Italî ji sala 1494 de û yarîyekekêfxweşî bi navê "Die Masken" - Rûpoşandî- li gora nimûna "Wolken" -Ewrên-Aristophnes datin binivîsandin.
- 1505 Di vê salê de jî ew bi du nadrinan hate birabûn; yek jê ji bona nik Giovanni Pagolo Baglioni li Perugia de bû û ya din jî ji bona nik Pandolfo Petrucci li Siena bû. Hêjbêtir ew ji bona bajarê Pisa hate birêkirin, ya ku dorlêgirtina wêna tu pêşkevtin neda bidiyarîkirin.
- 1506 Mikavili ligel pêrûniştina Serokê xwe Gonfaloniere Soderini de Bergirêmilîyî Florentînî date bisazkirin, yê ku ew bi Leşkerekî gelêrî ve li ser bingehê Serbazîkirina erkî ve dihate bingehkirin. Ew bi siparatina karê Komarê ve ligel Papayê Julius II. de di şerê wî de ji bona çûna Bologia dihate bidîtin.
Avanîkirina Kenîştî Peters ji bal Bramante de li Roma de date bidestpêkirin.
- 1507 Mikavili bi Serokê karmendiya Leşkerîyî nuhsazkirî "Nuovo della Miliizia" ve hate binavkirin. Ew ligel Francesco Vettori de ji bona nik Qeyserê Maximilian, yê ku wî dijî Italya hêrîşek dida bilikarxistin, hate binardîn, di wê dema ku Parlemana Imperatorî dihate bicivandin. Wî dixwets, ku ew beramberî dana peran maldarîyên Florentînîyan ji bal Qeyser bide bigirawkirin.

- 1508 Mikavili careke din ji bona nik Qeyser Maximilian li Innsbruck de hate binardin. Li wêderê de wî raportê xweyî bi nav û bang ve li ser Qeyser de date binivîsandin. Li paş vegera wîna de ew bi serokê Leşker ve hate binavkirin, yê ku ew beramberî Pisa dihate birawestandin.
Qeyser Maximilian, Frensa, Spanya û Papa "Hevgirêda Kamberayi" ligel hevdû de beramberî Vênêtsiya dane bigirêdan.
Raffael dest bi nigarîkirina oda razana Papa li Vatikan de (Stanzen) date bikirin.
- 1509 Ji bona Mikavili serokitiya dorlêgirtina Pisa hate bisipartin. Wî devê çemê Arno ji bona derya date bibendkirin, da ku ew Pisa ji gihandina derya bide birandin. Wî bi Leşkerê xwe ve di dawî dawî de Pisa birçî û belengaz date bivegirtin, ya ku wê xwe bê qeyd û merc date biberdestkirin. Vê derbasbûna berzbûna jîyana Mikavili date biderxistin. Di vê salê de jî ew ji bona Verona hate biçûyîn, da ku ew bêşapera ji bona Qeyser bide dan. Wî ew li wêderê de nema date bidîtin, jiber ku ew ji wir hatibû biçûyîn. Wî xweşxuwaniya duwemî mêjûwa Italya ji s1504 tanî 1509 de date binivîsandin.
Jacob Fuggerê Bankvanê Ausburg ji bona Qeyserê Elmanî 170 000 Dukat -Zêr- bi deyn ve ji bona likarxistina cenga wîna beramberî Vênêtsiyan date bipêşkeşkirin.
- 1510 Mikavili careke din nala Nardvan ji bona nik Padîşahê Frensa li Lyon hate birêkirin, da ku ew wî bide biaramîkirin; jiber ku ew li ser helwesta Florentînîyan de derbarê şerê di navbera Julius II. û Frensiyan de hatîbû bitûrekirin.
- 1511 Mikavili careke din nala Nardvanekî ji bona Frensa hate

binardin, da ku ew Padîşahê Frensi Lugwigê XII. ji daxwaza wîna ji bona Konzil -civîna Sermetranan- li Pisa de bide bivegirtin.

Papa Julius II. ligel Vênêtsiya de "Hevgirêdana Perest" beramberî Frensa date bigirêdan. Berî vêna wîna der sala 1508 de ligel Firensa û Qeyser de Hevgiredanek beramberî Vênêtsiya dabû bigirêdan.

- 1512 "Hevgirêda Perest", ya ku têde Papa Juliusê II., Spanya, Vênêtsiya û Ingilistan hevdû dabûn bigirtin, date biryarîkirin, ku li paş biserkevtina dawî de bi ser Frensiyan ve careke din Mala Midici li ser Florenz de bide bidanîn. Gonfalloniere Soderini li paş şikestina Florensiyan de ji serokîtiya Leşker hate bidakevtin. Bi kevtina Soderini ve Mikavili jî hate biderkirin. Ew divabû xwe ji herema Florentînî nede bidûrkin û pîyên xwe bi Şehrebanîyê ve jî nede bixistin. Frensî ji Italya hatin biderkevtin.
- 1513 Mikavili bi şaşbûn ve hate bitawanbarkirin, ku ew di nava tepgirêdanekê de beramberî bi Mala Midici de hatîye bibeşdarîkirin. Ew hate biazardan. Belam ew li ser daxwaza Sermetran Giulio de Midici de li paş Papa Clemen VII de careke din hate biberdan. Wî xwe ji bona nava gundê xwe Sant'Andrea li Percussina de li nik San Casciano de li cem Florenz date bibarkirin. Ew li wêderê de di nava perîşanîyê de dihate bijîyandin û wî bi carekê ve guhpêdana xwe ji bona xwendekarîyên xwe date bidan. Li wêderê de wî "Principe" -Mîr- date binivîsandin û herwehajî wî dest bi nivîsandauina "Discorsi" li ser dehsalîya desthilatîya pêşîyî Titus Livius de date bikirin. Ji me re veguhestineke namêyîyî dewlemend ligel Mirovên wî û Nasên wî de hatîye bihiştin, ya ku ew bi bextiyarî ve tevî hemû herifandinên pêwendîyên Folorenzî jî baştir ji wî bi bêzîyan ve hate biparastin. Weha nameyên wîna ji me re ligel Francesco

Vettori, yê ku ew Nardvanê Florentînî li Papneşînîyê de bû, û Giucciardini de, yê ku ew Dewletvanekî û Mêjûnivîsvanekî bi nav û bang bû, hatine bihiştin. Leo X. Kurê Lorenzo dé Midici bi Papa ve hate bikirin. Wî piştê pêşvexistina Hunerê û Zanistîyê didate bigirtin. Nameyên wîyî kirinagunehan ji bona avakirina Kenîştê Pitros û nemaze li Gerministanê de xwîn datin bikelandin.

- 1514 Mikavili xweşxuwaniya fêrbûna "Undank" -Bêsipasîyê- date binivîsandin. Bramante hate bimirin.
- 1515 Ludwigê XII. Padîşahê frensa hate bimirin. Lidûvanê wina Franzê I. dest bi vegirtina careke din ve ji bona Italya date bikirin. Wî Hevalbendîtiya ligel Vênêtsiya date binuhkirin û xwe ji bona ser Mayland date birakişandin. Papa, Qeyser, Spanya, Mayland û Siwêstra hevgerêdanek beramberî Frensa bi hev re dane bigirêdan. Frensiyan li nik Marignano de Peyayên Sipahên Siwêsrî dane bişikenandin. Qeyserê Maximilianê I. di aşîtiya Bruksil de bi danan Mayland ji bona Frensiyan û Verona ji bon Vênêtsiya hate bineçarkirin. Xanêdestkarîyê didin bidestpêkirin. Karxanên dewletê ji bona çêkirina çekan û kaxezêndîwaran li her cihêkî de têtin bidamezirandin.
- 1516 Mikavili "Principe" -Mîr- ji bona Lorenzo dé Midici dide bidiyarîkirin. Wî xweşxuwaniya fêrbûna li ser "Ehrgeiz" -dilbijandinê- date binivîsandin. Karlê I. bi Padîşahê Spanya, Neapel, Sisilya û Borgonya Holendî ve hate bikirin. Di bin navê Karlê V. ew bi Qeyserê Romanîyê Elmanî ji sala 1519 de hate bikirin. Michelangelo Nigarîya Musa û Raffael nigariya Sixtiniya Madona date bineqîşkirin.

- 1517 Mikavili çîroka "L'Asino d'Oro" bi xweşxuwani ve date binivîsandin.
Luther 95 Têzên xwe bi degehê Kenişta Keleha Wittenberg ve date bivekirin. Destpêkirina venuhbûnê li Elmanya de date bidestpêkirin. Li jorî çemê Ryain de Cotkaran serên xwe dane bihildan.
Hutten ji bal Qeyser Maximilian de bi Xweşxuwani ve hate bitackirin.
- 1518 Mikavili careke din ji bona Florenz hate bivegerandin. Wî serdana baregeha siyasîyî Orti Oricellarii date bikirin, ya ku ew weha li gora baxên Cosimo Rucella de dihate binavkirin. Ji Mêvanên vi bargehê jî Zanobi Buondelmonti dihate bidîtin. Wîna ji bona van herduwan "Discorsi" li ser Livius de date bidiyarîkirin. Wî li wêderê de nivîstên xwe ji bona Mêvanan didatin bixwendin.
- 1519 Mikavili ji bal Midici de pê hate bisipartin, ku ew Destûrekî ji bona Florenz bide biamadekirin. Wî Padîşahîya Destûrî ji xwe re bi başî ve didate bidîtin. Herwehjî wî pêrejî yarîyakêfxweşîyê "La Mandragola" date binivîsandin.
Qeyser Maximilian hate bimirin, (ew der sala 1459 de hatibû bizayîn). Ew bi "Siwarê dawî" ve û bi piştgirtvanê pêşvexistina Gundîyên Kole Merovanî ve dihate biderkevtin. Nevîyê wîna Karl bi navê Karlê V. Qeyserê Elmanî hate bikirin. Mala Fugger helbijartina wîna bi pûl ve bermaberî Franz I. Padîşahê Frensî datin bipiştgirtin.
Leonardo da Vinci hate bimirin. Destpêkirinên Barok serên xwe didatin biderxistin.
Luther ji bal Papa de lénifiraderkirinê hate bikirin.
Zwingili dest bi Reformation -venuhkirinê- ve li Siwêstra de date bikirin.

- 1520 Mikavili dest bi nivîsandina "Arte della Guerra" ve date bikin. Ew ji bona Bajarê Lucca hate binardin, da ku ew navcîfîya pevçûneke bazirganî bide bikin. Li wêderê de wî dest bi nivîsandina çîroka li ser jîyana Castruccio Castracani date bikin, yê ku bi Sersipahê bi nav û bang û Zaldarê Lucca ve (ji 1322 tanî 1328) dihate bidîtin. Ev Jîyannama hanê bi jîyannameya baramberî "Principe" ve tête biderkevtin. Herwehajî pêrejî wî Mikavili raportek li ser Destûra Bajarê Lucca de date binivîsandin. Wehajî di vê sale de jî li ser daxwaza Sermetran Giulio dé Medici de jê hate bixwestin, ku ew mêjûwa Florenz bide binivîsandin. Ji bona vî karê hanê her sal jê re 100 Dukat -Zêr- hatibûn bidanîn. Raffael hate bimirin. Sulêmanê II. Gewre bi Sultanê Turkî ve hate bikin. Wîna tanî sala 1560 de date biserdarîkirin. Luther fermana lênifiraderkirina Papa date bisûtandin
- 1521 Mikavili cihêkarê Sikretêrekî li nik Mîr Colonna de li Roma de ji xwe re neda biwergirtin. Wî ji xwe re karên biçû didatin biwergirtin, weha ji bona nimûne pê hate bisipartin, ku ew Xurîyekî ji bona desteyê Tevindarênhirîyê bide bipeydakirin.
- 1522 Li Florenz de tepgirêdanek beramberî Mala Midici hate bikin, ya ku têde Dostên wan ji Mala Orti Oricellarii de hatibûn bibeşdarîkirin. Yek ji wan hate bidarvekirin û yên din hatin bibazdan. Mikavili xwe têde nedabû bibeşdarîkirin. Hadrian VI., Papayê dawîyî Elmanîyî hate bihelbijartin. Wî tanî 1523 date biserdarîkirin. Wergerandian Incilê bi Zimanê Elmanî ve ji bal Luther de hate biçapkirin.
- 1523 Clemens VII, yê ku ew ji Mala Midici bû û ew nala Sermetranê Giulio bi nav û bang bû, der vê salê de hate

bipapakirin. Wî tanî sala 1534 de date biserdarîkirin.

- 1524 Mikavili Yarîyakêfxweşiyê "Clizia" li ser nimûna Komîdya Plautus de didate binivîsandin. Yarîyakêfxweşiyê der sala 1525 de di temaşegaha Roma de hate biyarîkirin.
- 1525 Mikavili ji bona Roma hate biçûyîn, da ku ew xweşxwanên xwe li ser Florenz de ji bona Papa bide bipêşkeşkin. Ew ligel wî de li ser sazkirina Leşkerekî gelêrî de hate bipeyivandin. Papa ew ji bona nik Guiciardini date binardin, da ku ew ligel wî de li ser sazkirina Leşkerekî gelêrî de bide biaxivtin. Mikavili li Bajarê Florenz de careke din ji bona hemû karmendîyên dewletê dikare bête bihelibijartin. Ew ji bona Bajrê Vênêtsiya hate binardin, da ku ew li wêderê de li ser talankirina hinek Bazirganên Florenzî bide bireftarîkirin. Karlê V. di rêya biserkevtina wîna li nik Pavia de zalbûna Frensa li Italya de ji bona kakra Spanya date bişikenandin û wî Padîşahê Frensî Franz I. date bidîlkin.
- Jacob Fugger hate bimirin, yê ku ew Serbazirganê Augsburg û Bankvanê wêna bû û yê ku ew di rêya dana Kirîdîtên xwe de gelekî xurt ligel siyaseta wî zemanî de hatibû bitêkelkin.
- 1526 Hevalbendên Qeyserî li jêr Karlê V. de Florenz ber bi tirsê ve didan bixistin. Mikavili bi Serokê Karmendîya lêberxwedana Bajêr ve hate bikirin. Ew ji bona nik Guicciardini li Wargehê Hevgirêdana Lombardayi hate biçûyîn.
- Dawîya cenga pêşî di navbera Karlê V. û Franzê I. li ser Italya de Franzê I. ji Mayland, Burgund û Neapel hate bidakevtin.
- Cenga duwemê Karlê V. dijî Franzê I. date bidestpêkin. Reichstag -Perlema Imperatorî- li Speyer de ji bona

Mîrên Gundan helwesta beramberî Oldariyê ji wan re date bihiştin.

- 1527 Mikavili di pêşî de li dû Leşkerê Hevgirêdanê dida biçûyîn; di dûra de ew ji bona Civitá Vecchia hate biçûyîn, da ku ew Sipahsalarê Papa ji bona serrakişandina wîna ji bona ser Sipahên Qeyserê Elamnî bide bilivandin. Sipahên Qeyserî xwe ji bona nava Mayland û Roma didin bixistin û ew wan didin bitalankirin. Mala Midici di encamê şikestina Sipahên Frensiyan û Papa de hatin bikevtin. Mikavila nala Hevalbendên Midici ji hemû Karmendîyan hate biderkirin. Ew di 22. Hizêranê vê salê de bi temenkî 58 ve hate bimirin. Wî li piş xwe de mala xwe (ji Pîrekê, çar Kur û Keçekê) di perîşanîyeke pir gewre de date bihiştin. Ew di Kenîştá Santa Croce de hate biveşartin. Kêla Goristana wînanî nihayî der sala 1787 de ji bal Lord Cowperê Ingilîzîyî dildarê wîna de hate bidanîn. Ji bal vî Lordê hanê jî de ev nivîsta hanê li ser Kêla wîna de hatîye binivîsandin: "Tanto nomine nullum par elogium" -Mezibûna vî navê hanê tu pesindan nayê bipîvandin-.
- 1529 Di Damenfrieden -Aşîfîyaxatûnan- de li nik Kamberay de cenga duwem di navbera Karlê V. û Franzê I. de hate bipayînîkirin û Franz I. ji Italya hate bidakevtin. Turk di carapêşîn de dor û ber li Viyena de dane bigirtin. Ji bona Michelangelo çavdêrina li ser avanîkirina sengerên Florenz hate bisipartin. Florenz ji bal Leşkerên Qeyser û Papa de dor lê hate bigirtin.
- 1530 Papayê Clement VII. Karlê V. li Bologna date bitackirin. Ev bitackirina dawîyî Qeserekî Elmanî di rêya Papa de hate biderkevtin. Bajarê Florenz xwe date biberdestkirin. Ew di carapêşî de Yanesîbêperan dide biderxistin. Civinên Reichstag -

Parlemana Imperatorî- li Ausburg û li Confessio Augustana de hatin bikirin.

- 1531 Papayê Clemensê VII. di rêya fermana 23. 8. de ji bona Çapxana Antonio Blado bi çapkirina "Principe", "Discorsi" û "Mêjûwa Florenz" ve date bidestûrîkirin. Zwingli di şerê Kappeln de di berengarîya beramberî Urkatone Katolikî û Nemsawî de hate bikuştin. Aşîtyê belavkirina Reformation -Protistantîyê, Venuhkiriê- li ser tevaya Siwêstra de lê date bibergirtin.
- 1532 Di 4. çileyêpaşîn de çapa pêşîyî "Principe" ji Çapxana Blado li Roma de hate biderkevtin. Ji 1532 tanî 1540 de Nivîstok gelek carî ji bala Çapxanan de li Florenz û Vênêtsiya de hate biçapkirin. Der sala 1557 de ev Nivîsta hanê li ser Lista Qedexebûna Nivîstan de ji bal Papayê Paul IV. de hate bidanîn.
- 1535 Tomas Morus, Merovê Ingilîzîyî Dewletê û Merovanîyê jiber nesundxwarina wîna bi serê Padîşahê Ingilizî Heinrich VIII. ve, yê ku wî xwe ji bona Serokê Kenîştê dabû bikirin, hate biserjêkirin.
- 1580 "Principe" ligel "Nivîstên li ser Huneracengê" de di cara pêşîn de ji bona Zimanê Elmanî hatin biwengerandin.

Diyarî

Nikolo Mikayavili ji bona Şahzadeyê Lorenzo DE'Medci-Lorêntzo Dimidşiyê Mezin

Kî bixwaze hogirîya Mîrzayekî Serdar ji bona xwe bide buwergirtin, ew bi pêdana wîna ve bi giranbuhatirîn tiştinên malên xwe ve xwe ji bona nêzîkbûna wî dide birakişandin, yanî ew wî bi wan tiştan ve didin bidiyarîkirin, ji yên ku pê dilê wî bi wan ve têtê bixweşkirin; jibervêjî ew wî bi pirbûn ve bi hespan, çekan, pertelênbirokat, kevirêngiranbuha û xişran ve didin bidiyarîkirin, ji yên ku ew ji bona giringbûna cihên Serdar bi başî ve têtin bidîtin.

Jiber ku min jî xwest, ez jî ji bona Berzbûna we bi diyarîkê ve bi nîşana dilsozîya xwe ve ji bona we xwe bi we ve bidim binêzîkkirin, min di nava malên xwe de tişteki şêrintir û mezintir ji we re ji bil zanebûnên karên Mirovên Gewre pêve nedît, ji yên ku min ew di nava serpehatîya dirêj de ligel pêwendîyên dema me de û di rêya xwendekarîya hergav de ji bona pêwendîyên demên kevna ji xwe re dane biwergirtin: belê min di vê de gelekî bi dirêjî ve û pir liserxwe de lê date biremankirin û biezmonkirin û belê min ew di bergekî biçûk de bi hevdû re dane nivîsandin, yê ku ez wî ji bona Berzbûna we didim biberdestkirin. Tevîjî ku ez pê şiyarim, ku ev nivîsta hanê ji bona Berzbûna we bi xelatekê ve li gora we de nayête biderkevtin; lêbelê ez pê didim bibawerkirin, ku dê dilovanîya we wê bi mehrebani ve ligel guhpêdanekê de bide wergirtin; ku ji vê diyarîyê mezintir pê ve ji min nayête bikirin. da ku ez ji bona we pê karînekê bidim bipeyda kirin, ku hûn bi kurttirîn dem ve wan tevan ji xwe re bidin biwergirtin, ji yên ku min weha di nava pir salan de, di bin weha pir perîşaniyan û metirsîyan¹

¹Mebest di vir de ew perîşani û metirsî têtin bidîtin, yên ku wî ew der rêkirinên xweyî siyasî û balhozanî dane bidîtin. Balhozîyên ew ji bona Firensa, Elmanya, ji bona

de ji xwe re dane binaskirin û ew ji xwe re dane biwergirtin.

Ev nivîsta hanê xwe bêxemil dide biderxistin; di nava wê de ne gotinên qebe, nejî peyvên pir xemilandî û herwehajî nejî şelâfîyên xemilandî jî xwe didin bidîtin, ji yên ku bi wan ve pir Nivîskar nivîstên xwe pê didin biavzêrkirin; belê min xwest, ku bes û bi tenha ve navroka wê wê bide biavrûkirin û bes û bi tenha ve jî piralîyên bujena wêna û giranbûna danavên wêna başîya wê bidin biamojkirin.

Herwehajî ez naxwazim, ku ew nala payebûnekê bête bidîtin, gava ku Mirovek ji nava pêwendîyên¹ jêrîn û bindest jîrbûnê bide biderxistin, yê ku ew li ser pêrabûnên Hefsarvanê Dewletê de dide biaxivtin û yê ku ew rêzanan ji bona wî dide binivîsandin; belê mîna ku nigarvanên diyarênsêrûştîyê cihên xwe li binaran de didin bidîtin, da ku ew ji xwe re çêbûna çîyan û wargehên bilind bi başî ve bidin bidîtin û ew ji bona serên çîyan têtin bihilkişandin, da ku ew ji xwe re li çêbûna deştan de bi başî ve bidin meyzekirin. Wetov divê Mirov bi Serdar ve bête bidîtin, da ku ew navroka Milet ji xwe re bide bidîtin û werjî divê Mirovek ji Milet bête bidîtin, da ku ew ji xwe re navroka Serdar bide binaskirin.

Weha ez jiberzbûna we hêvîdarim, ku hûnê dê vê diyarîya biçûk bi mebesteke pak ve ji xwe re bidin biwergirtin, ya ku ez wê ji bona we didim bipêşkeşkirin. Gava ku Berzbûna we li ser wê de liserxwe de lê bidin biremankirin û wê ji xwe re bidin bixwendin, wisa hûnê dê têde daxwaza nava hinavê minî germtirîn ji xwe re bidin binaskirin, da ku hûn ji bona wê Meznahîya dildara xwe bêtin biserkevtin, ya ku bext û karinên we wê ji we re bidin pêşbînîkirin! Û hegerjî berzbûna we carcaran ji payebûna bilindbûna xwe ji bona jêrbûnan awiran ber bi xwarê ve bidin bivedan, wer dê hûnê bidin binasîn, bê ka ez çend bi bêgunehkarî ve her û her bedbextîyek mezînyî bext ji xwe re didim bihilgirtin².

nik Cesare Borgia û Serdarên biçûkî Itali datin bibirin, yê ku ew ji bona wan bi mehan ve di nava rêyan de dihate bidîtin. Ji giringtirîn karê wîyî siyasî-supahî serokîtîya wî ji bona Dorlêgirtina Pisa tete bidîtin

¹Karmendîya Mikavili jê hatibû bisitandin û ew di nava pêwendîyên perîşan de dihate bijîyandin.

²Ji xwe re li pêdeçûnê de bidin bitemaşekirin.

Derîyê Yekem

Hemû dewlet û hemû zordarî, yê ku wan zalbûn li ser Mirovan de didan bikin û yanî hêj ew didin bikin, ew bi xwe ve yan Dewletên Komarîne yanî ew Dewletên Padîşahîyê bi serê xwe ve têtin bidîtin. Padîşahîyên bi serê xwe ve Lidûxwehiştî ve têtin bidîtin, heger ku Zarwên Serdar ji mêj de ew didan biserdarîkirin, yanî heger ku ew ji bal Zarowên Serdar nuh hatine biwergirtin. Ji yê nuh hatine bisazkirin, yan bi carekê ve ew nuh tete bidîtin, mîna ku ev li Mailand -Mayland de ji bona Francesco Sforza -Fransisco Siforza¹- dihate bidîtin, yanî ew nala perçeyên dewletan ligel dewleta lidûhiştîyî Serdar de hate biyekkirin, ya ku wî ji xwe re dabû bivegirtin, mîna ku ev li Padîşahîya Neapel -Niapil- de ligel dewletên Padîşahê Sipanî² de

¹ Francesco Sforza (1401 tanî 1466)ew layê bi nav û bangê Condottiere Muzio Attendolo da Catinaola bû. Sforza (Bisergevtî)ew navê wîyî pêşi bû, yê ku Peyên wî ew pê dabûn binavkirin. Kurê wî Francesco Keça Doq Hplipp Maria Visconti ji Mailand ji xwe re date bimarîkirin. Der sala 1447 de wî li ber Mailand de beramberî Vinitsiyan de date bidan. Di rêya bêbextîya eşkereyî de wî alîkarîya wan Vênistîyan ji xwe re date biwergirtin, ji yê ku wî dixwest ew şerê wan bide bikin û wisa ew bi vî rengê hanê ve bi Mêrzayê Mailand- Mayland- ve hate bikin. Francesco Sforza ew nala Codottiere Kilasîyî sedsalê panzdehemîn dihate biderkevtin, yê ku wî di rêya pêrabûnê xweyî supahî de dikarîbû pê bihata bigihaştin, ku ew ji xwe re desthilatîyekê bide biafirandin.

²Ferdinadê Katolikî paymana Granada di 11. Çiriya Paşîn de der sala 1500 ligel Ludwig III, Padîşahê Firensî de, ji bona Hevalbendîtiya vegirtina Padîşahîya Neapel date bigirêdan. Hevgirtîyên Sipanî û Firensî bi lez û bez ve ew Padîşahîya hanê ji xwe re dane bivegirtin. Padîşahê wêna Friedrich -Firdrikê- Argon bi Dîl ve ji bona Firensa hate birêkirin, yê ku ew der sala 1504 de li wêderê de hate bimirin. Parvekirina talanîyê di navbera Hevalbendan de bi pevçûnan ve date bidestpêkirin û di dawî de bi

hate bikin. Ev deverên wer hatine bivekirin, yan ku ew hatine bireweştkirin, ku ew wer li jêr Serdarekî Padîşah de bêtin bijîyandin, yanjî ew hatine bireweştkirin, ku ew azad bêtin bijîyandin: Merov wan bi alîkarîya çekên Bêgane ve yanjî bi çekên xwe ve, yanjî wan di rêya bext de û yanjî di rêya jêhatbûna xwe de dide bivekirin.

Cengê ve ew hate payînkirin, ya ku tede Firensîyan li paş şikestinên cudan de welat datin biberdan û di dawî de Padîşahên Sîpanî der sala 1504 de ew ji xwe datin girtin. Ferdina ew bi welatê xwe ve nala Wênerêpadîşahîyekê date bigirêdan. Ji bona Mikavili Ferdinandê Katulikî ligel Francesco Sforza û Cesare Borgiya de ew nala Sedarekî bi nimûneyî ve dihatin biderkevtin.

Derîyê Duwem

Li ser Desthilatîyên lidûxwehiştî de

Ez li ser Dewletên Komarî de nema bêtir didim biaxivtin; jiber ku min li ser wan de li cihekî¹ din de bi dirêjî ve dayite bipeyivandin. Ez xwe bes û bi tenha ve ji bona ser Dewletên Padîşahîyên bi serê xwe ve xwe didim biwergerandin û ezê dê di wan rêstikên jorîyî dayîn de bidim biderxistin, bê ka çawan ew dê bêtin biserdarîkirin û bi bindest ve bêtin bixistin.

Di pêşî de ez didim biderxist, ku di nava Dewletên ligel rêzaneke Lidûxwehiştinê de, ji yên ku ew ligel Binemalên Serdarên xwe de bi hogirî ve têtin bidîtin, dijwarî ji bona bi cihkirina Serdar ve bi xwe ve gelekî kêmtir têtin bidîtin, mîna ku ew li nik padîşahîyên nuh vekirî de têtin bidîtin. Li vir de bes û bi tenha ve tete bitêrkirin, ku Serdar li ser rêyêserdarîkirinên Pêşîyên xwe de bête biçûyîn û ew xwe ligel pêwendîyên dema xwe de bide bikin; bi vî rengê hanê ve dê her Serdarek ligel tenêbûna nîvratsa karînan de her û her bikaribe xwe di nava dewleta xwe de bide biragirtin, heger ku dewleta wîna ne di rêya lihevraştatîneke ji rê derkevtî yanjî di rêya hêzdarîyeke jê pir xurtir ji nava destên wîna bête biderxistin; lêbelê dê ew serdarîya xweyî windakirî li nik biçûktirîn şasbûna Vekirvan de careke din ji

¹Di Discorsi sopra deca di Tito Livio de di navbera 1513 û 1519 de hatîyebi pêkhatin: Nivîsta I ya Discorsi û herwehaji Principe -Mîr- ji der sala 1513 hatine binivîsandin, lêbelê nivîsta Mîr hinekî ji nivîsta I hatîyebi wergirtin.

xwe re bide bivegerandin. Ji bona vê ji me re nimûyek di Italya de li ser Doqê Ferrara¹ de tête bidîtin, yê ku wî beramberî hêrîşên Xelkên Vênêtsiya der sala 1484 de û herwehaji hêrîşên Papa Julius der sala 1510 de bes û bi tenha ve xwe dikarîbû bida biragirtin; jiber ku malbata wîna ji kevnar de di nava vê devera hanê de dida serdarîkirin. Ji bona Serdarê cihî hoyê kê m û kê m zordarî ji bona sertbûnê tête bidîtin. Jibervêjî tête bidîtin, ku ew şêrîntir ji Talankerê Textekî ve tête biderkevtin, heger ku ew xwe ne di rêya gunehkarîyeke mezin de nede binefretkirin, wer bi berkevtî ve tête biliberkevtin, ku Jêdarên wîna hogirîyeke serûştî ji bona wîna didin mêldarîkirin. Di rêya kevnaryê û reweşt û rewenda Serdarîyekê de remanên li ser nuhkirinan û hoyên wan de dê bêtin bihilanîn; jiber ku her dem veguhertinek di nava dewletê de pêdana bi veguhertinên din ve dide bidan.

¹Di vir de Mikavili çavên xwe ji bona du Doqên Ferrara dayite biavêtin, yek ji wan Ercole d'Este (1471 tanî 1505) tête bidîtin, yê ku ew pircaran ji bal Vênitstyan hate bişikenadin û yê ku ew bi nasîna serdarkirina wan ve hate bineçarkirin, yê duwem bi Alfonso d'Este ve (1505 tanî 1531) tête biderkevtin, yê ku ew di cenga Girêdana Perest de ji bona demekê ji dar hatibû bixistin, lêbelê wî di dawîya dawî de xwe dikarîbû beramberî Papa Julius -Yulyus- II bide bigirtin.

Derîyê Sêyem

Di nava Desthilatîyeke biserêxweyî nuhvegirtî de bi servajî ve dijwarî têtin biderkevtin. Di pêşî de yekek weha tête bibîrxistin, ku ne bi carekê ve nuh tête bidîtin, lêbelê dewleteke vegirtî dê ew bi yeke din ve bête biservekirin. (Di vê rewşa hanê de Merov dikare giştîyê tanî radeyekî bi serdarîyeke tevlihev ve bide binavkirin). Di vir de veguhertin ji dujwarîyên serûştî de têtin biderkevtin, ji yên ku ew di nava hemû serdarîyên nuh de têtin biderkevtin: jiber ku Mirov bi dilxweşî ve bi wê baweryê ve dixwazin Mirzayên xwe bidin biveguhertin, da ku belkî di wê de rewşa xwe bidin bibaşkirin. Belê ew xwe didin bixapandin; jiber ku serpêhatî dide biderxistin, ku ji bona wan li paş de belê rewşa wan tête bibedkirin. Evaya bi rêkê ve bi serûştî û neçarî ve tête biderkevtin; jiber ku her Serdarek Jêrdarên xweyî nuh hergav divê bide bibirîndarkirin û evjî bi vegirtinên supahî û hezar zordarîkirinên din ve tête bikirin, ji yên ku vekirinek nuh bi xwe re dane bianîn. Wisa tu wan tevan ji xwe re bi dujmin ve dide bikirin, ji yên ku te ew ligel biserkevtina serdarîkirina xwe ve dane bizîyanîkirin. Herwehajî tu nikare ji bona xwe dostanîya wanan bide bihiştin, ji yên ku wan alîkarîya te ji bona wergirtina wê serdarîkirinê dane kirin; jiber ku tu hêvîyên wan tucarî nikare bi carekê ve bide bicîkirin, jiber ku tu dijî wan tucarî nabe pêrabûnên hovîtî bide bikaranîn; jiber ku beramberî wan tête bierkkirin. Dibe, ku Mirov pişta xwe jî bi supahekî xurt ve bide bigirêdan, wehajî Merov belê her û her niyazmendî hogirîya Neşînvanan tête bikirin, her ku Mirov ji bona nava welatekî bixwaze bête bikevtin.

Jiber vî hoyê hanê Ludwig XII Padîşahê Firensa¹ bi lez ve

¹Ludwig XII, yê ku wî li paş mirina Gian Galcazzo Viscontsi -Giya Galcazo

Mailand -Mayland- ji xwe date bigirtin, lêbelê wî wehajî zû careke din ew date biwindakirin. Di cara pêşî de hêzênçekarîyên Ludovico Sforzas -Ludovico Sforzas- dane bitêrkirin, ku ew ji bona wî bajêr careke din bidin bisitandin; jiber ku wan kesan bi xwe ve, yên ku wan ji bona Padîşahê Firensa dergeh dabûn bivekirin, wan xwe di hêvî û daxwazên xwe de xapandî datin bidîtin û wan zordarîyên di rêya Mîrzayên xweyî nuh de nema dikarîbûn bide bihilgirtin.

Belê bêgûman evaya rast tete bidîtin, ku welatên, yên ku ew piştî kevtina wan ji bona cara duwem têtin bivegirtin, ne weha careke din bi hêsanî ve têtin biwindakirin, evjî jiber vêjî tete bidîtin, ku kevtin wî welatî ji bona Serdar mehnakê dide bidan, ku ew desthilatîya xwe bêyê hîç dudulîyekê di rêya sizadana Gunehkaran de yanjî di rêya çavlêderîya Gûmanlêkiran de yanjî di rêya parastina cihên xweyî lawaz de dide bigirawkirin. Da ku Mailand -Mayland- careke din ji Firensîyan bête bisitandin, Doq Ludovico -Ludovico di cara pêşî de bes û bi tenha ve pê divabo bête birabûn, ku ew li ser sînoren Mayland de xir û cirê bide bidurustkirin; di cara duwem de Mayland ji bal Firensîya wê çaxê hate biwindakirin, gava ku wê tevaya cihanê dijî xwe date bidîtin û leşkerên wê hatin binabûdkirin yanjî ew ji Italya dane biderkirin¹. Evaya xwe ji hoyên jorîyîgotî dide biderxistin.

Viskonsi- de xwestîyên lidûxwehiştinê ji bona Mayland ji xwe re datin bikirin, di sibata sala 1499 de leşkerê di bin rêberîya Serleşkerê jêhatî Gian Giacomo Trivulzio -Giyani Giyakomo Trivulzio de ji bona Lombardi date binardin. Wî di 11. ilona sala 1499 de bi hevalbendîya Vênistiyanan ve Mayland date girtin. Doqê Mayland Ludovico -Ludovico- il Moro ji bona Elmanya ji bona nik Qeyser Maximiilan -Maksimilyan- date bibazdan. Maylandî bi zû ve ji Mîrzayên xweyî nuh ve hatin bidilxelandin. Wan ew dane biderkirin û wan Ludovico di 5. sibata sala 1500 de dane vegerandin. Di 5. nîsa wê salê de li paş devjêberdana wî de ji bal Peyên wîyî Siwisrî de ew ji bal Firensîyan di Vovars (Jorî Italyan) de hate şikenadin. Firensîya ew bi Dîl ve dane bigirtin. Ew der sala 1512 de di dîlbûna Firensî de hate bimirin.

¹Evaya di pêşî de di 1512 de der cenga binavkirîyî bi gêrêda perest ve hatîye bidîtin, ya ku ew ji bal Papa Julius -Yulyus- hate bisazkirin. Di nav vê girêda perest de Vênitsya, Padîşah Ferdinadê Aragon û Heinrich -Hayinriş- VIII Padîşahê Ingilistanê xwe hevalbend didatin bidîtin. Firensî li nik Ravenna de di 11. nîsana sala 1512 de hatin bişikenandin û ew ji Lombardi hate biderkirin..

Herçawajî Mayland di yekemîn û duwemîn car de careke din ji Firensîyan hate bisitandin. Hoyên giştî, bê ka çima ev di cara pêşîn de hate kirin, ez li ser wan de hatime biaxivtin; bes bi tena ve niha hêj hinek mane, ku wan hoyan bidin biderxistin, bê ka çima ev cara duwem hate bikirin û lêbidin gerandin, bê ka çî destikênalîkar ji bona Padîşahê Firensî liberdestê wî de dihatin bidîtin û bê ka çî destikên din ji bona Serdarekî din di wê rewşa hanê bi xwe de bi baştirîn ve dikarîbûn bihatana bikaranîn, da ku ew xwe baştir di nava bi destxistinên xweyî vekirî de bide biragirtin, ji mîna ku ew li nik Padîşahê Firensî de hate bigihandin.

Di pêşî de wer têtê bidîtin, magelo dewletên, yên ku Mirov di rêya vegirtinê de ligel cihêneşîniya xwe de dide bipêvekirin, yek welatî û yek zimanî ligel wê de didin bipêkanîn yanjî ew nadin bipêkanîn? Di rewşa yekem de ew pir bi hêsanî ve têtê bidîtin, ku Desthilatî têtê bête bihiştin, bi taybetî ve gava ku Neşîvanên wê nehatibûn bireweştîkirin, ku ew nala Neşîvanên azad bêtin bijîyandin; ji bona girawkirina bidestkevtina xwe ve têtê bitêrkirin, ku Malbata Serdarê berê bêziyan bête bikirin. Tude dê xwe bi aramî ve bidin biderxistin, gava ku Mirov ji bona wan rêstika kevnar bide bihiştin û rewştîkirinên jîna wan nede biveguhertin. Vê Merov dikare di nimûna Burgunds, Bretagne -Biretagne-, Gascogne -Gaskogne û Normandie -Normandî- de bide bidîtin, yên ku ew ji mêj de ligel Firensa de hatine biyekkirin¹; tevî ku cudabûna ziman jî lêbelê rewêstîyên jîyana wan mîna hev têtin biderkevtin û ew bi bê dujwarî ve xwe bi serhev ve didin bivekirin.

Kî dewletên wisa bide bivegirtin, divê ku ew du tiştan guh pê bide bidan, herger ku ew bixwaze wan ji xwe re bide bihiştin: 1. Divê

¹Vegirtina van deverên hanê di nava demên bi carekê ve cudan de hate bidîtin. Normandie -Normandî der sala 1204 de, Gascogne -Gaskogne- der sala 1453 de, Bourgonne -Borgogne- der sala 1477 de û Bretagne der sala 1491 de bi ser Firensa ve hatin bivekirin.

ku ew Malbata Serdarê berê bêzîyan bide bikirin, 2. nabe ku ew qanûn û bêşên wan bide biveguhertin; wisa di nava kurttirîn dem de ligel dewleta kevin de yekbûneke tevayî tête bipêkhatin.

Lêbelê gava ku Mirov dewletan di deverekê de dide bivegirtin, ya ku têde zimanekî din tête bipeyivandin, rewêşt û qanûnên din têde têtin bizalkirin, wê çaxê têde dujwarî têtin biderkevtin. Merov divê xwedan bextekî mezin bête bidîtin û gelekî jîrbûnê bide bikaranîn, da ku Merov wan ji xwe re bide bihiştin. Yekek ji baştirîn û bi kêrtirîn destik ve ew tête bidîtin, gava ku Vekirvan Wargeha xwe ji bona wêderê bide biveguhestin. Evaya dê Serdarîya wîna bide bigirawtirîn û bidirêjtirînkirin. Weha Turkan ev ligel Yunaniyan de dane bikirin¹; dê evaya tevî hemû pêrabûnan ji bona xwe girtina serdarîya wan nehatina bitêrkirin, heger ku Serdarê wêna wargeha xwe ji bona wêderê neda bibirin. Belê heger te li wêderê de wargeha xwe dabe bidanîn û te xir û cirên derkevtî li wêderê de datin bidîtin, weha tu wan bi lez û bez ve dikare bide bivetemirandin; belam heger tu li wêderê de neyête bidîtin, wisa tu bi derngî ve bi wan ve tête biagehdarkirin, piştî ku wan xwe dane bifirehkirin û ji bona temirandina wan tu destik nema bêtir têtin bidîtin. Hêjbiserdejî ve ew welataya jî ji bal Karmendên te nikare bête bitalankirin. Jêrdar bi dilxweş ve têtin bidîtin, gava ku ew Serdarê nuh li nêzîka xwe de didin bidîtin, jibervêjî dê ew pir caran zînetan bidin bidîtin, ku ew ji bona wî bidin bihezkin, gava ku ew bextiyar bêtin bidîtin û dê ew jê bêtin bitirsandin, gava ku ew wer neyête biderkevtin. Heger ku Desthilatvanekî Bêgane piçekî ji xwe re date bihezkin, ku ew welatekî wisa ji xwe re bide bihêrîşkin, weha dê ew li ber xwe de kelemên mezin bide bidîtin; jiber ku tanî Serdar li wêderê de bête biwargehkin, bes û bi tenha ve dê ew pir bi dujwarî ve ji nava destên wîna bikaribe careke din bête biderxistin.

Destikê duwemîbaştirîn di wir de tête bidîtin, di nava cihekî yanjî du cihan de Kolonîyan -Ayedanîyan- bidin biavakirin, yên ku ew

¹Di bin Yunan de Mikavili bi tevaya Balkan ve tête biliberkevtin, ya ku ew wirde wirde ji bal Bajazet (1347 tanî 1403), Murad II(1422 tanî 1451), Muhemed II (1451 tanî 1481) û Selim (1467 tanî 1520) hate bivegirtin; bi vegirtina Konstantinopels -Istenbol- der sala 1453 de Şahînsahîya -Selteneta- Turkan xwe di nava Ewropa de date bidamizirandin.

nala Bendan di nava wî welatî de didin bikêrkirin. Mirov divê vê bide bikirin, yanjî divê Mirov hêzeke xurtî dagîrvan li wêderê de bide bihiştin. Kolonî perê kê m didin bibextkirin; Mirov wan dide bisazkirin û wan bi carekê ve yanjî bi kê m lêbextkirina peran ve dide biparastin û Mirov bes û bi tenha ve li wan Kesan de pê dide biziyanîkirin, ji yê n ku Mirov zevî û xanîyên wan dide bisitandin, daku Mirov wan ji bona Wargehvanên nuh dide bidan; belam evanan bes û bi tenha ve perçeyekî biçûk ji Welatê vegirtî didin biderxistin.

Jiber ku ewanan, yê n ku di vê rêya hanê de beramberî wan sitembarî hatîye bikirin, di nava tevaya welêt de belavkirî têtin bineşînîkirin û ew di nava perîşanîyê de têtin bijîyandin, ew nikarin tucarî li Serdarê nuh de bidin biziyanîkirin. Hemû Neşînvânê n din bi vî karî ve pê nayêtin biêşandin, (di encamê vê de ew dê xwe bi aramî ve bidin bihiştin) herwehajî dê ew xwe ji tirsan ji her serhildanekê bidin bidûrkirin, da ku ew bextê wan Kesan ji xwe re nedin bihilgirtin, ji yê n ku têtin bitalankirin. Ez ji vê encamê didim biwergirtin, ku Kolonîyên weha tu perebextkirin din nadin biderxistin, pir bi wan ve pişt têtê bigirêdan û ew ji bona Tude bi kê m ziyânî ve têtin biderkevtin.; herwehajî Biserpêhatîvanên wan nikarin ziyanan bidin bikirin, jiber ku ew bi perîşan ve têtin biderkevtin û ew di tevaya nava welêt de bi belavkirî ve têtin bineşînîkirin, ya ku min berî niha ew dabû binîşankirin.

Mirov divê jibervêjî ji xwe re bide bibîrxistin, ku Mirov divê ligel Mirovan de bi dostanî ve bide bireftarkirin yanjî divê ku ew wan bêziyan bide bikirin; jiber ku ew beramberî her birîndarbûneke biçûk tola xwe didin biwergirtin, belam beramberî ziyânê n giran ve ew nikarin tola xwe bidin biwergirtin. Wisa heger ku Mirovekî ligel Mirovekî din de bi bedî ve date rbieftarkirin, wêçaxê divê Mirov vê bi şêweyekî ve bête bikirin, ku Mirov ji tolwergirtina wîna pêwistî tirsandinê neyête bikirin.

Heger Mirov li şûna wargehên nuh de supahekî dagîrkerî bide bixwedîkirin, wer evaya bêtir giranbuha têtê biderkevtin; Mirov bi hemû hatinê n dewleta vegirtî ve ji bona çavdêriya wêna pê têtê pêwistkirin. Weha dagîrkirina wêna bes û bi tenha ve ziyânê dide bianîn; Mirov hêjî bi pirî ve bêtir tûrebûnê bi ser ve dide bivekirin, jiber ku Mirov di rêya veguhestinê n wargehên hergavîyî

supahêdagîrkerî de tevaya welêt pê dide biêşandin; vêna her yek nala barekî dide bidîtin û weha ew dê ji bona Mêrzayê xweyî nuh bi dujmin ve bêtin bikin; bi rastî jî ve dê ew bi dujminên wî rastteqînê jî ve bêtin bikin, yên ku ew dikarin pê ziyane bidin bigihandin, jiber ku ew bi rastî ve hatine biliberketin, belam ew hêjî di nava pêwendîyên xweyî kevin de têtin bihiştin. Bi her bidîtinekê ve jîbervêjî ev şeweyê çavdêriyê wer çend ew bi ziyane ve bête biderkevtin, weha ew di rêya koloniyane de bi qenctir ve tete biderkevtin.

Serdarê welatekî bi qanûn, rabûn û rûniştinên jîneyî din ve -li jor de li ser wan de hatîye biaxivtin- divê ew xwe bi Mezin û Liberxwedanvanê Dirwseyên Lawazan ve bide bikin. Ew divê herwehaji liberkevtî bête bidîtin, ku yên xurtirîn di nava van de bide bilawazîkirin, hêjî dûrtir divê ku ew ji xwe re bide bipêşbînîkirin, ku ne ji bona rûdanekê Desthilatvanekî bêgane ji bona wêderê dide bihêrîşkirin, yê ku ew wetov xurt mîna wî bi xwe ve tete bidîtin. Yekekî wisa dê ew hergav ji bal wanan de, yên ku ew ji pîrbûna mezinî avrûwê de yanjî ji tîrsan de hatine biazarkirin, ji bona nava welêt bidin bibangkirin: Weha Atoler¹ Roman ji bona Yunanê dane bibangkirin; li kuderê de hargava vanan didan bihêrîşkirin, ew ji bal Tudeyên welêt ve dihatin bibangkirin. Evaya bi reweştî çûna tiştan ve

¹Atoler -Êtoler- di nava Yunanê de bi kêma desthilatî ve dihatin biderkevtin; Philipp -Filip- V. Xurtî ji Makdonya û Antiochus -Antiyoxus ji Sûrî bi xurtîna Serdarên bêgane ve dihatin biderkevtin. Roma xwe bi Rêber ve date bidanîn û wê xwest, ku ew li ber Êtolerîyan de bide bidan. Wê xwe ji bona şerê Filipê V. ji Makdoyan date birakişandin û wê ew date bişkenandin. Li paş de Romanan xwe ligel wî Filipê hanê de bi xwe ve diji Antiyoxusê Sûrî de datin hevalbendkirin, yê ku ew ji bal Êtolerîyên tûre ji jêdarîya Romanîyan ji bona nava welêt hate bibangkirin. Antiyoxus ceng diji Romanîyan, yên ku li aliyê wan de Hevalbendîya Achaisch -Aşaîş- û Filipê Makdonî di hate bidîtin, date bilidarxistin. Ew di berangarîya şerê nêzîka Thermopylea -Têropîlia- de der sala 192 berî zayîne de hate bişkenadin û ew ji bona Sûrî hate bibazdan. Wî di şikestineke din de li nêzîka Magnasia -Magnasya- de der sala 190 berî zayîne de perçakî mezin ji Şahîşahiya xwe ve date bidûrandin.

Bi vî rengê hanê ve di pêşî de Romanîyan kêma desthilatên Êtoler dane piştgirtîkirin, xurtin wan dane lawazkirin û ceng ligel Serdarên Bêgane de dane bilidarxistin.

tête bidîtin, ku hemû kê m Xurtvanên welatekî ji bedreftariyê de dijî Biserketvanê xweyî berê bi lez û bez ve xwe bi ser Vegirtvanê bêgane ve didin bigirêdan. Van kê m Xurtvanan bidin bikarkirin, ew ji bona Vegirtvan tu dujwariyêke taybetî nadin bidurustkirin; jiber ku di cih de ew hemû bi hev re bi dildarî ve ligel dewleta biserkevî de hevkarîyêke bi hev re didin bikirin; ew bes û bi tenha ve divê guh pê bide bidan, ku ew ne bi pirî ve desthilatîyê û kêrê ji xwe re bidin bipeydakirin; ew dikare li paş de bê dujwarî ligel hêzênçekdarîyên xwe de û ligel mêdariya wan de Desthilatvanên xurt bide biserjêrîkirin û ew bi Mêrzayê de vera vegirtî ve bête bihiştin.

Kî vê rola hanê ne bi jîrdarî ve bide biyarîkirin, dê ew bi pele ve bide bidûrandin, çî ya ku wî ji xwe re dabû bivegirtin û dê ew, tanî ku ew wî welatê vegirtî di nava destên xwe de bide bidîtin, li wêderê de dujwariyên bêjimar û liberkevîyan ji xwe re bide bidîtin.

Romanîyan di nava hemû welatan de, ji yên ku wan ew dabûn bivegirtin, bi vê rêzana hanê ve bi carekê ve rast û durust didan biguhpêdan. Wan ji bona nava wan welatan Kolonî dane biavanîkirin û wan li ser xwe de beramberî kê m Desthilatvanan de dane bierkkirin, bêyî ku hêza wan bête bibêtirkirin, wan Desthilatvanên xurt serjêrkirî dane bihiştin û wan ji bona Desthilatvanên derve hîç tu rê ji bona kêra wan li ser Neşînvanan de nehiştin bêtin bidîtin. Wer ji bona min de vera Yunanî mîna yek nimûneyî di vir de bête bitêrkirin. Achæer û Âtoler -Aşêer û Êtoler- ji bal Romanîyan ve hatin bipiştgirtin: Padişahiya Mazedonier -Makdonîyan- hate bipîskirin¹, Antiochus -Antiyoxus- jê hate biderkirin²: lêbelêjî karên başî Achæer û Âtoler³ tu

¹Der berengariya Cynoscephalae -Kinoskefalae- de Padişah Filipê V. Makdonî (221 tanî 179 B.Z.) ji bal Konsulê Romanî Titus Qu. Flaminius der sala 192 b. z. de hate bişikenandin.

²Antiochus Antiyoxus-III Padişahê Sûrî (223 tanî 187 b. z.) der sala 192 ji bal Êtolerîyan ji bona nava Yunaên hate bangkirin û ew ji bona wêderê de hate bicûyîn. Ew der berengariya xwe de ligel Romanan de li nêzîka Magnesia -Magnêsyâ- de di Asya Biçûk de der sala 190 b. z. de hate bibezandin.

³Achæer -Aşêer- û Êtoler ji bal Romanîyan bi başî ve dihatin biparastin; lêbelê wan berê desthilatîya wan nedan bimizinkirin.

caran ber li Romanîyan de nedane bigirtin, ku ew ji bona vanan firehkirina berê desthilatîya wan nedin bihiştin; herwehaji peydarîyên hunerîyî Philipps -Filips-¹ ji bona wan tu carî ew pê nehatin bikêrkin, ku ew ligel wî de dostanîyê bidin bigirêdan, bêyî ku ew wî pêrejî di wêdemê de bidin bisînorkirin; herwehaji Antiochus -Antiyoxus tevî xurbûna hêza wî jî nikarîbû destûra wan ji xwe re bide bigirtin, ku ew wê devera ji bal wan de vegirtî ji xwe re bide bihiştin. Romanîyan di nava van rewşên hanê de ew dane bikin, çî yên ku hemû jîrdarên Serdarên Dewletan divabûn bidana bikin: wan nebes tenê divabûn ku ew li metirsîyên çavbînîyê de bidin biguhpêdan, lêbelê jî ji bona wan divabûn ku ew li metirsîyên ayinde jî de ber bidin bigirtin û ew van bi hemû tîna ve bidin birûbirûkirin; jiber ku Mîrov belê dikare wî bide bisaxkirin, ji çî yê ku Mîrov wî bi dirêjî ve dide bipêşbînîkirin; belê tu dide bibendewarîkirin, tanî ku derd di te de dide bitengavîkirin, wê çaxê hîç dermanek nema bêtir dijî wî tete bidîtin, jiber ku nexweşî nema dikare bête bisaxkirin.

Werjî bi xwe jî ve ev mîna der nexweşîya zirav de tete biderkevtin, ya ku li ser wê de Bijîşkvan didin bigotin, ku ew di destpêkaqonaxê de bi hêsanî ve tete bisaxkirin û ew bi dujwarî ve tete binaskirin; lêbelê di pêşketina qonaxê de ew, heger ku Mîrov ew di despêkê de neda binaskirin û ew neda bisaxkirin, bi hesanî ve tete binaskirin û ew bi dujwarî ve tete bisaxkirin. Wehaji ev ligel siyasetê jî de tete biderkevtin; Mîrov derdan, yên ku ew di nava dewletê de têtin bikatkin, berî bi demeke dirêj ve dide binaskirin, bi serûştî ve ji bona vê nasîna hanê bes û bi tenha ve seryekî jîr dikare bide bikin, weha dê ew bi lez û bez ve bêtin bipakkirin; lêbelê gava ku Mîrov wan nede binaskirin û ew xwe weha li dor û berên xwe de bide bivegirtin, tanî ku her yekek pê dide bihestkin, wê çaxê tu derman bêtir nema dikarin beramberî wan bidin bialîkarîkirin. Jîbervêjî gava ku

¹Filip V. xwe bi Romanîyan ve ji bona xebata dijî Antiyoxusê Surî ve date bigirêdan; lêbelê wî divabû cihên bidestkevtîyên xwe di wê cenga hanê de bide bizîvirandin, jiber ku Romanîyan bi tucorê ve mezinkirina welatê wî nedihîştin bête bikin.

Romanîyan pêşbînîya tirsan didan bidîtin, wan hergav hêrîşî ser wan didan bikin û wan pêşkevtina wanan nedihîştin tucarî bêtin bikin, da ku ew bes û bi tenha ve ew xwe ji cengekê bidin biparastin; jiber ku wan didate bizanîn, ku ceng tucarî nayête bihilanîn, lêbelê hergav bes û bi tenha ve ew ji bona kara Dujmin tête bidergîxistin; jibervêjî wan wisa dane bikin, ku ew ligel Philipp -Filip-¹ û Antiochus -Antiyoxus-² de di nava Yunanê de bidin bicengkirin, da ku ew ligel wan de ne li Italya de neçarî şer bêtin bikin. Wan dikarîbûn wêçaxê xwe ji herdu cengan bidin bidûrkirin; lêbelê wan bi wê gotinê ve nedane bikin, bi vê gotinê ve, ya ku heft Jîrvanên dema me her roj di nava devên xwe de wê dibin û tînin: dem tê, amojgarî tê (bi peyv ve: xweşîya demê ji xwe re binoşin), wan tu guh pê nedan bidan, wan bes û bi tenha ve biserkevtin di jêhatbûna xwe de û di jîrbûna siyaseta xwe didan biçavdêrîkirin; jiber ku dem her tiştên li ber xwe de dide bimalandin, ew dikare başbûnê mîna bedbûnê û bedbûna mîna başbûnê bide bianîn.

Belê em xwe ji bona ser Firensa bidin zîvirandin û lêbidin bikolandin, bê ka ma wê jî bes li pey yekekê ji wan bingehên binavkirî de hatîye biçûyîn. Ez dixwazim di vir de li ser Ludwig -Ludvig-³ de û ne li ser Karl⁴ de bidim biaxivtin; jiber ku vîna xwe demekê dirêjtir li Italya de daye bihiştin û jibervêjî karên wî baştir li ber çavan de dikarin bêtin biwergirtin. Dê hûnê bidin bidîtin, ku wî bi xwe ve servajî wî karî dida bikin, yê ku Mirov divabû ji xwe re bida bikin, da ku Mirov desthilatîya xwe di nava welatekî birengêkî dinî bi carekê ve bide biragirtin.

Padîşah Ludwig -Ludvig- ji bona nav Italya di rêya dilbijandîna deshilatîyê de ji bal Venêtsiyanan de hate bibangkirin,

¹Di cenga Makdoniyî duwem de ji sala 200 tanî 197 b. z. de.

²Di cenga Suriyî-Êtolî de ji sala 192 tanî 191 b. z. de.

³Ludvig III Padîşahê Firensa 13 salan ji sala 1499 tanî 1512 li Italya de bû; Wî di cengê de ligel Yulyus II de xakên xwe li Italya de dane biwindakirin.

⁴Karl III bes û bi tenha ve li Italya de ji Ilona sala 1494 tanî çiriya pêşîna sala 1495 de hate bimayîn.

yên ku wan qazanca nivê Lobardei -Lobardi- di rêya hêrişê wî de ji xwe re didan bihêvîkirin. Ez naxwazim li biryara Padîşah de bidim birexnekirin. Jiber ku wî carekê di Italya de xwestibû pîyên xwe bide bicîkirin û ji bona wîna di nava vî welatê hanê de hîç Dostek nehate bidîtin, libelê biservajîvêjî jiber helwesta Padîşah Karl¹ wî hemû dergeh li ber xwe de dadayî datin bidîtin, ew hate bineçarîkirin, ku ew ligel her hevalbendîyekê de xwe pê dide binêzîkirin, ew xwe pê bide bigirêdan. Ev pêrabûna bi başî ve lêhatibû biremankirin, dikarîbû ew bihata biserkevtin, heger ku wî ligel pêrabûnê xweyî din de tu şaşbûnê din nedana bikirin. Li paş vegirtina Lobardei -Lobardi- de Padîşah xweser careke din navbanga başî ji bona Firensa date bikarkirin, ya ku ew ji bal Karl ji bona Firensa hatibû biwindakirin: Genewa xwe date biberdestkirin², Florentiner -Filorensî- bi dostên wî ve hatin bikirin³; Marches -Marşêz- ji Montau -Montaw⁴-, Doqê

¹Karl III bigir tevaya Italya bi Dujminên Firensa ve dabû bikirin.

²Komara Genewa di navbera du partîyan de partîya Xanedanan û partîya Gel de hatibû bidutakirin. Xanedanan xwe bi ser Ludvigê II ve û Gel xwe bi ser Papayê Yulyusê II ve, yê ku ew bi dujminekî tundî Firensa ve dihate bidîtin, didan bikirin. Ludvid xwe ji bona nava bajêr date birakişandin û wî Rêberên Partîya Gel dane binabûdkirin. Wisa bi vî rengê hanê wî dikarîbû bajêr bi bindestên xwe ve bide bixistin.

³Filorensiyaniyan divabûn Ludvig XII bi çek û peran ve der hêrişê wî de ji bona Neapel -Niyapil- bidin piştgirtin, herwehaji Padîşah ji aliyê xwe jî divabû piştê Filorensiyaniya ji bona bindestkirina bajarê Pisas bide bialîkarîkirin.

⁴Herwehaji Giovanni -Giyovanni- Farnesco -Firansisko- Gonzaga Mêrê Isabella -Isabilayî Este, yê ku wî jî dijî supahên Kals III dabû bişerkirin, ji bona xwe bi nêzîkirina Ludvig XII ve dida bikarkirin û xwe bi Firensa ve date bigirêdan. Di van Peyên wî de herwehaji Baldassare Castiglione -Kastigliyonê dihate bidîtin, yê ku ew li "Contigiano" -Kontiyano- de di dîtina Gonzaga ligel Padîşahê Firensî de dide bibîrxistin.

Ferrara¹, Bentivoglio -Bentivogliyo², Xatûna ji Forli³, Mêrzayên ji Faenza⁴, ji Pasaro⁵, ji Rimini⁶, ji Camerino -Kamerino⁷, ji Piombin Pombino⁸, ji Komarên Luca -Loka-, Pisa, Siena -Siyena⁹, wan hemûyan serdardanîya wîna dane bikirin, da ku ew ji xwe re dostanîya wîna bidin biwergirtin. Niha Venezianer -Vênitsiyaniyan- dikarîbûn xwe li ser remana helwesta xweyî xav de bidin bironahîkirin: da ku ew du bajaran di Lombadri de ji xwe re bidin bikarkirin, wanan Padîşahê Frensi ji bona perçê sêyemî Italya dane bimîrzakirin.

Mirov divê belê bête biliberkevtin, bê ka dê çend hêsanî ji bona Padîşah bihate biderkevtin, da ku wî kêra xwe di nava Italyan de bikarîba bida biragirtin, herger ku wî ji bona ser wan bingehênremanên jorî de bida biçûyîn û wî ji bona Hevalbendên xwe bida bigirawkirin û biparastin, ew belê pir bi jimar bûn, belam ew bêhêz bûn û ew her û her bi tirs bûn, geh ew ji kenîştê û gehjî ew ji Vênitsiyanan dihatin bitirsandin, jîbervêjî ew divabûn bi bê veger ve

¹Ercole -Erkole d'Este

²Giyovanni Bentivoglio -Bentivogliyo- Mêrzayê Bologna, yê ku ew bi tundî ve ji bal Papa Yulyus II de dihatê bişerkirin.

³Bi nav û banga Caterina -Katerina- Şahzadeya Imola û Forli û ew dêya Giyovanni delle Bnade nerre bû.

⁴Astorre Manfredi.

⁵Giyovanni Sforza.

⁶Pandolfo Malatesta.

⁷Giulo -Giyulo Cesare -Qeyser- da Varano.

⁸Jacopo -Yakopo- degli Appiani -Appyani-. Ne ji bon tevan piştgirtina Firens bi kare ve dihatê bidîtin: Antrorre Manfredi û da Varano ji bal Cesar -Qeserê- Borgiya, yê ku ew ji bal Firensîyan dihatê piştgirtin, hatin kuştin; Giyovanni Sforza, yê ku ew Mêrê pêşiyî Xanima Lucrezia -Lukretisiya Borgiyas bû, dewleta wî jê hate bitalankirin.

⁹Luca -Luka-, Pisa û Siena -Siyena dewletên azadbûn.

xwe bi ser rexê Padîşah ve bidin bivekirin; di rêya wan de dê wîna bi hêsanî ve xwe dijî Dirwasên xurtî mayîn bikarîna bida biragirtin. Belam hêji bigir pêyên wî bi Mailand -Mayland- ve nehatibûn bikevtin, wî di wêçaxê de bi ser vajî wê date bikirin, gava ku wî ji bona Papa Alexander -Iskender¹ der vegirtina Romagna de date bipiştgirtin. Ligel vê birayra hanê de di ser wî re hate biderbaskirin, ku xwe bi xwe ve date bilawazîkirin, gava ku wî bi wê ve Hevalbendên xwe û ew hemû dane biwindakirin, ji yên ku wan xwe pê ve dabûn bigirêdan. Hêjîbêtir ku wî keniteş date bixurtkirin, gava ku wî bi ser hêza wêyê rewanî ve, ya ku ew jêre jiberê de weha desthilatîyê dide bidan, hêjîbêtir hêzeke dunyayî weha giring di nava destên wê de date bikomkirin. Belê li paş ku wî şaşbûna pêşî date bikirin, ew hate bineçarîkirin, ku ew di wî berî de bête çbiûyîn. Da ku ew payebûna Alexander -Iskender- bide bisînorkirin û ew wî ji bona vegirtina Toscanas -Toskana- bide binehiştin, wî li ser xwe de neçar date bidîtin, ku ew bi xwe ji bona Italya bête bihatin.

Bi vêjî ew nehate bitêrkirin, jiber ku wî desthilatîya kenîştê dabû bigewrekirin û wî Hevalbendê xwe dabûn biwindakirin, wî Padîşahîya Neapel jî ligel Padîşahê Sipanî date biparvekirin, ji dêlva ku ew wê ji bona nava tevaya welatê xwe bide bixistin. Di gava ku ew tanî niha li ser Italya de bi Mêrzayê bi tenha xwe ve dihate bidîtin, wî ji bona bi xwe ve Serdarekî din li tenîştê xwe de date bidanîn û wî bi vî rengê hanê ve ji bona Payevan û Dilşikestên welêt piştgirtinek date bidan. Belê wî li Neapel de dikarîbû Padîşahekî² bi xukdayî ve ji bona

¹Papa Alexander -Iskender- VI. Borgia -Borgya- ji bona Kurê xwe Ceasare -Qeyser- ji bona pêkanîna dewletekê dihate bigerandin. Piştî vegirtina Imola û Forli ji bal Cesaere -Qeyser- Borgiya der meha çirîya pêşînî sala 1500 de Zavê xwe Giyovanni Sforza ji serdarîkirina wî der Oesaro, Pandolfo Malatesta û ji Remini date biderkirin, li paş de ew ji bona Faenzalos -Faênzalos- hate çuyîn û wî li wêderê de xortê Astre Manfredi bi dilî ve date bigirtin û ew di dawîya dawî de di nava çemê Tiber de date bivetisandin. Da ku Ludvigê XII.hêrîşên pêşbînîkirin ji bal Cesare -Qeser- Borgiya de ji bona Bologna û Toscana -Toskana bide bibergirtin, wî xwe ji bona nava rûdanan date biavêtin.

²Fridrikê Aragon amade bû, ku ew bi zalbûna Firensa ve bi ser xwe pê bête birûniştin.

xwe bida bihiştin, lêbelê wî ev date dûrkin û wî Serdarekî din li şûna wî de date bidanîn, yê ku wî karîbû wî bide derkirin.

Kurmêvegirtinê nîşaneke bi carekê ve bi serûştî û pir belavkî ve tête biderkevtin. Hergav, gava ku Mirov ligel baştirîn hêzan de ji xwe re vegirtinan didin bikirin, weha ew dê bêbitin pesinandin yanjî bi kêmanî ve li wan de rexne nayîtin bigirtin. Lêbelê gava ku hêzên wan nedin bitêrkirin û ew didin bikarkirin, da ku ew tevliwêjî bi her buhayekî ve ji xwe re vegirtina didin bikirin, weha ev karê hanê bi şaşbûneke hêjayî rexnegirtinê ve tête bidîtin. Heger li gora vêna de Firensa wer xwe li kar de bidata bidîtin, ku ew bi Hêzên xwe ve dikare Neapel bide bihêrîşkirin, wisa divabû ku ew wê hêrîşê ji xwe re bide bikirin; lêbelê gava ku ew ji bona wê hêrîşî ne li kar de dihate bidîtin, weha divabû ku ew tucarî jî serdarîkirinê nede biparvekirin. Heger ku Firensa dixwest Lombardi ligel Vênitsiyan de bide biparvekirin, weha li vê de lêbuhurandin lê tête bipêkevtin, jiber ku Firensa di wê rêyê de dixwest, ku ew pêyên di nava Italya de bide bicîkirin; lêbelê parvekirina Neapel lêgirtinarexne lê tête bipêkevtin, jiber ku ew ne bi neçarbûna pêwendîyan ve dikare lêbête bilêbuhurandin. Weha Ludwig bi pênc şaşbûnan ve dide bidestpêkirin: 1. wî lawazvan dane binabûdkirin¹, 2. Wî di nava Italya de desthilatîya yekekî bi taybetî bi hêz ve date bixurtkirin², 3. Wî yekekî bi taybetîyî bêganeyî bi hêz ve ji bona nava welêt date birakişandin³, 4. Wî wargeha xwe ji bona nava Italya neda bianîn û 5. Wî li wêderê de jî tu Kolonî -Avedanî- nedan bisazkirin.

Bi xwe jî ve van şaşbûnêb hanê dê ew di der dema jîyana wî de pê nedana biziyankirin, heger ku wî bi serdejî ve şaşbûna şeşem jî neda bikirin. Wî ev datin bikirin: wî ji Vênitsiyanîyan erd date bisitandin⁴; heger ku wî bi xwe ve dewleta keniştê neda bimezinkirin,

¹Ev bi Mêrzayên cudayî bajarên ve di Romagna de di rêya Hevalbendê xweyi Cesare Borgiya têtin bidîtin.

²Ev di Papa û Kurê wî Cesaere Borgiyo de tê biderkevtin.

³Evaya bi Ferdinad Padîşahê Sipanîyî Katolikî ve tête biderkevtin.

⁴Evaya di rêya hevgerêda Cambrai -Kamberayê- de hat bikirin, ya ku ew di 10. çileyê pêşîn de der sala 1508 de di navbera Papa Yulyus II, Padîşah Firensa Ludvigê

Sipanî ji bona nava Italya nedana bibangkirin û Vênitsiyani bida bilawazîkirin, wer dê ev gelekî bi hiş ve û herwehaji bi pêwist ve bihata bidîtin. lêbelê li paş ku wî bi yek carê ve ew biryarên li jorî gotî de ji xwe re datin bigirtin, divabû ku ew bi hîç renegekî ve ji bona nabûdkirina wan rê pê nede bidan; jiber ku tanî Vênitsiyani xurt bihata bidîtin, dê wan xelkên din hergav ji hêrîşekê dijî Lombardi bidana biragirtin; belê dê wan hêrîşeke bes û bi tenha ve di bin merceki wetov de bidana bihiştin, heger ku ew bi xwe ve ji bona Lombardi bi Mêrzan ve bihatana bikirin. lêbê Xelkên din dê tucari nedana bibîrkin, ku ew Lombardi ji Firensiyani bidin bisitandin, da ku ew wê ji bona Vênitsiyaniyan bidin bihiştin; lêbê ew herdu layan bidin bihêrîşkirin, dê wan ev mêrxasiya han di xwe nedana bidîtin.

Heger ku Mirovek belê ji xwe re bide bigotin, Padîşahê Ludwig ji bona Alexander -Iskender- Romagna û ji bona Sipaniyan Padîşaha Neapel datin bihiştin, da ku ew xwe ji cengê bide bidûrkin, wer dê ez wî ji bona ser wan hoyên gotîyî jorî bidim biagehdarkirin: Mirov divê bedbûnekê tucari ji bona çûna wêna nede bihiştin, da ku Mirov xwe ji cengekê bide bidûrkin; wêçaxê Mirov xwe jê nade bidûrkin; Mirov wê bes û bi tenha ve li ser kîsê ziyana xwe de dide biderengîxistin. Belê gava ku Hinek pê didin biagehdarkirin, ku Padîşah ji bona Papa gotina xwe dabûkin, ku ew ji bona wîna vegirtina Romagna bide bikirin, da ku ew beramberî vîna jêre jin berdana wîna û dana avrûwa Kardinal ji bon Rouen -Roên¹- bide

XII, Ferdinandê Katoliki, Padîşahê Ingilîzi, Doqên Savoyen û Ferrara û Marschese -Navnîşana Şahzede-yê- Mantau -Mantaw- de hate bigirêdan, da ku ew desthilatiya Vênitsiya bidin bişikenandin. Di 14. gulana sala 1509 de Vênitsiyani bi pîsi ve hatin bişikenandin û ew hatin bineçarkirin, ku ew perçên mezin ji Erdên xwe di bejayê de ji bona Biserkevtinwanan bidin bihiştin.

¹Ludvigê XII. xwest ku ew xwe ji Jina xwe Johanan -Yuhananyî- Xweha Padîşah Karlê VIII. û Keça Padîşahê Ludvigê XI. bide biberdan, da ku ew Jinbiya Padîşahê Karl VIII. Anna Brtagne -Bretagne- ji xwe re bide bimarkirin. Papa Iskenderê VI. ji bona Kurê xwe Cesare -Tisêzarê- Boriya date bisipartin, ku ew belgeyê jinberdanê ji bona Padîşah Ludvigê XII. bi govendeke mezin ve bide bidestkirin û herwehaji Papa ligora lihevhatinê de Metranê Ruên bi Sermetran ve date binavkirin, yê ku ew bi xwe jî ve Serekwezîrê Padîşahê Ludvig XII. bû. Beramber bi van karên Papa ve Ludvigê XII. li ser xwe de date bidanin, ku piştî Papa der vegirtina Romagna de bide bigirtin.

bikirin, wer dê ezê wan ji bona wê bidim bivegerandin, ya ku ez dê li paş de li ser sozdanên ji bal Serdaran û bicîkirina wan de bidim biaxivtin¹.

Weha Padîşah Ludwig Lombardi date biwindakirin, jiber ku wî bi tu rêzanan ve guh pê neda bidan, yên ku ew ji bal yên din de guh bi wan ve dihatin bidan, ji yên ku wan welatê vekirî ji xwe re dixwestin bidin biragirtin. Ev rûdana hanê tanî radeyekî bi bêganeyî ve nayête biderkevtin, lêbele ew bi reweştî û liberkevtî ve tete biderkevtin. Li ser vena de di Nantes² de ez ligel Kardinalê -Metranê- Rouen -Roên- de hatim biaxivtin, gava Valentino -weha Gel Cesar Borgia -Qeser Borgiya- ew didan binavkirin³-, Kurê Alexander -Iskender- Romagna ji xwe re date bivegirtin. Wêçaxê ji min re Kardinalê Roên date bigotin, ku Italî ji huneracengê tu tiştî nizanin, min jî jêre date bibersivkirin, ku Firensî jî ji huneradewletê tu tiştî nizanin; herger ne wisa ba , dê wan nihîsta ku Kenîşte xurtbûke wer bi destên xwe ve bide bixistin. Herwehaji serpêhatî dide bixuyanîkirin, ku xurtkirina Kenîşte û Sipanya di nava Italya de ji bona Firensa tete bivegerandin û bikevtina Firensa jî ji bal kêra van herduwan hate bidîtin. Ji vena rêzaneke giştî xwe dide biderxistin, ya ku ew tucarî yanjî pir kêma bi şaşî ve tete biderkevtin: Kî hoyê ji bona xutrkirina yekî din bête bidîtin, ew xwe bi xwe ve dide binabûdkirin; jiber ku xurtbûna wîna bi xwe ve ji bona jêhatbûna wîna yanjî ji bona pêrabûnên zordariyên wîna têtin bivegerandin û ev herdu jî ji bal wî Mirovî li wan de tete bilêgûmankirin, ji yê ku ew nuh bi desthilatîyê ve hatiya bigihandin.

¹Ji xwe re li deriyê XVII -18-. de bidin bitemaşekirin.

²Ev peyvandina hanê bi pîrbûn ve di dema şandîniya Mikavilyî Balyozê de ji bona şahneşîniya Firensî hatiye bikirin, gava ku Mikavili der mehên çiriyapêşin û çiriyapaşin de der sala 1500 de li bajarê Nates dihate birûniştin.

³Cesare -Tisêzarê, Qeyser- Borgiya di pêşî de ji sala 1493 li Valencia -Valensiya- de li Sipanyan de Sermetran bû. Piştî ku wî dev ji Sermetranîyê (1498) date biberdan, ew ji bal Ludvigê XII. Padîşahê Firensa bi Doqa Valence -Valensê- li Dauphiné -Dofînê- hate bixelatkirin, ya ku ew bi Şahzadebûnê ve hate bilindkirin. Jivêji navnîşana "Doqê Valentinois-Valentinoiz" hatiye biderkevtin, ya ku ew li ser devê Milet de bi "Valantino" ve hatiye biveguhertin.

Derîyê Çarem

Çima Şahîşahîya Dara, ya ku ew ji bal Iskender de hatîbû bivegirtin, li paş mirina wî de serê xwe dijî Lipaşvanên wîna de neda bihildan.

Mirov dujwarîyan bi ber çavên xwe ve bide bixistin,, yên ku Mirov wan di zalkirina vekirina dewlete nuh de ji xwe dide bidîtin, weha dê Mirov xwe li ser de bide bisersûrandîkirin, bê ka çawa ev hatîye bidîtin, ku Iskenderê Mezin¹ di nava salên kêma de bi Mêrzayê Asyan ve hate bikirin û çima tevaya Şahîşahîyê tevî kurtbûna dema vegirtinê li paş mirina Iskender de serê xwe neda bihildan, tevî ku dê evaya pir lihevhatî bihata bidîtin. Bi servajî vê jî ve Lipaşvanên² Iskender xwe dane biragirtin; ji bona wan tu dujwarîyên din nehatin bidîtin, ji bil yên ku wan xwe bi xwe ve ji bona hev li ser kurmê xweyî zalkirinê de didan bidurustkirin.

Li ser vê de ez dixwazin vê bidim bigirtin: Hemû Serdarîkirin,

¹Alexander -Iskenderê- Mezin (356 tanî 323 b. z. de)di nava heft salan de Asya ji xwe re date bivegirtin û ew piştî vegirtina xwe bi çar salan ve hate bimirin.

²Ew heft Sipahsalarên Yunanî bûn, yên ku wan ligelhevdû de didan şerkirin(şerên Diyadoxan) û wan hêzên xwe di nava van cengên ligelhevdû de dane bilawazkirin. Li ser kaviên Şahîşahîya Iskender de Yanzdeh Padişahî hatin biavakirin. Di nava van Padişahiyan de ev çarên tîn têtin biberzkirin: Misr di bin jêrdariya Ptolemäern-Pitolemäern- de, Sûrî di bin jêrdariya Seleukidin -Selewkidin, Selcoqîyîn- de, Asya Biçûk (Pergamon) di bin jêrdariya Attaliden de û Makedonien -Makdonya- di bin jêrdariya lipaşvanê rastteqîneyî Iskender de dihatin bidîtin.

yên ku Mirov wan ji mêjûwê dide binaskirin, ew bi du şêyan ve têtin biserdarîkirin: Yek ew ji bal Serdarekî bi serê xwe ve tête biserdarîkirin, wêçaxê hemûyên din bi Peyên wî ve têtin biderkevtin û ew divên wî nala Wezîrekî li ser bingehê mehrevanîya wî de û ligel destûra wî ve di pêrabûnên wîyî serdarîkirinê de piştê lêbidin bigirtin; yanjî Duwem ew ji bal Mîrekî û Xanedan, yên ku ew ne di rêya mehrevanîya wî de lêbelê jiber kevnarîya Malbata xwe vî cihê hanê ji xwe re didin biwergirtin, tête biserdarîkirin. Ev Xandanên hanê xwedan cihên serdarkirinê û Peyên xwe têtin bidîtin, yên ku ew wan nala Mîrzayên xwe didin binaskirin û ew ji bona wan jêrdestîyeke serûştî didin biderxistin.

Di nava wan dewletan de, yên ku ew ji bal Serdarekî bi serêxwe ve û Peyên wî ve têtin biserdarîkirin, Serdara xwedan desthilatîyeke xurt tête biderkevtin; jiber ku di tevaya nava welêt de tu kes nayête bidîtin, ku ew ji wî bêtir bête biderkevtin. Heger ku Jêrdar ji bona yekekî din jî serjêrbûnê didin bikirin, ew vêna ne ji bona hogirîyeke taybetî jê re didin bikirin, lêbelê ew vê ji bona wî jiber vê didin bikirin, jiber ku ew Wezîr û Karmendên Serdar têtin bidîtin.

Nimûne li ser van herdu nivşênserdarîkirinê de tanî vê dema me jî di nava Turkî û Padîşahîya Firensa de tête bidîtin.

Tevaya Padîşahîya Turkî ji bal Mîrzayekî bi tenha xwe ve tête biserdarîkin; yên din ew bes û bi tenha ve bi Nokerên wî ve têtin bidîtin. Ew Padîşahîya xwe di nava Sinceqan de dide biparvekirin û ew ji bona nava wan Walîyên xweyî cudan dide binardin. Ew wan dide danîn û ew wan jî dide bihilanîn, bes û bi tenha ve ew li gora dilê xwe vê dide bikirin.

Padîşahîya Firensî biservajî Padîşahîya Turkî ve ew bi jimarekê ve ji Mîrzayên Kevnîneşînvanan tête bidorhêlkirin, yê ku ew di serdarîkirinên xwe de ji bal Jêrdarên wan bi wan ve têtin birûniştin û ew ji bal wan de têtin bihezkin: ji bona van Serdaran mafeyên wan têtin bidîtin, yên ku hîç Padîşahek nikare ji wan bide bisitendin, heger ku ew bi xwe ve xwe ber bi tirsê ve nede bixistin.

Herger ku Mirov ji xwe re li van herdu dewletan de bide bimeyzekirin, weha dê Mirov ji xwe re bide bidîtin, ku vegirtina perçeyekê ji Şahînsahîya Turkî bi dujwarî ve tête biderkevtin; lêbelê gava ku Mirov wî dide bindestîkirin, wisa ew bi hêsanî ve tête

biderkevtin, ku Mirov ji xwe re bide biragirtin. Bi dijbûna vêna ve ji gelek alîyan de vegirtina dewleta Firensî bi hêsanî ve têtê biderkevtin, lêbelê pir bi dujwarî ve Mirov dikare wê ji xwe re bide biragirtin.

Hoyên ji bona dujwarîyên vegirtina Şahîşahîya Turkî di van de têtin bidîtin, Ku Mirov ji bal Ayînavanên bilindî Şahîşahîyê ve nikare bête bibangkirin û herwehajî Mirov nejî vêjî ji xwe re bide bihêvîkirin, ku Mirov di rêya serhildanekê de ji bal dorhêla Serdar de vegirtinê bi hêsanî ve ji xwe re bikare bide bikin. Evaya jî xwe ji hoyên gotîyî jorin de dide biderxistin. Jiber ku ew hemû belê bi Kole û Bendeyên Serdar ve têtin bidîtin, ev bidujwar ve têtê biderkevtin, Ku Mirov wan bide bibertîlkin, lêbelêjî bi rastîjî ve heger Mirov bikaribe wan bide bibertîlkin, weha Merov dikare bes û bi tenha ve ji wê bertîlkinê kêkê jê bide bihêvîkirin, jiber ku ew jiber hoyên gotîyî jorin de nikarin Gel ligel xwe de bidin rakîşandin. Kî weha bixwaze ji xwe re ji bona Turkî bide bihêrîşkirin, divê ku jê re bête bizanîn, ku dê ew ligel Şahîşahîyê tekane û yekgirtî de bête biberamberkin; dê ew ji xwe re bi başî ve bide bidîtin, gava ku ew hêvîya xwe ji bona biserkevtina xwe bêtir li ser hêza xwe de bide bidanîn û ne ku ew wê hêvîyê li ser duberîya Dujminê xwe de bide bidan. Belê Mirov bide bidanîn, ku Serdarê Turkî hatîye bibezandin û ew di nava şerekî de weha hatîye bişikenandin, ku ew nema dikare leşkerekî bide bilidarxistin, weha Mirova nema bêtir ji tiştêkî ji bil Malbata wîna dide bitirskirin. Heger ku Malbata wîna hatibe bibêziyankirin, wêçaxê nema Kes bêtir têtê bidîtin, ku Mirov jê bête bitirsandin, jiber ku nema Kesek têtê bidîtin, ji yê ku ew ji bal Gel de pê têtê bibawerîkirin. Mîna ku Biserketvan berî biserkevtinê ji wî tu hêvî ji xwe re nikarîbû bida bikin, werjî ew li paş biserkevtinê de ji wî tu tirsî nema ji xwe re dide bidîtin.

Bi servajî vê jî ve vekirina dewletekê têtê bikin, ya ku ew nala Firensa têtê biserdarîkirin. Tu li hêre de dikare bi hêsanî ve bide bihêrîşkirin, gava ku tu Xanedanên Padîşahîyê ji bona ser rexê xwe bide bianîn; jiber ku dê her gav Tûrevan û bi Kurimvanên nuhkîrê ve xwe bidin bidîtin. Evanan dikarin ji bona te jiber hoyên gotîyî jorin rêya vegirtinê bidin bivekirin û biserkevtinê bidin bihêsanîkirin. Lêbelê li paş de heger ku tu dê bixwaze xwe bide biragirtin, wer tu dê dujwarîyên bêdawîbûn beramberî xwe bide bidîtin, yên ku ew

herweha ji wanan têtin biderkevtin, ji yên ku wan pišta te dabûn bigirtin û herwehaji ew ji vanan têtin biderkevtin, ji yên ku te li wan de dayite bizordarîkirin. Belê bi tenê ve nade bitêrkirin, ku Mirov Binemala Serdar bide bibêziyanîkirin; jiber ku dê her û her hêjî bi têrî ve Mîrza bêtin bihiştin, yên ku ew dê xwe li ser serê veguhertinên nuh de bikaribin bidin bidanîn. Jiber ku tu nikare vanan bide bidilxweşkirin û nejî dikare wanan bide binabûdkirin, tu dê welêt ligel kêseke dînî baş hatî de bide wbiindakirin.

Gava ku Mirova niha cewhera Serdarîya Dara¹ ji xwe re lêdide venirandin, wisa dê Mirov wê ji xwe re nala Şahîşahîya Turkî² bide bidîtin, jibervêjî Iskender di pêşî de divabû ku ew dijî Dara bi hemû hêzên xwe ve bide biçûyîn û li wî bide bizorkirin, ku ew xwe ji bona cihên xweyî sengîn bide kbişandin. Piştî vê biserkevtina hanê welat ji hoyên gotîyî jorîn de herwehaji piştî mirina dara jî girawkirî di nava destên Iskender de hate bimayîn. Heger Lidûhatvanên Iskender xwe bi xwe ve di nava hevdû de bi yek ve bihatana bidîtin, weha dê wanan bi serdarîkirinê ve bi bédengî ve xwe bikarîbana bidana bibextiyarîkiri; jiber ku di nava vê Şahîşahîya hanê de tu herayên din nehatin bivêkevtin, ji bil yên ku wan xwe bi xwe ve ji bona hevdû didan bidadan.

Wer bi vî rengê hanê ve dewletên nala Firensa, yên ku ew wisa têtin biserdarîkirin, bi hêsanîyeke wetov ve di nava destên xwe de Mirov bikaribe wan bide bihiştin. Herwehaji bi pîrbûn ve serhildanên dijî Romanîyan li Sipanyan, Firensa û Yunaê de ji pîranîyên Mîrneşînîyan dihatin biderkevtin, ji yên ku ew di nava wan dewletan de dihatin bidîtin³. Tanî ku bîrwerî li ser wan de dihate bijîyandin,

¹Darius III. Codomanos -Darayê III. (337 tanî 330 b. z. de) wî Şahîşahîya Farisî ji bona Iskenderê Mezin date biwindakirin.

²Satrapien -Satraoyen- Ostandarên Şahîşahîya Farisî Sandschak -Senceqên-Şahîşahîya Osmanî bi bîr Mirov ve didin bixistin.

³Ev bi mêjûyî ve nerast tete biderkevtin; jiber ku li Sipanyan, Galiyan û Yunanê de tu rengê Mîrneşînîyên Derebegî nedihatin bidîtin. lêbelê Mikavili li hêre de li ser Axayên cudan de dide biremankirin, ji yên ku wan di nava deveran de nav û nîşan ji xwe re didan bigirtin. Ji bona nimûne Vercingetorix -Vêrsingetorix di hate bidîtin, yê ku ew bi Serokê Galiyan bû û yê ku ew beramberî Cäsar -Qeyser û yên din de hate

Romanîyan nikaribûn di nava welatên vekirîyên xwe de xwe tucarî bi ewlebûnê ve bidana bihestkirin. Wêçaxê gava ku bîrwerî ji bona wan di rêya zordarîyê û demdirêjbûna Şahînşahîyê de bihata bitemirandin, belê wêgavê Romanîyan dikaribûn xwe bi bêberber ve xwedîyê welêt bidana bidîtin. Herwehaji gava ku Romanîya ligel hevdû de xwe bi xwe ve didan bişerkirin¹, her rexekî ji Partîyên şervanên ligel hev de jî dikaribûn ji xwe re perçeyekî ji wan deveran ji bona ser alîyên xwe ve bidin birakişandin, ev jî wer li gora navnîşana vî rexî yanjî rexê din de dihate bidîtin, ya ku wan ji xwe re di nava wan welatan de dabûn bigirtin². Jiber ku Binemalên Serdarên wanî berê nema bêtir dihatin bidîtin³, wer van welatên hanê bes û bi tenha ve Romanî bi Mirzayên xwe ve didan binaskirin.

Li ser bingehê xwendekarîya van pêwendîyan de dê kes nema xwe li ser hêsaynîyê de bide bisersurkirin, ya ku ligel wê de Iskender xwe dikaribû li Asya de bide biragirtin, herwehaji dê kesek xwe li ser dujwarîyan de nede bisersûrandin, yên ku ew ji bona Payrrhus⁴ û gelekî din de hatin bipeydakirin, da ku ew vegirtinên xwe ji xwe re bidin biragirtin. Hoy ji bona vîna ew ne di mezinbûn yanjî kêmbûna jêhatbûna Biserketvan de têtê bidîtin, lêbelê ew di nav cudanbûnên welatên zalkirî de têtê bidîtin.

birabûn.

¹Di nava cengên navxweyî de di navbera Cäsar -Qeyser- û Pompejus -Pompêyus- de.

²Galîlya xwe ji bona ser rexê Cäsar -Qeyser, yunan û Sipanya xwe ji bona ser rexê Pompejus -Pompêyus dane biavêtin.

³Herwehaji ev peyva hanê ji bi mêjûyî ve nerast têtê biderkevtin; jiber ku ne di Galîlya -Firensa- de, neji di Sipanya de û neji di Yunanê de lidûhiştîyên Mîrneşîniyên Eşîrên Axetîyê dihatin bidîtin.

⁴Pyrrhus -Pirrus- Padîşahê Epirus (306 tanî 272 b. z. de) li Italya de diji Roma didate bişerkirin; tevî jêhatbûna wîna û ducaran di şer de biserkevtina wîna jî (280 tanî 279 b. z. de) wî nikaribû piyên xwe di Italya de bide bipîgîrîkirin.

Derîyê Pêncem

Çawan Mirov divê Bajaran yanjî Serdarîkirinan bide biserdarîkirin, yên ku ew berî vegirtina xwe li gora Qanûnên xwe de dihatin bijîyandin?

Heger ku dewletek, ya ku Mirov ew bi wî rengê peyivandî ve li ser de ji xwe re date bivegirtin, hatibe bireweştîkirin, ku ew li gora qanûnên xwe de û di zadîyê de bête bijîyandin, wer ji bona wêna sê rê têtin bidîtin, ku Mirov wê ji xwe re bide bimalkirin û biragirtin: Evjî

1. Wê bidin bitarûmarkirin yanjî
2. Li wêderê de wargeha xwe bidin biavakirin yanjî
3. Ji bona wê qanûnên wê bidin bihiştin, lêbelê wê bi dana Xûkîtîyê ve bidin bierkkirin û Serdarîyekê jê re ji kêma Neşînvanan bidin bidanîn, ya ku ew helwesteke dostanî ji bal yên din ve dide bigirawkirin. Jiber ku ev serdarîya danînê ji bal Vegirtvan ji xwe re dide bizanîn, ku ew bêyî kêf û hêza Vegirtvan nikare xwe bide biragirtin, jibervêjî divê ew ji bo wî her tiştêkî bide bikirin, da ku ew xwe bikaribe bide bihiştin. Belê bi hêsanî ve tete bidîtin, ku Mirov bajarekî reweştîkirî bi azadyê ve bi alîkarîya Neşînvananê wîna ji her rêyeke din de dikare bide biragirtin, heger ku Mirov nexwaze wî bide bikavilkirin.

Nimûne li ser vîna de ji bal Spartaner -Spartî u Romanîyan de

têtin bidan. Sipartîya ji xwe re Athen -Atina-¹ û Theben -Têhbin-² didan bigirtin, gava ku wan li wêderê de desthilatî ji bona nava destên hinkên kê m ji Neşîvanan dabûn bixistin; tevlivêjî de wan herdu bajar careke din jî dane biwindakirin. Romanîyan Kapua, Karthago -Qartaca, Kartago- û Numatia -Numatya- datin biwêrankirin, da ku ew xwe li wêderê de bidin biragiretin³; wan ev bajarên hanê nedan biwindakirin. Romanîyan xwestin ku ew Yunanê li ser nimûneya Siparta de ji xwe re bidin bihiştin⁴, gava ku wan jê re azadîya wê û qanûnên wêna dane bihiştin; bi vî karê xwe ve wan tu biserkevtin ji xwe re nedan biwergirtin, wer ew hatin bineçarkirin, ku ew pir bajarên vî welatî bidin bikavilkirin, da ku ew xwe li wêderê de bidin biragirtin.

Weha bi rastî jî ve tu rêyeke girwakirî nayête bipeydakirin, ku

¹Sipartiyên piştî bidawîkirina cenga Pêloponêzî der sala 404 b. z. de ji bona Atina Serdarîyek ji 30 Kesên Peyên xwe ve, (yên ku ji wan re Tyrannen -Turan (Zordar) -dihate bigotin), datin bidanîn, ya ku ew ji bal Trasybulos -Trasibulos- li paş salekê de di sala 403 b. z. de hate bixistin.

²Di Tehbin -Têhbin de jî Sipartiyên Oligarchie -Oligarşîyek (Civatek)- ji çend Peyên xwe ve (der sala 382 b. z. de) dane bisazkirin, ya ku ew ji bal Pelopidas -Pêlipidas- de bi alîkarîya Epaminodas ve (der sala 379 b. z. de) hate bixistin. Bi vî rengê hanê serdarîkirina Sipartiyên der Tehben -Têhbin- de hate bişikenandin.

³Capua -Kapoia- der sala 211 B. Z. de der cenga duwemî Ponêzî hate bikavilkirin, Chartago -Kartago, Qertaca- di sala 146 b. z. de der cenga sêyemî Ponêzî hate bikavilkirin û Numantia -Numantiya- li Sipanya de di sala 133 b. z. de ji bal Scipoi -Sikipoyê- xort de hate bikavilkirin

⁴Piştî şerê li nîk Cynoscephalae -Kinoskefalaê- de, yê ku têde Konsul Titus Quinctius -Kuvinkiyus- Flaminius Padîşah Philipp -Filipê- Pêncê Makdonî (der sala 197 b. z. de) date bişikenandin, Konsul Titus azadîya Gelê Yunanî date bidazanîn. Lêbelê jiber ku Yunanîyan her gav serên xwe didan bihildan û wan xwe ligel Dujminên Roma de didan bihevalbendkirin, Romanîyan xwe bi neçarî ve datin bidîtin, ku ew welatê yunanî bi carekê ve bidin bizalkirin; Theben -Têhbin- der sala 167 b. z. de hate biwêrankirin, Kornith der sala 146 b. z. de hate biwêrankirin û Yunan nala ostaneke Romanî hate bikirin.

Mirov pê xwe di nava bajarekî vegirtî de bikaribe bide bihiştin, ji bil ku Mirov wî bide bikavilkirin. Kî bi Mîrzayê bajarekî reweştî azad ve bête bikirin û ew wî nede bikavilkirin, divê ew bide bibendewarîkirin, ku dê ew ji bal wî bête bitarûmarkirin. Jiber ku hergav jê re remana ji bona azadîyê wî û dam û destegehên wîyî kevnar ji bona serhildanê mehnê pêdidin bidan. Ev bîrwerîyên hanê ne ji bal dirêjbûna demê û nejî ew ji bal qencîyan têtin bijibîrakirin. Bê ka çi divê Vegirtvanek bide bikirin yanjî ew xwe jê bide bivegirtin: Tude, heger ku ew ji hev neyêtin biçirandin yanjî ji hev neyêtin bibelavkirin, azadîya xwe û dam û dezgehên xweyî kevnar tucarî nadin bijibîrakirin û ew dê wan mîna xwe di her kêseke biçûk de jî careke din bidin bilikarxisin. Wisa bajarê Pisa ev date bikirin, tevî ku ew jî 100 salî li jêr serdarîkirina Filoresiyan de hate bihiştin¹.

Lêbelê gava ku bajar û welat hatibin bireweştîkirin, ku ew li jêr Serdarekî bêtin bijîyandin û hebûna Malbata wî bi xwe ve nema bêtir bête bidîtin, Tevlivêjî wê gavê ew nema dizanin, bê ka çawan dê ew di azadîyê de bêtin bijîyandin, jiber ku ew carekê li ser belêkirinê de hatine bireweştîkirin; ji aliyê din jî ew nikarin xwe piştî windakirina Gewreyê xweyî berê ji bona helbijartina Mîrzyekî nûve bidin biyekkrin. Jibervêjî ew bes û bi tenha ve bi bédilî ve destên xwe ji bona çekan didin biavêtin. Vegirtvanek dikare wan bi westineke hêsan ve ji bona xwe bide bikarkirin û ew xwe ji aliyên wan de bide bipiştrastkirin. Di nava Komaran de bi servajîvêji ve jîyaneke siyasîyî xurt, kîneke xurttir û bêtir kurmê tolwegirtinê tête bizalkirin. Bîrwerîya ji bona azadîya kevnar tucarî dev ji Neşînvanan nade berdan û ew jî tucarî nikare wan bi aramî ve bide bihiştin: jibervêjî rêya girawkirî di vir de tête bidîtin, ku divê Mirov Komaran (Dewletên Azad) bide binabûdkirin yanjî ji bona nava wan wargeha xwe bide bidurustkirin.

¹Der sala 1405 de Florentsiyan bajarê Pisa ji Vsconti -Visconti- dane bikirin; der sala 1406 de wan dikarîbûn ji xwe re bajêr bidin bizalkirin. Lêbelê wan careke din Pisa der sala 1494 de dane biwindakirin, gava ku wî der herîşa Karl VIII. Firensî serê xwe date hildan û wî careke din serxwebûna xwe ji xwe re date biwegirtin. Der sala 1509 de Florents care din ji xwe re bajarê Pisa dane vegirtin. Ji bona vegerandina vê vegirtina Pisa Mikavili ji xwe re navekî pir baş date biwegirtin.

Derîyê Şeşem

Li ser Serdarîkirinên nuh yê ku Mirov ew bi çekên xwe ve û di rêya jêhatbûna xwe de dane bivegirtin.

Mirov serî li xwe de nade bisûrandin, gava ku ez di nava van lênerînên tên de li ser Serdarîkirinên bi carekê ve nuh, yê ku li nik wan de Serdar û herwehaji pêrejî rêxistina dewletê jî bi nuh ve têtin bidîtin, nimûneyên¹ giring bidim bianîn; jiber ku Mirov hergav bigir bes û bi tenha ve li ser wan rêyan de têtin biçûyîn, ji yê ku ew ji bal Kesên berî wan li ser wan de hatine biçûyîn û ew xwe di rabûn û rûniştinên xwe li gora Başvanên di serên xwe didin bikirin. Tevlivêjî de Mirov dê nikare be bi carekê ve li ser rêyên yê din de di hemû aliyekî de bête biçûyîn, herwehaji dê ew nikaribe bi jêhatbûna Başvanên di serê xwe de bête bigihaştin, Mirovekî jîrdar dê belê hergav wan rêyan ji xwe re bide bigirtin, yê ku ew ji bal Mirovên Gewreyî bi navûbang ve hatine bigirtin û ew dê her û her Başvanên rast û durust di serê xwe de ji xwe re bide bihelbijartin, da ku jêhatbûna wîna, heger ku ew jî nede bitêrkirin, lêbelêjî bi wê çûnê ve ji xwe re hinek xemilandin bide bigirtin. Divê ew nala Kevanbazan bide bikirin: Heger ji Kevanbazan re nîşan dûr hate bidîtin, weha ew, jiber ku ew dûrbûna avêtina kevanên xwe didin binaskirin, bilind di ser nîşana armanckirî de bêtir didin binîşankirin, da ku ew tîra xwe ne weha ber jor ve bide bilêxistin, lêbelê da ku ew di rêya vê bilindbûna hanê de bikaribe nîşana xwe bide bigirtin û tîra wî li nîşana xwe de bide bilêxistin.

¹Musa, Korş, Romulus û Têhêsêus.

Ez belê dibêjim, ku di nava bi carekê ve serdarîkirineke nuh de, ya ku di nava wê de jî Serdar bi xwe jî ve bi nuh ve tête bidîtin, dujwarî bi mezintir yanjî kêmtir ve tête biderkevtin, da ku Mirov wê bide biragirtin, ev jî li gora mezinbûna yanjî kêmbûna jîrîtiya wî Kesî de tête biderkevtin, yê ku ew dixwaze ji xwe re wê serdarîkirinê bide biwergirtin. Rûdaneke wisa nala bilindbûna Mirovekî ji Mirovan ji bona wergirtina desthilatîya Serdarekî jêhatîbûnê û bextiyariyê dide bimerckirin; Weha divabû Mirov bida bibawerkirin, ku her yekekê ji van herdu mercan ve yekê mîna yan din dê gelek dujwarî bi kêmanî ve hinek ji wan bidana bikêmkirin: Tevlivêjî de ji bona wî Mirovî bi baştir ve tête biderkevtin, ji yê ku wî bi kêmî ve pişta xwe bi bext ve dabû bigirêdan. Hêsanîyeke din jî bêtir dê ji bona Serdar bête bipeydakirin, yê ku ew tête bineçarkirin, ku ew di nava welatê nuhvekirî de jiber vêjî divê bide biserdarîkirin, jiber ku ew xwedanê tu welatên din nayête bidîtin.

Belê niha em li ser wan de vegerin û bidin biaxivtin, yên ku ew di rêya jêhatîbûna xwe de û ne di rêya bextiyariya xwe de bi Serdar ve hatine bikirin, ez ji bi navûbangtirinên vanan ve Moses -(Musayê Peyamber -Cuma), Cyrus -Korş-, Theseus -Têhsêus-¹ û hinên din didim binavkirin. Tevî ku Mirov divê ji bona xwe li ser Musa² tu dadkiranan rê bi wan ve nede bidan, jiber ku wî bes û bi tenha ve fermanên Xwedanî didane bicîanîn, tevlivêjî de wî ji bona xwe

¹Mikavili Kesên bi navûbangên Ayînê û Mêjûyî ve bi beramberî hevdu de dide bidanîn. Tevlivêjî de, ku wî li Mêjû de hêjî nenala sedsalê nozdehan de bi çavekî rexnegîrî ve dida bitemaşekirin, wî di evsanê de çûyîneke serûştîyî ji bona jîyana mêjûyî dida bidîtin. Werjî ew ji bona wê jîyanê nîşanan ji bona rastîya delîlê xwe dide bidan.

²Musa him ew Rêberê Milet bû û himjî ew Pêşevayê Ayînê bû. Belê ew gewdeyekî mêjûyî bû, lêbelêjî ew (li nêzîka 1225 b. z. de) bi gewdeyekî rapêçayî bi evsanê ve tête biderkevtin. Wî Israîlî ji dîlbûna Misrê datin biazadkirin û ew nala Sazvanê dewleta Cuhana tête bidîtin. Navroka mêjûyîyî van bûyînan îro nema bêtir li wan de tête bigûmankirin. Mikavilî li van bûyînan de dida bidudilîkirin, belam pêrejî wî li wan de nedida bigûmankirin.

mehrebanîya kevtina nava seryan de dayête biwergirtin, ya ku wê ew ji bona peyivandinekê ligel Xwedan de dayite bihêjakirin. Herwehajî em ji xwe re li Korş¹ û Vegirtvanên din û Danînvanên dewletan de bidin bitemaşekirin; hemû bi carekê ve ji bona kevtina nava seryan têtin bihêjakirin: Heger ku Mirov ji xwe re li pêrabûn û fermanên wan de yeka yekan bide bimeyzekirin, wisa ew xwe ji yên Musa nadin bicudakirin, yê ku ji bona wîna Mamostayekî weha berzî balayî mezin dihate bidîtin.

Heger Mirov karên wan û jîyana wan bide biezmonkîrîn, weha Mirov dide bidîtin, ku wan ji bona bext bes û bi tenha ve carcaran dane bisipasîkîrîn, yê ku wî ji bona wan pertel didan bipêşkeşkîrîn, yên ku wan di nava wan de reng didan bineqîşandin, yên ku ew ji bona wan bi başî ve dihatin bidîtin: bê van kêsan dê hinera wan û jêhatîbûna wan tu kêrdarîkîrîn nikarîbana bidana bikîrîn û bê hinera wan û jêhatîbûna wan jî dê kêsan jî xwe bi bê sûditî bidana bidîtin.

Weha bi pêwîst ve hate biderkevtin, gava ku Musa li Misrê de Miletê Israîlî bi bendetî ve û li jêr zordarîya Misrîyan de li ber xwe de datin bidîtin, da ku Miletê Israîlî xwe ji nava koletîyê bide birevandîn, wî date bibiryarîkîrîn, ku ew bi dû Musa ve bête bikevtin. Werjî hate bidîtin, ku Romulus² ne di Elba de bête bimezinkîrîn û ew xweser li paş zayîna xwe de ji bona cihekî din hate biavêtin, da ku ew bi Padîşahê Roma û Damezirvanê bajêr ve bikaribe bête bikîrîn.

¹Cyrus -Korşê- pîr (559 tanî 529 b. z. de), wî Şahîşahiya Farîsî date bidamezirandin; herwehajî wî Medien -Medya-, Lydien -Ludya- Asya Biçûk û Babilistan dane bivegirtin.

²Romulus li gora Goyê de nala Kurê Mars û ji dêya Vestalî Res Silvia -Silviya- Keça Numitorê Padîşahê Alba bû. herdu cêwînyên Kurên Vestalî Romulus û Remus ji bal Amulius -Amulyus-Lalên wanî mezin ve, yê ku Biryê wiyî Numitor ew ji ser Text date biderkîrîn, ji bona nava zembîlekê hatine bixistin û ew ji bona nava ava çemê Tiber hatin biavêtin. Zembîla wan bi dareke hejîran ve hate bigirêdan. Zarok ji bal gurekê mêve dihatin bişîrdan û li paş de ew ji bal Şivanekî ve hatin bixwedîkîrîn.

Damezirandina dewletê ligel Senat- Sênat, (Civata Pîremerdan- Cuma) û Civîna Gel ji Patrizien -Bazirganan- û Plebejern -Xelkê- li gora vebêjê de ji bona Romulus tete bivegerandin, yê ku ew bi Padîşahê pêşîyî Rom ve tete biderkevtin.

Herwehaji bêtir bi pêwisti ve hate bidîtin, Ku Cyrus -Korş-, di gava ku Faris ji serdarîkirina Medyan hatibûn bêzarîkirin û Medyan jî jiber demekê dirêj di nava Aşîtyê de bi carekê ve bi pîrekî ve hatibûn bikirin, hate biderkevtin. Theseus -Têhêus¹- dê nikarîba karînên xwe bida biderxistin, heger ku wî Etinî ne di nava Avedaniyên belavkirîyî danînî de bidana bidîtin. Bi giştî ve van kêsan bextê van Mirovan dane bikirin û hozaniya wanî berzîbala date bihiştin, ku ew van kêsan ji xwe re bidin binasîn; wer di vê rêyê de welatê wan hate binavûbangkirin û wî ji xwe re demên bextiyarîyî taybetî dane birabuhurandin.

Yên ku ew nala yê din, yê ku navên wan hatiye bigotin, di rêya jêhatîbûna xweyî de bi Rêberên Dewletê ve têtin bikirin, ew serdarîkirina xwe di bin dujwarîyan de bi destên xwe ve didin bixistin, lêbelê dê ew wê bi hêsanî ve di nava destên xwe de bidin bihiştin. Dujwarî, yê ku ew der wergirtina serdarîkirina xwe de pê têtin biberamberkirin, tanî radeyêkî ew ji qanûn û reweştên nuh têtin biderkevtin, yê ku ew divên wan bidin bikaranîn, da ku ew dewletê bidin sazkirin û ewlebûna wêyî xweyî bidin bihîmkirin. Divê ku Mirov rast û durust bi agehdar ve bête bidîtin, ku hîç mêrxasîyeke dujwartir, hîç biserkevtineke lêgûmantir û hîç pêrabûneke bi tirstir ve nayête bidîtin, ji gava ku Mirov xwe ji bona Rêberê dewletekê dide bikirin. û rêstikeke nuh dide bikaranîn; jiber ku her Nuhvanek wan hemûyan ji xwe re bi dujmin ve dide bikirin, yê ku wan ji xwe re ji rêstika kevnar sûd ji xwe re didan biwergirtin û ew bes û bi tenha ve ji bona wan Hevalbendên lawazî dudilî têtê bidîtin, ji yê ku wan ji bona xwe ji rêstika nuh sûd ji xwe re didan bihêvîkirin. Ev lawazîya hanê ji alîyekî de ji tirsê Hemberan têtê biderkevtin, yê ku ew qanûnan ji bona berjewendîya xwe dikarin bidin bikaranîn, ji alîyê din de ew ji tirsê Mirovan têtê biderkevtin, yê ku ew bi rastî ve dikarin bi wan pêwendîyên nuh ve wêçaxê bidin bibawerkirin, gava ku ew bi girawkirina dirêjbûna wan ve di rêya serpehatîyê de pê bêtin bibawermendîkirin. Jiber vêna jî jê têtê biderkevtin, ku Dujminên

¹Theseus -Têhêsêus- Padîşahê pir bi nav û bangê Etina ye. Wî pir karên jîrdarî dane kirin, di nava van karan de jî wî bi alîkarîya Ariadane -Aryadanê- ve zora Minotaurus -Minotawrusê- Padîşahê Kreta -Krêta- date bibirin.

rêstika nuh wê li nik her kêsekê de bi hemû xwîngembûna xwe ve didin bihêrîşkirin û yên din wê bes û bi tenha ve bi lawazî ve liber didin bidan, ku wisa Serdarê nuh ligel vanan de bi hev re xwe di nava tîrsê de dide bidîtin.

Herger ku Mirov bixwaze vê deqa hanê bi bingehî ve lêbide bitemaşekirin, wisa divê ku Mirov lêbête bigerandin, magelo Nuvanên wisa dikarin li ser hinera xwe de bêtin birawestandin yanjî magelo ew divên bi yên din ve bêtin bigirêdan; evaya dide biderxistin, magelo ew ji bona pêrabûnên xwe alîkarîyê divên bidin hêvîkirin yanjî magelo ew ji bona wan pêrabûnên xwe li ser hinerên xwe de dikarin di xwe de bidin bidîtin. Di zîneta yekem de ew hergav bi bed ve têtin bidawîkirin û ew tu tiştî bi destên xwe ve nadin bixistin; lêbelê gava ku ew xwedanê sipahên xweyî taybetî bêtin bidîtin û zordarîyê bikaribin bidin bikirin; wêçaxê ew xwe pir kêr di tîrsê de didin bidîtin. Jîbervêjî têtê biderkevtin, ku hemû Pêxemberên çekdar hatin biserkevtin û Pêxemberên neçekdar hemû hatin biwindakirin¹. Ji bona van tevan, yên ku min ew dane bigotin, bi serdejî mêrxasîya tevayî jî têtê biservekirin; bi gelekî ve hêsan têtê bidîtin, ku Mirov Mirova ji bona tiştêkî pê bidin bipêbawerkirin, lêbelê pir bi dujwarî ve têtê biderkevtin, ku Mirov wan bi pêgîrî ve bidin bihiştin. Jîbervêjî bi başî ve têtê bidîtin, gava ku ew pê nema didin bibawerkirin, divê wêçaxê Mirov wan bikaribe pê bide bizordarîkirin.

Musa, Korş, Theseus -Têhêsêus-, Romulan dê wan nikariba bidana bikirin, ku ew dam û dezgehên xwe bi dirêjî ve durust bidana biragirtin, heger ku ew bi bê çekdar ve bihatana bidîtin, mîna ku niha di vê dema me de li nik Fra Girolamo Savonarola² de hate bidîtin. Wî li cem venuhkirina qanûnên xwe de kevtina xwe date bidîtin; gava ku Xelkê devjê datin biberadn, ku ew bi wî ve bidin bibawerkirin; Tu hêz

¹Li vêderê de Mikavili Musa û herwehajî Savonarola li ber çavên xwe de dide bidanîn.

²Savonarola (1452 tanî 1498) li paş Midici de Mîrzayê rast û durustî Florenz bû. Ew li ser daxwaza papa nala Ketzler -Şeytankirî- hate bişewîrandin. Mikavili di her kêsekê de qeşmerîyên xwe pê nala "Pêxemberê bê çek" dide bikirin, yê ku ew bi neçarî ve divabû bihata binabûdkirin.

jêre nedihatin bidîtin, ku ew wan bide bihiştin, yên ku wan pê didan bibawerkirin, herwehajî tu hêz jêre nedihatin bidîtin, ku ew wan Lêgûmankirinên bi darêzorê ve bi xwe ve bide bibawerkirin. Jibervêjî Serdarên weha bi dujwarîyên wetov ve her û her pê têtin birûbirûkirin. Hemû tirs li ser rêya wan de ji wan re têtin bidîtin; li ser wan de divên, ku ew bi jêhatîbûna xwe ve li ser wan tirsan de bêtin bizalkirin. Lêbele gava ku ew di ser van hemû tirsan de bêtin biderbaskirin û hêdî hêdî ew bi navûnîşan ve bêtin bikirin, wêçaxê dê ew, piştî ku wan Kîndarên jêhatîbûna xwe bi bêzîyanî ve dane bikirin, desthilatî xwe bidin bihiştin û ew dê di ewlebûnê, hêjakirinê û bextiyarîyê de bêtin bijiyandin.

Ji bona van nimûneyên wehayî bilind ez dixwazim hêjbêtir yekeke nizimtir bi ser wan ve bidim vbiekirin; lêbelêjî ew ligel wanan de tête bipêwendîkirin. Ev ji bona min divê ji dêlva hemû nimûneyên dinî bi wî rengî ve bête bikaranîn: Ev bi xwe jî ve di nimûneya Hiero Syrakus -Hîro Surakus¹- tête bidîtin. Ew ji Mirovekî ji Mirovan ji bona Serdarê Surakus hate bilindkirin: wî jî bextê xwe di kêseke baş de ji xwe re date bikaranîn, gava ku Surakusyan xwe di tengavîyê de datin bidîtin, wan ew ji xwe re bi serdarê supahê xwe ve dane bihelbijartin; wer bi vî rengê hanê ve ew ji bona ser Text hate bihilkişandin. Gava ku ew yekek ji xelkê bû, wî karînen wisa didan biderxistin, ku Nivîskarekî li ser de ev dayite bigotin: "quod nihil illi deerat ad regnandum praeter regnum" (Ji bona Padîşahîbûnê bes û bi tenha ve Padîşahî jê tête bikêmkirin).

Wî sipahê kevnar jihevdu date bixistin û wî sipahekî nuh date bisazkirin. Wî dev ji pêwendîyan kevnar date biberdan û wî yên nuh dane bidurustkirin. Gava ku ji bona wîna Heval û Sipahekî wisa dilsoz hatin bidîtin, wî dikarîbû li ser bingehê wetov de her avanîyekê bide bisazkirin. Weha ev bi rastî ve bi pir kar ve li ser wî de hate birawestandin, da ku ew ji bona ser Tex bête bihilkişandin; lêbelê bi kêmî ve wî dikarîbû ew bida biragirtin.

¹Hiero -Hîro- II., ji sala 269 b. z. de Padîşahê Syrakus -Sirakus- bû.

Derîyê Heftem

Li ser Serdarîkirinên nuh de yê ku Mîrov ew bi çekên Bêgane ve û di rêya bext de dane bivegirtin.

Kî bes û bi tenha ve di rêya bext de ji Mîrovekî ji nava Milet ji bona Rêberê dewletekê bête bihilkişandin, ji bona wî kêma dujwarî têtin bidîtin, belam pir dujwarî jê re ji bona ragirtina xwe têtin bidîtin. Rê jêre tu dujwarîyan nade bidurustkirin, jiber ku ew desthilatîyê di firandinê de ji xwe re dide biwegirtin; lêbelê hemû dujwarî didin bidestpêkirin, gava ku ew ber bi jor ve tete bihilkişandin. Ev wêçaxê tete bidîtin, gava ku ji bona Yekekî desthilatî di rêya peran de yanjî di rêya qencîya Yekekî din de jêre tete bidestkevtin. Wisa evaya ji bona pir Siyasîvanan li Yunanê de hate bidîtin, gava ku ew ji bal Darius -Dara¹- de di nava bajarên Ionien -Iyonyen- û Hellespont de nala Serdar hatin bidanîn,, da ku ew wan bajarên ji bona ewlebûna wîna û navûbanga wîna bidin biragirtin. Livirjî de wehajî Kaiser² -Qeyser, Şahîşahîyên- Roma jî têtin biderkevtin, yê ku ew di rêya bertîlkirina Serbazan de ji Morevekî ji nava Milet ji bona ser textê Şahîşahîyê

¹Mikavili li hêre de li ser parvekirina Şahîşahîya Farisî de di nava Ostanan de dide biaxivtin, ya ku ew ji bal Dara (521- 486 b. z. de) hate bicîanîn. Şahîşahîya Farsî wehajî Yunan di Asya Biçûk û li ser Hellespont -(Navê yunanîyî kevnî Derdenile. Cuma)- di nava xwe de dida bigirtin; Yunan bi xwe ve ji wê nedihate bidîtin.

²Evanan ji Qeyserên Commolus -Kommolus- (180 tanî 192 b. z. de) tanî Maximinus Thrax -Maksimînus Trakês- (235 tanî 238 z. de) têtin bidîtin. (Ji xwe re herwehajî li derîyê nudehan de bide bitemaşekirin).

hatine bihilkişandin.

Evanan hemû bi hêsanî ve bi mehrebanî û bextê wî Kesî ve têtin bigirêdan, yê ku wî ew ji bona serdarîyê dane bigihandin. Ev herdû jî lêbelê pir bi piştgirtinên hejandî û nehergavî ve têtin bidîtin.

Ji bona van Serdaran karînî û desthilatî têtin bikêmkirin. Ji bona ku ew cihên xwe bidin biragirtin: Karîn ji wan tete bikêmkirin; jiber ku pir bi kêmî ve tete bidîtin, ku Mirovek, yê ku ew hergav di nava pêwendîyên giştîyî Milet de hatîye bijîyandin, dê bikaribe ji bona serdarîkirinê bête biliberkevtin, heger ku ew ne Mirovekî wisa bête bidîtin, ku ew Mirovekî xwedan hozanî û jêhatîbûneke gewre tete bidîtin; herwehaji ji bona wan desthilatî tete bikêmkirin; jiber ku ji bona wan tu Sipah nayên bidîtin, yên ku ew bi yên wan ve bêtin biderkevtin û ew ji bona wan bi dilsoz ve bêtin bidîtin. Hêjîbêtir Dewletên ji nişkê ve rabûyî mîna hemû tiştên din di serûştîyê de weha jiberxwe ve, yên ku ew bi lez ve têtin birabûn û bimezinkirin, nikarin xwe bidin birehkirin û bişaxkirin. Wisa ew ji bal bahoza pêşî de têtin biberbadkirin. heger ku mîna ku min dayête bigotin, ku yên weha ji nişkê ve bi serdarîkirinê ve hatine bigihaştin, ku ew bi xwedanê jêhatîbûnê ve têtin biderkevtin û ku ew têtin biliberkevtin, ku ew deshilatîyê, ya ku ew ji bal bext ji bona nava destên wan hatîya biavêtin, xweser ji bona xwe bidin bizeftkirin û ew wan bingehan ji xwe re li paş de bidin bihîmkirin, ew bingehên ku ew ji bal yên din de di berî wergirtina desthilatîyê de dihatin biavakirin.

Ez dixwazim ji bona herdu dibûnên gotîyî jorî ji bona wergirtina serdarîkirinê di rêya jêhatîbûnê de yanjî di rêya bext de du nimûneyan ji dema meyî niha de bidim abinîn: Nimûyek li ser Francesco Sforza -Fransisko Siforza¹ de û yê din li ser Cesare Borgia -Sêzarê Borgiya² de ez dê bidim bianîn. Fransisko di rêya destikên lihevhatî de û di rêya jêhatîbûna xweyî pirî berz de ji cihê xweyî gelêrî

¹Ji xwe re li rûnkirina di derlîyê yekem de bide bitemaşekirin.

²Ji xwe re li derîyê sêyem bidin bitemaşekirin. Mikafili ligel Cesare Borgia -Sêzarê Borgiya- de pir bi cihê bawerpêkirinê ve dihate bidîtin. Di navera 5. çirîya pêşin sala 1502 û di 31. çileyê pêşin de sala 1503 de Mikavili li nik wî de Balozvanê bajarê xweyî Florenz -Florents- bû.

de ji bona Doqîtiya Mayland hate bihilkişandin; ya ku ew bi dujwarîyên bêjimar ve pê hate bigihaştin, belam wî ew bi kêmdujwarîbûn date biragirtin. Sêzar Borgiya, (yê ku ew ji bal Milet ve bi Valentino ve tête binavkirin), bi servajî vê ve wî serdarîkirin bi alîkarîya bextiyarîya Bavê xwe ve ji xwe re date biwergirtin û wî ew careke din bi mirina wî ve ji nava destên xwe date biwindakirin; tevî ku wî jî her destikek date bikaranîn û hemû tiştêk date bikirin, ji yê ku dê her Mirovekî jîr û jêhatî divabû bidana bikirin, da ku ew di nava wan welatan de pîyên xwe bide bigirtin, ji yê ku wî ew di rêya çek û bextiyarîya yê din de ji xwe re dabûn biwergirtin. Jiber ku kî bingeh ne ji destpêka pêşî de bide bidanîn, mîna ku min li jor de date bigotin, dê ew bes û bi tenha ve bi jêhatîbûneke pirî giran ve wî bingehî bikaribe ji nuh ve ji xwe re bide bidurustkirin, tevêjî ku evayjî ji bona Hosteyê avanîyê bi dujwarîyan ve tête tengalkirin û ji bona avanîyê jî bi tirsan ve tête bigirêdan. Herger ku Mirov li tevaya rabûnên Doq de ji xwe re bide bitemaşekirin, weha Mirov ji xwe re dide bidîtin, ku wî bingehê girawkirî ji bona desthilatîya xweyî ayinde date bidurustkirin. Bêtir li ser vê de çûyîn ez bi belaşî ve nadim bidanîn; jiber ku ez nizanim ji bona Serdarekî nuh ve serpêhatîyeke baştir ji nimûneya karên wî bidim bidan. Heger ku pêrabûnên wîna jî tu biserkevtin ji xwe re jî nedan biwergirtin, weha evaya ne jiber gunehkarîya wîna tête bidîtin; lêbelê ew hêjîbêtir ji bona ser merc û zînetên bedbextîyî¹ pirgiran ji rêderkevtî tête bivegerandin.

Alexander VI. -Iskenderê Şeşem-, di xwestina xwe de ku ew Lawê xweyî Doq ji bona desthilatîyê bide bianîn, gelek dujwarî di niha de û herwehajî di ayîn de li ber xwe de dida bidîtin. Di pêşî de wî tu rê nedate bidîtin, da ku ew wî ji bona Mîrzayê dewletek bide bikirin, ji bil ku ew ji bona wî perçeyekî ji xakê dewleta keniştê pê bide bidan. lê herger ku wî bixwesta perçeyekî ji xakê keniştê bide bisitandin, wî dizanîbû, ku Doqê Mayland² û Vênêtsiyani¹ dê bi wê

¹Bedbextîya wîna di mirina Bavê wî Papa de û di nexweşîya wî de dihate bidîtin.

²Doqê -Fermanrewayê- Mayland ew Ludvico -Ludviko- il Moro bû, yê ku li jêr piştgirtina wîna de Xwarzîyên wîyî bi nav û bang ve Caterina -Katerina- Sforza bi Xatûna Forli û Giovanni -Giyovanni Sforza bi Xatûna Pesaro ve hatin bikirin.

sitendinê ve pê nehatana birûniştin; jiber ku Faenza -Fâenza- û Rimini di bin jêrdariya parastina Vênêtsiyanan de dihatin bidîtin.

Li ser vêna de wî Leşkerên Italî û bi taybetî ve, yê ku divabû ew wan ji xwe re bide bikaranîn, date bidîtin, ku ew li jêr rêberîya Mirovên wetov de dihatin bidîtin, yê ku ew ji bêtirkirina desthilatîya papa divabûn bihatana bitirsandin. Weha wî nikarîbû piştî xwe bi wan ve bida bigirêdan, jiber ku ew hemû di nava destên binemalên Orsini, Colonna -Kolnna² û partiyên Hemberên wan de dihatin bidîtin. Weha divabû ku Papa rêkûpêkîya dewletên Italî bida şikenandin û gelacîyê di nava wan bide bidadan, da ku ew li ser xwe de perçeyekî ji wan dewletan ji xwe re bikaribe bide bigirtin. Evaya jêre hate bihêsankirin; jiber ku di wêçaxê de bi xwe ve Vênêtsiyanîyan jiber hoyên din ve dabûn biryarkirin, ku ew Firensiya ji bona nava Italya careke din bidin bibangkirin. Papa³ beramberî vê ne bes tenê tu dijbûn neda biderxistin, lêbelê wî ev bangkirina hanê hêjî biserdejî di rêya berdana Jina pêşiyî Padîşah Ludwig de date bihêsankirin.

Weha Padîşahê Firensî bi alîkarîya Vênêtsiyanan û pîrozbaya Papa ve ji bona nava Itlaya hate bikevtina. Hêjî bi xweşî ve piyên wî bi Mayland ve nehatibûn bikevtin, Papa ji wî sipah ji bona vegrtina

¹Venezianer -Vênetsiyanan- ew bi Mîrzayên parêzvanên bajarên Faenza û Rimini ve dihatin bidîtin.

²Binemalên Orsini û Colonna ji bi nav û bangtîrîn Binemalên Xanedanên Fermanrewayên Romayî dema xwe ve dihatin bijimartin.

³Papayê Alexander -Iskenderê- Şeşem ji bona hêrişa Padîşahê Ludvigê Duwanzdehemînî Firensî ji bona nava Italya date bialîkarîkirin, gava ku wî daxwazên Padîşahê Firensî ji bona Fermanrewa Mayland bi destûrî ve date bikirin. Evaya jiber vê hate kirin, jiber ku wî Jina pêşiyî Padîşahê Firensî Johanna Bretagne jê date biberdan û wî ji bona Padîşahê kês date bidan, ku ew Jinbîya Padîşahê Karlê Heştêm ji xwe re bide bimarkirin. Vê jinanîna hanê ji bona Padîşahê Firensî mafe pê date bidan, ku ew xwe li ser mafeyê Binemala Pîreka xwe de dijî Visconti Viskonti- daxwazên xwe ji bona Fermanrewa Mayland bide bikirin. Mikavili di nameyeke xwe de ji bona Karmendîya xwe li Florenz -Florents- de li ser van hoyên reftarên Papa de dide biaxivtin.

Romagna¹ ji xwe re dane biwergirtin; jiber hoyê nav û nişana Padîşah Kesekî dengê xwe beramberî wê vegirtina Papa neda biberzkin². Li paş ku Doq (Cesar Borgia -Sêzar Borgiya) Romagna date bivegirtin³ û Sipahên Colonnas -Kolonnas- date bişikenandin, wî xwest ku ew vekirina xwe bide bitewkirin û hêjbêtir vekirina xwe bide bipêşvexistin. Wêgavê du bergiran serên xwe di rêya wî de datin bihildan; yek ji wan bergiran jê re ji nava sipahên wî hate biderkevtin û bergirê duwem jê re ji xwestiyên Firensa hate biderkevtin. Wer ew divabû bihata bitirsandin, ku sipahên Orsini, yên ku wî ew ji bona xwe dabûn bikaranîn, lê bêbextiyê bidin bikirin û nebes tenê ew dê li vekirinên wîyî din de ber bidin bigirtin, lêbelêjê dê ew vegirtinên wîyî vegirtî jî ji nava destên wî careke din bidin biderxistin. Herwehaji ew bi vî rengê hanê jî ve ji Padîşah jî dihate bitirsandin. Ji bona helwesta Orsini wî serpehatîyek ji xwe re date biwergirtin, gava ku wî li paş vegirtina Faenza -Faenza de ji bona Bologna date bihêrîşkin; jê re

¹Ludvigê Duwazdehemîn di 6. çiriya pêşîn de der sala 1499 de ji bona ser Maynad xwe date birakişandin. Der çiriyapaşînî wê salê de Cesare Borgia-Sêsarê Borgiya- jî dest bi rakişandina xwe ve ji bona ser Romagna bi sed Suwarên Rimbazvan ve date bikirin, ji yên ku Padîşahê Firensî ew ji bona wîna dabûn bilidarxistin û herwehaji ji Peyên ku wî ji xwe re dabûn bipeydakirin.

²Ludvigê Duwazdehemîn li paş rakişandina xwe ji bona ser Mayland de nav û nişeneke mezin ji xwe re di Italya de date biwergirtin. (Ji xwe re li deriyê sêyem de bidin bitemaşekirin).

³Alexander -Iskenderê Papayê- Şeşem, di bin mehna ku Mirzayên Romagna û Marken -Markên- deynê kenîştêyê ji xukitiya li ser wan de nadin bidan, Kurê xweyî Cesare -Sêsarê- date bifermandikirin, ku ew wan bide bisertewandin. Wî di navbera çiriyapaşîna sala 1499 û çileyê paşînî sala 1500 de Imola û Froli dane bisertewandikirin, wî di çiriya pêşîna sala 1500 de Pesaro û Rimini dane bisertewandikirin; wî di navbera nisanê û ilona sala 1501 de Faenza û Piombino -Piyombino- dane bisertewandikirin, der meha hizêrana sala 1502 de wî Urbino û li paş de jî Sinigaglia -Sinigaglia- dane bivegirtin, gava ku wî der çileyê pêşîn de Serokên Xelkên xweyî li ber rabûyî de dane bikuştin. Der sala 1503 de wî Perugia -Perugya- date bivegirtin.

hate bidiyarkirin, ku Sipahên Orsini di hêrîşa xwe de bi bê dilê xwe ve bi pêş ve diçûn. Herwehajî wî mebesta¹ Padîşah ji xwe re date binaskirin, gava ku wî piştî vegirtina Doqîtîya Urbino ji bona Toscana -Toskana- date bihêrîşkirin²; Padîşah ji bona pêrabûna vî karê hanê rê li ber date bigirtin, ji vir û pê Doq ji xwe re date bibiryardan, ku ew xwe ji çek û bextê yên din bide birizgarîkirin.

Di pêşî de wî partîyên Orsini û Colonna -Kolonna- li Roma de date bilawazkirin; wî hemû Hevalên wan bi ser xwe ve dane birakişandin, ji yên ku ew Xanedan bûn, wîna ew ji bona nava karên xwe dane bixistin, wîna ji bona wan diravên salaneyî pir dane danîn û wî ew bi karmendîyên bilind ve dane bixelatkirin û wî ji bona heryekî ji wan li gora karîna wîna de bi Serdarê Sipah û şûnênserdarîkirinê dane binavkirin. Wisa bi vî rengê hanê ve di nava çend mehên kêma de pêwendîyan wan ligel partîyên wanî kevnar de hatin bibirîn û ew hemû ligel Doq de bi dost ve hatin bikirin. Li paş vê de wî çavdêrîya kêsekê ji xwe re dida bikirin, da ku ew Maqulên Orsiniyan bide binabûdkirin, li paş ku wî Maqulên ji Mala Colonna -Kolonna- de ji hev dane bitarûmarkirin. Vê kêsekê hanê xwe jêre bi başî ve date bideranîn û wî ewaya hêjbêtir bi baştir ve ji xwe re date bikaranîn. Gava ku Orsiniyan li paş de pê dane bihestkirin, ku gewrebûna deshilatîya Doq û dewleta Kenîştê bi nemana wan ve tete biderkevtin, wan civînek li bajarê Magione -Magyonê- de li nik Perugia -Prugya³-

¹Ludwig Duwazdehemîn wirde wirde bi rabûna kar û barên Cesare -Sesarê- ve pê hate bişiyarkirin, gava ku vîna xwest, ku ew xwe ji bona ser Florenz -Florentsê- bide birakişandin. Ludwig diji vê ser rakişandina hanê dengê xwe date bibilindkirin, jiber ku ew ligel Florenz -Florentsê- de Hevalbend bû.

²Xweser li paş vegirtina Urbino de, ya ku ew li jêr serdarîkirina Guidobaldo -Guyidobaldo- Montefeltro de dihate bidîtin, Mikavili nala Balyozê Flronts ji bona nik Cesare Borgia -Sesarê Borgya- hate bidanîn. Di wî raportê xwe de ji bona serokê karmendîya xwe di 26. axlêva sala 1502 de ew bi dilgermî ve li ser siyaset û kesîtiya Sesarê de dide biaxivtin.

³Magione -Magyonê- ew gundekî li nêzîka Prugya de tete bikevtin. Li wêderê de der 9. çiriya pêşîna sala 1502 de Orsini, Sermetranê Pagolo, Fermanrewayê Gravina, Vitellozzo Vitelli, Oliverotto da Fermo, Giampagolo Baglioni -Giyampagolo Bagliyoni, hêjbêtir Wênerekî Pandolfo Petrucci, Mirzayê Siena -Siyena- û hinên din xwe ligel hevdu de datin bicivandin. Wan li ser bernameyên Fermanrewayê şesarê

de dane bikirin. Ji wir serhildana Urbino, herayên der Romagna de û metirsîyên bêjimar ji bona Doq serên xwe date bidestpêkirin; bi ser van tevan ve ew bi alîkarîya Firensîyan ve hate biserkevtin¹.

Careke din nav û nîşana wî xwe date biberzkin; lêbelê wî tu bawerî ne bi Firensîyan û ne jî bi Desthilatîvanên dînyî Bêganê ve dida bikirin. Jiber ku wî nikarîbû ew bidana biceribandin, wîna ligel wan de bi konîfî ve date bireftarkirin. Ew weha bi başî ve dihate biliberkevtin, ku ew mebesta xwe bide biveşartin, ku Orsiniyan li ser destên Paolo Orsini² ligel wî de bêtin bilihevhatin. Beramberî vanan de Doq her tişt date bikirin, ku ew bawerîya wan bi xwe ve bide bianîn; jiber vêjî de wî pir rêz li wan de dida bigirtin û wî ew bi peran, cil û bergan û hespan didan bixelatkin. Dilpakîya Orsiniyan wer mezin dihate bidîtin, ku ew xwe li Sinigaglia -Sinigaglia- de di nava lepên wî de bidin bidîtin³. Piştî ku Doq Maqulên wan dane nabûdkirin

dane biaxivtin û wan dane bibiryakin, ku ew birçîbûna wîyi desthilatîyê bidin bigemkin. Wan bi her awayekî ve didatin bixwestin, ku ew ji xwe re Florents bidin bikarkirin.

¹Der 17. çiriyê pêşîna sala 1502 sipahên wî ji bal Orsini hatin bişikenandin. Cesare - Sêsarê- xwe bê sipah li Imola de dida bidîtin û divabû ew wêçaxê bête bitirsandin, ku ew bicarekê ve bi bêçekî ve divabû cengê bide bikirin. Di vê deqadema hanê de Mikavili ji bal Florentsiyan de ji bona bal Sêsarê hate binardin, da ku ew di hewara wî de beramber bi Dujminên wî nuh ve bêtin hatin. Vênitsiyan jiber dujiminatîya malbatîyê kevin de dane bibiryakin, ku ew Orsini û Vitelli nedin bipiştgirtin. Belê careke din Sêsarê bi ser xwe ve hate bikirin, wî sipahên nuh ji xwe bi serhev de dane bivedan û wî ji Padîsahê Firensî piştgirtin date bihêvîkin. Padîsah jê re 500 Suwarên Rimbaz dane bilidarxistin.

²Paolo Orsini di 25. çiriyê pêşîna sala 1502 de ji bona Imola hate biçûyîn, da ku ew ligel Sêsarê de aşîyê bide bigiredan.

³Der 31. çileyê pêşîna sala 1502 de Sêsarê fermana kuştina Maqulên Vitellozzo û Oliverotto date biderxistin, yê ku wan xwe jê dabûn bidûrkin; herweh jî wî Paolo Orsini û Fermanrewayê Gravina der 18. çileyê paşîna sala 1503 de dane bikuştin.

û Hevalên wan bi Dostên xwe ve dane bikirin, wî hîmekî zor baş ji bona desthilatîya xwe afirandin; jiber ku wî niha tevaya Romagna ligel Doqîtiya Urbino de ji xwe re dida bimalkirin; herwehaji wî dikarîbû ji xwe re bida bibawerîkirin, ku ji bona wî bi taybetî ve tudeyên Romagna bi dilsoz ve têtin bidîtin. Weha bi vî corê hanê ve wî teva dilsozîya Milet ji xwe re date bikarkirin; jiber ku wan di cara pêşîn de li jêr serdarîkirina wîna de bextiyariya xwe ji xwe re datin bidîtin.

Jiber ku ev pêrabûna hanê bi hêja ve tete bidîtin, divê ku ew bête binasîn, da ku mîna wêna bête bikirin, ez dixwazim, ku ez li ser wê de bêtim birawestandin. Piştî vegirtina Romagna Doq date bidîtin, ku evaya ji bal Mîrzayên bêkarîn dihate bizalkirin, yên ku wan wisa Jêrdarên xwe didan bitalankirin, nala ku wan ew didan bizindankirin û wan bes û bi tenha ve ji bona duberîyê û ne ji bona yekitîyê didan bikarkirin. Jibervêjî di nava vî welatê hanê de talnkirinê, raw û rûtkirinê û her rengê zordariyê xwe didate bifirehkirin. Wî bi niyazmendî ve date bidîtin, ku ew ji bona vî welatê hanê serdariyeke baş bide bidan, da ku ew wê careke din bide biaştîtkirin û ew wê ji bona desthilatîya serdariya xwe bide bipêrûniştîkirin. Jibervêjî wî Mîrza Ramiro de Orco -Orko¹, yê ku ew Mirovekî zordar û bi lezleberkevî dihate bidîtin, nala Ostandar bi desthilatîyên gewre ve date bidanîn. Vî di demeke kurt de aramî û yekitî careke din date bicîkirin û wî di vê rêyê de ji xwe re baştirîn nav û bang date biwergirtin. Li paş demeke kurt de Doq desthilatîyên weha gewre nema bi niyazmend datin bidîtin, jiber ku ew dihate bitirsandin, ku ew dikarin kîndariyê bidin bidurustkirin. Belê wî wêçaxê ji bona welêt Serpereştîyeke Bajarvanî ligel Serekekî bi nav û bang date bidanîn, ku ligel wê Serpereştîya Bajarvanî de ji bona her bajarekî rêberê wêyî peyvdar dihate bidîtin. Jiber ku wî date nasîn, ku zordariya berî niha li nik hinekan de kîndarî dayite bipeyda kirin, wî dixwest bide

¹Navê wîyî rast bi Remigius de Lorqua -Remigyus de Lorkua- ve tete biderkevîtin. Ew ligel Sêsarê de der sala 1498 de ji Firensa hat.

biderxistin, da ku ew xwe li nik Milet de ji her lêgûmankirînekê de bide bişuştin û ew careke din wî bi carekê ve ji xwe re bide bikarkirin, ku bigir hemû zordarîyên kirî ne ji bona wîna, lêbelê ew ji bona rûçikên bedkarîyên Wênerê wînayî Orko têtin bizîvirandin. Li nik kêseke zûkirî de wî ew li Gesena de di sibehekê de di nava bazara bajêr de date bihiştin, ku ew bête bidutakirin û wî ew ligel xencerekê de bi darekî ve li ser kenarekî rê de date biçiqandin¹. Vê mêrkujîya hanêyî hov dilê xelkê date bixweşkirin û wê kêreke kur di nava dilên wan de date bixistin.

Debara em xwe ji bona ser deqa destpêkirina xwe bidin bizîvirandin. Ez didim bidiyarkirin, ku Doq zor hate bixurtkirin û ew ji metirsîyên çavbeloqî tanî radeyekî hate biewlekirin, jiber ku ew niha bi xwedanê sipahên xweyî pir ve têtê bidîtin û wî ew leşkerên hanê, yên ku ew jiber nêzîkbûna xwe jêre dikarîbûn bihatina bitirskirin, tanî radeyekî baş dane binabûdkirin. Heger ku wî bida bixwestin, ku ew li ser vegirtinên xwe de bide biçûyîn, weha bes û bi tenha ve divabû ku hayê wî ji Padîşahê Firensî bihata bidîtin²; jiber ku wî date bizanîn, ku dê Padîşahê Firensî, yê ku ew di paş de bi şaşbûna xwe ve hate bişiyarkirin, wî di nav wan vegirtinan de bide bihiştin. Gava ku li ser van encaman de Firensiyan xwe ji bona nava Padîşahiya Neapel - Neapil- de datin birakişandin, da ku ew Sipanîyan bidin biderkirin, yên ku wan di wêçaxê de li Geata de dabûn bidorgirtin³, wî bi avêtina çavên xwe ji bona dîtina Hevalbendên nuh ve date bidestpêkirin û wî ligel Firensa de yarîyeke dualî dida bilîstin. Mebesta wîna weha dihate

¹Der 26. çileyê paşîna sala 1502 de Mikavilî bîvanê vê rûdana hanê bû û wî di wê rojê de di raportekî balyozxane de ji bona karmendîya xwe li ser de date biaxivtin.

²Sêsarê divabû ji bona Ludwig XII. -Ludvigê Duwanzdehemîn- li ser erkên xweyî kevnar de jê re hayê xwe bide bikirin.

³Jiber parvekirina Padîşahiya Neapel de Firansozan û Sipanîyan ceng ligel hevdu de didane bikirin. Firensozan di vê cenga hanê de du şikestinên giran (der cotana sala 1503 de) dane bixwarin. Alexander IV -Iskenderê Şeşem- ligel Sipanîyan de date danûsitandin, gava ku wan hêj Gaeta didan bidorlêgirtin, da ku ew ligel wan de Toscana -Toskana- û Lombardei -Lombarday- bide bivegirtin. Belam der 18. tîrmeha sala 1503 de Alexander VII. Iskenderê Şeşem- hate bimirin.

bidîtin, ku ew ewlebûna Firensîyan ji xwe re bide bigirtin. Evaya dê bi lez û bez ve jêre bihata bidestkevtin, heger ku Alexander -Iskender- di jînê de bihata bimayîn. Evanan bi pêrabûnên siyasîyî Doq ve derbarê rewşa niha de dihatin biderkevtin.

Lêbelê ji bona ayinde divabû ew ji tevan bêtir bête bitirsandin, ku Papekî nuh dê ew ji bona wîna ne bi dostê wî ve bête bidîtin û dê ew ji xwe re bide bikarkirin, ku ew ji wî careke din wanan bide bisitendin, yê Alexander -Iskender- pê dabûn dan. Ji bona vêna wîna date biremankirin, ku ew xwe jê bi çar şeweyan ve bide bivegirtin:

1. Di pêşî de wî date bixwestin, ku ew tevaya Merivên wan Mîrzayan bide binabûdkirin, yê ku wî ji wanan serdarîkirin dabû bitalankirin, da ku ew her palpêdanekê ji bona destdirêjîya hêrîşa Papa bide binehiştin;
2. Wî dixwest, ku ew tevaya Şahzadeyên Roma ji bona xwe bide bikarkirin, ya ku min berî niha ew dabû binîşandan, daku ew bi alîkarîya wan ve bikaribe Papa di nava sînore wî de bide bihiştin;
3. Wî dixwest, ku ew Civata Sermetranan li gora karîne de bi ser rexên xwe ve bide birakişandin;
4. Wî dixwest, ku ew hêjî berî mirina papa weha bi pirî ve ji xwe re desthilatîyê bide biwegirtin, da ku ew bahozê hêrîşa pêşîyê Dujminên xwe bi hêza ve bikaribe bide bişikendanin.

Ji van her çar karan ve wî sisê ji wan berî mirina Alexander -Iskender- datin bicîanîn; wî bigir ew hemû Mîrazan dane bikuştin, ji yê ku wî ji wanan Serdarîkirinên wan dabûn bitalankirin û ji yê ku ew dikarîbûn çavên xwe ji bona wan Serdarîkirinan bidin biavêtin; bes û bi tenha ve pir kêr ji wan dikarîbûn xwe bidin birizgarkirin. Wî Şahzadeyên Roma ji xwe re dane bikarkirin û ji Civata Sermetranan wî dikarîbû piranîya wanan ji bona ser rexên xwe ve bide birakişandin. Derbarê vegirtinên wî nuh ve wî ji xwe re dida bixwestin, ku ew bi Mîrzayê Toscana -Toskana- ve bête bikin; wî Perugia -Perugia- û Piombino -Piyombino- di nava destên xwe de didatin bidîtin û wî ji bona Pisa

serdarîkirina parastinê dida bikirin¹.

Teyê bigota, ku ew nema divabû hayê xwe ji Firensa bida bigirtin. -Bi rastî jî ve ew nema bi niyazmendê wê ve dihate bidîtin; jiber ku Firensîyan Padişahîya Neapel jî ji bona Sipanîyan dabûn biwindakirin, weha bi vî corê hanê ve Firensîyan û herwehaji Sipaniyan xwe bi neçarî ve didatin bidîtin, ku ew dostanîya wîna ji bona xwe bidin biwergirtin-. Wî Pisa ji xwe re date bivegirtin. Li paş vîna de Lucca -Luka- û Siena -Siyena- him ji rexê kindarîya Florentsiyan û himjî ji tirsê wan de bi lez û bez ve xwe jê re dane biberdestkirin û tu destik ji bona Florentsiyan nedihatin bidîtin, ku ew wan ji xwe re bidin birizgarîkirin. Heger ku ew di vî salê de mîna sala berê de, (ya ku tede Alexander -Iskender- hate bimirin), wer bihate biserkevtin, dê wîna hêzeke çekdarî û navnîşaneke weha ji xwe re bida biwergirtin, ku dê wîna bikarîba xwe li ser hêza xwe de bidaba biragirtin û dê ew nema bêtir ji bext û alîkarîya çekên yê din de bihata biniyazmendîkirin, lêbelê dê ew bes û bi tenha ve ji hêz û karîna xwe bihata biniyazmendîkirin. Belê Alexander -Iskender- li paş pênc salan de hate bimirin, gava ku Cesarê -Sêzarê- dest pêdate bikirin, ku ew şûrê xwe ji nava kalanê wî bide bikişandin². Wî jê re li dûxwe de bes û bi tenha ve serdarîkirin li Romagna de bi girwakirî ve date bihiştin, wî jê re tevaya serdarîkirinê din li dûxwe de bi ba vikirî ve di navbera du leşkerên³ bi hêzî Dujmin ve dane bihiştin û bi

¹Wîna Piombino -Piyombino- der 3. kewçîrîna sala 1051 de, Perugia -Perugya- der çileyê paşînî sala 1503 de date vegirtin. Pisa, ya ku ew di nava parastina serdarîkirina wî de xwe didate bidîtin, dê ew bi lez ve jê re bihata bidîtin. Wêgavê dê jê re nema giran bihata bidîtin, ku ew wê divabûna hayê xwe ji bona Padişahê Firensa nema bide bikirin, yê ku wî ser rakişandina wîna ji bona Toskana date binayînkirin.

²Der sala 1498 de Ludvigê Duwazdehemîn Cesare Borgia -Sêsarê Borgya- ji bona Doqê -Fermanrewayê- Valence -Valnsê- date binîşankirin, li paş ku vîna xeftanê Sermetraniyê ji xwe date bidanîn. Li paş salekê de (1499)ew ji bona Aldarê keniştê hate binavkirin; di vî sala hanê de ji wî dest bi vegirtinê xwe ve date bikirin.

³Evanan leşkerê Sipanî bûn, yê ku wan Daeta û kelehên dinî Padişahîya Neapel dabûn bidorlêgirtin, yê ku Firensîyan li paş şikenandinê xwe de xwe ji nava wan dabûn bikişandin. Hwerwehaji hêjbêtir perçeyek ji leşkerê Firensî li nêzikî Roma de dihate bidîtin.

servandejî ve wî ew li ber mirinê de li dûxwe de date bihiştin.

Di nava cerg û hinavên Doq de hêz û jêhatîbûneke weha gewre dihate bipeydakirin, ew biserdejî ve weha bi başî ve dihate biliberkevtin, ku ew Mirovan ji xwe re bida bikarkirin yanjî wanan ji xwe re bide biwindakirin. Herwehaji wî ji xwe re di demeke kurt de bingeheên wisa xurt dabûn bipeydakirin, ku dê ew bi ser hemû dujwarîyên beramberî xwe ve bihata bikevtin, herger ku wan herdu leşkeran ew ber bitirsê ve nedana xistin yanjî heger ku belê ew bi xwe ve nenexweş bihata bidîtin. Bingeheên xurtbûna mayîna desthilatîya wîna xwe ji vanan didin biderxistin: Romagniyani¹ ji mehekê bêtir ji bona wî dane çavdêrîkirin; di Roma de, tevî ku ew bes û bi tenha ve bi nîv jîndar ve dihate bidîtin, ew di ewlebûnê de dihate bidîtin; tevî ku jî Baglioni -Bagliyonî-, Ventelli û Orsini² jî xwe ji bona nava Roma hatin kevtin, ew bi dijî wî ve bi tu tiştî ve nehatin birabûn. Heger ku wî jî nikarîbû li gora kêfa xwe de Kesekî li ser Kursiya Papayî de bide bicîkirin, belê weha wî dikarîbû wan jê bide bidûrîkirin, yê ku wî ew ne didan bidivatin. Hegerjî ku ew li nik mirina Iskender de nenexweş bihata bidîtin, weha dê jê re her tişt bi hêsanî ve bihata biderkevtin. Wî bi xwe ve ji min re di wan rojan de date bigotin, gava ku Julius -Yulyus- II. hate bihelbijartin³, ku wî ji bona wan hemû dibûnan li nik

¹Evan ji bajarên Imola, Forlî û Cesena -Kesena- dihatin bidîtin, yê ku wan serdarîkirina keniştên ji xwe re nedixwetin bidin bizanîn û wan ji bona xwe sipahên Sêsarê didan bidilbijandin.

²Evan Maqûlên Payan bûn û herwehaji pêrejî ew Mîrzayên deveran nbûn, yê ku ew ji bona Doq -Feramanrewa- ve bi Dujmin ve dihatin bidîtin, tevîjî ku kêş ji bona wan ji bona tolgirtinê bi başî ve jî dihate biderkevtin, wan tu livandin ji xwe re nedan bikin.

³Yulyus Duwem bi alîkarîya dengên Sermetranên hevalbendên Borgiya ve ji bona papayê hate bihelbijartin, jiber ku wî beramberî Borgiya girawkirinên dostanîyê jê re dabûn bidan, yê ku wî ew li paş de bi serî ve nedane bibirin. Mikavilî bi karê Karmendîya xwe ve di navbera çiriyê pêşîn û çileyê pêşîna sala 1503 de xwe li Roma de dida bidîtin, da ku ew li rûdanên civîna Sermetranan ji bona helbijartina Papa bide

mirina bavê xwe de ji xwe re dabû biremankirin û wî ji bona heryekê ji wan jî çarekirinek dabû bidîtin; belam wîna tucarî li ser wê dibûnê de nedabû biremankirin, ku ew dê ligel mirina wî de bi xwe ve xwe nexweş li ber mirinê de bide bidîtin.

Gava ku ez niha li hemû pêrabûnên Doq de bi givaştî ve didim bitemaşekirin, wer ez nikarim tu binavdûxistinan jêre bidim bikirin; bi servajî vê jî ve ew ji min re bi rastî ve têtiin biderkevtin, ku ez wî, mîna ku min ev li jor de dayite bikirin, ji bona wan hemûyan bi hawakirina wîna ve didim biamojgarîkirin, ji yên ku ew di rêya bext û di rêya alîkarîya çekên Bêgane de ji bona ser Textê serdarîkirinê hatine bihilkişandin. jiber ku wî ji xwe re serdarîkirin didate bixwestin û bi bernameyên mezinê têrkirî ve dihate bidîtin, wî bi carekê ve tiştêkî din nikarîbû bida bireftarkirin; bes û bi tenha ve kurtbûna mana Jîyana Iskender û nexweşîya wî ber li ber bicîanîna bernameyên wî de dane bigirtin. Kî ji xwe re bi niyazmendî ve dide bidîtin, ku ew di serdarîkirineke vegirtîyî nuh de xwe ji Dujminên xwe bide biparastin, Dostan ji xwe re bide bipeydakirin, xwe di rêya zordarîyê de yanjî di rêya konebûnê de bide biservexistin, xwe bide bihezkin û pêrejî jê bête bitirsandin, sipehan di nava zindanê de bide bihiştin û pêrejî ew ji bal wan ve bête bihêjakirin, hêjbêtir kî ji xwe re bi niyazmendî ve bide bidîtin, ku ew wan Kesan bide binabûdkirin, yên ku ew dikarin wî bi ziyarî ve bidin bikirin yanjî bi neçarî ve dê lê bidin bizîyankirin, ku ew bi mêrxas û çavfireh ve bête biderkevtin, kî ji xwe re bi niyazmendî ve bide bidîtin, ku ew Sipahên nedilsoz ji hevdû bide bixistin û ew ji xwe re hêzekeçekdarîyî nuh bide bisazkin, hêjbêtir ku ew ji xwe re dostaniyê ligel Padîşahan û Serdaran dixwaze bide biragirtin, da ku ew bi dilxweşî ve di hewara wî de bêtin yanjî ku ew xwe bidin biparastin, ku ew ji bona wîna nedin bihêrîşkin, ew nedikare ji van nimûyên hanêyî gotî de ji xwe re baştir ji karên vî Mirovê hanê bêtir bide bidîtin.

Mirov dikare ji bona wîna bes û bi tenha ve di helwesta wî de derbarê binavkirina Papa Yulyus de navbidûde bide bixistin; li hêre de

bitemaşekirin. Di vê kêsa hanê de wî serdana Cesare -Sêsarê- di zindanê de date bikirin.

wî helbijartineke bed date bikirin¹. Jiber ku wî, mîna ku min berê li jor de dayite bigotin, nikarîbû li ser Kursiya Papayî de li gora dilê xwe de Mirovekî bide bicikirin, lêbelê weha jê re dihate bidîtin, ku wî dikarîbû bida bikirin, ku yekek bi Papa ve neyête bikirin. Divabû ku ew bi tu awayekî ve helbijartina Sermetranekî ji bona Papa nede bihiştin, yê ku wî ew carekê dabû bipîskirin û yê ku ew li paş hilkişandina xwe de ji bona papa dikarîbû wî bide bitirsandin. Jiber ku Mirov bi hevdû re dujminayetîyê jiber tirsê yanjî jiber kînê didin bikirin. Ew Sermetranên hanê, yên ku wî ew dabûn bibêzarkirin, di nava wanan de jî San Pietro -Pêtros- ad, Vincula -Vinkula- herwehaji Colonna -Kolonnayê ji San Corcya û Ascanio -Askanyo-² dihatin bidîtin. Hemûyên dinî mayî ew carekê bi Papa hatibûn bikirin û ji bona wanan palpêdan ji bil Sermetranê ji Rouen³ û Sermetranê Sipanê⁴ pê ve dihate bidîtin, ku ew jê bêtin bitirsandin. Ev herdu jî jiber merivatîya wan û mercên dinî taybetî jê nedihatn bitirsandin. Sermetranê Rouen ew jiber xurtbûna xwe ve û jiber ku Padîşahê Firensa piştî wî dida bigirtin û Sermetranê Sipanî jiber ku ew bi mirovê wî ve dihate bidîtin. Jibervêjî divabû Doq di pêşîya pêşîde Sipanîyek ji bona Papa bide bikirin û heger ku wîna ev nikarîbû ji xwe re bida bikirin, weha divabû ku ew dengê xwe bes û bi tenha ve ji

¹Evaya di vir de dihate bidîtin, ku wî xapandina xwe date bihiştin, gava ku wî helbijartina Sermetran Giuliano -Giyuliyano- della Rovere date bihiştin, yê ku wî ew dabû biarzarkirin.

²Sermetran ji San Pietro ad Vincula ew Giuliano -Giyolyano- della Rovere bû, Ji Malbata Colonna -Kolonna- Sermetran Giovanni -Giyovanni- dihate biderkevtin, Sermetranê ji San Giorgio -Corc- ew Raffaello Riario -Riyaryo- di Savona bû, Sermetran Ascanio -Askanyo- ji Binemala Sforza dihate biderkevtin, yê ku ew Kurê Galeazzo bû û Doqê -Fermanrewayê- Mayland bû.

³Evaya li ser Metran Georges d' Ambios -Corc de Ambiyosê- Roma de tête bidîtin, yê ku ew ji bal Papyê Iskenderê Şeşem ji bona Sermeranîyê hatîye bihilkişandin.

⁴Di nava civata Sermetranan de yanzdeh Sermetranên Sipanî dihatn biderkevtin, ku hiç yekekî ji wanan di xwe de neda bidîtin, ku ew bi Papa ve bête biderkevtin.

bona helbijartina Sermetranê Rouen bide bidan û ne ku ew dengê xwe ji bona Sermetranê San Pêtro ad yanjî ji bona Sermetranê Vincula - Vinkula bide bidan.

Kî ji xwe re bide bawerkin, ku Mîrzayên mezin jiber qencîyeke nuh ve dê ew bêzarkirinên xweyî kevin bidin bijibîrakin, ew xwe bi xwe ve didin bixapandin. Wisa Doq der vê helbijartina hanê de şaşbûnek ji xwe re date bikin; ev şaşbûna hanê jî di dawîya dawî de bi hoyê windakirina wî ve hate bikin.

Derîyê Heştem

Li ser wergirtina Serdarîyekê de di rêya mêrkujyê de

Belê hêjî du dibûnên din jî têtin bidîtin, bê ka çawan Mirovekî sade ji bona desthilatîyê dikare bête bihilkişandin; herdu jî Mirov nikare wanan jiber xwe ve bi bext yanjî bi jêhatîbûnê ve bide bigirêdan. Lêbelê ez dixwazim wanan ne jibîrakî bidim bihiştin, tevî ku jî Mirov li ser yekêkê ji van dibûnan de bi dirêjî ve derbarê peyivandina li ser Komaran de dikare bide biaxivtin. Ev herdu dibûnên hanê wisa têtin biderkevtin.: Mirov di rêya mêrkujyê de û bi destikên bêbextîyê ve ji bona serdarîyekê tete bihilkişandin, yanjî Mirovekî sade di rêya qenciya Hevneşîniyên xwe de bi Mîrzayê welatê Bavûkalan ve tete bikin. Derbarê dibûna pêşîn de ez du nimûneyan yekekê ji dema kevnar û ya din ji dema meyî nuh didim bidan, bêyî ku ez xwe ji bona wêna bidim biterefdarîkirin; jiber ku li gora bawerîya min de bi têrî ve jê re tete bidîtin, gava ku Mirov wê bi neçarî ve dide bihawayîkirin.

Agathokles Sizilianer -Agatoklêse¹ Sisilyanî- ew ne jî carekê ji kokeke Burcuwazî bû, lêbelê ew bi carekê ve ji kokeke nizimî pîs ji bona Padîşahê Syrakus -Syrakus- hate bihilkişandin. Ew kurê Cervanekî bû; ji xortaniya xwe ve wî tucarî di jîna xwe de devji mêrkujîya xwe nedida biberdan: lêbelêjî wîna bedkarîyên xwe bi

¹Ew der sala 317 b. z. de bi Padîşah hatiye bikin û ew der sala 289 B. Z. de hatîye bimirin.

liberkevtinek û tîneke weha pir ve didanbi kirin, ku gava ew bi Serbaz ve hate kirin, ew bi hemû nîşânên serbazî ve hate binîşankirin û ew di payîna payîn de bi Prâtor -Serdarê- Sirakus ve hate bikirin. Gava ku ew bi vê şûna hanê ve hate bigihaştin, wî ji xwe re date bibiryarîkirin, ku ew bi Şahzade ve bête bikirin û ew bi darêço ve û bi bêguhndan ve ji bona tu Kesî ve xwe bide biragirtin, ya ku ew jê re bi azadî ve jiber xwe ve jiberê de dihate bidîtin. Wî ev mebesta xwe ji bona Hamilkarê Kartagî¹ date bigotin, yê ku wî bi sipahên xwe ve di Sisilyan de ceng dida bikirin. Sibehekî ji sibehan wî Xelk û Pîremerdên Sisilyan bi mehna ji bona kombûna şewirdarîyekê li ser kar û barên Komarê de dane bibangkirin û wî li ser nîşaneke danîn de hemû Pîremerd û Dewlemendên bajêr ji bal serbazên xwe ve hiştin, ku ew bêtin bigurandin. Piştî vê mêrkujîya hanê wî ji bona xwe serdarîkirina bajêr date bizeftkirin û wî ew ji xwe re bi bêyî hîç piştînekê ji bal Xelkên bajêr ve di nava lepên xwe de date biragirtin. Tevî ku ew ji bal Kartagyan de ducarî jî hatibû bişikenandin û dor lê hatibû bigirtin, wî dikarîbû ne bes tenê ku ew li ber bajarê xwe de bida bidan, lêbelê jî wî hinek ji sipahên xwe ji bona liberxwedana dorlêgirtina bajêr dane bihiştin û wî bi perçê din ve wî hîrîşî Afrîka date bikirin. Di demeke kurt de wî dorlêgirtina Sirakus date bivekirin û wî Kartagî di koşeke pir teng de datin bigivaştin; ew bi darêço ve hatin bineçarkirin, ku ew bi peyaman ve ligel wî de xwe bi Maldarîyên xwe ve li Afrika de bidin bitêrkirin û ew Sisilya ji bona Agathokles -Agatoklê- bidin bihiştin².

Kî li pêrabûnên û jîyana Agatoklê de ji xwe re bi nêzîkî ve bide bimeyze kirin, dê ew ji xwe re bide binaskirin, ku di nava wan de kê m yanjî bi carekê ve tu tişt bi bext ve nehatîye bisipartin; jiber ku ew, mîna ku li jor de hatîye bigotin, ne di rêya qencîya yekekî din de berbijor ve hatîye bihilkişandin, lêbelê ew di rêya derbasbûna di nava pileyên sipahî de, yên ku ew bi wan ve li jêr hezar dujwarîyan û metirsiyan de hatîye bigihaştin, ji bona serdarîkirinê hate bihilkişandin

¹Bavpîrê Hamilkar Barkas û Bavê Hannibal.

²Evaya bi ratî ve nayête biderkevtin; jiber ku bes û bi تنها ve perçê Yunanî ji Sisilyan ji bal Syrakus -Sirakus- de hatîye biserdarîkirin û perçê din jê ew di jêr serdarîya bajarê Kartago de dihate bidîtin.

û wî ew bi pir konebûn û biryarîyên metirsîyên mezin ve dikarîbû bida bizeftkirin. Belê Mirov nikare vîna bi jêhatîbûnê ve bide binavkirin, gava ku Mirov Neşînvânê ligel xwe de bide bigurandin û li Hevalên xwe de bide bibêbextîkirin û gava ku Mirov bi bêdilsozî, avrû û oldarî ve bête bidîtin; belê bi vî rengê hanê ve Mirov bi rastî ve dikare desthilatîyê bi destên xwe ve bide bixistin, belam kê mî nav û bangîyê ve Mirov dikare bête bigihaştin. Lêbelê gava ku Mirov ji xwe re li tîna Agatoklê der rûbirûkirina tîrsan de û der zorbirina wan de dide bitemaşekirin, herwehaji gava ku Mirov ji xwe li rewanîya wîyî mezin de dide bitemaşekirin, ya ku wî pê bedbextî ji xwe re dida bihilgirtin û ya ku wî ji xwe re pê zora wê dida bibirin. Wetov Mirova nikare bi regekî din ve bide bidîtin, çima divê ew bi nebaşî ve ji mîna Serleşkerkî din ve bête bidadkirin. Tevlivêjî de zordarî û bêmirovaniya wîyî bênimûne û herwehaji tawankariyên wîyî bêjimar nahêlin bête bihiştin, ku Mirov wî di nava rêzên Mrovên Gewre de bide bijimartin. Weha divê ku Mirov ne ji bona bext û nejî ji bona qencîyê jî bide bipêvekirin, ya ku Mirov bêyî wan herduwan jî bi mebesta xwe ve hatîye bigihaştin.

Di vê dema me de û nemaze di pêla serdarîya Iskenderê Şeşem de li ser nimûneya Oliverotto¹ de ez dixwazim bidim biaxivtin. Ew di zarotiya xwe de, jiber ew bê bav mabû, ji bal Lalê xweyî Giyovanni Fogliani de hate bixwedîkirin û wî ew di xortaniya wî de ji bona nava sipahê Paolo Vitelli date binardin, da ku ew bi başî ve bête biperwerde û bifêrkirin û da ku ew li paş de ji bona Payedarîyên sipahê bête bihilkişandin. Li paş mirina Paolo² de wî li jêr destê birayê wîyî Vitellozzo³ de date bikarkirin, li paş demeke kurt de ew bi saya kosetîya xwe û rûçikên başî gewde û rewanîya xwe ve bi Merovê pêşî di nava leşkerê wî de hate bikirin. Jiber ku ji bona wîna bi nokerî ve dihate bidîtin, ku ew li jêr destdarîya yekekî din de bête bidîtin, wî ji

¹Oliverotto ji bal Sêsarê de di bajarê Sinigaglia de hate bikuştin, ev kuştina hanê li paş saleke de ji danîna wîna ji bal Sêsarê de bi Mîrzayê Fermo ve hate birûdan.

²Ew ji bal Filorentinîyan de, yê ku wî sipahên wan di cengê de dijî Pisa dida biserdarîkirin, bi bêxtîyê ve lê hate gûmankirin û ew der sala 1499 de hate bidarvekirin.

³Vitellozzo li bajarê Sinigaglia de ji bal Sêsarê de hate bikuştin.

xwe re date bimebestkirin, ku ew bi alîkarîya hinekan ji Neşînvânên Fermo ve, yê n ku wan noke rî di ser azadîya walatê Bav û kalan de dida bigirtin, herwehaji bi destûra Vitelli ve ji Fermo ji xwe re bide bigirtin. Wî ji bona Giyovanni Fogliyani date binivîsandin, ku ew dixwaze ji bona wî û bajarê wîserdanîyekê bide bikirin û herwehaji ew di xwaze çavpêdanekê ji bona ser milk û malên Bavê xwe ve bide biavêtin; jibervêji wî bes û bi tenha ve ev xwestina hanê dayite bikirin, ji bona ku ew pê bête biserbilindkirin, da ku Neşînvânên ligel wê de bidin bidîtin, ku wî dema xwe bi başî ve dayite bikaranîn. Jibervêji ew dixwaze bi serfirazî ve ligel 100 Siwarên ji Heval û Nokrên ji bona wêderê de bête birêkevtin. Herwehaji wî date bihêvîkirin, ku ew wî bi rêxistineke pêşewazîyî serbilindî ve di rêya Nişînvânên Fermo de bide bidilşadkirin; evaya ne bes tenê dê wî bide biavrûkirin, libelêji dê ew Giyovanni nala Perwedekirvanê wî bide birûmetkirin.

Giyovanni li ser bicîanîna hêvîyên Xwarzê xwe de tu kêmanî nihişt bêtin bikirin. Oliverotto ji bal Xelkên bajarê Fermo bi hemû rûmetê ve lê hate bipêşewazîkirin û ew di kaxa Giyovanni de hate bimêvankirin. Wî li wêderê de çend roj dane birabuhurandin û wî bi dizî ve hemû kar û bar datin bilidarxistin, ji yê n ku ew ji bona mebesta tawakarîya wîna bi niyazmendî ve dihatin bidîtin. Wî mêvandarîyeke taybetîyî bi şahî ve date bilidarxistin û wî ji bona nanê vê mêvandarîya hanê Giyovanni Fogliyanî û Gewreyên bajarê Fermo dane bimêvandarîkirin. Li paş nanxwarina ser sifrê de û pev û gotinên li ser nala mêvandarîyên wisa de Oliverotto peyvdarî bi jîrbûn ve ji bona ser hin pirsên giring date biwergerandin, gava ku wî li ser mezibûna Papa Iskender û Kurê wîyî Sêsarê de û her wehaji li ser pêrabûnên kar û barên wan de date biaxivtin. Gava ku Giyovanni û yê n din ji li ser wê peyvdarîyî dane biaxivtin, wêgavê ew ji nişkê ve ji cihê xwe rabû û wî date bigotin: li ser van peyvên hanê de divê Mirov bes û bi tenhave li cihekî nehîndê de bide biaxivtin û wî xwe ji bona nava odak din date bikişandin, wehaji Giyovanni û hemû Xelken din ji bi peywî ve hatin bikevtin. Hêji wan xwe bi başî ve nedabûn birûniştin, gava ku ji piş veşartiyekê Serbaz hatin biderkevtin û wan Giyovanni û hemû yê n din dane bivegurandin.

Li paş vê kuştina hanê de Oliverotto li hespê xwe de hate bisuwarbûn, wî zengoya xwe lê date bixistin û wî berê xwe ji bona

dorlêgirtina mala Şhrevanîyî bilindtirîn karmendîyê¹ date bivekirin, jiber bizdanê wî Karmendê bilind xwe bi destên wî ve date biberdan, ku ew jê re guhdarîyê bide bikirin û serdarîyekê jê re bide bisazkirin, ya ku Oliverotto bi xwe ve xwe bi sardarê wê ve date bikirin. Piştî ku hemûyên, yên ku ew jiber kîna xwe jê re dikarîbûn lêbidin biziyan kirin, hatin bikuştin, wî serdarîkirina xwe di rêya bi rêxistina nuhî serpereştîyê û sipah ve date bixurtkirin. Weha di nava derbasbûna salekê de, di wê dema ku desthilatî di nava destên wî de dihate bidîtin, jê re nebes tenê bajarê Fermo zeftkirî di nava lepên wî de dihate bidîtin, herwehaji hemû Dirawsên wî jî jê dihatin bizdandin. Derkirina wîna dê werjî ew bi dijarî ve nala derkirina Agathokles -Agatoklêsbihata bidîtin, heger ku wî xwe ji bal Cesare Borgia -Sesarê Borgiyyade nehiştta bête bixapandin, gava ku Sesarê li Sinigagliya de, mîna ku min li jor de li ser dayite biaxivtin, Orsini û Vitelli dane biberdestkirin. Li wêderê de ew jî hatebi girtin û li paş salekê de ji kuştina Mamê wî ligel Vitellozzo de, yê ku wî ew ji bona hemû jêhatîbûnên wîna û herwehaji ji bona hemû mêrkujûyên wîna jî dabû bifêrkirin û biperwerdekirin, hate bixeniqandin.

Niha Mirov dikare ji xwe bide bipirskirin, ji kûde tete biderkevtin, ku Agatoklêsbihata bidîtin û hin celebên dinî mîna wîna li paş bêbextîyên bêjimar û hovbûnan de demeke dirêjî bêtirs di nava bajarê Bav û Kalan de dikarin bêtin bijîyandin û ew li ber xwe beramberî bi Dujminên derve ve bikaribin bidin bidan û ku Neşînvânên wan serên xwe li ber wan de tucarî ji xwe re nedane bihildan, di dema ku belê gelekî din tevî hemû bikaranîna destikên hovîtîyê de wan nedikarîbûn xwe di dema aşîtîyê de û ne jî di demên tevlihevî cengê de bidana biragirtin. Evaya li gora bîr û bawerîya min de ev bi vê ve tete bigirêdan, magelo Mirov ji hovîtîyan bikaranîneke bed yanjî baş dide biderxistin. Bi karanîna başî ve ji bona destikên hovîtîyê Mirov dikare bes û bi tenha ve bide binavkirin, heger ku evaya jî Mirov bikaribe carekê ji caran jî ji bedbûnê re bi başî ve bide bigotin, gava ku Mirov wê ji bona yek carê dide bikaranîn, da ku Mirov xwe bide biparastin,

¹Fermo bi xwedanê destûreke komarî ve dihate bidîtin.

lêbelê li paş de divê Mirov wê nema bide bikirin û hêjbêtir divê ku Mirov wêna ji bona dibûna mezintirîn berjewendîyên Jêrdarên xwe bide bikaranîn. Bikaranîna bedbûnê bi destikên hov ve têtin biderkevtin, dibe, ku ew di pêşî de jî di jimara xwe de bi kêm ve bêtin biderkevtin, belam ew bi derbasbûna demê ve bêitir têtin bipirkin, ji dêlva ku ew bêtin binemankirin. Yên ku wan ji xwe re rêya pêşî dane bikaranîn, wan bi alîkarîya Yezdan û Morovan ve dikarîbûn ji xwe re hin ji destekên ewlebûnê ji bona hîmkirina serdarîkirina xwe bidin bikarkirin, mîna ku evaya li nik Agatoklêş de hate bidîtin, lêbelê ji bona yê din wî bi carekê ve nikarîbû bida bikirin, ku ew serdarîkirinê xwe ji xwe re bikaribin bidin biragirtin.

Jîbervêjî divê ku Mirov ji xwe re bide bibîrxistin: Vigirtvanê, yê ku ew ji bona serdarîkirinekê destên xwe dide biavêtin, divê ku ew li ser hemû zordarîyên xwe de, yê ku ew bi neçarî ve divê wan bide bikirin, bi têrî ve bide remankirin û wan bi yeklêdanê ve bide bicîanîn, da ku ew ne her roj ji nuh ve careke din bi wan ve divê bide bidestpêkirin; bes û bi tenha ve gava ku ew wan ne hercar ji nuh ve bide bikirin, ew dikare Mirovan bide biaramkirin û ew di rêya karên qencîyan de wan ji xwe re bide bikarkirin. Kî ji kêmbûna biyarîkirinê de yanjî ji dilbijandina bedbûnê de tişteki din divê bide bikirin, dê ew hergav bête bineçarkirin, ku ew di nava destên xwe de xincerê bide bihildan: ew dê nikaribe tucarî piştî xwe bi Jêrdarên xwe ve bide bisipartin, jiber ku ew xwe jiber karên zordarîyên wî nayî hergav nikarin ewlebûna xwe bidin bihestkirin. Karên zordarîkirinê divên weha hemû di yekcarê de bêtin bikaranîn, da ku ew bi kêmî ve bêtin bihestkirin û jîbervêjî ve bi kêmî ve ew bidin bibirîndarkirin. Karên qenc bi servajîvêjî ve divê Mirov wan bes û bi tenha ve wirde wirde bide bikirin, da ku ew bi başî ve bêtin bidîtin. Jîbervêjî divê her Serdarek wisa xwe beramberî Jêrdarên xwe bide bireftarkirin, ku hîç rûdanek lê nede bizordarîkirin, ya ku ew dibe çî bi başî ve yanjî çî bi bed ve bête bidîtin, ku ew hinekî reftara xwe bide biveguhertin; jiber ku di rêya demên dujwar de kêşên neçarî têtin bidîtin; weha divê Mirov destên xwe ne bi lez ve ji bona karên zordarîyê bide avêtin. Herwehaji qencî, ya ku tu wê dide bikirin, ew bi kêrî te nayete bikirin, jiber ku sitendina wêna ji te bi zorê ve tete biderkevtin û ji bona wê qencîyê kesek ji te re nade bisipaskirin.

Derîyê Nehem

Li ser serdarîkirina Neşînvaneke de

Niha ez ji bona ser reneke¹ din ji serdarîkirinê didim biaxivtin: Bi xwe ve gava ku Mirovek ji Milet ne di rêya mêrkujyê de û ne jî di rêya zordarîya hovîtî de, lêbele di rêya pêxweşîya hevweletîyên xwe de bi Zaldarê welatê xwe ve bête bîkirin. Merov dikare vê bi serdarîyeke Gel² ve bide binavkirin. Da ku Mirov ji bona vêna bête bigihaştin, Merov ne divayê jêhatîbûneke taybetî yanî bextekî taybetî, lêbe Mirov bêtir divayê bextekî tete bîkirin, yê ku ew ji bal konîtyê de tete bikêskirin. Li gora bîr û bawerîya min de Mirov ji bona ser vê serdarîkirina hanê di rêya pêxweşîya Gel de yanî di rêya pêxweşîya Mîrzayên Gewre de tete bihilkişandin. Di her bajarekî de ev herdu berên hevdiş xwe didin bidîtin. Ev jî ji bona vê tetê bivegerandin, ku Gel xwe ji bal Mîrzayên Gewre de naxwaze bête bizalkirin û ne jî ew dixwaze ji bal wan de bi bindest ve bête bihiştin, ji rexê din de Mîrzayên Gewre biservajîvêjî dixwazin li ser Gel bêtin bizalkirin û wî bi bindest ve bidin bixistin. Ji van herdu xwestîyên hevdiş di nava bajarekî de sê kêrên cudan têtin bihestandin: Serdarîkirina bi serê xwe ve, Azadî û yanî Serberdayetî tete bidîtin.

¹Ji xwe re li destpêka derîyê heştam bide bitemaşekirin.

²Mikavili di bin de ne bi serdarîkirineke bi serê xwe ve, lêbelê bi reneke komarî ve tete biliberkevîtin. herwehaji Desthilatvan ne Begane ye, lêbele ew Neşînvane bajêr bi xwe ye.

Serdarîkirina bi serê xwe ve ji bal Gel de yanjî ji bal Mîrazayên Gewre de tête bicîanîn, ev jî tête kirin, gava ku yekek ji wan partîyan ji xwe re kêsan ji bona danî wêna didin bidîtin. Belê gava ku Mîrazayên Gewre bidin bidîtin, ku ew beramberî Gel tu liberxwedanê nekarin bidin bikirin, wêçaxê ew dest bi neqandina yekekî taybetîyî ji xwe didin bikirin û ew wî ji bona Serdarê bi serê xwe ve didin bikirin, da ku ew di bin parastina wîna de mebestên xwe bi carekê ve bikaribin bidin bicîkirin.

Herwehaji gava ku Gel bide bidîtin, ku ew xwe ligel Mîrazayên Gewre de nikarin bidin biberamberkirin, wêçaxê Gel yekekî ji nava Neşînvânên xwe bi tayebeî ve didin biberzîkirin û ew wî ji bona Serdarê bi serê xwe ve didin bikirin, da ku ew di rêya desthilatîya wî de parastina xwe bidin bidîtin. Kî bi yarmetîya Mîrazayên Gewre ve ji bona serdarîkirina bi serê xwe ve bête bigihaştin, ew bi bêtirbûn ve ji xwe re dujwarîyan dide bidîtin, da ku ew xwe bide biragirtin, ji yê ku bi alîkarîya Gel ve bi Serdarê bi tenha xwe ve bête bikirin, jiber ku di dorhêla Serdarekî wetov de pir xwe didin bidîtin, ji yên ku ew di xwe de mîna wî xurtîyê didin bidîtin; di encamê vê de ew nikare li ser wan de bide bifermankirin û nejî bi rastî jî ve ew dikare ligel wan de bide bireftarkirin.

Lêbelê kî di rêya pêxweşîya Gel de ji bona serdarîkirinê bête bigihandin, ew bi tenha xwe ve li rastê de tête bidîtin, jê re tu Kes yanjî kê Kes li dorhêla wî de xwe didin bidîtin, ku ew xwe ji fermanên wîna didin bidûrkirin. Hêjîbiserdejî ve Merov nikare Mîrazayên Gewre tucarîjî bide bidilxweşkirin, gava ku Merov bixwaze dadwerî bête bicîkirin û ji bona tu Kesên din bicîanîna bêdadwerîyê nede bixwestin; lêbelê Mirov dikare Gel bide bidilxweşkirin. Jibervêjî xwestina Gel ji bona dadwerîyê ji xwestina Mîrazayên Gewre mezintir tête biderkevtin, jiber ku Mîrazayên Gewre dixwazin Gel bidin bindestkirin, Gel biservajîvêjî ve bes û bi tenha ve dixwaze ku ew neyête bindestkirin. Hêjîbêtir her Serdarek, yê ku ew xwe bi dujminê Gel ve dide bidîtin, nikare ji xwe re carekê ewlebûnê bide bihestkirin; jiber ku ew ligel gelek Mirovan de dide bidanûsitendin. Nebaştirîn tişt tête biderkevtin, gava ku Serdarekî ji bal Gel kînlêrî de ji xwe re dide bibawerkirin, ku Gel di dema tengavîyê de devjê dayite biberdan. Kî biservajîvêjî ji xwe re Mîrazayên Gewre bi dujmin ve bide bidîtin, ew

divê ne bes tenê bête bitirsandin, ku ew dê ji bal wan de di dema tengavîyê de devjê bête biberdan, hêjî biserdejî ve divê ew bête bitirsandin, ku ew dê serên xwe dijê wî jî bidin birakirin; jiber ku ew bi jîrtir û konetir ve têtin bidîtin, ew hergav hêjî di dema pêwist de xwe ji bona ewlebûnê didin bigihandin û xwe ji bona rexê hevalbendîya wî Kesî ve didin bialîkirin, yê ku biserkevtina wîna têtê çbiavdêrîkirin. Herwehaji ji bona Serdarekî bi neçarî ve têtê bidîtin, ku ew hergav ligel wî Gelî bi xwe de têtê jîyandin, biservajîvêjî ve ew dikare bi başî ve bi bêyî wan Mîrzayên Gewre bi xwe ve bête biderkevtin, jiber ku ew her roj dikare hin kesên din ji bona wê Gewrebûnê bide binîşankirin û ew careke din dikare wan ji wê nîşanê bide bixistin û ew bi carekê ve dikare li gora kêfa xwe de wan bide bidakirin yanjî wan bide bilindkirin.

Da ku ez vêjî hêjîbêtir bi têgihîştîtir ve bidim biliberxistin, ez dixwazim bêjim, ku Mîrov di reftara xwe de ligel Mîrzayên Gewre de du rûwên alîyên bingehî cudan divê ji xwe re bide bibîrxistin: yan dê ew xwe weha der derbasbûn rûdanan de bidin birabûnûrûniştin, ku ew dê hemûyî ji bona ser bextê te bidin bidanîn, yanjî ew vêna nadin bikirin. Yê ku ew ji bona Serdar bi dost ve têtin bidîtin, divê Mîrov ligel wan de, heger ku ew ne bi talanker ve bêtin bidîtin, bi rûmet û dostanî ve bide bireftarkirin; ligel yê din, yê ku ew ne bi dost ve têtin bidîtin, divê Mîrov du dibûnan bi bîr ve bide bixistin: yan ew vê ne ji tirsan û ne jî ji kêmbûna mêrxasîyeke zikmakî de didin bikirin, wer divê ku tu van ji xwe re bide bikaranîn, bi taybetî ve gava ku ew te bi başî ve bikaribin bidin biamojdarîkirin; jiber ku tu xwe di demên baş de bi wan ve dide birûmetkirin û di demên bed de tu pêwistî bi tirsê ji wan ve nayête bidîtin. Lêbelê gava ku ew xwe ji te bi zanebûn û ji mebestên dilbijandî ve didin bidûrkirin, weha evaya wê nîşanê dide biderxistin, ku ew bêtir ji bona xwe ji te didin biremankirin; ji vanên wisa divê her Serdarek xwe bide bivegirtin û divê ew ji wan mîna Dujminên rastteqîne bête bitirsandin; jiber ku ew di demên tevlihev de hergav ji bona xistina wîna didin biyarmetîkirin.

Kî weha di rêya pêweşîya Gel de ji bona desthilatîyê bête bihilkişandin, divê ew xwe ji bona wêna bide bikarkirin, ku ew xwe di nava dilê Gel de bide bihiştin; evaya dê jê re bi hêsanî ve bête bikirin, jiber ku Gel bes û bi tenha ve dida bidaxwazkirin, ku ew neyête

bindestkirin. Lêbele kî dijî Gel bes û bi tenha ve di rêya pêxweşîya Mîrzayên Gewre de ji bona desthilatîyê hatîye bihilkişandin, divê ku ew di pêşîya pêşî de karkirina Gel ji xwe re bide bikarkirin. Ev dê jê re bi hêsanî ve bête bidestkevtin, gava ku ew bes û bi tenha ve parastina wîna ji bona ser milên xwe bide bihildan. Belê Gava ku Mirov qencîyekê ji Mirovekî bidin bidîtin, yên ku wan jê bedbûn didan biçavdêrîkirin, weha ew li ser xwe de beramberî bi Qencvanê xwe ve bi xurttir ve didin bierkkirin û dê Gel xweser jê re mêldarîyê bide bikirin, ev jî dê bêtir jê re bête bidîtin, ji mîna ku heger ew di rêya pêxweşîya Gel de ji bona desthilatîyê bihata bigihaştin. Serdarek dikare Gel ji xwe re di nava pir şeweyên cudan de bide bikarkirin. Li ser encamên veguhertinên hergavîyî zînetan de Merov nikare rêzanên nîşankirî ji bona wê bide bidanîn. Ez dê jibervêjî devjê bidim biberdan.

Niha ez ji bona dawîyê têtîm bigihaştin, ku her Serdarek divê li bal Gelê xwe de bête bihezkin; hegerna dê ew di demên tevlihev de bêpişt bête bidîtin. Nabis¹, yê ku ew Xwedanê desthilatîya Sparta bû, dikarîbû xwe li ber hêrîşa tevaya Yunanê û leşkerekî biserkevtîyî Romanî ve bide bigirtin û wî beramberî herduwa li ber welatê Bav û Kalên xwe û serdarîkirina xwe de dida bidan. Gava bayê tirsê bi ser ve hate bikevtin, bes û bi tenha ve ew pêwistî girtina hinek Mirovên kêma hate bikirin, yên ku dê ew ne bi têr ve bihatana bidîtin, heger ku Gel ji bona wî bi mêldarîya dujminatîyê ve bihata bidîtin. Merov vê bîr û bawerîya hanê nikare bermberî vê penda dêrandî bide bikirin, ku ew li se xîzê de dide biavakirin, yê ku ew bi Gel ve dide bibawerîkirin. Belê evaya bi rastî ve rast têtê biderkevtin, Gava ku Merovekî ji Gel bi bawerîya xwe ve li ser vî bingehe hanê de ji xwe re dide bixewinkirin, ku dê Gel wîna bide birizgarîkirin, gava ku ji bal dujmin yanjî ji bal desthihatîyê baramberî wî karên zordarîyê bêtin bikirin. Di vê rewaş

¹Nabis ew di navbera 205 û 192 b. z. de Toran -Zordarê- Sparta bû; ew bi darêço ve û bi hemû sozên û mozên dêmagogî ve ji bona ser desthilatîyê hate bigihaştin; wehajî wî ji bona Milet bi parvekirina zevî ve dabû bisozdan. Er ji bal Achäern - Aşêern- de bi alîkarîya Romanîyan ve di dawîya dawî de hate bişikendandin, gava ku wî serdarîkirina xwest bide bimezinkirin.

hanê dê ew xwe bi pîrbûn ve nala Gracchen -Gerakxin-¹ li Roma de û Giorgio Scali -Corc Sikali²- li Florents de bi xapandi ve bide bidîtin. Belam gava ku Serdarek pişta xwe bi Gel ve dida bigirêdan, yê ku ew di fermanîkirinê de tête biliberkevtin û di mêrxasîyê de tête binavkirin, yê ku ew di demên bed de çavên xwe ji dujwarîyan nade qurmiçandin û ew li gora wan de bi pêrabûnên divayê ve ji bona çarekirina wan tête birabûn û ew di rêya mêrxasî û fermanên xwe de tevaya Gel di şahîyê de dide hiştin. Merovek wetov dê tucarî ji Gel neyête xapandin û ew dê belgeyan di nava destên xwe de bide bidîtin, ku wî li ser bingehê hîmkî de dabû biavakirin.

Gava ku serdarîyek ji rêstikeke borcuwazîyî nerm ji bona serdarîkirineke bi bêsinor di desthilatîyê de ji nişkêve xwe dide biçengkirin, weha ew xwe hergav ji bona nava tirsê dide biavêtin; jiber ku Desthilatvan zordarîyê bi destên xwe ve yanjî di rêya Karmendan de dide bikirin. Di zînetê dawî de cihê wan hergav bi lawazîtir û bi tirstir ve tête biderkevtin, jiber ku ew bes û bi tenha ve bi qencbûna vîna wan Neşîvanan ve têtin bibestandin, yê ku ew wan nala Karmendan didin bidanîn. Ev Karmendên hanê dikarin ji wan bi taybetî ve di demên tevlihev de bi hêsanîyeke mezin ve serdarîyê ji nava destên wan bidin bisitandin, gava ku ew serên xwe bi eşkere ve beramberî wan bidin bihildan yanjî gava ku ew fermanên wan li erdê de bidin bixistin. Ji bona Serdar ne bi dema rast û durust ve tête biderkevtin, ku ew di dema tirsê de serdarîkirina desthilatîya bêsinor ji bona nava lepên xwe dide biavêtin; jiber ku Neşîvan û Jêrdarên wî,

¹Tiberius -Tiberyus- û Gajus Garccus -Gayus Garkxus- Dadwervanên dadgehên Gelêrî bûn; yê pêşî ew ji bal Patriziern -Bazirgan- de (der sala 133 b. z. de) hate bikuştin, yê duwem (der sala 121 b. z. de) date bihiştin, ku ew ji bal Bendeyekî de bête bikuştin, da ku ew ji bona nava lepên dujminên xwe neyête bikevtin.

²Giorgio Scali -Corc Sikali- Bajarvanekî zengînî Florents bû. Li paş serhildana Ciompi -Kiyompi- (Hevalên di bin Rêberîya Yekekî ji Karkerên hirîyê de) der sala 1378 de cihekî mîna Şahzadeyê li bajarê Florenz -Florents- de bi destên wî ve hate bikevtin. Lêbelê wî xwe jiber reftarîyên xweyî şermezarî ve ji Gel date bidûrkirin û ew (der sala 1388 de) li sêpîyê de hate bixistin.

yên ku ew hatine bireweştkirin, ku ew ji Karmendan fermanên xwe bidin biwergirtin, dê li fermanên wî de di demên tengavîyê de nedin biguhdarîkirin; dê ew di demên tevilihev de hergav xwedanê kêma Kesana bête bidîtin, ji yên ku ew dikarin bi wan ve bide bibawerîkirin; jiber ku heryek xwe ji bona wî dide binêzîkkirin, heryek jê re dide bisozdan, heryek dixwaze xwe jê re bide bigorîkirin, tanî ku mirin serê xwe nede bihildan. Lêbelê di demên tevilihev de, gava ku serdarî bi niyazmendî Neşînvanan ve tete bidîtin, wêçaxê bes û bi tenha ve kêma têtin bidîtin. Ev serpêhatîya hanê weha bêtir bi tirstir ve tete biderkevtin, jiber ku Merov wêna bes û bi tenha ve yekcarê dide bikaranîn. Jibervêjî divê Serdarekî jîr ji xwe re li ser de bide biremankirin, bê ka çi pêrabûn jê re bi pêwistî ve têtin bidîtin, da ku pê Neşînvana wî hergav û li jêr hemû zînetan de bi dewletê û wî ve bêtin biniyazmendîkirin; dê wêçaxê ew ji bona wî hergav serên xwe bidin bitewandin.

Derîyê Dehem

Çawan Merov dikara xurtbûna her Serdarîyekê bide bipîvandî

Gava ku Merov li pêwendîyên serdarîyekê de dide bigerandin, divê Merov pêrejî li lêvenerandîneke din de bide bitemaşekirin, evjî, magelo Serdarek weha pir bi xwedan hêz ve tete biderkevtin, ku ew dikare xwe di tengavîyê de ji hinera xwe bide biragirtin, yanjî magelo hertim jê re alîkarîya Bêgane tete bipêwistkirin. Da ku ev pita hanê baştir bête bironahîkirin, ez didim birûnîkirin, ku ez wan bi karîn ve didim bidanîn, yê ku ew dikarin li ser pîyên xwe de xwe bidin birawestandin, yê ku ew bi têrbûn ve bi xwedan pere û Mîrov ve têtin bidîtin, da ku ew bikaribin leşkerekî bikêrhatî bidin bilikarxistin û ew bikaribin dijî her Hêrîşvanekî şerekî bidin bilidarxistin. Yê ku bi servajîvêjî ve li gora bîr û bawerîya min de dê her gav bi alîkarîya bêgane ve bêtin biniyazmendîkirin, yê ku ew xwe nikarin ligel dujmin de di şerekî vekirî de bidin bipîvandî, lêbelê ew têtin bineçarkirin, ku ew parastina xwe di nava keleşan de didin bidîtin û ew li wêderê de liberxwedana dide bilidarxistin. Li ser zînet¹ yekem de li jor de hatîye bipeyivandin; ligel kêşê de dê ezê bêtir li ser de bidim bipeyivandin. Li ser zînet¹ duwem de Merov niikare ji Serdarekî weha re tevî li hemû kêmanîyan jî ji vê pêve bêtir bide

¹Ji vî rengê Serdarekî wisa di derîyê şeşem de hatîye bipeyivandin. Dê li ser wî hêjî di derîyên yanzdehan tanî sêzdehan de bête biaxivtin.

bigotin, ku ew bajarê xwe bi xurtî ve bide bisingînîkirin û ji zevîyên dewr û berên wî divê ew dev ji wan bide biberdan. Kî bajarê xwe baş bide bisengînîkirin û xwe di pêrabûnên serdarîya xwe de li nik Jêrdarên xwe de weha bide bireftarkirin, mîna ku min ew li jor de date biaxivtin û vanên tên jî hêjî ez dê bidim bigotin¹, dê hergav li ser wî de bi rêzlêgirtineke mezin ve bête bihîrîşkirin; ji ber ku Merov hergav dijî rabûna wan kar û baran têtin bidîtin, yên ku li nik wan de çavdêrîkirina dujwarîyan tête bidîtin. Hîrîşek ji bona ser Serdarekî, yê ku wî bajarêr xwe dayite bisingînîkirin û ew li nik Gel de ne bi bizikreşî ve tête bidîtin, dê ew tucarî ne bi hêsanî ve bête bidîtin.

Bajarên Gerministanê² bi carekê ve azad têtin bidîtin; ew bi xwedanên kême zevî ve têtin bidîtin û ew ji bona Kaiser -Qeyser- bes û bi tenha ve weha guhpê didin bidan, mîna ku ew wê bi dilê xwe ve didin bidîtin, ew ne ji wî û ne ji ew ji desthilatvanekî din ji Hemsayên xwe têtin bitirasandin; ji ber ku ew weha bi xurtî ve hate bisengînîkirin, ku heryek vegirtina wan pir bi dirêjî û dujwarî ve divê bide bidan. Wan ew hemû rast û durust pir bi başî ve dane bicihokkirin, bibendkirin û bitopkirin. Wan Di nava enbarên xweyî giştî de hertim xwarin, vexwarin, darên sûtandina salekê didan bihilanîn; biserdejî wan hergav ji bona salekê karkirin di destkarîyên karxanên serdarîyê de didan bipeydakirin, da ku Gel bi bêbargiranî ve li ser xizna dewletê

¹Xwe re li deriyê neh û nozdehan de bidin bitemaşekirin.

²Mikavili bi dil û can ve ji Elemana dida bihezkin, lêbelê wî zor kême ji Firensiyên dida bihezkin. Wî di nava pir bawerîyên xweyî cudan de di Discorsi -Nivîsta- Sêyem de û di nava nivîst û raportê xweyî din de dida biderxistin, ku desthilatî di Gerministanê de li nik Libatên cudadî Şahîşahîyê de û bi taybetî ve di nava bajarên de tête bidîtin, lêbelê li Firensa de biservajîvêjî ve ew di nava lepên Padişah de tête bikevtin, yê ku ew bi Padişahê biserêxwe ve tête bitîtin. Mikavili ji dîtina xwe Siwêra û Tiro didan binaskirin; ew li wêderê de çend mehan ji sala 1507 û sala 1508 de nala Balyoz li nik Qeyser Maximilian -Maksimilyan- de dihate bidîtin. Wî ji dil û can li ser rûçikên berzî Siwêrsiyên û Tirolîyan de dida biaxivtin û wî ew nîşanên hanê ji bona tevaya Elemanan dida bigiştîkirin. "Die freien Reichsstädte" -Bajarênşahîşahîyî Azad- ew li gora nimûneya siyasîyî Mikavili de dihatin biderkevtin.

de bikaribe xwe bide binankirin, wan karên hanê damarajîya bajêr didan bipêkanîn û bi wan ve nizmîya Gel dihate bijîyandin. Herwehajî ew bipêrabûnên karên sipahî bi rûmet ve pêdihatin birabûn û di vî warê hanê de pir yasayên wan ji bona perwerdekirin û fêrkirina sipahî dihatin bidîtin.

Li gora vêna de Serdarek, yê ku ew bi xwedanê bajarekî wisa sengîrkirî ve tete bidîtin û wî xwe nedaye bizikreşkirin, dê nikaribe bête bihêrîşkirin. Lêbelêjî heger ku Hêrîşvanek jî bête bidîtin, weha dê ew xwe bi rûsarî ve bide bikişandin; ji ber ku derbasbûna jîyanê di cîhanê de weha di ser hevdû de tete bihilatin û bidahatin, ku Dujmin bigir hîç nikare tişteki bide bikirin, ku ew bi sipahên xwe ve bi dirêjbûna salekê ve bi bêkarî ve beramberî bajarekî bêtin bipaldan. Belê dibe, ku yek bide bigotin: Heger ku maldarîyên Milet li derveyî bajêr de bêtin bikevtin û ew wan di nava gurîna pêtên agir de bidin bidîtin, dê ew bînfîrehbûna xwe bide biwindakirin û ji ber dirêjbûna dorlêgirtinê û ji xema wî beramberî maldarîyên wî dê ew Serdar bi tenha xwe ve bide bicîhiştin. Ji bona vêna ez wisa didim bibersivkirin: ku dê Serdarekî xurt û gernas hertim li ser tavaya van dujwarîyên hanê de bête bizalkirin, gava ku ew ji bona Jêrdarên xwe hêvîya nêzîkbûna ronahîyî bide biderxistin, ku ev bedbextîya hanê nema bêtir dide bidirêjkirin. Herwehajî gava ku ew wan bi tîrsa dirîtîya Dujmin ve dide bifirandin û ew bi jîrbûn ve dilên wan Kesan bi ser xwe ve dide birakişandin, yên ku ew bi mêrxasîya wan ve dide bibawerkirin. biservandêjî ve Dujmin bibêmejî ve divê di dema serrakîşandina xwe de ji bona nava welêt şewitandinê û talanîkirinê bide bikirin, weha di demekê ev têtin bikirin, ku hêjî canêmêrxasîyê li nik Bajêrvanan de ji bona şerkirinê û liberxwedanê bi bilind ve tete bidîtin. Jibervêjî Serdar hêjî weha kêmtir tete bitirsandin; ji ber li paş çend rojan de, heger ku kêfaliberxwedanê jî hatibe kêmkirin, rûdan ziyanan hatine derbaskirin û bela hatîye bicîhatin; ji bervêjî hîç tu yarmetîyeke din bêtir nema tete bidîtin. Wêçaxê weha deha bêtir dê Milet nêzîktir ligel Serdarê xwe de bête biyekkirin; ji ber ew didin bibawerkirin, ku dê Serdar ji bona wan bête bideyndarkirin, ji ber ku wan ji bona liberxwedana wîna xanîyên xwe dane biarîkirin û maldarîyên xwe dane biwêrankirin. Di nava serûştîya Mirovan de tete bidîtin, ku ew xwe herwehajî girêdayî derbarê qencîyan de bidin bihestkirin, yên ku ew

didin bîkirin, werjî ew vê derbarê wan qencîyan jî didin bihestkirin, yê ku ew ji bona wan têtin bidan. Heger ku Mirov li ser hemûyî de rast û durust bide biremankirin, weha dê ji bona Serdarekî jîr bi dujwarî ve neyête bidîtin, ku ew dilên Bajarvanên xwe di dema dorlêgirtinê de ji bona xweragirtinê bide bilivandin, heger ku jêre bes û bi tenha ve xwarin, vexwarin û çek neyêtin bikêmkirin

Derîyê Yanzdehemîn

Li ser Serdarîkirina Ayîndarî de

Ji bona me bes û bi tenha ve hêjê têtê bihiştin, ku em li ser serdarîkirina ayînî¹ de bidin biaxivtin. Li nik vêna de hemû dujwarî li pêş wergirtina desthilatîyê de têtin bikevtin. Belê Merov wêna di rêya karîna xwe de yanjî di rêya bext de dikare ji xwe re bide bikarkirin, lêbelê Merov wê dikare bê wan herdujî ji xwe re bide biragirtin; jiber ku ew dê di rêya rabûn û rûniştinên kevnar de bêtin bidîtin, yên ku ew rehên xwe di dam û destgehên oldarîyê de didin bihîmkirin, yên ku ew weha xurt û bi renekî wetov ve têtin bidîtin, ku ew Serdar li ser desthilatîyê de didin biragirtin, herçilo hergav ew jî bide bireftarkirin yanjî bijîyandin. Bes û bi tenha ve ev rengê Serdaran bi xwedan dewlet ve têtin bidîtin, yên ku ew li ber wan de bi pêwistî liberxwedanê ve nayîtin bikirin. tevîjî ku dewletên wan bi bêparastin ve têtin bidîtin, dê ew ji wan neyêtin bitalankirin; hîç Jêrdarên wê guhpê nadin bidan, ku Merov wan nade biserdarîkirin; Evanan li ser de nadin biremankirin, ku ew xwe ji wan bidin bixistin û nejî ew

¹Mikavili serdarîkirina ayînî dide binayîkirin. Ew di dewleta Kenîştê de tirseke mezin ji bona yekitîya Italya dide bidîtin; jiber ku ew li gora bîr û bawerîyên wî de ber li ber pêkanîna Padîşahîyeke Italî de dide bigirtin, ya ku dê wê bikariba beramberî Firensîyan û Sîpanîyan bihata birawestandin. Bi zîmanekî tûj ve ew li ser serdarîkirina ayînî de dide biaxivtin û ew bi novî ve tevlihevîkirina oldarîyê û siyasetê dide bitawanbarkirin.

dikarin wan bidin bixistin. Weha bi تنها xwe ve rengê serdarîkirineke wisa di nava ewlebûn û bextyarîyê de têtê bidîtin.

Belê jiber ku ew bi bawerîyên bilind ve têtin birêberîkirin, yên ku ew ji bal hêşê Mirovan de nikare pê bête bitêgihaştin, jibervejî ez dev jê didim biberdan û ez nema li ser de didim biaxivtin. Jiber ku ew ji bal Yezdan hatîye bisazkirin û ji bal wî jî ve ew têtê biparastin, dê bi zimandirêjî û gunehkarî ve bête biderkevtin, gava ku Merov li ser wê de bide bidadwerîkirin. Heger tevlivêjî de ez ji bona hoyan jî bidim bipirsîyarîkirin, çima kenîşte di dunyayê de bi Meznatîyeke wetow gewre ve pê hatîye bihilkişandin û çima berî Alexander -Iskender¹- Desthilatvanên Italî û nebes jî ew, yên ku ew bi rastî jî ve xwedan desthilatî bûn², lêbelê jî her Xanedanek û Mîrzayek jî bixwedan desthilat bûn, tevî ku ew wehajî bi serdejî ve bêpêt bûn û yên ku wan kenîşte derbarê kêra wênayî dunyayî bi çavekî nizim lêdidan bitemaşekirin, lêbelê di dema niha de Padîşahek ji Firensa³ jiber têtê

¹Alexander VI -Iskenderê Şeşem- Borgiya (1492 tanî 1503 de) wî kevîrê bingehî ji bona deshilatîya dunyayîyî Papa date bidanîn.

²Di vir de Mikavli li ber çavên xwe de Florents, Mayland, Vênêtsiya û Neapil dide bidîtin.

³Net li vêderê de Ludwig XII. -Ludvigê Duwazdehemînê- Padîşahê Firensî (1498 tanî 1515 de) ye. der hinartina wîna de ji bona nik Şahneşîniya Firensî de Mikavili derbarê Ludvigê Duwazdehemîn de, yê ku wî careke din dil dida bijandin, ku ew ligel Papa de dest bi cengê ve bide bikirin, wî ji bona karmendîya xwe evên tîn datin binivîsandin: "dibe, ku Papayek mîna dostekî jî ne pir bi nex ve bête biderkevtin, belam ew mîna dujminekî jiber nav û bangê dikare zor ziyanan bidebi kirin, ya ku kenîşte li hemû derê de ji xwe re dide girtin û jîbervêjî têtê bidîtin, jiber ku Mirov beramberî wî nikare cengeke xweser bidebi likarxistin, bêyî ku Merov tevaya dunyayê ji xwe re nede bidujminkirin". Li êre de Mikavili namaze Hevalbendîtîya Cambria -Kamberiya- dide bibîrxistin, gava ku Papa Yulyusê Duwem di pêşî de ligel Firensa de dijî Vênêtsiya Hevalbendîtîyek date bigirêdan û li paş de wî ew Hevalbendîtîya hanê bi xwe ve ji bona "Hevgirêdana Perest" dijî Firensa, ya ku ew Hevalbendê wîyî wêçaxê bû, date biveguhertin. Encamê vê Hevalbendîtîya hanê bû, ku Firensî li paş şikestina şerê Ravenna de hatin bineçarkirin, ku ew ji Italya bêtin biderkevtin.

bilerizandin û çima wê ew ji nava Italya date biderkirin û wê dikarîbû Vênêtsyanî bidana bitarûmarkirina¹. Belê weha ji min re evanan ne bi bêkêrî vê têtin biderkevtin, ku ev tiştên hanê, tevêjî ku ew hêjî bi nas ve têtin biderkevtin, bi tevayî ve carekedin ji bona bi bîrxistinê ve bêtin bivegerandin.

Berî ku Karlê² Padîşahê Firensa xwe ji bona nava Italya bide birakişandin, ev welatê hanê li jêr serdarîkirina Papa, Vênêtsîyanîyan, Padîşahê Niyapil, Şahzadeyê Mayland û Florensiyan de dihate bidîtin. Serdarîkirên wan xwedanên du derdên bingehî bûn: 1. ku tu Bêganeyek bi leşkerê xwe ve ji bona nava Italya xwe nede birakişandin û 2. ku Kesek ji wanan desthilatîya xwe nede bibêtirkirin. Serêşiyêke taybetî ji bona wanan Papa û Vênêtsîyanîyan didan biderxistin³. Da ku ew Vênêtsîyanîyan bikaribin bidin bibestandin, divabû ku ew hemû xwe bi hevalbend ve bidin bikirin, mîna ku evaya li nik liberxwedana Ferrara⁴ de hatibû bikirin; û da ku

¹Papa Yulyusê Duwem ji malbata della Rovere (1503 tanî 1513 de) wî der sala 1508 de Hevgirêdana Cambria -Kamberiya- di navbera Firensa, Qeyser, Sipanyan, Mayland, Ferrara, û Mantaw de dijî Vênêtsiya date bisazkirin; wê Vênêtsîyanîyan di şerê nêzîka Vailla de der sala 1509 de datin binabûdkirin. Der sala 1511 de wî Papayî bi xwe ve Girêdana Perest ligel Sipanîyan, Vênêtsîyanîyan û Ingilistanê de dijî Firensa û Florents date bisazkirin û wî li ser wan de nifira kenîştê date biderxistin. Li paş biserkevtina destpêkê de Firensî di wê jî hatin bişikenandin û wan vegirtinên xweyî Itali dane biwindakirin û ew ji bona Firensa careke dinhatin bivegerandin.

²Karl VIII. Padîşahê Firensa ji (1483 tanî 1498 de) bû.

³Papa û Vênêtsyanî di wê demê de bi tifika gelaciyê ve di Italya de dihatin biderkevtin. Wan her gav ji bona mezinkirina desthilatîya xwe didan bikarkirin.

⁴Der sala 1482 de di navbera Vênêtsiya û Maqûlê Ercole-Erkole- d'Este de ji Ferrare ceng hate bivêkevtin, jiber ku wî xwe ji jêr zalkirina Vênêtsîyanîyan dixwest bide birizgarîkirin. Ji bona alîkarîya wîna hevgirêdana di navbera Papa Sixtus -Sisktus-, Padîşah Alfonsê Neapel, Lorenzo il Magnifico -Magnifikoyê- Filorents û Ludovico -Ludoviko- Sforza ji Mayland de hate bidurustkirin. Ceng der sala 1484 de bi aşîfîya Bagnolo ve hate bipayînkirin, ya ku di rêya wê de Ferrare bi carekê ve bi xwedanê serxwebûna xwe ve hate bigihandin û Bajarê Vênêtsiya bi devereke biçûk ve ji xwe re

ew bikaribin papa ji xwe re bidin bibendkirin, Merov divabû ji xwe re Xanedanên Romanî bidin bikaranîn. Ew ji bona du partîyan, ji bona partîya Orsini û ji bona partîya Kolonna, hatibûn biparvekirin; jibervêjî ve hergav di navbera wan de hoyê pevçûnê dihate bidîtin. Jiber ku ew beramber bi çavên Papa ve hergav bi çek ve beramberî hev dihatin birawestandin, wan serdarîkirina Papa bi lawazî û bêhîzî ve didan bihiştin. Heger jî carcaran jî Mirovekî xwedan biryar mîna Sixtus -Sikstus¹- bi Papa ve hate bikirin, wehaji ji bona wî jî ne bext û neji jîrbûnê dikarîbûn wî ji vê zîmeta bed bidin birizgarîkirin. Sûc ji bona vena jî di kurtbûna dema jîna her Papayekî de dihate bidîtin; jiber ku di nava deh salan de, ji yê ku her Papayek di navrasta² wan de dikarîbû bihata bijîyandin, wî bi dujwarî ve didate bidîtin, ku ew zora partîyekî ji herduwan bide bikirin. Hegerjî ku ji bona nimûne Papayekî zora Kolonna bigir bi carekê ve bida bikirin, weha Papekî din, yê ku ew bi dujminê Orsini bû, rê bi wan ve didate dan, ku ew carekedin ber bi jor ve bêtin bikevtin, da ku ew Orsiniyan bide binabûdkirin. Evaya bi hoye ve dihate biderkevtin, bêçima desthilatîya papa li Italya de bi kêmbûn ve pêt pêdihate bikirin.

hate bitêrkirin.

¹Sixtus IV. -Sikstusê Çarem- (1471 tanî 1484 de) ji malbata della Rovere bû û ew Mamê Papa Yulyusê Duwem bû. Ew Merovekî bi deha ve bi tîn bû, lêbelê ew xwedanê navekî pir bed bû. Di encamê jêhatîbûna xwe de ew bi Generalê Rêça Fransikyanan ve hate bikirin û li paş de ew bi Sermetran ve hatebikirin. Gava ku ew bi Papa ve hate bikirin, wî bi hemû rêyên bêşermezarî ve ji bona mebestên serdarîkirina dunyayî hate biçûyîn; Cihê Papayî bi cihê zordariyê ve hate biveguhertin, kenîşte her û her bêtir ji bona binê bertîlîkirîna dihate biserberjêrkirin. Wî agirê gelacîya Pazzi di Florents de dijî Medici de date bidadan.

²Papayên di vê pêle de Sixtus IV., yê ku wî 13 sala (1471 tanî 1484 de) date biserdarîkirin, Innozenz VIII., yê ku wî heşt salan (1484 tanî 1492 de) date biserdarîkirin, Alexander VI., yê ku wî 11 sala (1492 tanî 1503 de) date biserdarîkirin, Pius III., yê ku wî kêtir ji mehekê date biserdarîkirin û Lipaşvanê wî Julius II., yê ku wî deh sala (1503 tanî 1513 de) date biserdarîkirin.

Di pitş re Iskenderê Şeşem¹ ji bona ser Kursîya Papayê hate bidaniştin, yê ku wîna nala bi tena xwe ve ji bona hemûyên berî xwe ve date binîşandan, bê ka çi desthilatî Papayek bi pera û sipahan ve dikare ji xwe re bide biwergirtin; wî bi yarmetîya Şahzadeyê Valentino² ve di dema hêrişa Firensîyan ji bona nava Italya de hemû date bikirin³, yên ku min li jor de derbarê kar û barên pêrabûnên vî Şahzadeyê de li ser de dayit axivitin. Heger ku jî mebesta wî bes û bi tenha ve jî dihate biderkevtin, ku ew Şahzade û ne kenîştê bide bimezinkirin, lêbelê jî hemû kar û barên wî bi xwe re datin bianîn, yên ku wî ew datin bikirin, ku ew ji bona xurtbûna deshilatîya kenîştê hatin bikarhatin, ya ku ew li paş mirina wîna de û li piştî nema Şahzade⁴ de bi Şûngirê berên kar û barên wî ve hate bikirin. Li paş wî

¹Li vêderê de Mikavili remanekê dide çbiengkirin; li paş Sixtus IV. ne Alexander Iskenderê Şeşem hat, lêbelê Innozenz VIII. hat; li paş vî de dûra Alexander VI. - Iskenderê Şeşem- hat.

²Şahzadeyê Valentino,(yê ku ew kurê Papayê Alexander VI.-Iskenderê Şeşem bû), bi divê Milete ve ji Cesare Borgia -Sêsarê Borgiya- re dihate bigotin. Ew di pêşi de Sermetranê Valencia -Valensiya- Sipanî bû, li paş de ew ji bal dilivanîya Padîşahê Firensî Karlê Heştem de ji hizkirina wîna ji bona yariya peyvî bi navê Şahzadeyê Valensê hate binavkirin. Wî serjêrkirina Xanedanan û Axayên deveran di dewleta kenîştê de ji Orsini, Kolonna, Malatesta û Manfredi date bipayînkirin. Wî ew bi hev ve didan bipewçûndan û wî ji bona ser wan date bihîrîşkirin û wî ew dane binemankirin.

³Di pêla Papatîya Iskenderê Şeşem de werbûneke gewre ji bona bextê Italya hate bidîtin, herwehaji di nava wê de pevçûneke ewropî bi dêjbûna sedsalan ve date bidestpêkirin. Karlê Heştemê Firensî ji xwe re li ser rêça reweştaya Elmanan date biçûyîn û wî xwe ji bona nava Italya date birakişandin. Wî ji xwe re jihevçirandina Italya ji bona şeweyê siyaseteke derveyî gewre date bikaranîn. Italya bi tirad û danava pevçûnan di navbera malbatên Habsburg û Valois-Bourbon -Valyos-Borbon- ve hate bikirin. Italya û herwehaji Germinstan ji bi buhayê vê siyaseta hanê ve hatin bikirin. (Ji xwe re li Viet Valentin: Weltgeschichte -Mêjûwa Cîhanê, r. 306 û yên tîn bidin bitemaşekirin).

⁴Cesare Borgia -Sêsarê Borgiya- weha bi dirêji ve ji bal Papa Yulyusê Duwem bi dilî ve hate bihiştin, tanî ku wî destên xwe ji tevaya Romagna date bikişandin. Li paş de wî xwe ji bona Sipanya date birevandin ew li paş derbaskirina jîneke bê ser û ber û xwîngerm, ya ku wî ew di nava karên Zavê xwe de Padîşahê Nanavar de didate biderbaskirin, der sala 1507 di dorlêgirtina Vaina -Vayena- hate bikuştin.

de Papa Julius -Yulyus¹- ji bona ser kursîya Payê de hate birûniştin, Wî li ber xwe de kenîşteyeke xurt date bidîtin. Ew bi xwedanê tevaya Romagna ve dihate biderkevtin, Xanedanên Romanî hatibûn bibêziyanîkirin û partîyên wan di rêya şerkirin û talankirina wan de ji bal Iskender de hatibûn binemankirin. Biserdejî ve rê ji bona peydakirina kanîyên² diravîyî nuh ve vekirî dihate bidîtin, ya ku ew berî Iskender ne bi reweşt ve dihate bidîtin.

Yulyus nebes tenê ev siyaseta hanê date bipêşvexistin, hêjibêtir wî li ser wê de date biavakirin: wer wî date bimebestkirin, ku ew Bologna ji xwe re bide bikarkirin³, Vênêtsîyanîyan⁴ bide bitarûmarkirin û Firensîyan ji nava Italya bide biderkirin.⁵ Tevaya van kar û barên hanê jê re hatin biserkevtin. Weha wan ew ji bona nav û bangeke deha mezintir dane bigihandin, gava ku wîna ev hemû bes û bi tenha ve dane bikirin, da ku ew desthilatîya kenîştê û ne desthilatîya Merevekî sade bide bibêtirkirin. Wî Partîyên Orsini û Kolonna di nava wan sînoran bi xwe de datin bihiştin, mîna ku wî ew li ber xwe de datin bidîtin. Hegerjî di nava wan de hin caranjî mahne ji bona pevçûnan jî dihatin bidîtin, lêbelêjî wan jiber du hoyan aramî didatin

¹Wehajî ev jî bi çengbûna remanê ve tête biderkevtin. Li paş Iskenderê Şeşem de Pius III. -Piyusê Sêyem- hat, yê ku wî bes û bi tenha ve yek mehê date biserdarîkirin: li paş vî de Yulyusê Duwem hat.

²Kanîyên nuhî diravî di fortina karmendîyên ayînê (Simonie) de dihatin bidîtin. Iskenderê Şeşem Xeftanên 43 Sermetranan date bibelavkirin, yên ku wî heryek ji wan di navbera 1000 û 30000 lîrê zêr de dane bifirotin. Herwehajî Yulyusê Duwem jî li ser wê rêyê hate biçûyîn. Belam cudabûn di navbera herduwan de di vir de dihate bidîtin, ku vî xwe û binemala xwe pê nedidan bizengînkirin; lêbelê wî ew hemû ji bona kenîştê didan bihiştin

³Li paş derbasbûna wînayî biserkevtî ji bona nava Perugia -Perugya Yulyusê Duwem di 11. çiriyapaşîna sala 1506 de Bologna date bigirtin, li paş ku jê de Giovanni Bentivoglio -Giyovanni Bentivogliyo- hatibû bibazdan.

⁴Evaya di rêya hevgirêda Cambrai -Kamberayi de hate bidîtin.

⁵Evaya di rêya Hevgirêdana Perest de hate bidîtin.

biparastin: hoyê yekem di xurtîya desthilatîya kenîştê de dihate bidîtin û hoyê duwen di wê rastîyê de dihate bidîtin, ku Papa ji nava Binemalên wan tu Sermetranên wî nebûn, yê ku ew hoyê rastîyê pevçûnan di navbera wan de dihatin bidîtin. Dê ev partîyên hanê tucarî ji xwe re aramîyê nedin biparastin, weha tanî ku Sermetran di nava rêzên wan de bêtin bipeydakirin; jiber ku ev di nav û derveyî Roma de berberîya Partîyan didin bigûrkin û Xanedan têtin bineçarkirin, ku ew partîyên xwe bidin biparastin. Jibervêjî ve çavbirçîbûna Keşan bi kanîya berberîyê û pevçûnan ve di navbera Xanedanan de dihate bidîtin. Weha Perestîya Papa Leo -Liyo¹ date bidîtin, ku cihê wî xwe di bilindtirîn desthilatîya xwe de dide bidîtin. Hegerjî Pêşîyên wîna ev desthilatîya hanê di rêya zoradarîya çekdarîyê de dabûn bigewrekin, weha Merov jê dide bihêvîkin, ku ew dê wê di rêya başîya xwe de û di rêya rûçikên xweyî bilindî bêjimarî din de nemaze bi şikumend û rûmet ve bide bikin.

¹Leo X. -Liyoyê Dehemîn-, ew Kurê Lorenzo Magnifico -Magnifiko- bû. Ew der 21. sibata sala 1513 de ji bona Papayê hate bihelbijartin. Mikavili "Principe" -Şahzade, Mîr- di nava meha pêşiyê pêla wî de date binivîsandin. Binemala Midici careke din ji xwe re Florents didan bizalkirin. Mikavili tevaya hêvîyên xwe ji bona ser Binemala Midici datin bidanîn, da ku belkî ew careke din ji bona karmendîya xwe bête bivegerandin; jibervêjî wî ew bangên şelafiyê ji bona wanan dida bikin.

Derîyê Duwazdehemîn

Li ser bikarîna rêxistina Leşker û Peyayên Serbaz de

Li paş ku ez li ser hemû rewşên wan Serdarîkirinan de hatime bipeyivandin, yên ku min ew ji xwe re di destpêkê de ji bona peyivandina li wan de datin biwergirtin¹. Min heryek ji wan bi serê xwe ve datin bidiyarkirin, herwehaji pêrejî tanî radeyekî min li hoyên biserkevtin û berjêrbûna wan de jî lê datin bivenerandin û herwehaji min rê jî datin binîşankirin, yên ku bi saya wan ve hin Serdaran ji xwe re serdarîkirin dane bigirtin û biragirtin. Niha bes û bi tenha ve hêjî ji min re hatîye bihiştin, ku ez bi giştî ve li ser hêrîşê û liberxwedanê de bidim biaxivtin, jiber ku dibe, her Serdarek carekê ji caran rû li rû de xwe beramberî wan de bide bidîtin. Me li jor de li ser de date binîşandan, ku her dewletek divê bi xwedanê bingehên xweyî baş ve bête bidîtin; heger najî dê ew bi bêrizgarî ve bête binemankirin. Bingehên giringtirîn, yên ku hemû dewlet divên bixwedanên wan ve

¹Tanî dawîya deryê yazdehan Mikavili li rengên cudan de ji serdarîyekê dida bilêvenirandin. Di nava van deh deryên tîn de ew xwe ligel rêxistina Leşker û herwehaji ligel rûçikan de dide bikarkirin, yên ku hebûna wan ji bona Leşkerekî têtin bidivakirin, da ku Leşker biserkevtî ve bête bidîtin. Geşbûna bingehê her dewletekê di payîna payîn de bi jêhatîbûna Serdarê wê ve tete bibestandin. Serdarekî jêhatî ji bona danîna qanûnên baş û peydakirina hêzeke çekdarîyî lihevhatî dide bikarkirin. "Milet bi çek ve" evaya yekeke ji bingehên bawerîyên Mikavilî tete biderkevtin, ya ku pê geşbûna dewletê tete bipêwistîkirin.

bêtin bidîtin, çî ji yê ku ew nuh hatine bisazkirin, yanjî ji yê ku ew ji kevnar ji bona Lidûxwevanan de hatine bihiştin yanjî yê ku ew ji herdu nifşên dewletên tevlihev de têtin bipêkhatin, ew bi qanûnên baş ve û di hebûna leşkerekî¹ de têtin bidîtin. Belê hîç tu qanûnên baş nikarin bêtin bipeydakirin, gava ku leşkerekî baş neyête bidîtin. Wer bi vî rengê hanê ve li wî cihê de têtin bidîtin, yê ku leşkerekî baş têtin bipeydakirin, wisajî divên li wêderê de qanûnên baş jî bêtin bidîtin. Ez nixwazim bêtin li ser qanûnan de bidim biçûyîn, lêbelê ez dixwazim bes û bi tenha ve li ser cewhera Leşker de bidim biaxivtin.

Weha ez didim biderxistin, ku her Leşkerek, yê ku her Serdarek liberxwedana dewleta xwe pê dide bikirin, ew ji Zaroyên welêt yanjî ji Serbazên Peyan, ji sipahên Alîkar yanjî ew ji herduan bi hevrejî ve² têtin bipêkhatin. Serbazên Peyan û Sipahên Alîkar ew bi kêr ve nayên bidîtin û ew bi metirsî ve têtin bidîtin. Her Serdarek, yê ku ew piştî xwe bi Serbazên Peyan ve dide bigirêdan, dê ew tucarî pîyên xwe rabûkirî li ser zemîneke hîmkirî de nede bidîtin û neji dê ew xwe di nava ewlebûnê bide bidîtin.; jiber ku Serbazên Peyan ne bi yekbûn ve, bi nehişyên deshilatîyê ve, bi bê ser û ber û bi bê dilsozi ve, bi payebûn beramberî Hevalên xwe ve, bi tirsokî beramberî Dujminên xwe ve, Xwedê nenas û bê avrûbûn beramberî Merovan têtin biderkevtin. Merov bes û bi tenha ve weha dirêjbûna dema windabûna xwe dide biderengîxistin, mîna ku Merov hêrîşê dide biderengîxistin³ Di dema aşîtyê de welat ji bal wan de têtin birawûrûtkirin, di dema

¹"Qanûnên baş û Leşkerekî baş" evaya ew rêzan bû, ya ku Mikavili ew her gav careke din dida bikaranîn, gava ku wî li ser rêxistinek baş de ji bona bingehe dewletê dida biaxivtin.

²Li ser Sipahên Alîkar û Gurûhên din de Mikavili di deriyê sêzdehemîn de dida biaxivtin. Ev deryê hanê bes û bi tenha ve li ser Sipahên Peyan de -Peyên bi kirê vedide biaxivtin.

³Evaya dide biderxistin: ku hêrîşkirin biserkevtinê yanjî şikestinê ji xwe re dida bianîn. Heger ku Merov hate bişikenandin. weha dê Merov ji bal Dujmin de bête biwindakirin; heger ku Merov hate biserkevtin, weha dê Merov di rêya gewrebûna desthilatîya Peyan de bête biwindakirin.

cengê de welat ji bal Dujmin de tête bitalankirin. Hoy vê jî ji vê tête bidîtin, ku ew xwe beramberî tu tiştî bi girêdayî ve nadin bihestkirin û hîç jî ji bona wan tu dilbijandinek din li rastê de ji bil kiryawanî biçkî pê ve nayête bidîtin. ya ku ew nayête bitêrkirin, da ku ew xwe ji bona wêna bi dilxweşî ve bidin bikuştin. Belê ew dixwazin xwe bi Serbazên te ve bidin bidîtin, tanî ku tu hîç cengê nede bikirin; lêbelê gava ku bi rastî ve ceng bête bilikarxistin, weha dê ew xwe bidin bivedizandin yanî dê ew xwe bidin bivekişandin.

Vê bidin bieşkerekirin, dê jê re pir westandin neyîte bidivakirin; jiber ku kevtina Italyayî niha hîç hoyekî din jê re nayête bidîtin, ji bil ku wê piştî xwe ji pir salan bi Serbazên Peyan ve dayite bigirêdan. Wan bi rastî ve şer ji bona vê dewletê yanî ya din bi serkevî ve didan bikirin û ew bi mêrxasî ve dihatin bixuyanîkin, tanî ku wan xwe bi xwe ve didan şbierkirin. Lêbelê gava ku Leşkerên Bêgane¹ ji bona qada şer hatin bidakevtin, wan rast û durust bênerxbûna xwe dane bidiyarkirin. Jibervêjî Karlê Padişahê Firensa Italya bi kêmtirîn liberxwedanî ve ji bona xwe date bivegirtin². Hergerjî yekekî bida bigotin, ku gunehbarîyên me ji bona vê vegirtina hanê bi sûckarî ve hatine bidîtin, wetov wî rastî dayite bigotin³; belê ew nebes bi tenê ve di wan gunehan de hatine bidîtin, yên ku wî dane binêtkirin, lêbelê ew di wan gunehbarîyan de hatine bidîtin, yên ku min ew li jor de dane bijimartin. Jiber ku ew bi gunehbarîyên

¹Evana Firensî ne.

²Evaya dide biderxistin: Sipahên Firensî pêwistî şer nehatin bikirin. Wan bes û bi tenha ve cihên rûniştina xwe ji xwe re didan binîşankirin. Hêrişkirina padişahê Firensî Karlê Heştan yek salê ji ilona sala 1494 de tanî çiriya pêşîna sala 1495 de date bidirêjkirin.

³Mikavili li hêre de Savonarola dide bibîrxistin, yê ku wî ev di peyva amojgarîya xwe de der 1. çiriya paşîna sala 1494 de dabû bigotin, gava ku Padişahê Firensê Karlê Heştan Florents bi bertirsê ve dabû bixistin.

Serdarîkirinan ve dihatin biderkevtin, wehajî wan ji bona gunehbarîyên xwe ve divabûn siza xwe bidin bidan.

Ezê hêjbêtir dixwazim bi dirêjî ve li ser wê bedbûnê de bidim biaxivitin, ya ku ew ji vî nîfşê Sipahê têtê biderkevtin: Serdarên Serbazên Peyan ew bi Karnasvanên berz ve di destkarîya cengê de yanjî ew ne wetov têtin biderkevtin: di zîneta pêşîn de tu nikare piştta xwe bi wan ve bide bigirêdan; jiber ku ew hergav bes û bi tenha ve ji bona wê didin bixebatkin, da ku ew deshilatîya xwe ji xwe re bidin mezinkirin û ew te di bin givaştinê de bi nala Mîrzayên xwe ve yanjî Bêganeyan dijî xwestîyên te didin bidanîn. Lêbelê di zîneta duwem de herger ku Serdarekî Peyan ne bi jêhatî ve bête biderkevtin, weha ew te di rêya sadeyî reşwetê de ber bi nemanê ve dide bibirin.

Dibe, ku Merov dijî van bawerîyan bide bigotin: ku heryekek, yê ku ew serdarîya Sipahan dide bikirin, wer mînahev dê bide bireftarkirin, çî ew bi Serbazê Peyan ve yanjî ew ne bi Serbazê Peyan ve bête bidîtin. Weha ez ji bona wî Merovî dixwazim bidim bibersivdan: ku ev bi vê ve têtê bigirêdan, magelo Serdarekî bi serê xwe ve yanjî Komarek ji xwe re wan Sipahan dide bikaranîn. Serdarê bi serê xwe ve divê ew bi xwe ve xwe ji bona nava tirada şer bide bikişandin û divê ew bi xwe ve bi serdarê Sipahê xwe ve bête bidîtin. Belam dewleta komarî divê ku ew wî karê hanê ji bona ser milê Neşîvanekî xwe bide bihildan. Gava ku Karhilvan xwe ne biserkevtî ve bide biderxistin, weha divê ku ew wî ji wî karî bide bixistin; biservajîvêjî ve heger ku ew bi serkevtî ve hate biderkevtin, divê ku ew wî di rêya qanûnên pêwîst de bide biragirtin, da ku ew xwe ji nava desthilatîyên xweyî sînorkî nede biderxistin. Seprêhatî didin biderxistin, ku Serdarên bi serên xwe ve û herwehajî dewletan Komarî jî bi sipahên xwe ve biserkevtinên gewreyî mezin dikarin ji xwe re bidin bidestvexistin, di dema ku Leşkerên Peyan hergav bes û bi tenha xwe ve ziyanan didin bidurustkirin. Hêjbêtir dewleteke Komarî, ya ku ew bi xwedanê sipahê xwe ve têtê bidîtin, pir bi dujwarî ve ji bona jêdarîya yekekî ji Neşîvanên xwe têtê bikevtin, ji mîna ya ku ew ji xwe re sipahên Bêgane dide bikaranîn.

Weha Rom û Sparta di pîrbûna sedsalan de di rêya Leşkerên

xwe de bi azad ve hatin bidîtin. Herwehaji Siwêsrî¹ jî bi çekbûna xweyî taybetî ve têtin bidîtin û ew jibervêjî gewretirîn azadîyan ji xwe re didin binoşandin. Nimûnek li ser cewhera Serbazîya Peyatîyê de di heyamên kevnar de ji me re Kartagi² didin bipêşkeşkirin; wan li paş cenga yekem de ligel Romanîyan de di rêya Serbazên Peyayên xwe de bigir hemû azadîya xwe dane biwindakirin, tevî ku wan jî ji bona serekîtiya wan Peyan jî Neşîvanên xwe dabûn bidanîn. Filipê Makdonî³ li paş mirina Epaminondas⁴ de ji bal Thebanern - Tênanîyan- de ji bona Sersipahê xwe dane binavkirin, belam wî li paş biserkevtinê de azadîya wan ji wan date bitalankirin. Maylandiya li paş mirina Şahzade Philipp -Folip⁵- ji xwe re Francesco -Fransosco-Sforza⁶ bi dijî Vênêtsîyanîyan ve nala Peyayekî dane bigirtin; li paş ku

¹Di çavêv Mikavili de Siwêsrî, yên ku ew ji bona wî ligel Elmanan de bi yek ve têtin biderkevtin, ew nala Romanan di heyamên kevnar de têtin biderkevtin. Ew wan di nivîsta xweyî "Discorsi" -Diskorsi- de bi "Şehrezayên Cengên nuh" ve dide binavkirin. Rêxistina sipahên wan ji bona wî li nik avakirina Sipahê Florentînyan de bi nimûne ve dihate bidîtin.

²Serhiladana Sipahên Peyan ji bona kartago bi tirstir ve jê re ji tevaya cenga pêşîyî Punizî dihate biderkevtin.

³Ev nimûneya hanê ne bi rast ve tete biderkevtin; jiber ku Philipp Mazedonien - Filipê Makdonî- ne Serokê Sipahê Peyan bû, yê ku ew Bavê Iskenderê Mezin(360 tanî 336 b. z. de) bû; wî bes û bi tenha ve Serokîtiya Thessaler -Têsaler- û Thebaner - Têbaner- dijî Phoker -Foker- di cenga perestî yekemî jê re vegotî de (356 tanî 352 b. z. de) dida bikirin. Di Cenga duwemî perest de Tebanîyan xwe ligel Athen -Etina dane bihevalbendkirin. Ew li nêzîka Châronea -Xaronea- de der sala 338 b. z. de ji bal Makdonîyan de hatin bişikenandin; Filip bajar date bigirtin. Ji vê çaxê û pêve Filip date bidestpekirin, ku ew ji Yunanîyan serxwebûna wan bide bisitendin.

⁴Epaminodas der sala 362 b. z. de Sersipahê Têbanîyan bû, ew di şerê biserkevtiyî li nik Matinea de dijî Sparta hate kuştin. Tevî li wê biserkevtinê jî de zalbûna Têbanîyan di Yunanê de hate bijihvekevtin.

⁵Philipp Maria Visconti -Filip Marya Viskonti- di 13. tebaxa sala 1447 de hate bimirin.

⁶Ji xwe re li derîyê yekem rûnkirina 2. de bidin btemaşekirin

vîna Dujmin li nik Caravaggio -Karavagiyo¹ de date bişikendanin, wî xwe ligel wan de date bihevalbendkirin, ku ew Mayland ji bona Mîrzatîya xwe bide bindestkirin. Bavê wîna Sforza², yê ku wî ji bona Padişaha Johnna -Yohanna- Neapil de dida bikarkirin, di nava rojekê de ev Padişahîya hanê bê parastin devjê date biberdan. Da ku Padişahîya Neapil dewlemendbûna xwe ji nava destên xwe nede bidûrandin, wê xwe bi neçarî ve date bidîtin, ku ew xwe ji bona berdestbûna Padişahê Aragon bide biavêtin

Hegerjî Vênêtsiya û Florents tanî niha bi yarmetîya Sipahên Peyan ve desthilatîya xwe dane bimezinkirin û Sersipahên wan tevlivêjî de ew ji bona xwe nedan bizalkirin, lêbelêjî wan liberxwedan ji bona wan dane bikin. Weha ez dixwazim li ser vê bidim bibersivkirin, ku Florentsî di vêderê de ji lihevrasrthatinê hatibûn bibextyarîkirin; jiber ku hinekan ji Sersipahên wanî jêhatî, yên ku ew divabûn ji wan bihatina bitirsandin, tu biserkevtin ji xwe re nedane bigirtin, yên din ji wan liberxwedanî li ber xwe de dane bidîtin û hinên din ji wanan dilbijandinên xwe ji bona armancên din didan bidîtin. Herwehaji Johan Aucut -Con Awkut³- jî nikarîbû bête biserkevtin, yê

¹Ev berengarîyahanê di nêzîka Caravaggio -Karavagyo- de di 15. ilona sala 1448 de hatiye birûdan. Di vê salê bi xwe jî de ew ligel Vênêtsiyaniya de hate bilihevhatin û wî xwe di sala 1450 de ji bona nava Mayland date birakişandin.

²Muzio Attendolo Sforza ew Bavê Francesco Sforza bû. Di pêşî de wî ji bona Padişaha Neapel Yohanna Duwem (1414 tanî 1435) dida bikarkirin, ya ku wê ligel Papa de dida biberberîkirin. Der sala 1426 de wî serê xwe dijî wê date bihildan. Wê di wêçaxê de Serekê Peyan Andrea Braccio -Anderya Braskyo- bi ser xwe ve date bianîn û wê Padişahê Aragon û Sisilyan Alphon -Alfon- ji xwe re bi kur ve date biwergirtin û wê ew ji bona şungirîya xwe li paş mirina xwe de date binavkirin.

³Evaya li vir de li ser Ingilîzîyê John Hawkwood de tête bipeyvandin, yê ku ew ji sala 1361 tanî mirina xwe der sala 1393 de nala Şervanekî di nava pir cengên Itali de hatibû bibeşdarîkirin. Ji sala 1377 tanî sala mirina xwe di 1393 de wî ji bona Florents dida bikarkirin. Kar û barên wî di liberxwedana Florents beramberî dujminên wêyî derve de dihate bidîtin û ew ne di firehkirina berê desthilatîya wê de dihatin bidîtin.

ku Merov nikarîbû li dilsozîya wîna de bida bilêgûmankirin. Her Kesek dê pê bête birûniştin, ku dê wî Florensî di zîmeta biserkevtina xwe de ji bona bi bin desthilatîya xwe ve bidana bixistin. Sforza hergav ji xwe re Braccio -Braksiyo¹ bi dujminê beramberî xwe ve dida bidîtin; wetov heryekî ji wan ji bona yê din çavdêrî dida bikin. Francesco -Fransisco- ji bona armanca dilbijandina xwe çavên xwe ji bona Lombardei -Lobardî dabûn biberdan, Braccio -Braksiyo- çavên xwe ji bona Kenîştê û Padîşahîya Neapel -Neapil- dabûn biberdan.

Belê em xwe ji bona rûdanekê di dema nuhî çûyî de bidin bizîvirandin. Florensîyan ji xwe re Paolo Vitelli² bi Serleşkerê xwe ve dane bidanîn, yê ku ew pir bi jîrîfîya xwe ve dihate biderkevtin û yê ku wî xwe ji nava pêwendîyên pirî sade ve ji bona bilindtirîn cihên rûmetî date bigihandin. Herger ku wîna Pisa ji xwe re bida bivegirtin, weha dê Kesek lê nede bigûmankirin, ku dê Florensîyan serdarîkirina wîna bi neçarî ve ji xwe re bidana bihilgirtin; jiber ku dê wî xwe ji bona karkirina Dujmin re bida bipêşkeşkirin, wetov dê wan bihatanabi dûrandin; lêbelê herger ku wan bidana bixwestin, ku ew wî ji xwe re bidin bihiştin, weha divabû ku wan serên xwe ji wîna re bidana bitewandin.

Merov ji xwe re li biserkevtinên Vênêtsiyanîyan de bide bitemaşekirin, halo Merov ji xwe dide bidîtin, tanî ku wan weha bi serkevtî û serberzî ve didan şbierkirin, gava ku wan cengên xwe bi

¹Sipahên Sforza û Braccio -Braksiyo- bi nimûneya dujminatîyê û berberîyê ve di sedsalê 14 de li Italya de dihatin biderkevtin. Ew kêmtir bi Sipahên Peyan ve diahtin biderkevtin; lêbelê ew bêtir bi komên civatên vilikgerandvanan ve dihatin biderkevtin, yên ku ew di nava hilat û dahatan de ligel hevdû de bi hevalbendîyê ve dihatin biderkevtin. Serekên wanî pêşî Muzio Attendolo Sforza û Andrea Braccio Montono dihatin bidîtin. Li paş yê pêşî de Kurê wî Francesco Fransisco-Sforza şûna wî ji xwe re date bigirtin, li paş yê duwem de Niccolò Piccinino -Niskolo Piskinino- û Niccolò Fortebraccio -Niskolo Fortebraskyo- ji xwe re şûna wî dane bigirtin.

²Paolo Vetilli (ji xwe re li rûnkirina Seyem de di derîyê heştem de di rûpelê 2. de bide bitemasekirin) ji bona Florensîyan dijî Pisa dida bikarkirin. Ew li jêr lêgûmankirina bêbextîyê de di 1. çiriya pêşîna sala 1499 de hate lisêpîyêxistin. Mikavilî nala Sikreterekê Encumena Dehkesan bi suwarî ve ji bona dîtina vê li darxistinê de hate biçûyîn.

hêzên çekdarîyên xwe ve didan bikirin, (ev di peşî de di rêya şerên deryayî de hatin bidîtin û li paş de di rêya şerên bejayî¹ de hatin bidîtin). Di wêçaxê de wan bi Xanedan û Miletê xweyî çekdar ve bi gernasî ve didan bişerkirin. Lêbelê gava ku wan di bejayê de bi destpêkirina cengê ve dane bikirin, wan dev ji vê serpêhatîya xweyî biserkevî ve dane biberdan û ew li dû reweştaya cengbazîya² Italî de hatin biçûyîn. Di dema pêşîyî vegirtinê wan de li ser bejayê de nidihate bidivakirin, ku ew pir ji Sersipahên peyên xwe bêtin bibizdandin. Jiber ku vegirtinê wan li wêderê de hêjî biçûk bûn û banga wan û deshilatîya wan mezin bûn³. Lêbelê gava ku wan li jêr serokîtiya Carmagnola -Karmagnola-de firehkirina xwe bêtir datin bixwestin, wêçaxê ew bi şaşbûna xwe ve hatin bihestkirin. Wan jêhatîbûnê wîyî pir giran dane binaskirin. - (Belê li jêr serokîtiya wî de wan Şahzadeyê Mayland datin şbiikenandin⁴. Ji rexê din de wan

¹Siyaseta bejayîyî Vênêtsiyaniyan bi vegirtina Treviso ve der sala 1339 de date bidestpêkirin. Li paş de vegirtina Vicenza -Visinza- der sala 1404 hate bidîtin. Li paş vêna jî de vegirtina Padua û Verona der sala 1405 de û vegirtina Bergamo û Brescia -Breskiya- der sala 1428 de hatin bidîtin. Mikavili siyaseta Impiryaxaliyî Vênêtsiya date bitawanbarkirin. Ew siyaseta hanê jî li Vênêtsiya bi xwe jî ve ji bal Milet ve ne pir ne bidil ve di hate bidîtin û ew bes û bi tenha ve nala dilbijandina Civata Sipah di hate biderkevîtin. Daku van vegirtinê hanê bidin bicîanîn, divabû Vênêtsiya ji xwe re Peyan bide bigirtin.

²Mebest ji vê girtina Sipahên Peyan bi kirê ve têtê biderkevîtin.

³Evaya di dema vegirtina Treviso de der sala 1339 de hate bidîtin; Vegirtinê din wan li paş 65 salên din de dane bidestpêkirin.

⁴Francesco -Fransisko-Bussone da Carmagnola -Karmagnola- (1390 tanî 1432) ew di pêşî de li nik Şahzade Filippo Visconti -Filip Viskontoyê- Maylandî de bi Peya ve di hate bidîtin. Li pas de wîna ji bona Vênêtsiya diji Mayland date bikarkirin. Wî Şahzadeyê Mayland li nêzîka Maclodio de der 11. çiriyapeşîna sala 1427 de date şikenandin; wî der sala 1428 de ji bona Vênêtsiya Bergamô û Brescia -Breskiya- dane vegirtin. Jiber siyaseta wîyî kosetî Vênêtsî lê hatin gûmankirin. Di dawîya dawî de ew ji bal wan de der 5. gulana sala 1432 de hate biserjêkirin. Manzoni destanek li ser bedbextîya Karmagnola de date binivîsandin.

datin binaskirin, ku ew ligel wî de nema bêtir tu biserkevtinan dikarin ji xwe re bidin biwergirtin, jiber ku ew nema di nava mebestên wî de dihatin bikevtin. Herwehaji wan nikaribûn wî bidin biderkirin; çunke dê wan vegirtinên xwe careke din ji nava destên xwe bidana biwindakirin. Da ku ew xwe jê bidinbi parastin, jibervêji wan xwe bi neçarî ve datin bidîtin, ku ew wî bidin bikuştin. Li paş vê de wan ji bona Serokitîya Serbazên xweyî Peyatî Bartolomeo -Bartolomoy-Bergamo¹, Ruberto ji San Severino², Axayê ji Pitigaliyano - Pitigalyano³- û hinin din ji xwe re dane bihelbijartin; li nik vanan de bes û bi tenha ve ew ji şikestinên wan dihatin bitirsandin û ji bona wan ne divabûn, ku ew ji biserkevtina wan bêtin bibizdandin. Wehaji ji bona wan li paş de ev bi wan re li nik Vailá -Vaila⁴ hate birûdan, gava ku wan di nava yek rôjê de ji vergitinên xwe dane biwindakirin, ji yê

¹Bartolomeo da Bergamo, ew li jêr navê Colleoni -Kolleyoni- (1400 tanî 1475 de) tête binavûbangkirin, di pêşî de di Peyatîya Vênêtsiyanî de dihatê bidîtin, li paş de ew di Peyatîya Filip Viskonti de li Mayland de hate bidîtin û ew di payînyê de dubare ji bona Peyatîya Vênêtsiyan hate bikevtin. Ew ji bal Fransisko Sforza der sala 1448 de li nik Karavggiyo de hate şikenandin. Navê wîna ne jiber hunera sersipahîkirina wîna û ne jî ew jiber vegirtinên wîna li dû wî de hatiye bihiştin; lêbele ew jiber Pûtê xweyî Siwarîyî pir bi hunr ve hatiye binavûbangkirin, yê ku ew jê re ji bal Verrocchio -Vorrokkio- de hatiye bidurustkirin û yê ku ew li Vênêtsiya de hêjî tête bidîtin.

²Roberto da S. Severino di pêşî de ew li nik Florentsiyan de bi Peya ve û li paş de ew li nik Vênêtsiyanî de bi Peya ve dihatê bidîtin. Ew bi sersipahê Vênêtsiyanîyan ve der cenga bedbextî de bermaberî Ferra dihatê bidîtin, gava ku Vênêtsî beramberî Hevgirêdana di navbera Papa, Sixtus IV., Padîşahê Alfonsê Neapilî, Lorenzo Magnifico û Ludovico Sforza (de sala 1448 de) hatin bişikenandin. (Ji xwe li rûnkirinên deriyê yazdehemî de bidin bitemaşekirin).

³Evaya Niccoló Nickolo- Orsini ye, yê ku wî ji bona Vênêtsiyan dida bikarkirin û ew bi Sersipahê wan ve di berengariya bedbext de ji Vailá yanji Angnadello (der sala 1509 de) dihatê bidîtin.

⁴Der berengariya Vialá de, ya ku Hevgirêda Kambrayi der sala 1509 de beraberî Vênêtsiya hate biserkevtin, Vênêtsiya Padua, Vicenza, Treviso, Verona, Bergamo, Brescia, û pir bajarên din li ser bejayê de dane biwindakirin.

ku wan di nava 800 salî de di nava dujwarîyên pir mezin de ji xwe re dabûn bigirtin. Jiber ku bes û bi tenha ve Serbazên Peyan bi hoyê windabûna van vegirtinan têtin biderkevtin. Di rêya wan re vegirtin bi lukumandî ve, bi derengî û bi lawazî ve xwe ber bi pêş ve didin bixistin, belam windakirina wan vegirtinan di rêya wan re bi lez û xirtî ve têtin biderkevtin¹. Jiber ku min ev nimûneyên hanê ji nava Italya dane bianîn, ya ku di nava wê de ji pir salan cewhera Serbazên Peyan bi xwedî cih ve xwe didin bidîtin, ez dixwazim vê pirsê ji destpêka wêna bidim bilêvenerandin, da ku Merov koka wêna û pêşvekevtina wêna bide binaskirin û bi vî corê hanê ve bi lez ve destikên hilanîna wêna bide bidîtin.

Divê Merov xwe li ser vêna de bi wirya ve bide bidîtin, ku Itlaya di nava pir dewletan de hate biparvekirin, ev jî ne ji demeke dirêj de hatin bidîtin; lêbelê ew li paş de gava ku Serdarîkirina Qeyserê Elmanî² de li Italya de dest bi hejandina xwe ve date bikirin û Papa bi desthilatîyeke dunyayîyî mezin ve hate bigihaştin. Pir bajarên dewlemend bi çekdarî ve serên xwe barberî Şahzadeyên xwe dane bibilindkirin. Şahzadeyên wan di pêşî de ji bal Qeyser de dihatin bipiştgirtin û wan li ser wan bajarên de didan bizordarîkirin. Keniştê ji bona wan bajarên di serhildanên wan de date bipiştgirtin, da ku ew ji bona desthilatîya xweyî dunyayî navbangîyê bide bigirtin. Di pir bajarên din de Bajarvanan xwe ji bona jêrdarîkirina serdarîkirina bi serê xwe ve datin biavêtin. Wisa bigir tevaya Italya ji bona nava destê Keniştê û hin dewletên Komarê ve hate bikevtin. Jiber ku Keşe û Bajarvanên din, yên ku ew bi desthilatîyê ve hatibûn bigihaştin, ji destkarîya cengê bigir tu tişt nedidan bizanîn, wan ji bona xwe dest bi wergitina bikirêyî Bêganên ve dane bikirin. Yê pêşî, yê ku wî ji bona vî sipahê bi kirêgirtî ve navbang date biwergirtin, ew Alberigo Cunio -

¹Li hêre de Mikavili li ser xwe rakişandina Karlê Heştênî Padişahê Firensî de ji bona nav Italya dide biaxivitin.

²Li paş Qeyserê Friedrich -Firdrişê- Duwemî Nevîyê Barbarossa de (1194 tanî 1250 de) Italya dest bi serjêrbûna xwe ve date bikirin. (Ev Barbarosê Qeyserê Elmanî di gava hatina hewara Xaçperestan de ew di derbasbûna çemê Furatê de hate bifitandin. Cuma).

Kuniyo- ji Romagn¹ bû. Ji dibustana wîna di nava wan de jî Braccio Braksyo û Sforza hatin biderkevtin, yê ku ew di dema xwe de bi desthilatvanên Italya hatin bikirin. Li paş van de pirî din hatin bidîtin, yê ku ew tanî vê roja me jî Serokitiya Leşkerên Peyan didin bikirin. Encamê tevaya jêhatîbûna di vir de hate bidîtin: ku Italya ji bal Karl ve hate pêlêkirin², ji bal Ludwig ve ew hate bitalankirin³, ji bal Ferdinand ve ew hate bişikenandin⁴ û ew ji bal Siwêsrîyan di avrûwa xwe de hate bipîskirin⁵.

Siyaseta, ya ku wan dida bikirin, di pêşî de wer dihate biderkevtin: ku ew navbanga Sipahên Peyedar bidin bişikenandin⁶, da

¹Alberigo Maquîlê Cunio -Kuniyo- di daîwya sedsalên çardehan de Sipahê pêşîyî Peyan bi navê Campagnia -Şampanya-di san Giorgio -Corc- date bidurustkirin. Ew der sala 1409 de hate bimirin.

²Di rakişinadin ser Italya de ji bal Karlê Heştem Padişahê Firensa (1483 tanî 1498 de) bi bê kişandina şur ji kalanê wî Italya ji xwe re date bivegirtin.

³Di rakişandina ser Itlyla de ji bal Ludwigê Duwazdehemînî Padişahê Firensî de (1498 tanî 1515 de) û di dema vegirtina 13 salên wêna de (ji 1499 tanî 1512 de) wî Miletê Italî date biazarkirin.

⁴Ferdinand Katolikî Padişahê Sipanya (1479tanî 1516 de) bû. Wî Padişahiya Neapel ji xwe re date bivegirtin û wî zalbûna xwe ji bona tevaya Italya dida bifirehkirin.

⁵Siwêsrîyan zalbûna xweyî sipahî di şerê Novara sala 1500 de û di şerê Ravenna sala 1512 de dane biderxistin.

⁶Ji bona Mikavili Hêza Sipahê Peyade bi canê her Leşkerekî ve dihate bidîtin. Wî di nivîsta "Discorsi" -Diskorsi- de li ser date bibîrxistin, ku Romanîyan Hêza Sipahê Peyade bilindtir ji Hêza Sipahê Suwarî didatin bidanîn. Hêza Sipahê Peyade ji bona Mikavili bi biderxistina rêstikeke siysîyî nuh ve dihate biderkevtin, ya ku wî ew di "Dewleta Bajavanîyan" de dida bidîtin; di gava ku wî di hêza Sipahê Suwarî de çekdarîya Dewleta Derebegî dida bidîtin.

ku ew di nava xelkên xwe de rêzlêgirtinê ji xwe re bidin bipeydakirin. Wan ev datin bikin, jiber ku ew bi bê hêza siyasî dihatin bidîtin û bes û bi tenha ve wan dikarîbûn piştî xwe bi çekbazîya xwe ve bidana bivegirêdan, jiber ku wan di rêya çend cotên Sipahên Peyade de nikarîbûn ji xwe re tu navbangê bidin biwergirtin, lêbelê wan nikarîbûn jimareke mezin ji wan Sipahên Peyade bidin bixwedîkirin. Jibervêjî wan xwe li ser vê de datin biserhevdekirin, ku ew bes û bi tenha ve bêtir ji Sipahên Siwardar bidin bixwedîkirin, yê ku wan bi jimareke kêr ve dikarîbûn bidana bixwedîkirin û li nik wan de jî ji xwe re wan dikarîbûn avrûwê bidin bigirtin. Jibervêjî weha carcaran dihat bidîtin, ku di nava Leşkerekî 20. 000 Merov de 2000 Sipahê Peyade jî ne dihatin bipeydakirin. Li ser vîna de wan pir westandin ji xwe re didan bikaranîn, da ku ew ji bona xwe û Serbazên xwe westandinê û bizdandinê bidin bihilanîn, gava ku wan di pevçûnên destayê ligel hevdu de xwe bi xwe ve nedidan bikuştin, lêbelê wan xwe ji bona hev didan biberdestkirin û bê dana peran wan hev careke din didan biberdan. Êvaran ji bona bajarên dorlêgirtî tucarî wan nedidan bihêrîşkirin, herwehaji Dorlêgirtvanan jî tu hêrîşê bi şevê ve nedidan bikin¹. Wan wargehên xwe ne bi sitûnan û neji bi cihokan ve didan sbiengînkirin. Di zivistanê de wan bi carekê ve nedidan bişerkirin². Ev hemû der rêzanên wanî cengî de dihatin bidestûrkirin û ew ji bal wan hatibûn biremankirin, da ku ew li ber xwe de dijarîyan û bizdandinan ji xwe re nedin bidîtin, mîna ku min ew li jor de date bigotin. Wisa wan ji bona ser Italya Nokerî û rûsarî dane bianîn.

¹Wer hatibû rewştirin, ku hêrîşên li ser bajarên dorlêgirtî de bi şevê ve bêtin bikin, da ku pê Pasevanan di temara xewê de bidin biveciniqandin.

²Mikavili dixwaze pê bide gotin, ku Serbazên Beyan xwe ji hemû avanîyên sengînkirî didan bidaxistin, yê ku wan westandin û kar didan didan bipêwistkirin. Herwehaji wan xwe jê didane bidûrkirin, da ku ew di dema zivistanê de nedin şerkirin; jiber ku dujarîyên şerkirinê di demên nebaşî salê de pir bi mezintir ve dihatin bidîtin, ji yê ku ew di demên başî salê de dihatin bilidarxistin.

Derîyê Sêzdehemîn

Li ser Sipahên Alîkar, Hêzên Tevlihev û Leşkerên Gelêrî de

Merov li ser Sipahên Alîkar de, yên ku ew nifşê duwemî bêkel didin bipêkanîn, dide biaxivtin, gava ku Merov ji bona Desthilatiyeke din dide bihewarkirin, da ku ew bi Hêzên xweyî Çekdar ve ji bona te bidin bialîkarîkirin û ew li ber te bidin bidan. Weha ev di berî demeke pir kurt de ji bal Papa Julius -Yulyus- de hate bikirin, yê ku wî li paş serpêhatîyeke dilşikestî de ligel Sipahên Peyayên xwe de di kar û barên xwe de dijî Ferrara de bi bêtirbûn ve neçarîya xwe ji bona Sipahên Alîkar date bidîtin¹. Wî ligel Padîşahê Ferdinadî Spanî de peymanek date bigirêdan, ku li gora wêna de divabû ew wî bi Kes û Kûsên xwe ve û bi Hêzên xweyî Çekdar ve lê bide bipiştgirtin². Sipahên Alîkarî wetov dikarin ji bona wan Kesan bi kêrhatî û jêhatî ve bêtin bidîtin, yên ku ew wan ji bona bi karîne ve didin bilikarxistin, lêbelê ew ji bona wî Kesî, yê ku ew wan dide bibangkirin, bigir hergav bi malwêrankirinê ve têtin biderkevtin³. Belê heger ku ew bêtin

¹Li paş ku Papa Yulyusê Duwem Bologna date bivegirtin, wî xwe der sala 1510 de ji bona dijî Alfonso d'Este date wergerandin, jiber ku wî welatê wî nala malê Kenîştê date bidîtin. Belê vî liberxwe de date bidan. Jiber ku Sipahên Peyayên Papa bi nebaşî ve dane şerkirin, Yulyus Bologna jî date biliserkirin. Weha ew hate neçarkirin, ku ew hewara xwe ji bona Ferdinandê Katolikî bide bibirin.

²Bi vî corê hanê ve "Hevgirêdana Perestî" vegoti hate bipêkhatin, ya ku ew dijî Ludwigê Duwanzdehemînî Padîşahê Firensa hate bigirêdan.

³Mikavili hêjakirina Sipahên Alîkar bêtir ji hêjakirina Sipahên Peyan dide bidanîn; jiber ku ew di dawîya dawî de hergav hatine birewştîkirin, ku ew xwe di ber Mirzayên xwe bidin bikuştin; lêbelê ew wan di warê siyasetê bi her awayekî ve bi ziyantir ji

bişikenandin, weha tu tête biwindakirin; lêbelê heger ku ew bêtin biserkevtin, weha tu ji bona wan tête biberdestkirin.

Tevlivêjî ku mêjûwa heyamên kevna komeke ji nemûneyan li ser vîna de dide bipêşkeşkirin, lêbelê ez naxwazim dev ji nimûneya Papayê Yulyusê Duewm bidim biberdan, ya ku ew hêjî teze di nava bîrwerîyê de tête bidîtin. Biryariya wîna ji her remanekê dihate bikêmkirin; da ku ew ji xwe re Ferrara bide bidestvexistin, wî xwe bi dilpakî ve ji bona nava destên desthilatîyeke Bêgane date biavêtin¹. Lêbelê stêra wîna baş pê ji bona dibûneke sêyemî din date bialîkarîkirin, weha ku ew berên biryarîya xweyî çewt ji xwe re nede biçînin; jiber ku piştî Sipahên wîyî Alîkar li nêzîka Ravenna² de hatin biperçiqandin, Siwêsrîyan dane hbiêrîşkirin³ û wan Biserkevan dane bibezandin. Ev biserkevtina hanê bi servajî tevaya bîr û bawerîya Giştî, herwehaji bîr û bawerîya wîna jî û bîr û bawerîya yê din jî ve hate biderkevtin. Weha hate bidîtin, ku ew ne bi Dîlê Dujminên xwe hate bikirin; jiber ku ew hatin bibezandin, herwehaji ew ne bi Dîlê Sipahên Allîkarên xwe ve hate bikirin; jiber ku ew bi saya serên wan ve hate biserkevtin; lêbelê ew bi saya Sipahên din ve hate biserkevtin. Florensîyan, yê ku ew bê Sipah bû, bi 10000 Frensî ve ji bona ser Pisa dane ajotin, da ku ew wê ji xwe re bidin bivegirtin. Bi vê biryarîya hanê ve ew ber bi mezintirîn tîrsa ji tevaya dema xebata xwe ve hatin bikevtin⁴. Qeyserê Konstantinopol¹, da ku ew xwe jiber

Sipahên Peyan ve dide bidîtin.

¹Spanyan

²Frensî di şerê Ravenna de zora Spanîyan dane bibirin, yê ku ew Hevalbendên Papa bûn. Di 11. nîsa sala 1512 Serleşkerê Firensîyan Gaston de Foix -Fuyks- di wî şerê de hate bikuştin.

³Li paş kuştina Serleşkerê Firensî de 20000 Siwêsrîyan, yê ku ew Sipahên Peyayên Papa bûn, ji bona ser qada şer dane bihêrîşkirin. Wan zînet dane birizgarîkirin û wan nedane bihistin, ku Firensî berên biserkevtina xwe bidin bixwarin; herwehaji ew hatin bineçarkirin, ku ew dev ji vegirtinê xwe li Italya de bidin biberdan. Bi vî rengê hanê ve encamê giranbûna şaşbûna Papa Yulyusê Duwemê jê re hate bihilanîn.

⁴Ji bona Firensîya nêzîka 10000 Merov ji Gascongner -Gaskongner-, Siwêsrîyan û ji bal Ludwigê Duwanzdehemînê Padîşahê Firenî di hewara wan de hatin, da ku ew Pisa ji xwe re bidin bivegirtin. Li paş hêrîşeke bê encam de Sipah serê xwe date hildan

Dirawsên xwe ve bide biparastin, 10000 Turk ji bona nav Yunanê datin binardin. Van li paş bidawîkirina cengê de nexwestin, ku ew xwe careke din ji wir bidin bikişandin. Vêna bi bendekirina Yunanê ve di nava destên Nebawermendan de date bidestpêkirin.

Kî weha dibûna biserkevtinê bixwaze bide bibiyarîkin, debera ew ji xwe re Sipahên Alîkar bide bikaranîn; jiber ku ewanan bi gelekîtir ve ji Sipahên Peyan ve bi tirstir ve têtin bidîtin. Di rêya wan de nemankirin bi girawî ve têtê biderkevtin; jiber ew di nava xwe de nebiyekbûn ve têtin biderkevtin û ew bi carekê ve li jêr Serokitîya yekekî din de têtin birawestandin. Sipahên Peyan beramber bi Sipahên Alîkar ve di çaxa biserkevtinê de bêtir bi pêwistî demê ve û kêseke baş ve têtin bikin, da ku ew dijî te serên xwe bidin bihiladan; jiber ku ew tu yekitîyên Sipahîyî bihevve girêdayî nadin bipêkanîn û jiber ku ew ji bal te ve bi kirêgirê ve hatin bigirtin û ew ji bal te jî kirya xwe didin biwergirtin. Herwehaji Merovekî Sêyem jî, yê ku tu bi Serokê wan ve dide bidanîn, ne di cî de ew dikare kêrdariyeke weha ji xwe re bide biwergirtin, da ku ew pê ziyane bi te ve bide bigihandin. Kurt û baş li nik Sipahên Peyan de tirsonekbûna wan bi metirsîtir ve têtê biderkevtin û li nik Sipahên Alîkar de jêhatîbûna wan bi metirsîtir ve têtê biderkevtin.

Jibervêjî ve Serdarekî jîr dê tu têkilîyan ligel vî rengê Sipah de ji xwe re nede bixwestin û dê ew hergav bes û bi tenha ve Sipahên xwe ji xwe re bide bikaranîn. Ew dê ji xwe re bide bidilkirin, ku ew ligel Sipahên xwe ve bête bişikestî, bi gelekî ve jê re xweştir têtê

û tanî radeyekî jî wî xwe date bivedizandin. Mikavil, yê ku ew nala Sikretêrê Encumena Deh Kesî ve ji bona Dorlêgirtina Bajarê Pisa hatibû bibeşdarîkirin, der tirmeha sala 1500 de ji bona Firensa hate binardin, da ku ew ji bona Padîşahê Firensî li ser Dorlêgirtina Pisa raportekî bide bipêşkeşkirin. Hêjibêtir Mikavili jiber raw û rûtkirin û bê rêk û pêkîya Sipahên Peyayên Firensî hergav dujwariyên pir mezin li Pisa de li pêşîya xwe de datin bidîtin.

¹Qeyserê Johannes Kantakuzenos der sala 1346 de ligel Sultanê Turkan de hevalbendîtîyek ji xwe re date bigirêdan, da ku ew li ber xwe de beramberî Paläologen bide bidan, yê ku ew ji bona ser Text bi Hemberê wî ve dhate bidîtin. Weha der sala 1353 de 10000 Turk di bin Serleşkerîya Sulêman Kurê Sultan de ji bona nava Ewropa hatin bikevtin. Ji vir nema wan xwe dane kişandin. Evay bi destpêka Hêrîşa firehbûna Turkan ve ji bona nava Balkan têtê biderkevtin.

bidîtin, ku ew ligel Sipahên Beganan de bête biserkevtin, bi têgihiştina ku ew pê tète biliberkevtin, ku biserkevtina di rêya Sipahên Bêganan de ew tucarî biserkevtineke rast nayête bidîtin. Ez tucarî nawxazim lêgûmankirinan bidim bihilgirtin, gava ku ez Sêzarê Borgiya¹ û pêrabûnên kar û barên wîna didim biderxistin. Şahzade xwe bi Sipahên Alîkar ve ji bona ser Romagna date birakişandin. Ew bi pîrbûn ve ji Firesiyan dihatin bipêkhatin, yên ku wî ligel wan de Imola û Forlî² datin bivegirtin. Lêbelê jiber ku ev Sipahê hanê jê re bi kêr dilsozî ve hatin biderkevtin, wî ew bi Sipahên Peyan ve datin biveguhertin, yên ku wî ew bi kêr tirstir ve didatin bidanîn. Wî Orsini û Vetelli bi Peyan ve ji xwe re datin biwergirtin. Lêbelê wî ev jî li nik bikaranîna wan de bêbext, nedilsoz û bi tirs ve datin bidîtin. Wî ew jihev datin bixistin û wî ew di rêya Sipahên xwe de datin biveguhertin. Merov dikare bi hêsanî ve cudabûnê di navbera herdu nifşên Hêzên çekdar de bide binaskirin, gava ku Merov cudabûnê di navbanga Şahzade lê bide bitemaşekirin, gava ku ew bi tenha xwe ve niyazmendî Firesiyan û li paş de jî niyazmendî Orsinî û Vetelliyan hate bikirin û herwehaji di pişt re jî gava ku wîna Sipahên xwe ji xwe re dane bipeydakirin û wî pişt xwe bi hêza xwe ve date bigirêdan. Merov dê bide bidîtin, ku navbanga wîna tim dihate bigewrekirin; ew rast û durust hêjî nedihate bihêjakirin, tanî ku heryek hate biliberkevtin, ku ew bi carekê ve bi Mîrzayê Leşkerê xwe ve tète biderkevtin

Min dixwest bi rastî ve bes û bi tenha ve Nimûneyên ji serdema nuhî Italî de bidm bianîn; tevlivêjî de ez dixwazim ji bona ser Hieron Syrakus -Hêronê Sirakozê³- bêtim bivegerandin; jiber ku min

¹Ji xwe re li deriyê Hevtem de bide bitemaşekirin. Hergav careke din Mikavili xwe ligel Sêzarê, Siyaseta wî û armancên wî de dide bimijûlkirin, yên ku ew li wan de bi rêyeke lêvenerandî ve dide bilêkolandin.

²Evanan ew Sipah bûn, yên ku ew ji bal Ludwig XII. padîşahê Firensa de ji bona Papa yanjî ji bona Sêzarê Borgiya hatibûn bisipartin, da ku ew ji wan re Romagna bidin bivegirtin.

³Hieron II. Padîşahê Sirakus (306 tanî 214 B. Z. de) bû. (ji xwe re li Deryê VI. bide bitemaşekirin). Wî ji sala 269 B. Z. de tanî mirina xwe der sala 214 B. Z. de date biserdarîkirin.

ew li jor de dabû bibîrvexistin, Gava ku ev, mîna ku min ew dabû bigotin, ji bal Sirakozan de bi Serdarê Leşker ve hate binavkirin, wî xweser date binaskirin¹, ku Sipahê Peyan bi kêr ve nedihatîn bidîtin; jiber ku ew ji bal Condottieri -Serekê Peyan dihatin birêvebirin, yên ku ew mîna Condottieri- Serekê Peyên meyî Italî dihatin biderkevtin; lêbelê jiber ku wî li gora bîr û bawerîya wîna de nedikarîbû van ji xwe re bide bihiştin û nejtî_wî dikarîbû wan bide berdan, wer wî ew tevde dane bipiçpiçkirin. Li paşvêna de wî ceng bi Sipahên xwe ve û ne bi Bêganen ve date bilidarxistin.

Ez hêjbêtir dixwazim Şîşmanekî ji Tewratê ji bona bi bîrxistnê ve bidim bianîn: Gava ku Dawid² xwe ji bona Saul date bipêşkeşkirin, da ku ew ligel Golyayê Felestînî³ bide şbierkirin, yê ku wî ku şerê Israîlîya dixwet bide bikirin. Saul ew date binavkirin û da ku ew nav di wî de bide bidan, wî çekên xwe ji bona dawid datin bipêşkeşkirin. Dawid xwe bi wan ve date bigirêdan, belam wî ew careke din bi van gotinên hanê ve datin bidanîn: ku ew bi van çekan ve nikare xwe li ser

¹Hieron ev di cenga dijî Mamertîniyan de date bihestkirin. Weha Samitan xwe didan binavkirin, yên ku wan der sala 289 B. Z. de li Messina de Dewleteke talankirinê dane bisazkirin. Wî der sala 264 b. z. de dest bi dorlêgirtina Messina ve date bidestpêkirin. Beşekî ji Xelkên bajêr hewara xwe ji bona Kartagiyan dane bibirin, yên ku ew xweser di hewarê Messina de hatin û wan li wêderê de wargeheke Sipahî dane bidurustkirin. Piraniya Mamertîniya hewara xwe ji bona Roma dane bibirin, ya ku wê berjewendiyên jiyane xwe di tirsê de didate bidîtin, gava ku Kartago tengavîyên deryayîyî Messina ji xwe re bidana girtin. Romanîyan Leşkerekî xurt ji bona Sisilyan dane binardin; Sipahê Kartagiya warkirî divabû xwe bide bikişandin. Jiber metirsiya bi hev re di pêşî de Hieron xwe ligel Kartagiyan date bihevalbendkirin. Jiber ku bi Kartagiyan û wî ve girtina Messina nehate bikirin, wî xwe ji bona ser rexê Hevalbendîtiya Roma date biwergerrandin, yên ku wan ji bona hiştina serdarîkirina wîna dane bisundan. Bi bê alîkarîya wîna ve Romanîyan biserkevtina dawî di cenga pêşiyî Ponêsî de bigir dê ji xwe re nedana biwergirtin. Sirakus bi wargeha cengîniyî bingehî Romanîyî ve di cenga pêşiyî Ponêsî de dihate biderkevtin

²Dawid der sala 1000 b. z. de hatîye bipeydakirin, yê ku ew Zavayê Saul bû. Ew li ser Israîl û Yahuda de Padîşah bû.

³Philister -Felestînî- ew Miletêkî ne Samî bû û ew Hemsayê Cuha bûn; yên ku ew li jêr serdariya Saul û Dawid de zor xerab hatin bişikendin.

hinera xwe bide bigirtin, ew bes û bi tenha ve dixwaze Dujmin bi gurzê xwe û xincera xwe ve bide birûkirin. Herwehajî di dawî de jî Çekên Bêgane hergav bi pan ve, bi giranî ve yanjî bi biçûk ve têtin biderkevtin¹.

Li paş ku Karl Heftemê² Bavê Ludwîgê Yanzdehemîn de Firensa di rêya bext û jêhatîbûnê de ji Ingilîzan date biazadkirin, wî date binaskirin, ku ew divê ji xwe re Leşkerekî bide bidurustkirin. Wî di nava Şahîşahîya xwe de yasaya pêkanîn Sipahên Peyade û Siwarî date biderkirin. Li paş de Lawê wî Ludwîgê Yazdehemîn³ Sipahê Peyade careke din jihev date bixistin û wî dest bi kirêgirtina Sêwisrîyan ve date bikirin. Ev şaşbûna hanê, ya ku Lidûvanên wîna bi ser ve çûn⁴, mîna ku Merov wêna niha dide bidîtin⁵, bi hoyê metirsê ve tête bidîtin, yê ku ew niha Firensa dide bibizdandin; jiber gava ku wî alîkarîya Siwêsrîyan ji bona wergirtina navbangê ji bona xwe date bikirin, wî pê re hêjabûna Leşkerê xwe date bikêmkirin. Wî bi carekê

¹bi peyvê ve: di dawîya dawî çekên Bêganên dê ji te bêtin bikevtin yanjî dê ew te bidin bipêçiqandin yanjî dê ew te bidin biftistan.

²Karlê Hetemînê Padişahê Firensa (1422 tanî 1460 de) cenga sedsalîyê Firensî dijî Ingilîstanê (1337 tanî 1451 de) date biadîanîn. Bextê wî di wir de hate bidîtin, gava ku Jean d'Arc -Candark- Keca ji Orléans- Orliyîn- pîrsa Firensa ji bona ser milên xwe date hildan. Padişahê Karl di dema agirbestandinê de ligel Ingilîzan de dikarîbû kêşê ji xwe re bide biwergirtin, da ku ew bingehan ji bona Leşkerekî lidarxistin ji xwe re bide biafirandin. Leşkerê wî ji Sipahên Şahzadeyên Suwarî dihate bipêkhatin, yê ku wî ew der sala 1445 de date bilikarxistin. Der sala 1448 de wî Sipahê Peyade date bisazkirin, yê ku ew ji Tîrbazan diahtin bipêkhatin.

³Ludwig XI. Padişahê Firensî (1461 tanî 1483) wî Siwêsrî bi Peyayên bikirê ve xwe re didan wergitin, da ku ew dijî Karlê Jîrvan ji Burgund bide bişerkirin.

⁴Lidûvanê Ludwîgê Yanzdehemîn (1461 tanî 1483) Karlê Heştem (1483 tanî 1498) bû, yê ku Lidûvanî vî ji Luvugê Duwanzdehemîn 1498 tanî 1515) bû.

⁵Mikavîli wê serpêhatiyê dide bimebestkirin, ya ku Merov wê li nik bi serhatina Firensîyan ve li şerê Ravenne de dide bidîtin. Tevî ku ew jî hatîbûn biserkevtin, wan di encamê kuştina Serleşkerê xwe Gaston de Foix -Foyks-de (1512) xwe bi şikestî ve didatin bidîtin û ew di şerê Novara (axlêva sala 1513) de bi carekê ve hatin bişikenandin.

ve Sipahê Peyade date bijihevxistin û weha wî Sipahê xweyî Siwarî bi Sipahên Bêgane ve dane bigirêdan. Weha vanan ji xwe re dane bireweştîkirin, ku ew ligel Siwêsrîyan de ji bona nava şer bêtin bidakevtin. Ew di wê bîr û bawerîyê de bûn, ku ew bêyî Siwêsrîyan nema dikarin bêtin biserkevtin. Weha hate biderkevtin, ku Firensîyan nema xwe bi bê Siwêsrîyan ve dikarîbûn bidana bigirtin û bi bêyî Siwêsrîyan ve şer ligel hinekî din de wan tu tişt nema dikarîbûn bidana bikirin. Leşkerê Firensî belê bi tevlihev ve têtê biderkevtin, yê ku ew bi perçeyekî xwe ve ji Sipahê Peyan têtê biderkevtin û ew bi perçeyê xweyî din ve ji Sipahê Xwemalî ve têtê biderkevtin. Ev herdu bi hevdu re bi gelekî ve baştir têtin bidîtin, ji gava ku ew bes û bi tenha xwe ve ji Sipahên Alîkar yanjî ji Sipahên Peyan bête bidîtin, lêbelê ew bi gelekî bedtir ji Sipahekî Gelêrî ve têtê biderkevtin. Dibe, ku ev nimûneya dayînî bide bitêrkirin; ji er ku dê Şahîya Firensî nehata bizorbirin, heger ku rêxistina Leşkerîyî ji bal Karlê Heftem bihata bibaşîtkirin yanjî ew bihata bihiştin. Lêbelê Merov di kurtbûna bîna xwe de dest bi karekî ve didin bikirin, jiber ku ew ji bona wan di bîneke kurt de bi qenc ve têtê biderkevtin û jiber ku ew jehrê ji xwe re nadin bidîtin, ya ku ew xwe di nava wî de dide poşandin. Li jor de û li ser vêna de min wekhevbûnek wê ligel janazirav de date biderxistin.

Kî jîbervêjî di hebûna dewletekê de beleyekî ne ji serekê destpêka wê de bide binaskirin, bi rastî ve ew bi jîrdarî ve nayête biderkevtin, belê Jîdarên wetov pir bi kêmî ve têtin bidîtin. Heger ku Merov li dû hoyên herifandina Şahîşahîya Romanî de bête bigerandin, weha dê Merov bide bidîtin, ku wê herifandina hanê bi wergirtina Sipahên Gotî ve dayite bidestpêkirin¹; jiber ku ji destpêka vê dema hanê de hinera Şahîşahîya Romanî bi tamara xewê date bidestpêkirin û hemû jêhatîbûnên, yên ku Romanîyan ji destên xwe dane biwindakirin, ew jiber Gotîyan hatin bidîtin. Ji nava van tevan ez encam didim biwergirtin, ku her dewlet bi bê Leşkerê xwe ve nayête

¹Li jêr Qeyseran Valens (364 tanî 378 b. z. de) û Theodosius -Têyodosyos- (379 tanîde 395 b. z.)de têtê bidîtin. Bîr û bawerîya Mikavilî bi şaşî ve têtê biderkevtin: Bi kirêgitina Gotan û Barabrên din ve ew bi hoyê kevtina Şahîşahîya Romanî ve nayête bidîtin, belam ew jiber qelpbûna Romanîyan hate biderkevtin, gava ku wan nema dikarîbûn li ber Şahîşahîya xwe bidin bikirin.

bigirawkirin, lêbelê ew bi pîrbûn ve bi bext ve têtê bibestandin, belê jiber ku ew bi bê desthilatî ve têtê bidîtin, ya ku ew di bedbextîya wê de divabû ligel wê de bête birawestan û wê bide biparastin. Di hergav de bîr û bawerî û dîtina Merovên Jîrdar dihate biderkevtin "quod nihili sit tam infirmum aut insbile, quam fama potentiae non suva vi nixa"¹. Leşkerk xweyî wetov têtê biderkevtin, yê ku ew ji Jêrdaran û Bajarvanan yanjî ji wan Xelkan têtin bipêkhatin, yên ku ew bi Serdar ve têtin bigirêdan; her Leşkerekî din ew bi Sipahên Peyan ve yanjî bi Sipahên Alîkar ve têtê biderkevtin. Pêkanîna Leşkerekî xweyî ne bi dujwarî ve têtê biderkevtin, heger Merov ji xwe re wan pêrabûnan nala nimûne bide bigirtin, yên ku min ew li jor de li ser wan Serdaran de dane bibîrxistin² û herwehaji divê ku ew guh pê bidin bidan, bê ka bi çi şeweyî Filip Bavê Iskenderê Mezin³, Dewletên Komarî û Serdaran Leşker ji xwe re dane bipeyda kirin. Ez xwe bi giştî ve li ser rêyên van de didim bipiştgirtin.

¹Evaya peyveke Tacitus -Takitus (di Salnameyên XIII de)têtê bidîtin, ya ku ew li rasta xwe de hatîye binivîsandin, belam ew ji bîrweriyê hatîyebi wergirtin, ya ku ev pîr caran li bal Mikavili dihate bidîtin. Bi Kurmancî ve: Tu tişt weha ne bi girawî ve û weha ne bi hergavî ve têtê biderkevtin, mîna ku ev li bal navbanga desthilatîyekê de têtê bidîtin, ya ku ew nema bêtir hêzê ji bona liberxwedana xwe li ser Leşkerê xwe de dide bidîtin.

²Sêrzarê Borgiya, Hîron Sirakus, Karlê Heştêmê Padîşahê Firensî û Dawid.

³Filipê Makdoni şeweyî şerê Rêzan di qada şer de date biafirandin, yê ku Lawê wî Iskevnder pê biserkevtinên xwe dane biwergirtin.

Derîyê Çardehemîn

Çawan divê Serdarek xwe beramberî hebûna Leşker bide bireftarkirin.

Serdarek divê weha bes û bi tenha ve hîç armanceke wîyî din, hîç remaneke wîyî din neyête bidîtin û ew xwe hîç ji bona tu huneran ji bil Hunera Cengê, Rêzanên wê û herwehaji Rêk û Pêkbûna Sipahaî pê ve nede bimijûlkirin; jiber ku ev bi hunera tenê ve tête biderkevtin, ya ku Merov zalbûna wêna ji bal wî de dide biçavdêrîkirin, yê ku ew bi Fermandarê desthilatîyê ve tête bidîtin. Kêrek wêyî wetov tête bidîtin, ku ew ne bes tenê Şahzadeyên ji zayîna xwe de li ser Textên wan de dide biragirtin, lêbelê ew pir caran jî Merovên ji nava pêwendîyên sade jî ji bona cihên wer bi rûmet jî ve dide niberzkirin. Belam bi servajîvêjî ve Merov dide biserpêhatîkirin, Ku Serdaran, yên ku wan bêtir ji bona şahîbûnê ji destkarîya cengê ji xwe re didan biremankirin, serdarîkirinên xwe ji nava destên xwe dane biwindakirin. Hoyê pêşî ji bona windakirina serdarîkirinan di guhnepêdana hunera cengê de tête bidîtin û baştirîn destik ji bona wergirtina wanan di balpêdana ji bona hunera cengê tête bidîtin.

Fransisko Sforza¹ ji Merovekî sade ji bona Şahzadeyê Mayland bes û bi tenha ve jiber vê ve hate bihilkişandin, jiber ku wî xwe li ber destkarîya cengê de didate bixistin. Nevîyên wîna² xwe ji Şahzadeyan

¹Francesco Sforza xwe re li ser wî de li derîyê yekem û yêHeftem de bidin bitemaşekirin.

²Lidûhatvanên Fransisko Sforza yek ji Kurekî wî Galeazzo Maria -Marya- bû, yê ku

ji bona Merovên sade datin bikirin, jiber ku wan xwe ji tirşiyên çekbazîyê didan bivegirtin. Ji hin nebaşîyên din jî têtin bidîtin, ji yên ku bêçekdarî wan bi xwe re didin anîn, ku tu jiber vê ve jiber çavan têtê kevtin, jiber ku bêçekdarî bi xeber ve têtê biderkevtin, ji ya ku Serdarek bi taybetî ve divê xwe jê bide bivegirtin, mîna ku ez dê li paş de li ser de bidim biaxivtin¹, jiber ku di navbera Serdarekî de, yê ku wî xwe daye biçekkirin û yê ku wî xwe nedaye biçekkirin, tu wekhevîbûn nayête bidîtin. Herwehaji bi dijî hiş ve têtê biderkevtin, gava ku Merov ji xwe re bide bidanîn, ku dê Serdarek, yê ku ew bi çekkirî ve têtê bidîtin, serê xwe ji dil ve ji bona Serdarekî bêçek ve bide bidanîn û Bêçekdarek dê li jêr Çekdarekî Kole de ewlebûna xwe bide bidîtin². Jibervê jî dê çekdar ji bal Bêçek ve bi çavekî nizim ve lêbête bitemaşekirin û dê çekar dijî Bêçekdar gûmanê bide bihunandin û ew tucarî nikarin ligel hevdû de bide bikarkirin. Serarek, yê ku ew ji cengbazîyê tiştêkî nayête biliberkevtin, jibervêjî tevî li hemû bedbextîyên din jî de, mîna ku ev li jor de hatîye bigotin, dê nikaribe ji xw re ne rêzlêgirtinekê di nava Serbazên xwe bide bigirtin û neji piştê xwe bi wan ve bide bigirêdan.

Ew jibervêjî divê tucarî div ji remana li ser cengbazîyê de nede biberdan, evjî bi rastî ve divê ew xwe di dema aşîtîyê de hêjbêitir ji dema cengê ligel wê de bide bikarkirin. Evaya ew dikrare bi du şeweyan bide bikirin: carekê ew dikare pê di rêya pêrabûnan karkirinê de bide bikirin û cara duwem ew dikare pê rêya xwendekarîya bidîtinê de bide bikirin. Derbarê pêrabûnên karkirinê de weha divê ew, ji bil ku ew Serbazên xwe di kar de û di pêrabûnên hergavîyê fêrkrina kar û barên serbazî de bide bihiştin, heragav ji bona nêçîrê bête biçûyîn, da

ew çavsorekî zordar bû; ew di 32 salî de der sala 1476 de hate bikuştin. Kurê vîna Gian -Giyân- Galeazzo der kuştina Bavê xwe de du mehî bû; ew ji bal Mamê xwe Ludvico -Ludviko- il Moro de bi pîrbûn ve der sala 1494 hate bijehirkirin. Lidvico -Ludviko- der sala 1499/1500 Şahzadeya xwe di rêya Firensiyan date biwindakirin û ew di dîlbûna wan de hate bimirin.

¹Ji xwe re li derîyê pazdehemîn de bidin bitemasekirin.

²Sipahên Peyayên bi kirê ve û Sipahên Alîkar bi serûştî ve tu rêzê li Serdarekî bê çek de nadin bigirtin, belê yê ku ew divê hergav jî ji çekdarên Sipahên Peyan bête bibizdandin.

ku ew pê laşê xwe bide bixurtkirin û pêrejî pêjî pêkhatina zemînî ji xwe re bide bixwendekarîkirin. Weha da ew bide binaskirin, bê ka çawan çiyayê têtin biberzîkirin û bi ku ve berên dolan têtin bivekirin û çilo deşt têtin bikevtin. Hêjîbêtir divê ew xwe li ser pêkhatina çeman û genavan bide bihînkirin. Li ser van tevan de divê ew tevaya guhpêda xwe bide bikaranîn. Ev zanebûnên hanê ji du alîyan bi kar ve têtin bidîtin: carekê ew welatê xwe dide binaskirin, cara duwem ew wan nasînen xweyî karîyî wergirtî ji nava deşt û zinarên welatê xwe ji bona nasîna kendûkora Bêgane, yê ku ew dixwze wî ji xwe re bide binaskirin, bi hêsani ve bide bikaranîn; jiber ku gir, dol, deşt, çem û genav ji bona nimûne ew li Toskana de tanî radeyekî ew mîna yên di nava welatên din de jî têtin biderkevtin. Kî li ser vî encamê hanê de kendûkorê welatê ji xwe re bide binaskirin, dê ji bona wîna bi hêsani ve bête bidîtin, ku ew rêya xwe di nava welatekî din de bi xweşî ve bide biderxistin. Li nik wî Serdarê de, yên ku ev serpêhatîyên hanê li nik wî de nayêtin bidîtin, nîşana herîgiringî jê tete bikêmkirin, ya ku ew divê li nik her Sersipahekî de bête bidîtin; jiber ku Merov bes û bi tenha ve weha dikare Dujmin bide binaskirin, ji xwe re li wargehan bide bigerandin, birêveçûna xwe bide binîşankirin, qada şer bide bihelbijartin, li kelehê de bide bidorlêgirtin. Ev jî tevî weha bi rastî ve divên bêtin biderkevtin, ku belê di nava wan de paştirîn sûd tete bidîtin.

Philopömen -Filopumen¹- Serokê Achäer -Aşêr ji bal Nivîsvanên mêjûwî kevnar² de jîbervêjî ve bi taybetî ve diahte bipesinandin, jiber ku di dema aşîtyê de wî hergav li ser rûdana cengê dida biremanîkirin. Gava ew ligel Hevalên xwe de ji bona nava colê dihate biçûyîn, pir caran ew dihate birawestan wî ligel wan de didabi libalxistin: herger ku Dujimn li ser wî girê hanê bête bidîtin û em xwe

¹Philopömen -Filopumen- Serokê Hevalbendîya Achäisch -Aşaiş bû. Ew der sala 253 b. z. de li bajarê Megalopolis de di welatê Arkadien -Arkadyen- de hate bizayîn. Wî di cenga dijî Sparta de giringtirîn rol date bilistin. Wî nala Serleşkerê Hevalbendan çend caran Spartî dane bişikenandin. Der sal 183 b. z. de ew ji bal Makdonîyan de hate bidîlgirtin û di rêya dana jehrê de jê re wan ew date kuştin. Herwehaji di vê salê de bi xwe jî ve Hannibal û Scipio -Sikipyo- hatin bimirin.

²Mebest ji van Nivîsvanên Mêjûwî kevnar Plutrach -Plutrax- û Livius -Liviyus bûn.

ligel Leşkerê xwe de li vir de bidin bidîtin, kî ji me dê xwe di rewşeke baştir de bide bidîtin? Çawan Merov dikare bi berekî hev girtî ve xwe bide bipêşvexistin û xwe ji bona ser Dujmin bidin birakişandin? Heger me date bixwestin, ku em xwe ber bi paş ve bidin bikişandin, çi divabû ku me li wir de bida bikin? Heger ku Dujmin xwe ber bi paş ve bida bivekişandin, çawan divabû ku em bi dû wan ve bêtin bikevtin? Wisa wî li ser rê de ji bona wan hemû divabûn didan biraxisin, yê ku di nava wan de Leşkerek dikarîbû bêtin bidîtin. Wî bîr û bawerîya wan ji xwe re dida bibihîstin û wî bîr û bawerîya xwe jî ji bona wan dida biderxistin û ew bi zanebûna xwe ve dida bipiştgirtin. Di encamê van remankirinên hergav de di der serokitiya wî de ji bona Leşker tu rûdanan nikarîbûn xwe lê bidana bixistin, ji yê ku wî ew nikarîbûn bidana biçarekirin.

Derbarê xwendekarîya bidîtinê de wetov tête bidîtin, ku weha divê her Serdarek xwe di mêjûwê de bide biagehdarkirin û tede karên Merov Gewre bide bixwendekarîkirin. Ew divê çavên xwe li ser de bide bigirêdan, bê ka wan çawan xwe di cengê de dane bihelwestkirin, ew divê li hoyên biserkevtin û kevtinên wan de bide bilêgerandin, da ku ew xwe ji nebaşîyên wan bide bivegirtin û ji başîyên wan ji xwe re nimûne bide bigirtin. Bi giştî ve divê ew wisa bide bireftarkirin, mîna ku weha Merovekî Gewre bi berî demê ve dabû bireftarîkirin, yê ku wî ji xwe re Pewlevanekî pîrozkirî bi nimûne ve dabû bigirtin û kar û rewştên wî hergav li ber çavên xwe de datin bidanîn. Weha Merov dayite bigotin, ku Iskenderê Mezin¹ ji xwe re Achilles -Axiles, Cäsar - Qeyser²- ji xwe re Iskender û Scipios -Sikipyos- ji xwe re Cyrus - Korş³- mîna nimûne dane biwergirtin. Kî jîyana Korş li nik Xenophon

¹Evaya ji bal Plutrach -Plutrax- de derbarê mînahevkirina pesindana jînê de dihate bigotin. Mikavili ev di rê wergerandînek Latîni de didate binaskirin; jiber ku wî bi zimanê Yunani ve nedida bizanîn.

²Ev ji bal Sueton de di "Cäsarenleben" -Jîyana Qeseran- Cajus Julius Caesar - Kasyus Yulius Qeyser- de hatîye binivîsandin.

³Evya ji bal Xenophon -Xenefon- de di nista wîyî Kyropädie -Kiropêdi de hatîye binivîsandin, ya ku ew ji bal Mikavili di rêya wergerandina wêyê Latîni de dihate binasîn.

-Xenefon- de ji xwe re bide bixwendin, dê ew wê li nik jîyana Sikpyos de ji xwe re bide bidîtin, bê ka çiqasî nav ji bona wîna vê hawakirina hanê date bianîn û bê ka çiqasî jî pir wî xwe di sertbûna reweştên wî de, di hogirîya wî de, di Mrovanîya wî de û di merdbûna wî de li gora navnîşanên wî de dida biderxistin, ji yên ku Xanefon ew li ser Korş de dabû bigotin. Bi renekî weha ve divê Serdarekî jîr pê bête birabûn û divê ew tucarî xwe di aşîtiyê de mest nede bidîtin; lêbelê hêjîbêtir divê ew bi jêhatîbûn wê demê ji xwe re bide bikaranîn, da ku ew xwe di zînetên dujwar de li ser pîyên xwe de bikaribe bide birawestandin, da ku bext, herger ku wî jî rûwê xwe jê date bibadan, bide bidîtin, ku belê wî xwe ji bona liberxwedanê dayite bilikarxistin.

Derîyê Panzdehemîn

Çima Merov û nemaze Serdar têtin bipesinandin yanjî bidevavêtin

Ji me re hêjî hatîye bihiştin, ku em ji xwe re lêbidin bigerandin, çawan divê ku Serdarek xwe beramberî Jêrdarên xwe û Dostên xwe bide bireftarkirin. belê evaya ji min re tête biwiryakirin, ku Gelekan jiberê ve li ser vêna de dane binivîsandin. Ez ditirsim, ku Merov min bi payevan ve bide bidîtin, gava ku ez jî li ser wê de bidin binivîsandin, tevî ku ez rast û dirust di dema nivîsandina xwe de li ser wê remanê de ji şeweyê nivîsandina li ser wê de dê bêtim biderkevtin. Jiber ku belê bi mebesta min ve tête bidîtin, ku ez tiştêk bi sûd ve ji bona wî Merovî bidim binivîsandin, ji yê ku ew ji bona wê guhpêdanê pê dide bidan, yê ku ew bi rastî ve li ser cewhera tiştan tête bigerandin û ne ji bona yê ku ew wêna di wêneyên xweyî nigaş de dide bidîtin. Pir Kesan ji xwe re li ser Dewletên Komarî û Serdarîkirinên bi serê xwe dane biremankirin, ji yên ku Merov li rastîyê de jê ne piçek dayite bidîtin û ne jî dayite bibihîstin; jiber ku di navbera jînê de, ya ku ew heye û ya ku ew divabû bihata bidîtin, cudabûneke wetov mezin tête bidîtin. Yên ku ew bes û bi tenha ve çavên xwe li ser didin bigirêdan, bê ka çi divabû bihata bikin û ne li ser bê ka çi di rastîyê de tête bikin. Ew hebûna wêrankirina jînêbêtir ji hiştina wêna didin bikin. Merovek, yê ku ew bes û bi tenha ve başîyê dide bixwestin, bi neçarî ve dê ew di nava weha Merovên pir de û ji bal wan de bête biwindakirin, yên ku ew nebaşin. Jibervêjî divê her Serdarek, gava ku ew bixwaze xwe bide biragirtin, xwe ji bona karînan bide biperwerdekirin, ku ew ne bi tenê ve li gora qanûnên sincî de bide

bireftarkirin û herwehajî ji van jî ji xwe re bide bikaranîn yanjî ew wan ji xwe re nede bikaranîn¹, ev jî divê li gora dawaza pêwistîyê de bête bikin.

Ez weha tevî ji bona rexekekî didim bihilanîn, yê ku ew li ser Serdarekî de bihev re hatine binigaşkirin û bes û bi tenha ve ez li ser rastîyê de didim biaxivtin. Wer divê di pêşî de bête gotin, ku hemû Merov û nemaze Merovên mezinî bi desthilat ve jiber cihê wanî pirî bilind ve ligel peyivandina li ser wan de hinek ji nav û nîşanên wanî taybetî ji wan re têtin biderkevtin, yê ku ew ji wan re devavêtinê yanjî pesinandinê didin bianîn. Jibervêjî Yek ji wan bi merd ve dê bête biderkevtin, yê din bi çavteng ve dê bête biderkevtin. Yek bi destfireh ve têtê bidîtin. Yek bi nehişî ve têtê biderkevtin. Yek bi çavsor ve têtê biderkevtin, yê din bi dilnêrm ve têtê bidîtin. Yek bi bêbext ve têtê biderkevtin, yê din bi dilsoz ve têtê bidîtin. Yek Merov wî bi pîrek û tîrsonêk ve dide binavkirin, yê din Merov wî bi gernas û mêrxas ve dide binavkirin. Merov yekî bi dost ve dide bidanîn û yê din Merov wî bi pozbilind ve dide dbianîn. Yek Merov wî bi dilpak û bi piştrast ve dide bidanîn û yê din Merov wî bi sextekar ve dide bidanîn. Yek Merov wî bi dilreş ve dide bidanîn, yê din Merov wî bi dilnêrm ve dide bidanîn. Yek merov wî bi serhişk ve dide dbianin, yê din Merov wî bi sergerm ve dide bidanîn. Yek Merov wî bi bawermend ve dide bidanîn, yê din Merov wî bi xwedênenas ve dide bidanîn, ûhd.

Belê ez baş dizanim, ku li gora hemû bîr û bawerîyan de dê bi baştirîn pesinandin bête biderkevtin, gava ku Serdarek ji wan hemû nîşanan de bes û bi tenha ve wan ji xwe re jê bide girtin, yê ku ew bi baş ve têtin bidîtin. Belê jiber ku ev tucarî nikare bête bikin, ku ew wan tevan bihev re ji xwe re bide biwergirtin yanjî ew ji bona tevan divê bi wan ve bide biguhpêdan. Ev tev jî bi rastî ve jiber serûştîya Mrovanyî nikarin bi hev re bêtin bikin. Jibervêji divê ku her Serdarek weha bi jîr ve têtê biderkevtin, ku ew xwe ji bednavîya wan gunehkaran bide bigirtin, yê ku ew belkî jê re desthilatîyê bikaribin bidin bianîn û herwehajî divê ew xwe ji wan gunehkarîyan li gora

¹Bi peyvê:...Serdarek...divê bête bifêrkirin, ku ew bikaribe ne bi baş ve bête biderkevtin û ew ji wê nebaşîya xwe li gora pêwistîyê de bikaribe bide bikarin yanjî nede bikarin.

karinê de bide biparastin, yên ku ew desthilatîya wîna ber bi tirsê ve nadin bixistin. Lêbelê heger ku ew bi vê ve nikaribe bête birabûn, weha ew dikare xwe di nava wan de bi hinekî wiryabûn ve bide bilivandin. Herwehaji divê ew guh bi wan ve pê nede bidan, gava ku wergirtina bednavîya gunehkarîyê jêre bi pîsîti ve bête biderkevtin, gava ku ew bi bêyî pêrabûna wan ve pir bi dijwarî ve li ser desthilatîyê de dê xwe bikariba bida bihiştin. Herwehaji gava ku Merov ji xwe re li giştî de rast û durust dide bitemaşekirin, weha Merov ji xwe re dide bidîtin, ya ku ew nala qencîyê têtê biderkevtin, ew ber bi windakirinê ve dide bibirin û ya ku ew nala gunehkarîyê ve têtê biderkevtin, ew ber bi ewlebûnê û xweşîyê ve dide bibirin.

Derîyê Şazdehemîn

Li ser merdbûn û destgirtîbûnê de

Weha ez di pêşîya pêşî de li ser qencîyên jorîyî binavkirî de bi destpêka axivtina xwe ve didim bikirn, bê ka çend baş dê bihata bidîtin, gava ku Merov bi merd ve bête binavkirin. Belê merdbûn, ya ku ew weha tête bikirin, ku ew li ber çavan de bi pîrbûn ve tête bidîtin, ji bona te bi zîyan ve tête biderkevtin¹. lêbelê gava ku ew bi hiş ve û li ser xwe de bête bikirin, mîna ku Merov wetov wê divê bide bikirin, wêçaxê ew nenas tête bihiştin û ew te ji navbidûxistina Çavtengîyî ve neda biparastin. Weha heger ku Merov bixwaze di nava Xelkê de navnîşana merdbûnê ji xwe re bide bihîmkirin, weha divê ku Merov xwe ji tu nîfşê xerckirinê û firehbûna xemilandinê nede bitirsandin. Serdarek, yê ku ew weha dide bireftarkirin, dê ew ji bona mebestên weha tim tevaya maldarîya xwe bide biberbadkirin; dê ew di dawîya dawî de jî, heger ku ew hêjbêtir bixwaze navnîşa merdbûna xwe bide bihiştin, xwe bi neçar ve bide bidîtin, ku ew Milet bi bêşên bêsinor ve bide binbarkirin, ku ew bacan bide bisitandin û ew bi hemû pêrabûnên karin ve pê tête birabûn, da ku ew ji bona xwe Pera bide bipeydakirin. Weha ew dide destpêkirin, ku ew xwe li nik Jêrdarên xwe de bide

¹Ew jîbervêjî bi zîyan ve tête biderkevtin, da ku Merov bi merdbûn ve bête binavkirin, divê ku Merov bikaribe bi pîrî ve bide birijandin, jîbervêjî divê ku Merov Milet bide bibinbarkirin.

bizikreşkirin û ew di encamê perîşanîya xwe de li nik tevan de xwe dide bibêhêjakirin. Jiber ku wî bi vî nifşê merdbûnê ve pir dane serêşandin û bes û bi tenha ve ji bona hindikan wî kar date bianîn. Wer dê ew li nik mehneyeke biçûk de dujwarîyan li ber xwe de bide bidîtin û ew dê li nik metirsa pêşîyî xurt de serdarîkirina xwe bide biwindakirin. Heger ku ew bi vê metirsîya hanê ve hate şiyarkirin û wî date bixwestin, ku ew veguhertinan bide bicîanîn, wer ew xweser rû li rû de beramberî bi navbidûxistina çavtengo ve xwe dide bidîtin.

Jiber ku weha Serdarek qencîya merdbûnê bi bêyî ziyana xwe ve bi wî şeweyî ve nikare pê bête birabûn, ku ew bi giştî ve dê bête binaskirin, ew divê, heger ku ew bi jîr ve bête biderkevtin, xwe ji navê çavtengo ve nede bitirsandin. Jiber ku navê merdbûna wîna dê di derbasbûna demê de her û her bête bimezinkirin, gava ku Merov ji xwe re bide bidîtin, ku ew di encamê destgirtîbûna xwe de ligel hatinên xwe de tev dide biderxistin, ku ew xwe beramberî wî kesî, yê ku ew dijî wî dide bicengkirin, dikare li berxwe de bide dan û ew bi xwe jî ve dikare kar û baran bide bilikarxistin, bêyî ku ew Milet bi bin bar ve bide bikirin. Weha ew navê merdbûnê ji xwe re li bal wan hemûyan de dide biwergirtin, ji yên ku ew ji nik wan de tu tiştî ji xwe re nade bibirin -ev jî bi pîrbûn ve têtin bidîtin- û ew navê çavtengo ji xwe re li nik wan de dide biwergirtin, ji yên ku ew ji bona wan tu tiştî nede bidan - û ev jî pir bi kêmbûn ve têtin biderkevtin. Di vê serdema me de me bicîananîn kar û barên bi navûbangtirîn ve bes û bi tenha ve me li nik Merovên wetov de datin bidîtin, yên ku ew bi destgirtî ve dihatin bidanîn; yên din ew ber bi nemanê ve hatin bikevtin. Papayê Yulyusê Duwem¹ navê merdbûnê ji xwe date bikaranîn, da ku ew ji bona ser Kursîya Papayî bête birûniştin. Li paş de wî ew nema bêtir di bîra xwe de date bixistin, ku ew vî navî ji xwe re xwedîkirin, da ku ew

¹Papa Yulyus Duwem di rêya bertîlkirinê û sozpedanan de der sala 1503 de di Civta Sermetranan de dikarîbû xwe bide bihelbijartin. Mikavili di wêçaxê de xwe li Roma de dida bidîtin, da ku ew ji bona Destgehê karmendîya xwe raportekî li ser derbasbûna Civata Sermetranan de bide bipêşkeşkirin. Yulyusê Duwem pir destgirtî bû. Bes û bi tenha ve bi vê ve wî dikarîbû ligel "Hevgirêdana Kamberiya" de dijî Vênêsiyan û li paş de jî ligel "Hevgirêda Perest" de dijî Frensîya jî cenge bide bikirin.

bikaribe cengê bide bikin. Padîşahê Firensîyî¹ serdema me pir ceng dane bikin, bêyî ku ew Jêrdarên xwe bi bêşên bêsinor ve bide binbarkirin; jiber ku wî ew hemû xercîyên hanê di rêya destgirtina xweyî di nava salan de bi serhevdû ve datin bikomkirin. Padîşahê Spanîyî niha² dê nikarîba weha pir şerên bi serkevtî ve bidana bilidarxistin, heger ku wî navê merdbûnê ji xwe re bida bixwestin.

Navê çavtengîyê divê jibervêjî ji bona Serdarekî kêm guh pê bêta bidan. Bi bingeşî ve tete bidîtin. ku ew ji bona talankirina Jêrdarên xwe neyete biniyazmedîkirin, ku ew liberxwebûna xwe bikaribe bide bikin, ku ew ji bona nava perîşanîyê neyete bikevtin û ew bi pê ve neyete bêhêjabûnkirin û ku ew neyete bipêwistîkirin, ku ew bi dilbijandê raw û rûtkirinê ve bête bikin. Çavtengî bi her awayekî ve bi neqencîyê ve tete biderkevtin, ya ku Serdarîkirinek wê ji xwe re dide biwergirtin. Herger ku Merovek ji bona min bide birandin, ku Cäsar -Qeyser³ di rêya merdbûna xwe de bi serdarîkirina cîhanê ve hate bigihandin û pirên din jî ji bona bi bilindtirîn şûnên karmendîyê ve hatin bihilkişandin, jiber ku ew di nava navê merdbûnê de dihatin birawestandin. Wetov ez dê vanên tên ji bona bersivê bidim bidan: ku evaya bi vê ve tete girêdan, magelo Merov desthiltîyê jiberê de di nava destên xwe de dide bizeftkirin yanjî magelo Merov xwe ji bona wê dide bilikarxistin, da ku Merov wê ji xwe re bide biwergirtin. Di zînetê pêşî de merdbûn bi ziyandarî ve tete

¹Padîşahê Frensî Ludwig XII. bi "Destgirtoyo" ve dihate binavkirin.

²Ferdinanê Katolikî bi Çavtengoyê bêşîr ve dihate binavkirin.

³Cäsar -Qeyser- di rêya parvekirinên diyarîyên xweyî mezin de di nava dilên Cemawerên Roma de bi bêsinor ve xwe date bişêrînkirin. Ji vê gotina Mikavilî û herwehaji ji gotinên wî cudayî din jî tete biliberkevtin, ku wî kêm ji Cäsar -Qeyser- dida hezkirin. Qeyser di çavên wî de bi Tyran -Zordar- ve dihate bidîtin. Tyranis -Zordarî- ji bona Mikavilî hergav bi ne siyasî ve dihate biderkevtin, jiber ku ew di wê bîr û bawerîyê de bû, ku Tyranis -Zordarî- hergav di dawîya dawî de xwe dijî Afirvanê xwe dide serrakirin. Belê Mikavilî li ber Serdarê bi serêxwe ve dide bidan, belam ew her rengekî ji Qeyserî dide bişermezarîkirin. Ji bona wîna Diktator hegav ew bi rengekî serdarîyeke azad ve tete bibiderkevtin, biservajîvêjî ve Tiranis Cäsar -Zoradrîya Qeyser tete biderkevtin. Jîyana siyasîyî niha bi rengekî din ve em dane biliberxistin.

biderkevtin; di zînetâ duwem de belê bi pêwistî ve têtê bidîtin, ku Merov bi merdbûn ve bête danîn. Cäsar -Qeyser- ji wanan dihate biderkevtin, yê ku wan dixwestin serdarîkirinê li ser Roma de bidin bikirin. Heger ku ew li paş gihandina armanca xwe de bi dirêjtir ve bihata bijîyandin û dê wîna xerckirina xwe neda bisînorkirin, weha dê wîna serdarîkirina xwe ber bi namê ve bida bibirin. Dibe, ku Merovek li van bersivên min de bide bigerandin, ku pir Serdar hatine bipey dakirin, yê ku wan ligel Leşkerên xwe de kar û barên pir mezin dane bikirin û ew belê nala Merovên bêsinor di merdbûna xwe de dihatin bidanîn. Wisa ez dê ji bona vêna bidim bersivkirin: ku evaya bi vê ve têtê bigirêdan, magelo Serdarek merdbûnên xwe di rêya dewlemendîyên xwe û dewlemendîyên Jêrdarên xwe de dide bikirin yanjî ew wan di rêya dewlemendîyên Xelkên din de dide bikirin. Di zînetâ pêşîn de divê ew bi destgirtî ve bête biderkevtin, di zînetâ duwem de divê ku ew tu kêsekê ji bona merdayetîyê nehêle bi valanbûn ve di ser wî re bête biderbaskirin.

Serdarê, yê ku ew di gorepana şer de ligel Sipahên xwe de li ser talanîyê, rawûrûtkirinan û xokitîyan de dide bijîyandin, li ber destên xwe de maldarîyên Bêgane xwe re dide bidîtin; divê ku ew bi merdbûn ve bête biderkevtin; heger na dê Serbazên wîna fermanên wîna li erdê de bidin bixistin. Derbarê tiştên ne yê te û ne jî yê Jêrdarên te têtin biderkevtin, tu dikare pir bi destfirehî ve wan bide bidiyarîkirin. Weha Korş, Qeyser û Iskenderê Mezin datin bireftarîkirin; ji ku ber rijandina maldarîyên Bêgane navnîşana te nadin bikêmkirin, belê ew pîrbêtir dê pê bête biberzkirin. Bes û bi tenha ve rijandina maldarîya te ji bona te bi zîyan ve têtê biderkevtin. Tu tişt xwe bi xwe ve wer ew weha bi pîrî ve nala merdbûnên xwe nade bixwarin; gava ku tu wê dide bikirin, tu pêrejî dibûna kirina wêna dide bikêmkirin, da ku tu wê bide bikirin. Tu dê bi perîşan û bi bêhêjabûn ve bête biderkevtin, daku tu xwe ji perîşanîyê bide bigirtin, tu dê bi Talavan û kîndar ve li nik Xelkê de bête biderkevtin. Ji tu tiştî bêtir divê Serdarek xwe jê ne de bivegirtin, ji mîna ku ew xwe ji bêhêjabûnê û kîndarîyê divê bide bivegirtin; belê merdbûn ji bona van herduwan jî têtê biçûyîn. Jibevejî bi jîrî ve têtê bidîtin, ku Merov bi navê Çavtengo ve bête biderkevtin, yê ku ew bes bi tenha ve nala cinêvekî têtê biderkevtin, lêbelê ew tu kîndarîyê bi xwe re nade bianîn,

ne ku Merov bixwaze xwe di nava merdbûnê de bide bidîtin û bi pêrejî bête bineçarkirin, ku ew ji xwe re navê Talanker bide birakişandin, yê ku ew hergav cinêvê û pêrejî kîndarîyê bi xwe re dide bianîn.

Derîyê Heftdehemîn

Li ser dirbûn û nermbûnê de; magelo bi başî ve tête bidîtin, ku ji bona Merov bête bihezkin yanî jê bête bibizdandin yanî biservajî vêjî ve bête bikin.

Ez dixwazim ji bona nîşanên lipêşgotîyê Serdarekî¹ de hêjbêtir hinekî din bi ser wan ve bidim bivekin, gava ku ez didim birûnkin, ku her Serdarek divê ji bona wêna bala xwe pê bide bidan, ku ew divê di bin navê nermbûnê de û ne di bin navê dirbûnê de bête birawestandin. Belê divê ew guh pê bide dan, ku ew ji nermbûnê tu bikarbianîn bed nede bikin.

Cesare Borgia -Sêsarê Borgiya- nala Dirvanekekî dihate biderkevtin. tevlivêjî de vê dirbûna hanê ji bona Romagna rêk û pêkî û yekitî date bianîn û herwehajî ji bona wêna carekêdin aşîti û serdanîni (beramber bi Serdar ve) date bianîn². Gava ku Merov tevî bi wird ve lêbide bitemaşekin, dê Merov bide bidîtin, ku ew bi gelekî ve ji Miletê Florents bi dilovantir bû. Miletê Florens, da ku ew ji xwe navê dirbûnê nede biberdan, wî hiştbûna wêrankirina Pistoja³ date bikin.

¹Ji xwe re li dergêhên panzdeh û şanzdehan de bidin bitemaşekin.

²Ji xwe re li derîyên hevtan de bidin temaşekin.

³Florentsîyan pevçûnên di nava partîyan de li Pistoje de didan bigûrkin; wan piştê partîya lawaz ji xwe re didan girtin û bi vêjî ve wan dikarîbû ji xwe re bajêr bidin bivegirtin. Lêbelê wan xwe didan vegirtin, ku ew pevçûnanên di nava partîyan de bidin bipayînkirin û Serokên wan bidin bibêziyanînkirin. Jibervêjî herayên pir xurt ji şerên di nava şeqaman û talankirinan de hatin birabûn. Ji bona sarkirina wan pircaran Mikavil hate birêkin.

Weha Serdarek divê xwe ji bona devavêtina dirbûnê nede biêşandin, gava ku ew di rêya wê de bikaribe Jêrdarên xwe di yekitîyê û serdanîne de bide biragirtin. Heger ku ew hinekî kêr ji nimûneyên bizdandinê dide bilidarxistin, weha ew dilnermtir ji wan Kesan tete biderkevtin, yên ku ew di encamê gewrebûna nermbûna xwe de têk û pêkçûna rêk û pêkitîyê didin biberbadkirin û jê kuştardarî û talanî têtin bipeydakirin. Ev kar û barên hanê di reweşta xwe de tevaya Milet pê tete bibervekevtin; kuştardarî, yên ku ew ji bal Serdarrekî têtin bikin, bes û bi tenha ve ew kita kita bi ber xwe ve didin bixistin. Di nava hemû Serdarên nuhî hilişyayê ser desthilatîyê de nikare bête bidîtin, ku ew xwe ji navê durbûnê bikaribin bidin bivegirtin, jiber ku saszkirina serdarîyek nuh xwe di nava pir metirsîyan de dide bidîtin.

Virgil li ser devê Dido¹ dayite bigotin:

Res dura, et regni novitas me talia cogunt

Moliri, et late fines custode tueri².

Belê divê Serdarek ne sawilke û kêrlêrî bête biderkevtin; herwehajî divê ew çavên xwe ji metirsîyên hafî de nede biqurmiçandin. Hêjbêtir divê ew li ser xwe de, bi jîrbûn ve û mehrevanî ve bide bireftarîkirin, da ku pir pêbawerkirina mezin ji bona wî ne bi bêguhpedan ve bide biderxistin û pir pêlêgûmankirina mezin ji bona wî bi nehilgirtî ve bide biderxistin.

Li ser vena de pirseke pevçûnê xwe dide biderxistin: magoli bi baştir ve tete bidîtin, ku Merov xwe bi jê hezkirin ve ji xwe jê bizdanî yanjî biservajîvêjî ve xwe bide bidîtin? Bersiv wetov tete biderkevtin: ku Merov divê mîna ya pêşî û herwehajî mîna ya paşî bête biderkevtin. Jiber ku ev bi dijwarî ve tete biderkevtin, ku Merov herduwan bi hev re bide biyekkirin, jibervê pir bi girawtir ve tete bidîtin, ku bizdanin ji hezkirinê ji Merov re baştir tete bidîtin, gava ku

¹Li gora vebêjê de Dido Keça Padîşahê Tur li Surî de bû. Ew jiber Birayê xwe ji bona Afrika hate bibazdan û wê li wêderê de Bajarê Kartago date bisazkirin. Jiber ku Anâns -Anêas- diladrîya wê date birûsarkirin, wê xwe date bikuştin.

²Bi rastî ve: "Zînetî minî dujwar û nuhbûna Padîşahîya min li min de didin bizordarîkirin, ku ez pêrabûnên wisa bidim bicînin, da ku ez wan sînoren fireh bidim biparastin." (Aeneis I, r. 563 û yên tèn).

Merov ji bona daketina yekê ji wan herduwan bête bidivabikirin. Jiber ku li ser Mirovan de Merov dikare bi giştî ve bide bigotin, ku ew bi pêspasî ve, bi qulobazî ve, bi derewîn ve, bi şelafî ve, bi tirsonek ve û bi nehişî ve têtin biderkevtin. Bi dirêjîya ku tu ji bona wan qazancan dide peydakirin, ew ji bona te serjêrin û ew ji bona te xwîna xwe, malê xwe, Jîna xwe û Zarok û Zîçên xwe didin bigorîkirin, ev jî bes û bi tenha jî ve, mîna ku min ew li jor de dayite bigotin¹, gava ku tangayî dûr tete bidîtin. Lêbelê gava ku ew xwe dide binêzîkkirin, wêgavê ew xwe didin bitûrekirin. Serdarek tete biwindakirin, gava ku ew bi carekê ve li ser sozên wan de ji xwe re dide biavakirin û ew ji xwe re hîç tu piştgirtiyên din nade bilikarxistin; jiber dostanî, yên ku Merov ew ji xwe re bes û bi tenhave di rêya peran de û ne di rêya dildarîyê û hogirîyên bin de date bikarkirin, bi rastî ve Merov ji xwe re dayite biwergirtin, lêbe Merov wan ji xwe re nade bimalkiri û Merov nikare di demên teng de pişta xwe bi wan ve bide bigirêdan. Herwehajî Merov bi kêmî ve têtin bitirsandin, gava ku ew dijî Serdarekî dildar ji bal Milet de didin bişerkirin, ji yê ku Milet jê tete bitirsandin; jiber ku evîndarî bes û bi tenha ve di rêya pêwendîya sipaskirinê de tete bihiştin, ya ku ew ji bal Merovan de di encamê nebaşîya wan de li nik her kêsekê de jiber berjewendîya xweyî taybetî de didin biçirandin. Metirsî biservajîvejî ve xwe li ser tîrsa jiber sizadanê de dide bihîmkirin, ya ku ew devji Merovan tucarî nade biberdan.

Tevlivêjî de divê Serdarek bes û bi tena ve tanî wî radeyî jê bête bitirsandin, ku ew, heger ku wî ji xwe re tu dildarî jî nedaye biwergirtin, li ber çavan de neyête reşkirin; belê bi pirî ve dikare bête bidîtin, ku ji Merov bête bitirsandin, lêbelê li ber çavn de Merov neyête bireşkirin. Serdarek dê evaya hergav jêre bête bidestkevtin, gava ku ew destdirêjîya xwe ji bona mal û Pîrekên Welatîvan û Jerdarên xwe nede biavêtin. Lêbelê herger ku ew hate bineçarkirin, ku ew Merovekî bide bikuştin, ew weha dê bikaribe wê bide bikirin, gava ku ew mafeyekî têrkirî û hoyekî diyar ji bona wê kuştinê ji xwe re dide bidîtin. Belam bi herawayekî ve divê ku ew destdirêjîyê ji bona maldarîya yekekî din nede biavêtin; jiber ku Merov zûtir mirina Bavê xwe ji windakirina mîratê bavê xwe didin bijibîrakirin. Jibilvêjî ve her

¹Ji xwe re li deryê neh de bidin bitemaşekirin.

gav mehne têtin bidîtin, ku Merov maldarîyeke bêgane ji xwe re bizeftkirin. Kê di pêşî de date bidestpêkirin, ku ew li ser talanîyê de bête bijîyandin, dê ew hergav mehnan ji xwe re bide bidîtin, ku ji xwe re maldarîya bêgane bide bizeftkirin. Biservajîvêjî ve di vî warê hanê de kêsên ji bona xwînrijanê dê bêtin bikêmtirkirin û bi pîrbûnjî ve dê ew bi carekê jî ve bêtin bidawîkirin.

Lêbelê gava ku Serdarek xwe di nava qada şer de dide bidîtin û ew komekê ji Serbazan di bin serokîtiya xwe de dide biserperştîkirin, wêçaxê divê ku ew bi tu hawayekî ve çavên xwe ji dirbûnê nede biqurmiçandin; jiber bêyî navekî wisa hêjî biyekkirin û destdaweşîna xurtî Leşkerekî bi rêk û pêkî ve nehatiye biragirtin.

Merov Yekekê ji sersûrandinên gewreyî pêrabûnakerê Hannibal di vir de dide bidîtin, ku di nava Leşkerê wîyî gewreyî mezin de, yê ku ew ji rehên bêjimar tevlihev hatibûn bibêjîngirin û yê ku wî di nava welatên bêgane de didabi şerkirin¹, tucarî pevçûnek ne di navbera Serbazan xwe bi xwe ve, ne jî li gel Serokên xwe jî de, ne jî di demên tengavî de yanî di demên xweşî de hate birûdan. Ev jî bes bi tenê ve ji dirbûna bêmerovanîya wî dihate biderkevtin. Ya ku ew ligel nîşanên wîyî bêjimarî pirî bilindî de di nava cerg û hinavên Serbazên wî de hergav jê re dildarî û tirs didan bipeydakirin. Bêyî vê dirbûna hanê dê nîşanên wîyî berzîbilindîyî din nikarîbana bidana bikirin, ku ew kêrbûnek wetov bidin biarmanckirin. Nivîskarên xav ji rexekî de vê pêrabûnakerê wîna didin bidilbijandîkirin û ji rexekî din de ew li hoyê wêyî giringtirîn de didin binifirkirin².

Bi rastî ve dê hemû nîşanên berzîbilindîyî dinî Hannibal nedana bitêrkirin, Merov vê dikare li ser Scipio -Skipyo³- de bide

¹Di nava Leşkerê Hannibal de, yê ku wî pê di cenga duwemî Punisi de (der sala 218 tanî 201 b. z. de) li Italya de dida bişerkirin, Afrikî, Spanî, Ligurî, Galî, Punî, Italî û Yunanî bi rengî ve ligel hevdu de hatibûn bibêjîngirin.

²Bi eşkere ve Mikavili li ser Livius -Livyus- de dide biaxivtin, yê ku wî li "inhumana crudelitas" - Bêmerovanîya Dirbûna- Hannibal de dida birexnegirtin, belam wî hozanîya Sipahsalarîya wîna dida bipesinandin.

³Bublius Cornelius Scipio Africanus -Bubliyus Kornelyus Skipxi Afrikanus- (der sala 253 tanî 184 b. z. de) Sipabod bû, yê ku wî di dawîya dawî de li nik Zama de (der sala 202 b. z. de) zora Hannibal date bibirin û bivêjî ve wî cenga duwemî Punisi date

bidîtin, evê ku ew ne bes tenê di serdema xwe de, lêbelê jî yê ku ew di dadkirina mêjûwa cîhanî de bi Merovekî tekane ve dihate biderkevtin. Beramberî wîna Sipahên wî li Spanya de serên xwe datin bihildan. Ji bona vê serhildanê tu hoyên din ji bil nermbûna wîyî pirîbilind pêve nedihate biderkevtin, ya ku wê ji bona Serbazên wî azadiya bêtir dida bihiştin, ev azadiya ku wê xwe ligel sertbûna xwedîkirina Sipahî de nedida bilihevkin. Ev rûdana hanê di Civata Pîrmerdan de ji bal Fabius Maximus -Fabyus Maksimus¹- lê hate rexnegirtin, yê ku wî ew bi Genîvanê Leşkerê Romanî ve date binavkin. Gava ku Xelkê Locrer -Lokrer- ji bal yekekî ji Evserên Skipyu² de hatin biazarkirin, wî ne tola wan ji wî date bisitandin û ne jî wî ew ji bona ber dadkirinê date bikişandin, evaya tev de ji encamê serûştîya wîyî gupênedanê bû. Jibervêjî Yekî di Civata Pîrmerdan de date gotin, yê ku wî ji bona wî bêgunehkarîyê dixwest bide biderxistin: Pîr Merov têtin bidîtin, ku ew baş dizanin, ku ew bi xwe ve tu şaşbûnan nedikirin, ji ku ew şaşbûnên yên din bidin bisizakirin³.

Vê serûştîya wîna dê bi derbasbûna zeman ve nav û nîşana

bidawîkin. Ew beramber bi Serbazên xwe ve bi bêsînor ve bi nrem ve dihate biderkevtin. Gava ku ew hatibû binexweşkevtin, sipahên wî serê xwe beramberî wî (der sala 206 B. Z. de) li Spanyan de datin bihildan.

¹Evaya Quintus Fabius Maximus Conctator -Quvintus Fabyus Maksimus Konktator bû, (yê ku ew der sala 203 b. z. de hate bimirin), yê ku ew di rêya rawestandîna çavdêriya xwe de beramberî Hannibal de hate binavûbangkin, li paş ku pir şerêrên cudan ji bal Romanîyan de (der salên 217 û 216 b. z. de) hatin biwindakirin. Wî xwe ji şer dida bivegirtin, belam ew her û her li pê Hannibal de bû û wî bi vî regê hanê ve hêdî hêdî Leşkerê wî didate bihêrandin.

²Proprâtor Quintus Pleminius -Proprêtor Quvintus Pliminyus- Evserê jêdariya Scipius -Skipyus- bû, yê ku wî bajarê Locri -Lokri- date bitalankirin, ya ku ew divabû wê beramberî Kartagyan li ber de bide bidan. Wî rêzek ji Gewreyên bi nav û bangên bajêr ve dane bidarvekin.

³Ev koka vê peyva hanê li nik Livius -Livyus- de têtê biderkevtin, ya ku ew wê bi ahengîya rexnelêgirtinê ve dide bidanîn.

Skipyus bi giranî ve bida biziyanîkirin, herger ku wî Sipahsalarî hêjî dirêjtir bi wî şeweyê hanê ve bida biajotin. Lêbelê jiber ku ew li jêr Serdarîkirina Senat -Civata Piremerdan- de dihate bijîyandin, vê serûştîya bed tu kêr li dû xwe de jê re neda bikişandin; wê hêjbêtir ji bona wîna nav û nîşan jê re datin birakişandin.

Weha careke din ez ji bona ser danava "Hezkirin û Bizdandinê" de têtîm bigerandin û di payînê de ez didim biderxistin: bi xwezîya Merovan ve têtê bigirêdan, magelo ew ji xwe re hezkirinê didin bihestkirin û bi vîna Serdaran ve têtê bigirêdan, magelo ew ji wî bizdandinê didin bihestkirin. Serdarekî jîr divê bes û bi tenha ve piştî xwe bi wê ve bida bidan, ya ku ew dikare wê bide bicînin, di vê ew piştî xwe ne bi wê ve bide bigirêdan, ya ku yê din wê didin bicînin. Bes û bi tenha ve divê ew xwe bide biêşandin, ku ew zikreşîyê ji destên xwe bide berdan, mîna ku min ew li jor de dayite bibîrxistin.

Derîyê Heştdehemîn

Çawan Serdar divên li ser gotinên xwe de bêtin bimayîn¹.

Heryek ji xwe re dide bidîtin, bêçend bi hêjabûna pesindarî ve ji bona Serdarekî têtê biderkevtin, gava ku ew li ser gotina xwe de têtê mayîn û ew bi dilsozî û bê xapandin ve li ser rêya xwe de têtêbi çûyîn². Tevlivêjî de serpêhatîya rojên me ji me re dide bigotin, ku belê wan Serdaran pêrabûnên karên mezin dane bikirin, yên ku wan pir kêr guh bi dilsozîyê ve dane bikirin û ew pê hatine biliberkevtin, ku ew bi xapandin ve ser li Merovan de bidin bizîvirandin³ û di dawîya dawî de jî wan zalbûna xwe li ser wan de dane bivedan, yên ku wan reweştên xwe li ser dilsozîyê de didan bibingehkirin.

Divê hûn xwe li ser vê de bi wirya ve bidin bidîtin, ku du rê ji bona berberîyabihevre têtin bidîtin; yek jê bi alîkarîya qanûnê ve û ya din bi zordariyê ve têtin bidîtin. Ya pêşî ew li gora Merovan de têtê biderkevtin û ya duwem ew ji bona cengel ve têtê bidîtin. Jiber ku ya pêşî bi pîrbûn ve ji bona armancê nade bigihandin, wer bi neçarî ve têtê bidîtin, ku Merov destên xwe ji bona ya duwem bide biavêtin. Jibervêjî ve divê Serdarek baş bête biliberkevtin, ku ew serûştên Cengel

¹Neqenckirina Mikavilî bi tevayî ve ji bona ser vî derîyê hanê têtê bivezîvirandin; tevî ku ev derîyê hanê jî ji bil encamkirineke hîşmendîyî bîr û bawerîya wî li ser Qanûnmendîya siyasî de tu tiştêkî din pê ve têtê nade biwergirtin, ya ku ew xwe ne li ser sincîyên bi xwêrehatî û pêwendîyê oldarî ve dikare bide bigirtin.

²Jivênajî Merov dikare bide biwergirtin, bê ka çiqasî Mikavilî pêrabûna reweştî dide hêjakirin; hêjabûna wêna ji bal wîna de tucarî lê nayête bigûmankirin. Belam ew dide biderxistin, ku xapandin û tep pîr caran ji bona armancê didin bigihandin, heger ku pê jî hîç vegirtinên sincî nikarin bêtin bikirin.

³Mikavilî li vir de Ferdinandê Katolokî û Francesco Sforza dide bimebestkirin.

û Merov ji xwe re bide biwergirtin. Bi vêna ve Nivîskarên heyamênkevnar Serdar bi gotinên poşandî ve didan biamojgarîkirin, gava ku wan didan binivîsandin, ku Achil -Axil- û pir Serdarên din di pêşî de ji bona ber Chiron -Şiron¹. ji bona perwerdekirinê didan bidanîn, yê ku wî ew li jêr xwedîkirina xwe de divabûn bidana bihiştin. Ku Serdarek Jîndarekî nîv cengel û nîv Merov nala Mamostakî ji xwe re bide biwergirtin, divê tişteki din nede biderxistin, ji bil ku divê Serdarek bête biliberkevtin, ku ew herdu serûştîyan di xwe de bide biyekkirin.; jiber yek bê yan din tu hebûn jê re nayête bidîtin.

Weha gava ku Serdarek ji xwe re bi baş ve li ser de divê bête biliberkevtin, ew ji xwe re serûştîya cengel dide biwergirtin. Wer divê ew ji xwe rovî û şêr bide bihelbijartin; jiber ku şêr beramberî toran bêliberxwedanî tete biderkevtin û rovî beramber guran bêliberxwedanî tete biderkevtin. Weha divê Merov rovî bête biderkevtin, da ku Merov toran bide bibêhnkirin û şêr bête biderkevtin, da ku Merov guran bide bizdandin. Kî bes û bi tenha ve bixwaze bi şêr ve bête biderkevtin, ew li ber mebesta xwe de bi bed ve hatîye biliberkevtin. Jîdarekî Desthilatvan nikare û nabe jibervêjê ve gotina xwe bide bicîanîn, heger ku ji bona wî bicîanîna wê dê jê re bi ziyar ve bête biderkevtin û hegerjî hoy bêtin bikevtin, yên ku wan ew ji bona pêdana wan sozdanan dabûn bikirin. Heger ku hemû Merov başbana, weha dê ev pêşneyara hanê nebibaşî ve bihate bidîtin; lêbelê jiber ku ew bedin û herwehaji ew gotina xweyî dayîn jî pê nadin bigirtin, werjî ji bona te jî tu pêdan nayitin bidîtin, ku tu jî beramberî wan li ser gotina xwe de bête bihiştin. Herwehaji tanî niha jî hîç ji bona Serdarekî hîyekî qanûnî nehatîye bikêmkirin, ya ku wî pê şikenandîna gotina xwe dayite bipoşandin. Merov dikare li ser vêna de nimûneyên bêjimar ji serdema me bidin bianîn, bê ka çend biryarîyenaştîyê, bê ka çend sozdan di encamê bêdilsozîtiya Serdaran de hatine bineman û biberbadkirin. Kê xwe deha baştir bi rovî ve dayite biliberxistin, weha deha ew bi baştir ve hatîye biserkevtin! Lêbelê divê Merov xwe li ser

¹Centaur Chiron -Kentuar Şêron- li gora vebêjê de Mamostê gelek Pehlevanî demakevna mîna Jason -Yason-,Herkules, Tescus -Teskus- û herwehaji Achill -Axil- bû.

bide biliberxistin, ku Merov serûştîya rovî bi başî ve bide biveşartin û hozan di şelavîyê û xapandinê de bête biderkevtin¹. Belê Merov weha bi sadebûn ve têtin biderkevtin û ew weha bi hêsanî ve ji bona niyazmendîya di awiraçav de didin bisertewandin. Wer Merovê, yê ku ew dixwaze bide bixapandin, hergav ji xwe yekekî dide bidîtin, yê ku ew xapandina xwe dide bihiştin.

Yek ji nimûneyên ji serdema meyî nuh de ez naxwazim bidim biveşartin: Alexander VI. -Iskenderê Şeşem- ji bil xapandina Mirovan pê ve nedida karkirin û nejî dida biremankirin û wî hergav Merov didatin bidîtin, yên ku wan xapandina xwe didan bihiştin². Tanî niha jî hêjî Merovekî nala wî nehatîye bipey dakirin, yê ku wî weha xapandinên xwe bi kêrtir ve dane biderxistin, yê ku wîna bi sozpedanên xwe ve weha bi êşkere ve bi wan ve dida bisundxwarin û ew bi kêmî ve didan bicîanîn. Tevlivêjî de wî hertim dikarîbû xapandinên xwe li gora xwestîyê de bide bicîanin; weha bi başî ve wî rexê lawazîya Merovan dida binaskirin.

weha Serdarek ji bona vav hemû nişanên başî vegotî di rastîya jîne de ji bona maldarîya wan nayête biniyazmendîkirin; belê divê ew ji bona xwe vediyarîyê bide biderxistin, ku ew wan tevan ji xwe re dide bimaldarîkirin³. Erê, ez dixwazim biçekî bi gûman ve bidim bigotin, ku ew nişanên hanê bi ziyânî ve têtin bidîtin, gava ku Merov wan dide bimaldarîkirin û gava ku Merov wan hergav dide bikaranîn û

¹Mikavîli li vêderê de careke din jî Ferdinadê Katolikîyî Padişahê Spanî (1474 tanî 1516 de) û herweh jî Papa Iskenderê Şeşem û Sêzarê ji dide bimebestkirin, yên ku ew bi hozanê xweveguhertinê ve dihatin biderkevtin.

²Nivîsyanê mêjûwa Florens, Nardvanê Komarê û li paş de jî Sersipahê Papa Celemens VII. -Kelêmensê Hetem- F. Guicciardini -Guyiskiyardini- (1483 tanî 1540), yê ku ew Hevalê Mikavîli bû, date binivîsandin: ku canbazî û şelafî li nik destgeha karmendîya Papa de li Roma de wer mezin bû, ku Merov bi pendî ve dida bigotin: Papa tucarî nade kirin, tiştê ku ew dide bigotin û Sêzarê tucarî nade gotin, tiştê ku ew dide bikirin.

³Mikavîli xwe li nik vê amojgarîya hanê de piştî xwe bi Aristo ve dide bigirêdan, yê ku wî di nivîsta "Politika" xwe de ew amojgarîya hanê ji bona ragirtina Tyranis - Zordar- dayite bigotin.

ew bi sûd ve têtin biderkevtin, gava ku Merov ji xwe re bes û bi tenha ve bi vediyarî ve dide biderxistin, ku Merov wan dide bimaldarîkirin. Weha divê Serdarek nerm, dilsoz, mehrevan, destrast û Olvan bête biderkevtin û herwehaji divê ew pêrejî weke wan nîşanên gotî jî bête biderkevtin; herwehaji divê ku ew rewanîyeke xurt jî bide bimaldarîkirin, ku ew di zînetê tengavîyê de hemûyî bi servajîwêjî ve bikaribe bide bikaranîn. Merov divê liberkevtinê jê re bide bikirin, ku Serdarek û nemaze yekekî wetov di nava serdarîyeke sazîrîyî nuh de nikare bi hemûyî ve bide biguhpêdan, bi yê ku Merov di rêya wan de xwe ji bona navekî baş dide bigihandin, lêbelê Merov pir caran têtê bineçarkirin, ku Merov dijî dilsozîyê, dilovanîyê, mehrevanîyê û oldarîyê bide bişerkirin, bes û bi tenha ve da ku ew serdarîkirinê bide ragirtin. Jibervêjî ve divê ku ew xwedanê rewanîyek xurt bête bidîtin, da ku ew xwe li gora pêçdanên bexte û veguhertina pêwendîyan de bide biberkirin û divê ew, mîna ku ew min li jor de dayite bigotin, weha bi wê dirêjbûnê ve xwe ji başîyê nede bivegirtin, tanî ku ew bikaribe bête bikirin, herwehaji divê ew di neçaryê jî de bête biliberkevtin, ku ew bedbûnêjî bide bikirin.

Weha divê Serdarek zor li ser de bide biremankirin, ku hîç gotinek bi ser lêvên wî ve nayêtin bikevtin, ku ew ne ji wan pênc nîşanên gotîyî jorî de hatine bidurustkirin, da ku pê her Kes, yê ku ew wî dide bidîtin yanjî dide bihîstin, wer têtê biliberkevtin, ku di kesîtya wî de nermbûn, dilsozî, rastî, mehrevanî û tirsaxwedê têtê biderkevtin. Nemaze bi pêwistî ve têtê biderkevtin, ku liberkevtineke wetov bête biderkevtin, ku ew bi taybetî ve nîşana Başîya dawî ji xwe re dide bimaldarîkirin. Merov bi giştî ve bêtir li gora wê de didin bidadwerîkirin, bê ka ew çî bi çavan ve didin bidîtin, bêtir ji wêna ya ku ew di nava destên xwe de didin bidîtin. jiber ku dê ji bona heryekî carekê bête bipiskirin, ku ew hinekî bi ber awira xwe ve bide bixistin; lêbelê bes û bi tenha ve dê kêkê ji xwe re bidin bidîtin, ku ew biçekî di nava destên xwe de bidin bidîtin. Heryek te dide bidîtin, bê ka tu çî dide biderxistin û pir kêkê didin bihestkirin, bê ka tu çî ye. Ev kêkê hanê di xwe de nadin bidîtin, ku ew xwe beramberî bîr û bawerîya cemawerên mezin bidin bidîjkin, yê ku ew ji bal berzbûna dewletê ve têtin pişgirtin, ya ku ew wan dide biparastin. Reftarkirina hemû Merovan û nemaze reftarkirina Serdarekî, yê ku ew tu Dadvanan

di ser xwe re nade bidîtin, Merov wê li gora biserkevtina dawî de dide bidadwerîkirin. Serdar weha bes û bi tenha ve pêwîst bi serkevtinê û ragirtina serdarîkirina xwe ve têtê bikirin, wetov destik ji bona vênâ hergav dê ew bi rûmet ve bêtin bidîtin û ew dê ji bal her kesekî ve bêtin bişabaşkirin. Jiber ku Sadevan xwe hergav bi vediyarîyê û biserkevtinê ve didin bigirêdan û di cîhanê de bes û bi tenha ve Sadevan têtin bipeydakirin. Yê kêm beramberî cemawaran bê nêrx têtin biderkevtin, gava ku ew di dewletê de ji xwe re piştekanê didin bidîtin (di peyvê de: gava ku piranî ji xwe re piştekanê dide bidîtin). Şahzadeyekî di dema me de¹, yê ku Merov wî bi baştir ve nede binavkirin, bes û bi tenha ve gotinên "aşîyê û dilsozîyê" di devê xwe de dide bigerandin, belam ew di rastîya rasstê de bi mezintirîn dujminên wan ve têtê biderkevtin. Dê herduwan ji bona wî bi pîrbûn ve navê wî û serdarîkirina wîna bidana biwindakirin, heger ku wî xwe bi wan ve bida bibestandin.

¹Ferdinadê Katolikîyî Spanî ye.

Derîyê Nozdehemîn

Merov divê xwe jiber rûsarkirinê û kîndarîyê bide bivegirtin

Jiber ku ez li ser nîşanên giring de hatime bipeyvandin, yê ku min ew li jor de dane bibîrxistin¹, ez niha hêjbêtir bi kurtî ve yê ten li jêr rêzanên giştî ve dixwazim biserhevdû de bidim bikirin, ev bi xwe jî ve ku Serdarek, mîna ku berî niha hatîye binîşandan, bi wirayî ve divê xwe ji her tiştî bide bivegirtin, yê ku ew wî dide bikîndarîkirin û dikare wî bide birûsarîkirin. Heger ku ew xwe her gav jî vê bide bivegirtin, weha wî bi pêvgirêdaya xwe ve date bikirin û hîç nebaşîyeke din dê nikaribe navê wîyî baş ber bi metirsîyê ve bide bixistin. Ew wêçaxê xwe dide bikîndarîkirin, gava ku ew, mîna ku min ew jiberê de dayite bigotin², dilê xwe ji bona bijandina talanîyê bide bibirin û ew destên xwe ji bona maldarî û Pîrekên Jêrdarên xwe dide birakişandin. Van divê ew nede bikirin! Piranîya Merovan bi dilxweş ve têtin biderkevtin, Gava ku Merov ji wan ne maldarîyê û ne jî avrûwê dide bisitandin û bes û bi tenha ve Merov ligel hinek Dilbijokên kê m de tête biberamberîkirin³, yê ku Merov ligel wan de bi şewyên pir ve û bi hêsanî ve dê bikaribe zora wan bide bibirin. Serdarek xwe dide birûsarîkirin, gava ku ew bi qulobazî, bi serserî, bi

¹Ji xwe re li derîyê panzdehan tanî derîyê heftdehan de bidin bitemaşekirin.

²Ji xwe re li derîyê heftdehan de bidin bitemaşekirin.

³Ji xwe re li derîyê yazdehemîn de bidin bitemaşekirin.

mêfî, bi tirsonekî û bi dudilî ve têtê biderkevtin, divê ew xwe ji van mîna ji zinarekî bide bivegirtin. Ew divê xwe bide biêşandin, ku Merov di tevaya reftarên wî de gernasîyê, konetîyê, pêgîrîyê û hinerê dide bihestkirin. di derbarê kêsdarîyê taybetîyên Jêrdarên xwe de divê ew ji xwe re bide biremankirin, ku dadwerîkirina wîna bê bigerandin têtê biderkevtin û ku ew bi navekî wetov ve têtê binasîn, ku tu Kes di xwe de nade bidîtin, ku ew wî bide xapandin yanjî ku ew derewan lê bide bikirin.

Serdarek, yê ku ew ji bal bîr û bawerîya gitî de bi vî şeweyî hanê ve bête bidadwerîkirin, dê pirberz bête birûmetkirin. Dijî Serdarekî wetov vîlik geranin, yê ku ew têtê birûmetkirin, bi dijwarî ve têtê biderkevtin, herwehaji bi dijwarî ve têtê biderkevtin, ku ji derve li ser wî de bête bihêrîşkirin, gava ku Merov bes û bi tenha ve bide bizanîn, ku ew bi jêhatî ve têtê bidîtin û ew ji bal Jêrdarên xwe de têtê bihêjakirin. Serdarek divê tîrsa wî ji du rexan de bête bidîtin: carekê divê ew ji metirsîyên hundur de ji bal Jêrdarên xwe û cara duwem jî ji metirsîyên derve ji bal Desthilatvanên Bêgane de bête bitirsandin. Merov xwe beramberî Dujminên duwem hergav bi Leşkerekî jêhatî û Hevalbendên piştrasrt ve dide biparastin, jiber ku gava Merov bi xwedanê Leşkerekî jêhatî ve têtê biderkevtin, wehaji Merov bi xwedanê Hevalbendên piştrast ve têtê biderkevtin. Herwehaji dê hergav jî aramî di hundur de bête bidîtin, gava ku Zînetî derve bi aramî ve bête biderkevtin; jiber ku di wêçaxê de vîlikek tevilihev bûnê dide bianîn. Heger ku zînetî derve jî bi xwe jî ve hate bilivandin, dê Serdarek hertim jî xwe li ber hêrîşkirinê de bikaribe bide bigirtin, bi mercekî ve ku ew weha xwe bide bireftarkirin û weha ew bête bijîyandin, mîna ku min ew li jor de amojgarîkirin, ku ew mêrxasîya xwe nede biwindakirin. Min ev jiberê de di nimûneya Nabisê¹ Sparta de date bixuyanîkirin.

Heger ku siyasete derve bi aramî ve bête biderkevtin, divê Serdar bes û bi tenha ve ji rexên Jêrdarên xwe ve bête bitirsandin, ku ew bi veşartî² ve tepekê li ser serê wî de bidin bigerandin. Dijî vîna

¹Ji xwe re li derîyê yazdehemîn de li rûnkirina ser Nabis de bidin bitemaşekirin.

²Di mêjûwa xwe de li ser Florents de Mikavilî li ser rêzekê de ji tepgirêdanan de dide biaxivtin, yên ku wan di dema wî de roleke mezin datin biyarîkirin. Bi germî ve

Serdarek xwe bi baştîrîn ve dide bigirawkirin, gava ku ew xwe ji kîndariyê û rûsarîyê dide bidûrkirin û Milet ligel wî de bi dilxweşî ve tête biderkevtin. Divê ew bi herawayekî ve guh pê bide bidan, mîna ku min ew li jor de bi dirêjî ve dayite biraxistin, Yekek ji baştîrîn Destikan tête biderkevtin, yê ku Serdarek wî beramberî Tepvanan de dide bikaranîn, ku ew li nik Cemaweran de ne bi kîndarî ve tête biderkevtin: Jiber ku hergav Tepvan di wê bîr û bawerîyê de xwe didin bidîtin, ku dê ew di rêya kuştina Serdar de xwezîbûna Milet bidin bicînin. Lêbelê heger ku ew bidin bibawerkirin, ku dê ew di rêya kuştina wî de şer û mer bidin bidurustkirin, weha dê ew wê mêrxasîyê di xwe de ji bona sitendina biryareke wetov nedin bidîtin, jiber ku dijwarîyên li ser rexên Tepvanan de bêjmar bi mezin ve tête biderkevtin. Serpêhatî dide biderxistin, ku pir tep hatine bikirin, lêbelê bes û bi tenha ve kêr ji wan dawîyek baş ji xwe re dane bidîtin. Jiber yê ku ew tepekê dide bivêxistin, ew nikare wê bi tenha xwe ve bide bikirin, ew dikare xwe bes û bi tenha ve bi wan Kesan ve bide bibendkirin, yên ku ew li gora bîr û bawerîya wî de ligel serdariyê bi bêdilî ve têtin biderkevtin. Lêbelê gava ku tu ji bona Tûrevanekî mebesta xwe bide bidiyarkirin, tu herwehaji pêrejî destikekî ji bona nava destên wî dide bixistin, ku ew pê kanîya tûrebûna bide bihilanîn; jiber ku ew di rêya mukurhatina xwe de dikare ji xwe re her karekê bide bihêvîkirin. Jiber ku ji bona wî ji rexekî de qazanca girawkirî û ji rexê din de bes û bi tenha ve ewlenebûn û metirsî jê re didin biçavdêrîkirin. Jibervêjî divê ku ew Dostekî pir kêr be yanî ku ew bi Dujminekî kîndarî Desthilatvan ve bête biderkevtin, tanî ku ew ji bona

wî nemaze li ser tepgirêdana Pazzi de dijî de Medici(der sala 1478 de)didate axivitin. Di tepgirêdana nuh de, ya ku ew ji bal Pietro Boscoli -Pîtro Boskoli- û Agostino Capponi -Kapponi- de Havêaln wîna ji Orti Oricellari -Orisellari- ji Baregehekî siyasîyî Florents de dijî Medici de hatiye bivêkevtin, di awerekê de beşdarbûna Mikavili bi xwe jî ve tede (der sala 1413 de) dihate bixuyanîkirin. Lêbelê evaya wer nihate biderkevtin. Dê Mikavili ji bona xwe jî nebidilsoz ve bihate biderkevtin; jiber ku ew bi carekê dijî tepgirêdanan ve dihate biderkevtin. Hêjîbêtir Mikavili li ser raxistina tepgirêdanan de, li ser yên ku wî li ser wan de nemaze di "Discursi" - Diskursi- de bi dirêjî ve dayite biaxivtin, bi dûrî ve ji bal Aristo de hatiya bipêkirkirin.

te dilsozîya xwe bide bihiştin.

da ku ez vê bidim bikurkitin, ez dibêjim, ku dê di nava Tepvanan de hergav tirs, çavreşî û tirs sızadanê bête bizalkirin, yên ku ew wan didin bidanîn. Li ser aliyê Serdar de mezinbûna dewletê, qanûn, parastina di rêya Dostan û desthilatîya dewletê de têtin bidîtin, yên ku ew dê li ber wî de bidin bidan. Hegerjî ligel van tevan de jî ji bona Serdar hogirîya Milet jî bête biservekirin, weha dê kêma Kesek wê mîrxasîyê di xwe de bide bidîtin, ku ew dest bi tepê ve bide bikirin. Jiber ku Tepvanek bi reweştî ve berî bicîanina Tawankarîya xwe divê tirs bi berdilê wî ve hatibe bikevtin, weha divê ew, herger ku Milet jî jê re bi Dujmin ve hate biderkevtin, hêjî bi derngtir ve li paş bicîanîna karê xwe bête bitirsandin, jiber ku ew tu cîyî ji bona penabûna xwe ji xwe re nikare bide bihîvîkirin.

Li ser vîna de Merov dikare nimûneyên bêjimar bide bianîn. Lêbelê ez dixwazim bi yekekê bi tenha xwe ve ji serdema Kalên me bidim bitêrkirin. Mîrza Hannibal Bentivoglio -Bentivogliyo- Serdarê Bologna bû, yê ku ew Bavpîrê Mîrzayê Hannibalê jîndarê niha ye. Ew ji bal Partîya Canni-Kanni¹ dihate bihemberkirin, yên ku wan dijî wî tepa xwe dane kirin û wan ew dane bikuştin. Ji tevaya mala wîna bes û bi tenha ve Kurê wî hate bimayîn, yê ku ew wêçaxê hêjî di nava pêçeka xwe de dihate bipêçandin. Xweser li paş vê mîrkujya hanê de Milet serê xwe date bihildan û wî hemû Hevalbendên Kanni dane bikuştin. Ev jî jiber encamê wê hizkirinê hate bidîtin, ya ku wê xwe ji bona mala Bentivogliyo di nava dilê Milete de dida bidîtin. Ev hizkirina hanê bi taybetî ve pir bi mezin ve dihate biderkevtin: jiber ku bi xwe jî ve li bajarê Bologna tu Kes ji malbata Bentivogliyo nema bêtir dihate bidîtin, yê ku dê wî li paş mirina Hannibal de bikarîba serdarî ji xwe re bida biwergirtin, belam nîşan ji bona vê dihatin

¹Canni -Kanni- û Bentivogli du Malbtên mezinî li Bologna de bûn. Da ku ew berberîya di nava xwe de bidin hilanîn, wan jin ji hevdû dane bianîn. Li ser vîna de Mikavili di Mêjûwa Florents de di Nivîsta Şeşan de dayite bigotin: "Di navbera Merovan de, yên ku ew ji bona yek mezinbûnê didin bixebatkin, bi hêsani ve Merivatî dikare bête bidîtin, lêbelê ew nikarin tu dostanîyê bi hev re bidin bigirêdan". Der 24. tîrmeha sala 1445 de Gewreyê Malbata Kanni ji bona ser Malbata Bentivogli date bihêrîşkirin û wî Hannibal date kuştin, yê ku ew wêçaxê Mîrzayê Bologna dihate biderkevtin.

biderkevtin, ku li Florents de hêjî Lidûvanekî Bentivogliyo¹ tête bijîyandin, yê ku ew tanî wêçaxê bi Kurê Hesingerekî ve dihate bidanîn. Bi lez û bez ve Bolognîyan ji xwe re ev Kurê hanê ji Florents dane bihilgirtin û wan serdarîkirina bajarê pê ve dane bisipartin. Wî ev serdarîkirina hanê bi wê dirêjîyê ve pê hate birabûn, tanî ku Mîrza Giovanni-Giyovanni- bi temenê xweyî karîneyî serdarîkirinê ve hate bigihaştin².

Ez ji vêna didim biencamkirin, ku Serdarek divê serê xwe bi kêm ve beramberî tepan bide biêşandin, gava ku Milet jê bide bihezkin. Lêbelê heger ku ew ji bona wî bi Dujimin ve bête bidîtin û ew wî bide bizikreşkin, weha divê ew ji bona her kêsekê û jiber her Merovekî bête bitirsandin. Dewletên bi başî ve rêberkirî û Serdarên jîrdar bi hemû guhpêdana xwe ve ji bona vêna didan biremankirin: ku ew Merovên Gewre ji bona bêhîvîbûnê nedin biajotin û ew ji bona bextiyarîya Milet bidin bikarkirin û ew wî di dilxweşîya wî de bidin bihiştin. Evaya yek ji giringtirîn karên Serdarekî tête biderkevtin.

Ji dewletên başî serdarkirî û bi rêk û pêkkirî ve di vê demê de Firensa tête bidîtin. Li wêderê de dam û destgehên zor qenc têtin bipeydakirin, ji yê ku bi wan serxwebûn û ewlebûna Padîşah ve têtin bigirêdan. Di pêşîya pêşî de Merov li vêderê de Parleman³ û

¹Ev Kurê nerawîyî Pismamê Hannibal, Bentivoglio- Bentivogliyo, bi navê Santi bû. Ew li nik Hesingerekî de hate mezin bûn. Bi xemil û zînbûneke mezin ve ew ji bona Bologna dane bianîn û serdarîya wê pê hate bisipartin. Wî li wêderê de bi jîrbûne mezin ve date biserdarîkirin, ew bi aşîfî ve hate bijîyandin û ew di mirina xwe de jî ji bal tevan de hate bihêjakirin (1445 tanî 1462).

²Giovanni Bentivoglio -Giyovanni Bentivogliyo- li Bologna de ji sala 1462 tanî 1506 date biserdarîkirin; di vê salê de serdarîkirina wîna ji bal Papa Yulyusê Duwem jê hate bisitandin. Er der sala 1508 de hatebi mirin. Xizmên wîna der sala 1511 de ji bona Bologna hatin bivegerandin.

³Mebesta Mikavili Parlemana li Parisê de ye, ya ku ew nala rengekeî Dadwerîya Bilind jiberê de ji bal Higo Capet -Kapet- de hatibû bisazkin û Ludwigê Yazdehemînê Peresî Padîşah Firensa (1226 tanî 1270) rêxistina wêna date biveguhertin. Herwehaji li jêr çavdêrîya Parleman de bicîanîna qanûnan ji dihate bidîtin.

deshilatîya wî dide binavkirin. Yê ku wî ji bona Patîşahîyê destûra wê date bidan, yê ku wî dilbijandin û bêpîvaniya Zordaran date binasikirin û yê ku wî bi pêwistî ve date bidîtin, ku ew ji bona wan Zordaran berekî bendekê li dor û berên bide bidanîn, da ka ew wan bide bikedîkirin. Ji alîyê din den jî wî kîndariya Gelemperyê beramberî Mezinan date binasikirin, ya ku kanîya wêna hergav ji tirsê tête biderkevtin, jibervêjî wî xwest, ku ew wan bide biparastin. Lêbelê wî neda bixwestin,, ku ew vê serêşîya hanê ji bona Padîşah bi tenê ve bide bihiştin. Da ku ew wî li ber wê devavêtinê de nede bixistin, ku Mezin wî bi berpisiyar ve ji bona berjewendîkirina Milet nedin bianîn û da ku Milet jî wî bi berpisiyar ve ji bona berjewendîkirina Mezinan jî nede bidanîn, wî dam û destgehekî sêyem bi deshilatîyên dadvanî ve date biafirandin, yê ku ew bêyî ziyane ji bona Padîşah dikarîbû Mezinan bide bibendkirin û Biçukan bide biparastin. Jibervêjî hîç destûreke jîrtir nikarîbû bihata dan û hîç jî girwakirineke xurttir ji bona ewlebûna Padîşah û Padîşahîya wîna jî nikarîbû bihata bikirin. Ji van hêjbêtir Merov dikare serpêhatiyeyeke din jî bide biderxistin: Ku Serdarek divê ji bona pêrabûna tiştên nebaş bi yê din ve bide gundorkirin û ji bona pêrabûna tiştên baş divê ew wan ji xwe re bide bihiştin. Weha ez careke din tevî biserhevdû ve didim bigivaştin: ku Serdarek divê xwe ji Mezinan bide biparastin, lêbelê bi hîç awayekî ve divê ew xwe li bal dilê Milet de nede bireşkirin.

Ligel lêtemaşekirina jîyan û mirina hinekan ji Qeyserên Romanî de dibe ku bête diyarkirin, ku ew nimûneyan dijî vê bidîtinê bidin bidan; jiber ku di nava wan de hinek dihatin bidîtin, yê ku ew hergav bi nimûndarî ve dihate bijîyandin. Wî karên bi hiner ve dida bidiyarîkirin. Belam tevlivêjî de wî Şahîşahîya xwe date biwindakirin yanjî ew ji bal Jêrdarên xwe de, yê ku wan beramberî wî tepên xwe dane bigirêdan, dane kuştin. Da ku van bi navdûxistinan ve bidin binayînîkirin, ezê dê li ser navnîşanên hinekan ji Qeyseran bidim biaxivtin û hoyên avêtina wan bidim bixuyanîkin, yê ku ew xwe ji yê li jor de li ser axivtî de nadin bicudakirin. Pêrejî ezê dê li ser hin

tiştan jî bidim bixuyanîkirin, yê ku ew ji bona her Kesekî bi nerx ve têtin biderkevtin. Ji yê ku ew xwe ligel xwendekarîya mêjûwê de ji bona wê demê dide bimijûlkirin. Ji bona vê dê bête bitêrkirin, gava ku Merov bes û bi tenha ve wan Qeyseran bide bineqandin, yê ku ew ji Marcus -Markusê- Fêlesuf tanî Maximin -Maksimîn¹ di rêza lidûhevî serdarîkirinê de hatine bidîtin: ew Marc Aurel -Mark Ewrêl-, Kurê wî Commodus -Kommodus-, Pertinax -Pertinaks-, Juliyanus, Yulyanus-, Veverus, Kurê wî Atonimus Caracalla -Karakalla-, Macrinus -Makrinus-, Heliogabal -Heliyogabal-, Alexande -Iskender û Maximin -Maksimîn bûn.

Li ser vêna de ez dixwazim vê bidim bigotin: Di dema ku Merov di serdarîkirinê din de bes û bi tenha ve dijî dilbijandina Mezinan û serhildana Milet dida bixebatkirin, ji bona Qeyserên Romanî hêjbêtir dijwarîyeke sêyem jî dihate bipeydakirin, evjî bi xwe jî ve di divabûna hilgirtina zordarîyê û raw û rûtkirina Serbazan de dihate bidîtin. Ev karê hanê weha bi dujwarî ve dihate biderkevtin, ku ew ji bona gelena bi hoyê rûxandina wan ve hate kirin; jiber ku pir bi dijwarî ve dihate bidîtin, Ku Serbazan û Milet bi mîna hev ve bi dilxweşî ve bidin bikirin. Milet ji aramîyê dida bihezkin; jibervêjî wan ji Qeyserên aşîtxwaz didan bihezkin; Serbazan bi servajîvêjî ve ji wî Serdaran didan bihezkin, yê ku li nik wî de rewaniya cengê dihate bipeydakirin, yê ku ew şerxwaz bû, dir û talanker bû. Serbazan bi dilxweşî ve didan bixwestin, ku Qeyser wan nîşanê hanê bi diyar û eşkere ve divabû ji bona ber Milet bide bianîn, da ku ew kirya xwe bi ducar ve bidin bikirin û rêya raw û dirbûna xwe bikaribin bidin bitextkirin.

Jiber vî bingehe hanê hergav Qeyser dihatin biwindakirin, yê ku wa jiber rûçikên xwe ve yanjî jiber karên xwe ve hîç navekî wetov

¹Evaya dema di navbera 161 tanî 238 z. de dihate bidîtin; Marc Aurel 161 tanî 180 z. de; Commodus 180 tanî 192 z. de; Pertinax 193.z. de; Julianus 193 z. de; Septimius Veverus 193 tanî 211 z. de; Antoninus Caracalla 211 tanî 217 z. de; Macrinus 217 Tanî 218 z. de; Heliogabal 218 tanî 222 z. de; Alexander Severus 222 tanî 235 z. de; Maximinus Thrax 235 tanî 238 z. de hate bidîtin.

mezin ji xwe re nedan biwergirtin, ku wan bi alîkarîya wî ve bikarîbana Milet û Serbazan di nava sînorên wan de bidin biragirtin.

Bi nasîna van dijwarîyên hanê ve, yên ku wan ev herdu erk ligel xwe de didan bianîn, piranîya Qeyseran didan bixwestin û nemaze yên ku ew nala Nûhatîyan ji bona ser Textê desthilatîyê hatibûn bihilkişandin, wan dixestin, ku ew Serbazê xwe bidin bidilxweşkirin û wan pêr kêr serên xwe pê didan biêşandin, gava ku Serbazên wan zordarî li ser Milet de didan bikin. Ev pêrabûna hanê pêwist bû, jiber ku gava Serdarek nema bêtir bikaribe ber bide bigirtin, ku ew jiber Bendekê neyête bikîndarîkirin, weha divê ew xwe belê di pêşîya pêşîn de bide biwestandin, ku ew xwe ji bona ber kîndarîya tevayî nedin bikişandin. Herger ku ew bi vê ve nikaribin bêtin bigihaştin, weha divê ew bi hemû hinera xwe ve ji bona wê bide biremankirin, ku ew xwe ji kîndarîya wan Bendan bide bivegirtin, yên ku ew bi desthaltirîn ve têtin biderkevtin. Jîbervêjî Qeyseran dixwestin, yên ku ew nala nûhatîyên hilkişandî nemaze ji bona piştgirtinê dihatin bipêwistîkirin, ku ew bêtir piştta xwe bi Sebazan ve ji Milet bidin bigirêdan. Magelo evaya bi baş ve dihate biderkevtin yanî bi nebaşî ve dihate biderkevtin, ev bi vê ve dihate bigirêdan, tanî çî dûrbûnê Qeyserek ji xwe re dihate biliberkevtin, ku ew navê xwe li nik Serbazan de bikaribe bide bicîkirin.

Bingehên li jorî gotî de ew didin liberxistin, ku Marcus - Markus¹, Pertinax -Pertinaks²- û Iskener³, yên ku wan tevan bi carekê

¹Marc Aurel (161 tanî 180 z. de), yê ku ew Feylesufê Bênferehbûnê bû, bi Kur û pêrejî bi Zavayê Antoninus Pius bû. Marc Aurel ji bal Bavê xweyî nuh ve ji bona serdarîkirinê hatibû binîşankirin. Ew li nik Viyena de di cenga dijî Markomanan de bi mirinareş ve hate bimirin.

²Pertinax bes û bi tenha ve sê mehan ew bi Qesre bû. Ew der serhildana Prêtoryanan de di 26 avdara sala 193 z. de hate bikuştin.

³Herwehaji Alexander Severus (222 tanî 235 z. de) ji bal Serbazên wî de di gava şerê wî de beramberî Germanîyan de hate bikuştin. Wî û Dêya wîna Mamaea xwe didatin biwestandin, ku ew Şahzadeyên Romanî ligel Fermandarên wanî Leşkerî de bidin lihevanîn û wan hinek ji rengên jîyana kar û barên dewletê dane bivenuhkirin.

ve jîyaneke sadî didan birabuhurandin, ew bi Dostên dadwerîyê ve, bi Dujminê dirbûnê ve, Mirovan û Dilovan dihatin biderkevtin, bes û bi tenaha ve dawîya Markus bi dilşikestîyê ve nehate bipayînîkirin. Markus bi tenha xwe ve hate bijîyandin û bi avrûmet jî ve hate bimirin; jiber ku ew nala Şûnvanê xwdanê mafe ji bona hilkişandina ser serdarîkirinê dihate bidîtin û wî ev serdarîkirina xwe ne ji bal Serbazan û ne jî ji bal Milet de didate bisipaskirin. Biservêjî ve wî xwedaniya pir rûçikên qencîbilind didate bikirin, yên ku wan ew bi avrûmet ve didan bixelatkirin. Wî hertim di tevaya dema jîyana xwe de Leşker di sawê de û Milet di nava sînorên wî de dida biragirtin; hêjbêtir ew tucarî jî nehatibû bikîndarîkirin yanjî bibêavrûmetîkirin.

Pertinaks bêyî vîna Serbazan ew ji bona Qeyser hate bihelbijartin; evin ku ew li jêr serokitîya Commodus -Kommodus¹- de fêrî jîyaneke bêhefsarî hatibûn bikirin û wan nikarîbûn ji xwe re jîyaneke bi rûmet ve bidin bihilgirtin, ya ku Pertinaks dixwest wan careke din li ser bide bifêrkirin. Weha wî xwe beramberî wan date bikîndarîkirin, herwehajî ew jiber pîrîtiya xwe jî hate bikîndarîkirin û bibêavrûkirin. Weha ew di pêşîya destpêka serdarîkirina xwe de hate biavêtin.

Weha divê Merov ji xwe re bide biliberxistin, ku Merov ji xwe re di rêya karên qenc de û herwehajî di rêya karên bed jî de dikare kîndariyê bide bikişandin. Jibervêjî Serdarek, yê ku ew dixwaze ji xwe re deshilatîyê bide biragirtin, pir caran tete neçarkirin, bi bêsinçîti ve bide bireftarîkirin², min evaya li jor de jiberê dayite bieşkerekirin. Jiber ku ew Benda bi genî ve tete biderkevtin, -dibe, ku ew Milet, yanjî ew Serbaz û yanjî Mezin bin-, ya ku ew li gora bîr û bawerîya te de ji bona biragirtina serdarîkirina te bi pêwistî ve tete biderkevtin, weha divê ku tu xwe li gora kirasê wêna de bide kirin, da ku tu bi dilê

¹Commodus(180 tanî 192 z. de)ew Kurê genîyî Marc Aurel bû û ew Neroyê duwem bû û ew der tepgirêda Kaxê de li ser serê wî de hate bikuştin.

²Bi peyvê ve: bi nebaşî ve tete biderkevtin.

wê ve bête biderkevtin; di vêderê de ji te re reftarek li gora bingehên hîmî¹ sincîn de bi zîyan ve dê bête biderkevtin. debera em carekedin ji bona ser Iskender bêtin bigerandin²; yê ku ew weha xwedanê canekî qenc dihate biderkevtin, yê ku wî bi dirêjiya 14 salan ji serdarîkirina xwe ve tu Kes bi bêdadwerîkirina Dadwer ve nehiştîye, ku ew bête bikuştin. Bi vîna jî ve li paş de Merov ew dida binavûbangkirin. Tevlivêjî de Leşker tepa xwe beramberî wî date bikirin û wî ew date bikuştin. Wan ev jibervêjî ve dane bikirin, jiber ku ew nala Merovekî Pîrekî dihate biderkevtin û yê ku wî xwe ji bal dêya xwe de dihişt bête bizalkirin û jibervêjî ew dihate bibêrûmetkirin.

Heger Merov ji xwe re biservajîvêjî ve li nîşanên Kommodus, Severus³, Antoninus, Caracalla -Karakalla⁴- û Maximin -Maksimîn⁵- bide bitemaşekirin, weha dê Merov ji xwe re bide bidîtin, ku evavan zorî dir û talanker bûn. Da ku ew Serbazan bidin bidilxweşkirin, wan

¹Bi peyvê ve: reftara bi başî ve têtê biderkevtin

²Alexander Severus ji bal Serbazên xwe de di bin Femandariya Maximin de hate bikuştin, yê ku ew li paş wî de bi Qeyser ve hate bikirin

³L. Septimius Severus (193 tanî 211 z. de) li Afrika hatîye bizayîn û wî Jineke Surî ji xwe re dayîe bianîn. Tevaya jîyana wîna li gora biremankirinên Rohilat de dihate biderkevtin. Wî şeweyê Komarî bi Padîşahiyeke Leşkerî ve date biveguhertin. Leşker li nik wî de pir pê dihate biguhpêdan. Wî Leşker ji nû ve date verêxistin, wî Cotkar di sînoren pêvegîrêdanê de dane bihiştin û Imperatorî⁴-Şahînaşahî- date bixurtkirin. Ew bi nexweşîyekê ve der sala 211 z. de hate bimirin.

⁴Şungirê wîna Kurê wîyî Antoninus Caracalla (211 tanî 217 z. de) bû. Wî Birayê xwe Geta date bikuştin, da ku ew bi tenha xwe ve bide biserdarîkirin. Jiber dirbûna wîna de jê dihate bitirsandin. Ew der sala 217 z. de ji bal yekekî Centuriyo de li ser daxwaza Macrinus Ostandarê Prêtoriyan de hate bikuştin.

⁵Maximin (235 tanî 238 z. de) ew bi Kuştvanê Qeyser Alexander Severus dihate biderkevtin. Herwehaji ewaya ji bal Serbazên xwe de li nik Aquilâa -Akviyulêa- de der sala 238 z. de hate bikuştin.

her tawanbarîyek li ser balê de ji bal wan de dijî bi Milet ve hêştina bêtin bikin. Ji bil Severus de hemûyên din bi dawîyeke dilşekestî ve hatin bigihaştin. Ev bi jêhatîbûneke wetov berzîbala ve dihate biderkevtin, ku wî bi saya hogirîya Serbazên xwe ve tevî zordarîya wîyî dirî beramberî Milet jî dikarîbû hergav bi bextîyarî ve bide biserdarîkirin. Nîşanên wîyî berzî hêjayî jê re li nik Serbazan de û herwehaji li nik Milet de bilindîyeke wetov di çavên wan de datin bipeyda kirin, ku Milet pê rast û durust hatîbû bikorkirin, di dema ku Serbazan jê re destên xwe li ser hevdu de didatin bidanîn û ew bi kêfxweş ve dihatin biderkevtin. Jiber ku kirinên Severus ji bona Serdarekî nuhgihiştî ji bona desthilatîyê ve pir bi giringî û hêjabûn ve dihatin biderkevtin, ez dixwazim bi kurtî ve bidim bixuyanîkirin, bê ka ew cawan bi başî ve hate biliberkevtin, ku ew xwe di nava pîsta rovî û şêr de bide birapêçandin, ku nîşanên rûçikên wî divê her Serdarek wan ji xwe re nala nimûne bide biwergirtin, mîna ku min ew li jor de date bigotin.

Jiber ku Severus tirsonekitîya Qeyser Julian -Culyan¹- dida binasîn, wî ji bona nava serên Leşkerê xwe date bixisin, yê ku ew Fermandarê wî bû, dê bi başî ve bête bidîtin, ku ew ji bona Roma bêtin çûyîn, da ku ew heyfa kuştina Pertinax -Petinaks- bidin bihilanîn, yê ku ew ji bal Prätorianern -Prêtoryaniyan- de hate bikuştin. Di bin vê mehna hanê de wî Leşker dijî Roma date biajotin, bêyî ku ew nêta xwe ji bona hilkişandina ser Text bide bixuyanîkirin. Ew li Italya de bû, berî ku Merov bi rêkevtina wîna ve bide bibihîstin. Li paş gihastina wîna ji bona Roma Senat -Civatapîremerdan- ew ji tirsan ji bona Qeyser date helbijartin û Culyan hate bikuştin. Li paş vê destpêkirina hanê de ji bona Severus du bergirtinan didan biçavdêrîkirin, da ku ew serdarîyê ji xwe re ji bona tevaya Imperatorîyê -Şahîşahîyê- bi dest ve bide bixistin: yek jê li Asya de bû, cihê ku Pescennius -Peskennyu- Niger² xwe lê didate bidîtin, yê ku ew Fermandarê Sipahên Asyayî bû û yê ku wî xwe bi Qeyser ve date

¹Didius Julianus ji xwe re Şûna Qeyserîyê bi 25000 pûlê Sesterziyan date bikirîn. Wî bigir bêtir ji du mehan (193 Z.de) date biserdarîkirin.

²Pescennius Niger Fermandarîya Leşkerekî xurt li Surî de dida bikin.

binavkirin û yê duwem jê di Rojava de dihate bidîtin, cihê ku Albinus¹ lê dihate bidîtin, yê ku wî jî nala wî çavên xwe ji bona serdarîyê dabûn bibeliqandin. Jiber ku Severus bi metirsî ve date bidîtin, ku ew ji bona herduwan bi hev re bi dujminayeti ve bête birawestan, wî date biryarîkirin, ku ew hêrîşê ji bona ser Niger bide bibirin û Albinus bide bixapandin. Ji bona vî wî date nivîsan, ku ew ji bal Civatapîremerdan ji bona Qeyser hatîye bihelbijartin, lêbelê jî ew ligel wî de dixaze vê Mezinaya hanê bide biparvekirin. Wî ji bona wîna Navnîşana "Cäsar"-Qeyser- date bipêvekirin û wî li ser bingehê biryarîyeke Civatapîremerdan de ew nala Qeyser date binaskirin. Ev tev de ji bal Albinus de pê hate bibawerîkirin. Belam li paş biserkevtina wî de li ser Niger² û kuştina wîna de û herwehaji pêrejî aramîkirina Rojhilat ew ji bona ser Roma hate bizîvirandin û wî gilîyê xwe beramberî Civatapîremerdan date bikirin, ku Albinus gelekî bi kêmi ve sipasîya xwe ji bona wî beramberî wan qencîyên wîyî pir dane bikirin, herwehaji pêrejî wî di bin re dida bikirin, ku ew wî bide bikuştin; li ser vî encamê hanê de ew tête bineçarkirin, ku ew wî jiber nesipasîya wîna bide bisizakirin. Li paş vê de wî hêrîş ji bona ser wî li Frensa³ de date bibirin û wî jê serdarîkirin û jîn date bisitendin.

Kî ji xwe re li kirinên Severus de bi bingehî ve bide bitemaşekirin, dê ew ji xwe re di wî de şerekî bêqamî kone û rovîkî bêqamî kose bide bidîtin. Hêjîbêtir dê ew ji xwe re bide bidîtin, ku ew ji bal giştî de dihate tirsandin û dihate birûmetkirin û ew ji bal Leşker de nedihate bikîndarîkirin. Wehaji dê Merov neyête bisersûrandin, ku ew nala Hilkişvanê nuhatî Şahîşahîyeke wer mezin dikarîbû bida biragirtin; jiber navnîşana wîyî pirî berz ew hertim jiber kîndarîyê

¹Decimus Clodius Septimius Albinus Femandarê Sipahê Romanî li Biritanya de bû. Wî xwe der sala 193 Z. de bi destûra Severus ve ji bona Qeyser date bidazîn. Di payînyê de zora wî ji bal Severus de hate bibirin, ew ji bona Roma hate bianin û li wêderê de (der sala 195 z. de) hate biserjêkirin.

²Li nik Nikäa -Nikêa- de der Sala 195 z. de hate birûdan.

³Li nik Lyon -Liyon- de hate birûdan.

didate biparastin û herger ne jiber wê ba, belkî Milet jiber talanikrinên wîna serên xwe beramberî wîna bidana bihildan. Herwehaji Kurê wî Antoninus mîna wîna bi Merovekî xwedan rûçikên pîrî berz ve dihate biderkevtin, yên ku wan jê re li nik Milet de hêjabûn û link Serbazan de evîndarî datin bipeydakirin. Ew xwedanê serûştîyeke serbazî bû. Wî her her westandinek ji xwe re dida bihilgirtin Wî bi nizmî ve li xwarinên mizîxweş de dida bitemaşekirin ew bi dijî venerkirinên din ve dihate biderkevtin; van ew li bal tevaya Leşker de date bihezkin. Belam hovîti û dirbûna wîna weha mezin û weha nebihîstî dihatin biderkevtin, -wî di rêya darvekirinên tekaneyî bêjimar de ji beşekî mezin ji Xelkên Roma û Iskenderî datin bikuştin-, ku ew bi kîndarîtirîn Merov ve di dunyayê de dihate biderkevtin. Wehaji dor û berên wî jî dane bidestpêkirin, ku ew jê bêtin bitirsandin. Wisa ew ji bal Centurio -Senturyoyekî¹, Serbazekî- de di navrasta Lêşkerê xwe de hate bikuştin.

Li ser vîna de tete biliberkevtin, ku kutişnên nala vîna, yên ku ew xwe ji bal biryareke bêveger de didin biçengkirin, hîç tu Serdarek nikare xwe ji wan bide rizgarîkirin; jiber ku her Kesek, yê ku ew hîç ji mirinê nayête bitirasandin, dikare wî Merovê di çavên xwe bide bikuştin. Belê ji vîna divê Serdarek xwe nede bitirsandin, jiber ku karên wetov pir bi kêm ve têtin biderkevtin. Ew divê bes û bi tenha ve xwe ji wan bide bivegirtin, ji wanên ku wî di derbarên wan de bêdadwerîyên giran dane bikirin û yên ku ew karên wan ji xwe re bi taybetî ve dide biwergirtin û yên ku ew wan di dor û berên xwe de û ji bona serdarîya xwe dide bikaranîn. Belê evaya Antoninus ji xwe re didate bikirin, yê ku wî Birayê wî Serbazê bi cinêwan û pîskirî² ve dabû bikuştin û vî Serbazê hanê bi xwe jî ve her roj tirs didatin firandin. Tevlivêjî de wî ew di nava Pasevanên baregahê xwe de dabû hiştin; evayajî bi bêmejjîbûnek bû, ya ku ew pê hate binemankirin û wer wî ev sizakirina bêjjîbûna xwe date bixwarin.

¹Di rêya Certus Julius Marcialis de ew hate bikuştin, yê ku wî xwest tola Birayê xwe bide bihilanîn û yê ku ew ji bal Ostandar Macrinus Femandarê Prêtoryanîyan de ji bona vê kuştinê hate bipalpêdan; jiber ku ew ji wî dihate bitirsandin.

²Ango bêyî biderxistina gunehkarîyê wîna ew hate bikuştin.

Belê em niha ji bona ser Commodus -Kommodus- têtin biaxivtin, yê ku ji bona wîna zor bi hêsanî ve dihate biderkevtin, ku ew serdarîkirina xwe bide biragirtin. jiber wî ew nala Kurê Markus bi şêwekî rewayî ve ji xwe re date bişûngirtin. Ji wî re bes û bi tenha ve dihate bipêwistkirin, ku ew li ser şopa Bavê xwe de bida çûyîn û wer dê Serbaz û Milet pê bihatana bişakirin. Lêbelê jiber ku ew dir û nemerovan bû û da ku ew talankarîya xwe beramberî Milet bikaribe bide bikirin, wî ew rê ji xwe re date bigirtin, da ku ew Leşker ji xwe re bide biqazanckirin, wî hefsarê wî jê re date biberdan. Ji rexê din jî de wî nikarîbû avrûwa xwe bida bigirtin û ew pir caran jî ji bona tiradê dihate bidakevtin, da ku ew ligel Gladiatoren¹ -Şervanan- de bide bişerkirin û wî karên dinî nizimtir didan bikirin, yên ku ew ji bona Mezinaya Qeyser pir nizim dihatin bidîtin, wer wî xwe di nava çavên Serbazan de didate bipîskirin. Ew ji bal bendekê de dihate bikîndarîkirin û ew ji aliyê benda din de bi pîskirî ve dihate bidîtin. Di der pêrabûna tepekê ve ew hate bikuştin.

Hêjî maye bihiştin, ku Merov li ser nîşanên rûçikên Maximin - Maksimin- de bide biaxivtin. Ew pir bi xwedanê serûştîyeke cengbazî ve bû. Jiber ku ji bona Leşker venermkirina Iskender² bi sergêjî ve dihate biderkevtin, -min li jor de li ser de dayite bixeberdan-, wan ew li paş vekuştina wîna de ji bona ser Text dane bihilkişandin. Belam wî ev bi dirêjî ve ji xwe re nikarîbû bida biragirtin; jiber ku du tiştan ew bi kîndarî û pîsî ve dane bikirin: Carekê, jiber ku ew ji Maleke berjêrbû û wî berê li Tirakya de şivanî dida bikirin. -Ev bi giştî ve dihate nasîn û wê navê wî di seranseriyê de dida bibedkirin-. carekê din, jiber ku wî navekî bêsinorî dirbûnê ji xwe re dabû bipeydakirin. Belê wî di destpêka serdarîya xwe de serdana Roma û biwergirtina Textê Qeyseriyê date bipaşvexistin û wî di rêya Ostandarên xwe de li Roma û hemû Cihên dînî Imperatoryê -Şahîşahîyê- de pir dirbûn

¹Wî biserkevtinên xwe li ser Gladyatoran de di salnameyan de didatin binivîsandin. Merov ew bi navê Herkulesê Romanî ve dida binavkirin.

²Alexander Severus bi carekê ve li jêr kêra Dêya xwe, Zanistvanê Mafeyî Ulpianus û Nivîsvanê mêjûwê Diocassius de dihate bidîtin. Merovanîya wîna ji bal Prêtorîyan de dihate bikîndarîkirin.

hiştin bêtin bikirin. Weha ew jiber koka wîyî sade de ji bal tevaya Milet dihate bêrûmetkirin û jiber tirsê wîyî nemerovanîtyê de ew dihate bikîndarîkirin. Li ser vî encamê hanê de di pêşî de Afrika¹ serê xwe date bihildan, di pişt re Civatapîremerdan ligel Miletê Roma de û herwehaji tevaya Italya tepkirina xwe dijî wî dane bigerandin. Ligel van de Leşkerê wî bi xwe jî ve xwe date bitevlêkirin. Gava ku vîna li Aquilâa -Akviyulêa- de dor lê date bigirtin û ligel vegirtina wêna de dijwarî li ber xwe de datin bidîtin. Leşker ew date bikuştin; jiber ku ew ji dirbûnên wîna de dilên wan dihate bixelandin û jiber bêjimarbûna Dujminên wîna de ew nema bêtir jê dihatin bitirsandin.

Ez nema dixwazim li ser Heliogabal -Helyogabal- neji li ser Macrinus -Makrinus- û neji li ser Julian -Culyan²- de bidim biaxivtin, yê ku ew di encamê vepîskirina gîştî de zû hatin biwindakirin, lêbelê ez niha ji bona ser encamkirina van temaşekirinan tîm bigerandin. Li vêderê de didim bihîmkirin, ku Serdarên rojên me kêr dijwarîyan li ber xwe de didin bidîtin, ku ew di berê Femandarîya xwe de Serbazan bi destikên bêsnorkirî ve dikarin bide bidilxweşkirin. Heger ku ew ji bona van Serbazan jî hinekî divên guhpêdanê pê bidin bikirin, weha ev belê xwe dihêle bi hêsanî ve bête bikirin; jiber ku hîç Kesek ji Desthilatvanên îro de bi xwedanê Leşkerekî ve nayêtin biderkevtin, yê ku ew weha ligel serdarî û serpereştîya welête de ji kevnar de tete

¹Meletê Afrikî Marcus Antoninus Cordianus ji bona ser Textê Qeyser date biberzkirin, yê ku ew nal Pîremerdeki Romanî û di wêçaxê bi Serdarê Afrika dihate bidîtin. Belam wî zû xwe date bikuştin, li paş ku Kurê wî ji bal Hevalbendeki Maximin de hate kuştin. Gava ku Maximin xwe ji bona ser Roma date bikişandin, Civatapîremerdan du Pîremed ji bona dijî Qeyser dane binavkirin.

²Rêza li dûhevhatina demê de li vir de nehatîye bibiparastin. Macrinus li dû Caracall de hat, yê ku wî xwe bi destên xwe ve date bikuştin. Jiber ku ew bi carekê ve bêtuwana bû, Serbazan Heliogabal, yê ku ew Keşeyekî Surî bû, ji bona ser Text dane biberzkirin, yê ku ew jî li paş çarsalên serdarîkirinê de di sala 222 Z. de hate bikuştin. Li paş vî de Alexander Severus ji bona serdarîkirinê hate bidîtin. Li paş mirina vî de jî Didius Julianus Textê Qeyserîyê ji xwe re date bikirin.

bibestandin, mîna ku ev li nik Leşkerên Imperatôrîya Romanî de dihate bidîtin. Heger ku di wêçaxê de bi pêwistî dihate biderkevtin, ku divabû Merov Serbazan bêtir ji Milet bide bidilxweşkirin, weha evaya jibervêjî dihate bidîtin, jiber ku ji bona Serbazan kêrdarîyeke mezintir ji ya Milete dihate bidîtin. Iro biservajîvêji ve ji bona hemû Serdaran ji bil Turkan û Sultan¹ ve bi pêwistir ve têtê biderkevtin, ku ew Milet bêtir ji Serbazan bidin bidilxweşkirin; jiber ku li nik Milet de di îro de desthilatîyeke mezintir ji ya Serbazan têtê bidîtin.

Ji vêna ezê SerdarênTurkan ji nava wê bidim biderxistin, jiber ku ew hergav 12000 Peyade û 15000 Suwar li dor û berên xwe de dide bidîtin û bi vanan jî ewlebûn û xurtbûna serdarîkirina wîna têtê bigirêdan. Ev Serdarê hanê divê di bin hemû merc û zînetan de dostanîya wan ji xwe re bide biparastin. Herwehaji jiber ku bi vî hawayê hanê jî ve tevaya Padîşahîya Sultan jî bi carekê ve di nava lepên Serbazan² de têtê bidîtin, wer divê ku Sultan jî bi bêguhpedana bi Melet ve ligel wan de dostanî xwe bide bibiparastin. Li vêderê de divê bête biliberkevtin, ku serdarîkirina Sultan xwe ji hemû bingeheên dewletên din de dide bicudakirin. Ew nala serdarîkirina Papê Filan têtê biderkevtin, ya ku Merov wê nedikare mîna Serdarîkirineke Lidûxwehiştî û neji wê nala Serdarîkirineke nuhî wergirtî bide binîşandan; jiber ku ne Kurên Serdarê kevin bi Şingirên Bavê xwe ve têtin biderkevtin û ew bi Mîrzan ve têtin bihiştin; hêjîbêtir dê Sultan ji bona vî cihê hêja ji bal wan Kesan de bête bihildan, ji yên ku di nava destên wan de desthilatî têtê bidîtin. Jiber ku evaya ji dam û dezgehekî kevnar de têtê biderkevtin, Merov nikare li serserdarîkirineke nuhî wergirtî ve bide biaxivtin, jiber ku li nik wê de hin ji dijwarîyan nayêtin bipeydakirin, yên ku Merov wan li nik serdarîkirinên nuh de

¹Ji xwe re li derîyê çarem bidin bitemaşekirin. Li nik Turkan de Leşkerekî hergavî dihate bidîtin, di nava wî jî de Yanîşarî dihatin biderkevtin, yên ku ew der sala 1329 de nala Pasevanên taybetîyî Sulatan hatin bipeydakirin, yên ku ew li Ewropa de dihatin binavûbangkirin. Mebest li vêderê de Sulatnê Misrê têtê biderkevtin, yê ku Padîşahîya wîna ji bal Turkan de der sala 1517 de jê hate bisitandin.

²Mîna li jor de li nik Sultanê Misrê de dihate bidîtin.

dide bidîtin. Hegerjî ku Serdar bi nuhî ve tète biderkevtin, weha belê rêxistina vê dewleta hanê bi kevnar ve tète biderkevtin û ew wetov hatîye biavanîkirin, mîna ku Mîrzayê nuh ji xwe re şûna Text ji Bav û kalan de dayite bigirtin.

Belê em ji bona ser danava xwe careke din bêtin bizîvirandin. Her Yekek dê bide bidîtin, yê ku ew ji xwe re li ser raxistinên jorî de bide binêrîn, ku Kîndarî yanjî pîsîfî bi hoyên nemankirina wan Qeyserên bi navkirî ve hatin bidîtin. Hêjîbêtir dê ew wî bingehî ji xwe re bide binaskirin, çima ji wan Qeyseran¹ tevan bes û bi tenha ve yek bi dawîyeke bextiyarî ve hate bişakirin, yê din ku wan ji xwe re ev rê yanjî rêyeke dinî biservajîvêjî ve dabûn bigirtin, hemû bi dawîkirineke dilşikestî ve hatin bidawîkirin. Jiber ku ji bona Pertiniks û Iskender bi hawakirina wan ji bona Mark Awrêl, yê ku wî şungirîya serdarîkirinê bi şeyekî rewa ve ji xwe re li paş Bavê xwe date biwergirtin, di serdarîkirina xwe de bi nebaşî ve û bi zîyan ve hatin biderkevtin, yê ku ew herdu nala Hilkişvanên nuhatî ji bona ser Textê serdarîkirinê dihatin bidîtin. Herwehaji hawakirin ji bona Karakall, Kommodus û Maksimin jî bi genîbûn ve hate biderkevtin, gava ku wan ji xwe re hawakirina Veverus dane bikirin, jiber ku li nik wan de jêhatîbûna gewreyî mezin nedihate bipeydakirin, ya ku ew divabû bihata bidîtin, da ku wan bikaribana li ser şopa wîna de bidana biçûyîn. Jibervêjî Serdarekî nuh di Padîşahîyeke sazkirîyî nuh de nikare ji xwe re rêya Mark Awrêl bi nimûne ve bide bigirtin û herwehaji divê ew ji xwe re rêya Severus jî nede bigirtin; lêbelê divê ew ji bona xwe ji Severus wê bide biwergirtin, ya ku Merov ji bona sazkirina serdarîkirinekê bi pêwistî ve tète bidîtin û divê Merov wê ji Markus bide biwergirtin, ya ku ew bi başî ve tète bidîtin û pir bi nav û deng ve tète bidîtin, da ku Merov bi wan ve dewleteke heyî û hîmkî bide biragirtin.

¹Pertinax û Alexander van herdu Hilkişvanên nuhî ber bi jor ve ji bona xwe dane bizîyanîkirin, jiber ku wan ji xwe re rêça nermbûnê dane bigirtin, ya ku ji xwe re Şungirê Textê rewayî Marc Aurel dabû bigirtin. Caracalla, Commodus û Maximin ji bona xwe dane bizîyanîkirin, jiber ku wan ji xwe re rêça dirbûnên nimûneya Severus dane bigirtin, bêyî ku ew bi xwedanê jêhatîbûna wî ve bêtin biderkevtin.

Derîyê Bîstemîn

Magelo avanîkirina Kelehan û pir pêrabûnên din, yên ku ew heroj ji bal Serdaran de têtin bikaranîn, bi kelk yanî bi bêkelk ve têtin biderkevtin.

Hinekan ji Serdaran ji bona mebesta ewlebûnadewleta xwe Jêrdarên xwe dane bêçekkirin; hinên din di nava deverên vegirtî de neyebûna Neşînvanan dane bigûrkin; hinên din dujminayeti beramberî xwe bi xwe ve didane bivêxistin, hinekan jî dest pê dane bikin, ku ew wan Kesan ji xwe re bidin biqazanckirin, yên ku ew ji bal wan de di destpêkirina serdarîkirina wan de bi lêgûmankî ve dihatin biderkevtin. Hinekan ji xwe re Keleh dane biavakirin, hinên din ew dane bitextkirin û biwêrankirin. Tevîjî Merov nedikare li ser van hemû pêrabûnan de dadwerîyekê bide bidan, bêyî ku Merov li ser pêwendîyên taybetîyî dewletê de bide biaxivandin, di wê dewleta ku biryarîyên wetov têtin bibiryardan. Ez dê belê bi şeweyekî kêmi giştî ve li ser danavê de bidim biaxivtin, li gora ku dananav dihêle bête bikin.

Hêjî tucarîjî Serdarekî nuhî ji bona ser desthilatîyê hatî Jêrdarên xwe nedane bêçekkirin; hêjîbêtir wî ew hertim dane biçekkirin, herger ku wî ew bêçek dane bidîtin. Belê heger ku tu wan bide biçekkirin, wehajî dê tu bi Mîrzayê ser wan ve bête bikin; yên ku ew ji bal te bi lêgûmankirî ve dihatin biderkevtin, heger ku tu wan bide biçekkirin, dê ew bêtir bi te ve bêtin bigirêdan û dê ew ji bona te bi dilsoz ve bêtin bimayîn. Weha tu Jerdarên xwe bi Hogirên xwe ve dide biveguhertin. Bi serûştî ve tete bidîtin, ku Merov nikare tevaya Jêrdaran bide biçekkirin. Herger ku tu wan ji xwe re bide biçekkirin, yên ku dilê te ji wan re dide bixwestin, wisa tu dikare ligel yên din de

bide bireftarîkirin, li gora ku ewlebûna te dide bidaxwazîkirin. Gava ku Çekhilgirtvan di reftarîkirinê cudabûnê didin bidîtin, weha ew girêdana xwe bi te ve bêtir didin bihestkirin. Yê din li reftara te de têtin bilêbuhurandin, jiber ku ew didin bidîtin, ku yê ew ji xwe re divên kiryeke bilindtir bidin biwergirtin, jiber ku ew metirsîyeke mezintir û erkekî bêtir li ser xwe de didin bihilgirtin. Belam heger ku tu Jêrdaran bide bibêçekkirin, weha pê tu dide bidestpêkirin, ku tu wan dide birûsarîkirin, ku tu bawerîya te çî ji tirasa te yanî ji gûmana te bi wan ve nayête bidîtin. Ev herdu jî ji bona dijî te kîndarîyê didin biencamkirin. Jiber ku tu xwe nikare bêçek bide bihiştin, ji bona te tiştêkî din pêve nema tête bidîtin, ji bil ku tu ji xwe re Peyan bi kirê ve bide biwergirtin, ji yê ku ez li jor de li ser rûçikên wan de hatime biaxivtin. Hegerjî ku ev bi xwe jî ve bi jêhatî ve bêtin derketin, lêbelê weha tu nikare wan bi wêjimarê ve bide bixwedîkirin, ku ew te ji Dujminekî xurt û herwehajî pêrejî ji lêgûmankirên Jêrdaran bidin biparastin.

Jibervêjî ve, mîna ku min ew jiberê de dayite bigotin, Serdarekî nuh di serdarîkirineke wergirtîyî nuh de dê hergavjî ji bona bipeydakirina Sipah bête bipêwistîkirin. Li ser vêna de gelek nimûne di mêjûwê de têtin bipeydakirin. Belam heger ku Serdarekî devereke nuh ji xwe re date bivegirtin, yê ku ew wî bi ser welatê xweyî kevin ve dide bivekirin, weha divê ku ew Neşînvânê devera nuh bide bibêçekkirin. Ji vê rêzana hanê ew Kes têtin biderkevtin, yê ku ew li nik vegirtina te de ji bona alîyê te hatibûn birabiwestandin. Herwehajî van jî divê ew bi derbasbûna demê ve li nik kêsên cudan de bide binermîkirin û bijînanîkirin¹ û weha divê ew bide birêvexistin, ku hemû çekên tevaya jêrdesthilatîya wî bes û bi tenah ve di nava destên Serbazên wî de bêtin bicivandin, yê ku ew di nava dewleta wîyî kevin de li dor û berên wî de dihatin bijîyandin.

Bav û Kalên me, bi taybetî ve yê ku Merov wan bi jîr ve dide

¹Ev rêzana hanê Romanîyan der reftarîkirina xwe de ligel Yunanîyan de û Spanîyan ew ligel reftarîkirina xwe de ligel Neapolînîyan de û herwehajî bi carekê ve Serdarê bêgane ew beramber tevaya Italyan didan bikaranîn.

bidanîn, bi amojgarî ve didatin bigotin, ku Merov divê Pistoja di rêya Bendan de û Pisa di rêya Sengeran de bide bizalkirin. Jibervêjî ve wan di nava hin bajarên di bindestên xwe de qayîş û berberîya di navbera bendan de didatin bigûrkirin, da ku ew wan bi baştir ve bikaribin bidin biragirtin. Dibe, ku evaya di wê demê de rast hatibe biderkevtin, gava ku Italya xwe tanî radeyekî di tirazûkirinê de didate bidîtin¹. Belam ez nadim bawerkirin. ku Merov vê îro nala serpêhatîyekê ji xwe re bikaribe bide biwegirtin, ku jiberberîya bendan de carekê ji caranjî tiştêkî baş xwe dayite biçengkirin; hêjîbêtir ew bajar bi neçarî ve têtin biwindakirin, yên ku ew di rêya berberîya bendan de hatine bizîvarîkirin, gava ku Dujmin xwe ber bi wan ve didin nêzîkkirin; jiber ku dê hergav benda lawaztir xwe bi ser alîyê desthilatîya derve ve bide biwergêrkirin û bi vî corî ve dê benda din li ser desthilatîyê de nema bikaribe xwe bide biragirtin.

Li gora bîr û bawerîya min de Vênêtsiyaniyan jiber bingeheên gotîyî jorî de di nava bajarên bindestên xwe herdu bend, benda Guelfen û Ghibellinen² didan bipitgirtîsin. Tevî ku wan jî tucarijî nehiştin, ku xwîn bête birijandin, lêbelêjî wan berberî di nava wan de didan bigûrkirin, da ku ew Bajarvaniyan bi pevçûnên di nava xwe de bidin bikarkirin û rê li ber wan de bidin bigirtin, da ku ew xwe nikaribin bi yekbûn ve beramberî wan serên xwe bidin bihildan. Vêna, mîna ku Merov dide bizanîn, ji bona gihandina berjewendîya wan neda bitêrkirin; jiber ku xweser li paş şikestina wan de li nik Vailâ - Vailê³- de perçeyekî ji van bajaran¹ de di xwe de mêrxasî datin bidîtin

¹Evaya di pêla Lorenzo Magnifico (1449 tanî 1492 de) bû. Wî ji bona wekhevbûna giranbûnê li Italya de dida bixebatkirin, ya ku ew di wê pêlê de ji bona pênc avaniyên dewletîyî mezîni hatibû bijihevkevtin, li jêr de Padîşahiya Neapel, di navrasta Italya de Dewleta Kenîştê, di jorîrojhilat de Komara Venedig - Vênêtsiya-, di jorîrojawa de Mîrneşîniya Mailand -Mayland- û ji hemû aliyên yên din de dorlêkirin Komara Florenz -Florens- dihatin bidîtin.

²Di teva pêla sedsalên navînî de bajarên Italî di nava van herdu bendan de dihatin biperçekirin. Ghilbellinî ji dilsozên Qexser (ji hevalbendên Mezinbûna Staufe - Şitawfin-) dihatin biderkevtin û Geulfen ji Hevalbendên Papa dihatin biderkevtin.

³Di 14. gulana Sala 1509 Vênêtsiyani der şerê li nêzika Vailâ -Vailê- de ji bal

û ku wan xwe ji serdarîkirina wan bi carekê ve dane bidawîşandin. Jîbervêjî ve rêyên wetov hergav bi nîşana lawazîya Serdarekî ve têtin biderkevtin; jiber ku di nava dewleteke xurtî bi hêz ve derzên wetov dê rê bi wan ve nehêlin bêtin bidan. Belê ew bes û bi tenha ve di demên Aştîyê de kelkê didin bianîn, jiber ku Merov bi alîkarîya wêna ve dikare bi hêsanî ve li ser Jêrdaran de bide serdarîkirin; lêbelê di cengê de rêyên wetov xerabîyên xwe didin bixuyanîkirin.

Bêgûman dê Serdar bêtin bimezinkirin, gava ku dijwarî û bergirên ber wan bêtin bihilbianîn, yên ku ew xwe ji bona ber pêşîya wan didin biavêtin. Bext ji bona Serdarekî, nemaze gava ku ew dixwaze Yekekî Hilkişvanîyî nûhatî bide bimezinkirin, yê ku ew bêtir bi niyemendî ve ji bona nav ji mîna yekekî Şûngirê Padîşahekî têtê biderkevtin, Dujminên wî jê re rû bi rû ve dide bikirin û ew wî ligel wan de dide bişerkirin, da ku ew ji bona wîna kêşê pê bide bidan, ku ew wan bide şikenandin û ew ji bona ser nêrdewanê bilindtir bête bihilkişandin, ya ku Dujminên wîna jê re jiber xwe ve dabûn bidanîn. Jîbervêjî ve pîr Merov dê di wê bîr û bawerîyê de têtin bidîtin, ku Serdarekî jîr, gava ku jê re kêseke wetov têtê biderkevtin, divê ji xwe re bi fêlbazî ve Dujminekî ji Dujminan bide bipeydakirin, da ku ew zora wî bide birin û ew wer bi vî rengê hanê ve ji xwe re navekî berztir bide biwergirtin.

Desthilatvan û nemaze yên ku ew nuh ji bona serdarîkirinê hatibûn bigihaştin, wan li nik wan Merovan de, yên ku ew li nik destpêka serdarîkirina wan de lêgumankirî dihatin biderkevtin, hergav bêtir hogirî û kelk ji xwe re didatin bidîtin, ji li nik yên ku wan di pêşîya pêşiyê de bi wan ve ji xwe re didan bibawerîkirin. Pandolfo Petrucci² Serdarê Siena -Siyena- di serdarîya xwe de bêtir pişta xwe ji

Hevgirêdana Cambrai -Kambrayi- de, ya ku ew der sala 1508 de di navbera Firensa, Sipanyan, Qeysere Germanî û Papa de hatibû bigirêdan, hate bişikenandin. Ji xwe re li Deryê Yanzdehemîn de bidin bitemaşekirin.

¹Evanan Verona, Brescia -Breskiya-, Vicenca -Visinka, û Padua bûn, yên ku hinekan ji wan xwe ji boa ser rexwê Qeysere Geramnî û yên din xwe ji bona ser rexê Firensiyî datin biavêtin.

²Pandolfo Petrucci (1450 tanî 1512 de) der sala 1500 bi Mîrzayê Siena -Siyana- ve hate bikirin, li paş ku wî Nocolò Borghese -Nikolo Borghêse- date bikuştin û ew bi

Merovên din bi wan Merovan ve dida bigirêdan, ji yên ku ew di pêşî de li bal wî de li wan de dihate bigûmankirin. Lêbelê Merov nikare li vê rûdanan hanê de bi dirêjî ve bide bitemaşekirin, jiber ku ew li gora zînetan de bi cudanbûn ve tete biderkevtin. Ez dixwazim bes yekekê bidim birûnkirin, Ku Serdarek wan Merovan, yên ku ew ligel wî de di destpêkirina serdarîya wîna de bi Dujmin ve jê re dihatin bidikerkevtin, hergav bi hêsanî ve ew dikare wan ji xwe re bide bikarkirin, gava ku ew ji xwe re piştgirtinekê ji bona girawkirina jîyandina xwe didin niyazmendîkirin. Evanan ji alîyê xwe de weha deha bêtir têtin bineçarkirin, ku ew ji bona wîna bi dilsoz ve bêtin biderkevtin, çend bêtir ku ew divabûnê bidin binaskirin, ku ew di rêya kirinan de dikarin bîr û bawerîya wîyî neqenc li ser xwe de bidin bimalandin. Weha bi vî rengê hanê Serdarek ji vanan hergav bêtir ji xwe re qazancê ji yên din dide bidîtin, ji yên ku ew bi pîrbûn ve bi dilsozîya wan ve dida bibawerkirin û yên ku ew berjewendîyên wîna di ser guhên xwe re didin biavêtin.

Jiber ku ev danava hanê dide bidaxwazkirin, ez naxwazim ji destên xwe wê bidim biberdan, bêyî ku ez wan Desthilatvanan bidim bibîrxistin, yên ku wan dewletek bi alîkarîya Neşînvânên wê ve li pêş demeke kurt de ji xwe re dane bizeftkirin, divê ku ew ji xwe re rast û durust bi hûr û kûrî ve li hoyên hêsanîkirina kar û barên pêrabûnên xwe de bidin bitemaşekirin. Ew ne jiber hogîrîya serûştî jê re lêbelê jiber vê hatîye birûdan, jiber ku ew ligel wê Serdarîya hanê de ne dihatin bidilxweşikirin, weha dê Serdarê nuh bes û bi tenha ve ligel westandineke mezin û dujwarîyan de bikaribe ji xwe re dostanîya wan bide biragirtin, jiber ku dê ji bona wîna bigir nikaribe bête bikirin, ku ew wan bide bidilxweşikirin. Merov li ser nimûneyên kevnaî û nuhî mêtîwê de li ser hoyê vîna de lêbide bikolandin, weha dê Merov ji

serê Tepvanê Magione -Magyonê- ve dihate biderkevtin. Mikavili ew bi xwe ve dida binaskirin, jiber ku ew sê caran li nik wî de li Siyena de nala Nardvan dihate bidîtin. Wî ew nala Merovekî didate bixuyanîkirin, yê ku ew di zînetaxweyî dijwar de bi kosetîyeke pîrî bilnd ve di qulupazîyên fêlbazî de dihate biliberkevtin. Petrucci li ser fermana Sezarê Borgiya de hate bisergonkirin, belam ew li paş demeke kurt de careke din bi alîkarîya Firensiyân ve ji bona Siyana hate bigerandin. Kurê wî, yê ku ew li paş mirina wî de ji bona ser serdarîyê hate bikevtin, ji bal Papayê Medici Leo X. -Liyoyê Dehemîn- de serdarîkirina wîna jê hate bisitandin.

xwe re bide bidîtin, ku dê ji bona Serdarekî gelekî bi hêsanîtir ve bête biderkevtin, ku ew wan Kesan ji xwe re bi Dost ve bide biqazanckirin, yên ku ew ligel wê serdarîkirina berê de bi dilxweşî ve dihatin biderkevtin û ew jibervêjî ve bi Dujminên wî ve dihatin biderkevtin, ji yên ku ji bêdilxweşîkirina xwe ji bona wîna bi Dost ve hatin bikirin û yên ku wan ji bona wêna li nik vegirtina serdarîkirinê de pişt lê datin bigirtin¹.

Li nik Desthilatvanan de bi reweştî ve têtê biderkevtin, ku wan ji bona gewrekirina ewlebûna serdarîkirina xwe sengeran nala bend û bestan ji bona wan Kesan bidin biavakirin, yên ku wan bi dizî ve ji bona wan mebestên Dujminatîyê didan bihûnandin û herwehajî pêrejî da ku ew sengerên hanê di rudana hêrîşkirineke ji nişkê ve ji bona ser wîna bi cihekî ewleyî penabûnê ve jê re bête biderkevtin. Ez van pêrabûnên hanê didim bipesindan²; jiber ku ew ji kevnî kevnar de bi reweştî ve têtin biderkevtin. Tevîlvêjî de di van rojên me jî de Mîrza Noccló -Nikolo- Vetelli³ du senger li Citta di Castello -Sita di Kastello⁴- de datin bitextkirin, da ku ew welêt ji xwe re bide biragirtin.

¹Mikavili bi vê ve rast û durust dixwaze ji bona Medici bide bidiyarkirin, ku ew ji bona karên wîyî dilsozkirî ji bona xwe tevî dujminatîya wêyî berê jî dikarin piştta xwe pê bidin bigirêdan.

²Bi giştî ve di çavên Mikavili de senger hatibûn bikevtin, yên ku Merov ew ji bona liberxwedana hêrîşên derveyî didan biavanîkirin, jiber ku li gora bîr û bawerîya wîna de wan mêrxasîya Siphon didan bikêmkirin. Belam wî karina wan ji bona parastina beramberî serhildana Jêrdaran dida bidîtin.

³Serekê Peyan Nikolo Vitelli bi alîkarîya Medici ve bi Mîrzayê Cittâ de Castello-Sitê d de Kastello- ve hate bikirin. Der sala 1474 de Papa Sixtus IV. -Sikstusê Çarem- ew date biderkirin. Belam ew der sala 1484 de li paş mirina Papa de careke din vegerandin. Wî herdu sengerên ji bal Papa de avakirî dane bitextkirin, jiber ku ew di wê bîr û bawerîyê de bû, ne ku senger lêbelê hogirîya Milet jê re dê wîna bi xwedanê serdarîkirinê ve bikaribe bide bihiştin (Discorsi II. 24).

⁴Guido Ubaldo Fermanrewayê Urbino (1482 tanî 1508 de) di zemanê xwe de yekekî gelekî hêjayî ji Serokên Peyan dihate bidîtin. Ew der sala 1502 de ji bal Sêzarê Borgiya de hate biderkerin û ew ji bona Vênêtsiya hate bipenakirin. Li pas mirina Papa

Guido Ubaldo Fermanrewayê Urbino li paş zîvirandina xwe ji bona ser serdarîkirina xwe de, ji ya ku ew ji ser wê ji bal Cesare Borgia - Sêsarê Borgiya- de hatibû biderkirin, tevaya sengerên welatê xwe bitextkirin. Ew di wê bîr û bawerîyê de bû, ku bi bêyî sengeran ve windakirina Serdarîkirinê deha bi dijwarîtir ve têtê biderkevtin. Malbate Bentivoglio -Bentivogilyo¹- jî li paş vegerandina xwe ji bona Bologna de wan jî mîna wî dane bikirin. Weha Senger li gora zînetan de bi qenc yanjî bi xerab ve têtin biderkevtin. Heger ku ew ji bona te ji rexekî de bi kelk ve têtin biderkevtin, wer ew ji bona te ji rexekî din de bi ziyar ve têtin biderkevtin. Merov dikare li ser vîna de wetov bide bigotin: Serdar, yê ku ew bêtir ji Miletê xwe ji mîna Desthilatîyên Bêganî têtê bitirsandin, divê ew sengeran ji xwe re bide biavakirin; Lêbelê kî bêtir ji Desthilatîyên derve ji mîna Miletê xwe bête bitirsandin, divê ew dev ji wan bide biberdan. Keleha Mayland, ya ku ew ji bal Fransisko Sforza de² hate biavakirin, wê bêtir ji bona Mala Sforza³ ceng dane bivêxistin û dê ew hêjî wan ji hemû nearamîyên hundur bêtir bide bigûrkirin. Başîrîn senger, ji yê ku ew têtê bidîtin, gava ku Merov li ber çavên Milete de neyête bireşkirin. Heger tu jî bi

Alexander VI. -Iskenderê Şeşem- de û jihevkevtina serdarîkirina Sêzarê de ew der sala 1503 de careke din hate bivegerandin û wî sengerên Cubbino -Kobino- û Pergola dane bitextkirin.

¹Lişunvanên Giovanni Bentivoglio -Giyovanni Bentivogliyo-, yê ku ew ji bal Papa Yulyusê Duwem de der sala 1506 de ji Bologna hate biderkirin û ew di sala 1508 de der penabûna xwe de hate bimirin, ew der sala 1511 de careke din hatin bivegerandin û wan Sengera Porta Galliera -Gallîra- ya ku ew ji bal Papa de hatibû biavakirin, dane bitextkirin.

²Fransisko Sforza (1582 tanî 1508 de), ji xwe re li derîyê yekem de bide bitemaşekirin, Kurê Şervanê Serokê Peyan û Zavayê Flippo Visconti -Viskontîyê Fermanrewayê Mayland bi sazvanê Mîrneşînîya Mala Sforza ve hate bikirin, ya ku wê ji sal 1450 tanî 1540 de li Mayland de date biserdarîkirin.

³Bi bawerîya Sforzan ve bi sengerên xwe ve wan ligel Milet de bi bedbûn ve didan bireftarîkirin; jîbervêjî ve Milet ji bona Frensîyan nala bi Rizgarên xwe ve li wan de dane bipêşwazîkirin.

xwedanê sengeran jî ve bête biderkevtin, belam li ber çavên Milet de tu bête bireşkirin, weha dê ew nikarin te bidin birizgarîkirin; jiber ku heger Miletêkî carekê ji bona çekan destên xwe date biavêtin, wisa hergav ew ji xwe re Desthilatîyeke Bêgane dide bidîtin, ya ku ew ji bona wî dide biyarmetîkirin. Di vî zemanê me de, mîna ku merov ji xwe re dide bidîtin, senger bi kêrî tu Serdarekî ve ji bil Şehzadeya Forli¹ piştî mirina Mêrê wêna Şahzade Girolamo² pêve nehatin bikin; ya ku wê di sengerê xwe de dikarîbû xwe jiber hêrişê Milet bide rizgarîkirin, ji bona hewara Mayland bide biçavdêrîkirin û serdarîkirina xwe careke din ji xwe re bide bigerandin³. Zînet di wêçaxa hanê de wer bû, ku tu Desthilatîya Derve nikarîbû alîkarîya Milet bide bikin. Belam li paş jî de sengeran jî jê re kêr dane bikêrkin, gava ku Sêzarê Borgiya⁴ ji bona ser wê xwe date birakişandin û Miletê Dujminê wêna xwe ligel rexê Bêgane de date biavêtin. Weha dê ji bona wêna di zemanê çûyî û yê niha jî de hogirîya Milet jê re bi parastinek ewletir ve ji xwedanîya sengerên wê de bihata biderkevtin. Heger ku Merov li van tevan de dide bitemaşekirin, weha ez pesnê wî didim bikin, yê ku ew sengeran dide biavakirin, werjî bi wî corî ve jî ez wî didim bipesinandin, yê ku ew wan nade biavakirin; lêbelê ez rexne li heryekî de didim bigirtin, yê ku ew bi bawerîya xwe bi sengeran ve çavreşîya Milet bi kêmbûn ve guh pê dide bidan.

¹Evaya Catarina Katarina- Sforza bû.

²Li paş kuştina Mêrê wênayî Maqûlê Girolamo Riaro -Riyaro- de der 14. nîsana sala 1488 de ew ligel Zarokên wêna de bi Dîlîti ve hate bigirtin. Belam wê bi fen û xapandinê ve dikarîbû xwe ji nava lepên Tepvanan de bide rizgarîkirin û ew ji bona nava keleha xwe bide bibazdan.

³Mamê wêna Ludvico -Ludviko- il Moro Fermanrewayê Mayland Katarina date birizgarkirin û wî ew careke din ji bona ser serdarîkirina wêna li ser Imola û Forli date bidanîn.

⁴Sêzarê Borgiya di 19. çileyê pêşin de sala 1499 de ji bona Forli hate gihastin û wî di 28. çileyê pêşî de xwe ji bona ser senger date bikişandin, yê ku di nava wî de Katarina xwe dabû bipenakirin. Dorlêgirtinê bes tanî 12. çileyê paşin de der sala 1500 de date bidirêjkin; li pas vê de ew ji bona nava destên Sezarê de hate bikevtin.

Derîyê Bîstûyekem

Çi divê Serdarek ji xwe re bide bikirin, da ku ew bête binavûdengkirin

Hîç tiştêkî din ji bona Serdarekî weha navekî mezintir ji bil kar û barên pêrabûnên girng û nimûneyên bêhempa didin bipeydakirin, yên ku ew wan di rêya reftarîkirinên xwe de dide bikirin. Em vanan di vê dema xwe de li nik Ferdinandê Aragonî¹ Padîşahê Spanyayî niha de didin bidîtin. Merov dikare li ser wî de bigir bide bigotin, ku ew bi nuhî ve ji bona ser serdarîkirinê hatiye bigihaştin; ji ber ku ew ji Şahzadeyekî bêdesthilatî di rêya navnîşana navê xwe de ji bona Serdarekî tekane di filetîyê de hatiye bikirin. Heger ku Merov ji xwe re li kirinên wî de bide bitemaşekirin, wer Merov dê ji xwe re bide bidîtin, ku ew hemû bi giring ve û hin ji wan bi carekê ve bêqam bilind têtin biderkevtin. Di destpêka serdarîya xwe de wê xwe ji bona ser Granada² date bikişandin. Ev şerê hanê bi bingehê desthilatîya wî ve hate biderkevtin. Wî ev cenga hanê di dema aşîtîya navxwe de û bi bêtirs ve date bivêxistin, bi bêyî ku ew têde bête bilukumandin; jiber

¹Ferdinandê katolikî (1479 tanî 1516 de) pir caran ew ji bal Mikavilî de di namyên wî de û di nivîsta Mîr de bi pesindan ve dihate bibîrvexistin.

²Şerê dijî Padîşahiya Ereban, ya ku paytextê wêna Granada bû, deh salan hate bidirêjkirin. Şer bi serkevtina Ferdinand ve der 4. çilê paşîna sala 1492 de hate bipayînîkirin, yê ku ew di wê demê de nala biserkevtina Filetîyê bi ser Bêolvanan ve dihate biderkevtin.

ku di rêya vê cenga hanê de serên Baronên¹ -Xanedanên- Kastalanî hatibûn bidagirtin; yê ku wan jiber remana li ser cengê de nema li ser wegêrekî de didan biremankirin. Ferdinand bi vê ve navûnîşan û deszilatî ji xwe re li ser wan de date bikarkirin, bêyî ku ew wê ji xwe re bidin binaskirin. Bi perên Kenîştê² û yê Milet ve wî dikarîbû ji xwe re Spahan bide bixwedîkirin û di rêya vê cenga dirêj de wî dikarîbû bingeh ji bona Hêza xweyî Çekdarî de bide bidanîn³, ya ku wê li paş de jê re pir navûnîşan date bianîn. Jibilvanjî de wî, da ku ew hêjbêtir pêrabûnên mezintir bikaribe bide bikirin, her gav di bin perda oldarîyê de destên xwe ji bona dirbûneke bi jan ve date biavêtin, gava ku wî Marrannen -Marrannî⁴- dane biderkirin û pêre Padîşahîya xwe date bitalankirin. Hîç rûdaneke din mîna vê nehatîye bidîtin, ya ku ew weha bi dilşikestî ve û bi tekane ve mîna vêna dê hatibe bidîtin. Di bin

¹Baronên -Xanedanên- Kastilyanî pir bi dilbijokê Serxwebûna xwe ve dihatin biderkevtin. Biyekirina Kastilya û Aragon di nava destê Ferdinand de ji bala Xanedanên Kastilyanî bi çavreşî ve lêdihate bimeyzekevin, ya ku ew di rêya markirina wîna de ji bona Isabella Kastilyanî hate bipêkhatin. Şerê dijî Ereban, yê ku ew bi cenga oldarîyê ve dihate biderkevtin, ew ji xebata wanî hundurî ve dane bivegirtin.

²Cengê dijî Ereban ji bal Kenîştê de zor jê re hate bipîştgirtin, hegerjî ku wê yarmetî ji xwe re ji bal Kenîştê û Milet jî de di bin perda pêşvexistina Oladrîyê jî de dida bigirtin, weha ji bona wêna her gav bes û bi tenha ve yek tişt dihate bidîtin, ku ew li ser vê rêya hanê de bi yekitîya spanya ve bête bigihaştin.

³Sipahê Peyadeyên Spanî di dema Mikavili de pir bi pêt ve dihatin bipesinandin; rêk û pêkbûna wan li jêr Ferdinand de zor bala dihatin biderkevtin.

⁴"Marrannos" Merov ew Merov bi vî navî ve didan binavkirin, yê ku ew bi darêço ve ji Cihuan û Ereban dihatin filekirin, belam yê ku wan di nava dilên xwe de bawermendiya xwe de didan biparastin. Ew ji Spanya di navbera 1501 û 1502 de hatin derkirin. Vê derkirina hanê li ser rewanî û abûriya devra Spanî de pir bi ziyaniyî bêqamî ve xwe date kêrkin; ji ber ku ji vê demê û pêve li Spanya de Katoliyeke sert û serhişk hate bizalkirin. Hêjbiserdeji ve welêt bi biderxistina Marrannos ve geleg Zanistvan, Hunervan û Destkar dane biwindakirin, yê ku wan ev berên zanebûnê ji bona welêt didatin bidiyarîkirin.

wê perdê bi xwe de jî ve wî xwe ji bona ser Afrika¹ date birakişandin, wî şerê xwe li Italya² de date bilidarxistin û di nêzik de jî wî xwe ji bona ser Firensa³ date birakişandin. Weha wîna hergav tiştên mezin didan bilikarxistin û bilidarxistin, yê ku wan hertim Jêdarên wîna didan bendewarîkirin û biçavkorkirin û ew ji bona bidawîkirina wan dihatin bidevvekirin⁴. Pêrejî pêrabûnekê xwe bi ya din ve dida birêzkirin, wetov ku di navbera yek kirinên wîna de tucarî dem nedihate bidîtin, ku dijî wîna li ser xwe de bihata bikarkirin.

Hêjîbêtir ji bona Serdarekî bi kelkekî mezin ve têtê biderkevtin, gava ku ew di siyaseta xweyî hundur de bi karên pir gewre ve têtê birabûn, mîna ku Merov li ser Mîrza Bernaboyê⁵ Maylandî de dide biaxivtin. Merov ji bona nimûne li ser xwe de pir dihêle bête biaxivtin, gava ku Merov li nik her rûdanekê de bête biliberkevtin, ku Merov Mirovan, yê ku wan di jîna xweyî bajartî de tiştêkî taybetîyî baş yanî bed dane bikirin, li wê gorê de bide bipesinandan yanî bide bisizakirin. Bi her corekî ve divê Serdarek ji xwe re bide biremankirin, ku ew li nik hemû kirinên xwe de navê Merovekî mezin û zanevanekî hozan ji xwe re bide biwergirtin.

Herwehaji dê li Serdarekî de rêz lêbête bigirtin, gava ku ew bi

¹Der sala 1509 de Ferdinand kenarê deryayî Afrika ji Oran tanî Terablos date bivegirtin.

²Evaya di vegirtina Padişahiya Neapel de der sala 1504 de hate bidîtin. Ji xwe re li deriyê yekem û duem de bide bitemaşekirin.

³Evaya li vê derê de rast û durust ne li ser wê cenga ligel Frensa de dide biaxivtin, belam ew li ser cenga ligel Navarra de dide biaxivtin, ya ku ew ji bal Firensiyî de der sala 1512 de hate bipiştgirtin. di çaxa ku Firensiyî li Italya de cenga didan bivêxistin, ew ji bal Pyrenäen -Pireniyan- de dihate bitirskirin.

⁴Li vê derê de ew li ser wê rêya bi nav û bang ve dide biaxivtin, ya ku pê kêmaniyê hundrû di rêya reftarîkirina siyaseta derve de têtin bipoşandin.

⁵Bernabó Visconti ji sala 1354 tanî 1385 de ligel Birayê xwe de Caleazzo II. bi Mîrzayê Mayland ve dihatin biderkevtin, tanî ku ew ji bal Birazayê xwe Gian Galeazzo de hate bidîlîkirin û ew hate bijehrîkirin. Pêrabûnên Siyaseta wîna yanî hundurî di pir çîrokên sedsalê çardehan de bi qervên nazîn ve hatin binivîsandin.

Dostekî rast ve yanjî bi Dijminekî rast ve bête biderkevtin, ango gava ku ew bi bêguhêdanekê ve xwe ji bona rexê yekekî bi dijî rexê yekekî din ve bide bikin. Biryareke wetov hergav bi kelktir ve ji bêlayîn¹ bimayîn de têtê biderkevtin; jiber ku gava du Hemsayên xurt ligelhevdû de bişerkevin, weha zînet bi vî rengê hanê ve têtê bidurustkirin, ku tu, herger ku yek ji wan bête biserkevtin, ji yê biserkevtî ve divê bête tirsandin yanjî ku tu ji wî bi niyazmendî tirsê ve nayête bikin. Di herdu caran de jî ji te re bi kelktir ve têtê biderkevtin, ku tu xwe bi eşkere ve bide bidiyarkirin û cengeke bi rûmet ve bide bivêxistin. Di cara yekem de, herger ku tu xwe nede bidiyarkirin, tu dê hergav bi pepûkê Biserkevtîvan ve bête bikin û tu dê dilê Şikestîvan bi xwe ve bide geşûxweşkirin û ji bona te ne hêviya hewarê û nejî penabûnê têtê bidîtin; jiber ku Biserkevtîvan tu Dostên li wan de gûmankirî ji xwe re nade bixwestin, yê ku ew di tengayê de jê re tu alîkarîyê nadin bikin. Lêbelêjî Şikestîvan ji bona te tu penabûnê nade bigirawkirin, jiber ku te bi çekên xwe ve hevbeşîya bedbextîya wîna nexwestîye bide bikin.

Antiochus -Antiyoxus²- li ser daxwaza Ätoler -Ëtoleran de ji bona Yunanê de hate bikevtin, da ku ew Romanîyan bide biderkirin. Wî Nardvanê xwe ji bona nik Achäer -Aşêernê- Hevalbendên Romanîyan date birêkirin, da ku ew ji bona nava serên wan bide bixistin, ku ew xwe bêlayîn bidin bikin; ji rexê din ve jî Romanîya serdana wan ji bona xeberadanê ligel wan de datin bikin, da ku ew li ser rexê wan de bidin şierkirin. Ev karûbarê hanê ji bona ber Civata Aşêer hate bidanîn, ya ku tê de Nardvanê Antiyoxus ew ji bona bêlayînê datin bibangkirin û wî biryarê wê ji wan date bixwestin. Li ser vê daxwazê û di wê Civatê de jî bi xwe jî ve Wênerê Romanî date bersivkirin: "Quod autem isti dicunt non interponendi vos bello, nihil

¹Mikavili bi Dostê Bêlayînîyê ve nayête biderkevtin. Evaya xwe di tevaya nivîstên wî de dide biderxistin.

²Ji xwe re li Runkirinên Deryê Sêyem bide bitemaşekirin. Antiochus III. Padîşahê Gewreyî Surî (223 tanî 187 b. z. de) der sala 192 B. Z. de li ser daxwaza Bendîtîya Êtolan de ji bona nava Yunanê hate bigihaştin. Ew der sala 190 b. z. de li nik Magnesia di Asya Biçûk de ji bal Romanan de hate bişikenandin.

magis aleinum rebus vestris est; sine gartia, sine dignitate, praemium victorris erttis¹."

Ev dê weha herdem bête bidîtin, yê ku ew ne bi Dostê te ve têtê bidîtin, dê ew bêlayîbûnê ji te bide bixwestin û yê ku ew bi Dostê te ve têtê bidîtin, dê ew ji te bide bihîvîkirin, ku tu bi çekdarî ve yarmetîya wîna bide bikirin. Serdarên dudilî di piranîya caran de ji bona xwe ji jêvegirtina metirsîya wê bînê de rêya bêlayînê ji xwe re didin bigirtin û weha ew xwe pê bi pirbûn ve didin biwindakirin. Lêbelê heger ku Serdare ji xwe re biyara çûna ser bendekê date biwergirtin û heger yê ku te xwe pêve dabû bigirêdan, ew hate biserkevtin, weha ew beramberî te, hegerjî ku ew wehajî bi xurt jî ve bête biderkevtin û heger ku tu jî hêjî bi wî ve bêtir bête bigirêdan, têtê bierkkirin û dostanî di navbera we de bibestandin. Merov tucarî weha bi bêavrûbûn ve nayên bidîtin, ku ew nimûneyeke wetovî bêhempa bi bêsipasî ve bidin bersivkirin û ew te bidin binokerkirin. Herwehajî biserkevtinek tucarî wisa rast û durust nayête biderkevtin, ku Biserketvan ji xwe ne bi pêwistî biwergirtina hinek guhpêdanan ve û bi taybetî ji yên dadwerî ve têtê biderkevtin. Belê heger ku ew hate bişikestî, yê ku te xwe pêve dabû bigirêdan, weha dê tu li cem wîna de ji xwe re penabûnê bide bidîtin; ew dê yarmetîya te bide bikirin, tanî ku ew jê têtê bikirin û tu dê bi Hevalê bextê wî ve bête bikirin, yê ku ew dikare xwe careke din jî ber bi başbûnê ve bide berpêçkirin. Herwehajî di cara duwem jî de, hegerjî ku pêwendî li nik Şervanan de weha bêtin bidîtin, ku tu bi tîrsa Biserkevtîvan ve jî ve neyête bipêwistkirin, rast û durust bi jîrî ve têtê biderkevtin, ku tu bendekê ji xwe re bide bigirtin; ji ber ku tu ji bona biwindakirina yekî bi alîkarîya yê din ve dide biyarmetîkirin, yê ku ew wî divabû bida birizgarîkirin, heger ew bi jîr ve bihata biderkevtin². Heger ew bête biserkevtin, weha

¹Bi Kurdî ve: "Heger ku ewên ji we re didin bigotin, divê hûn xwe ji bona nava cengê nedin bixistin, weha evaya bi tucorî ve bi qazanca we ve nayête biderkevtin; hûn dê bi bêsipasî û avrubûnê ve bi pepûkî Biserkevtîvan ve bêtin bikirin". Ev dêrên hanê di dema Mikavilê de mîna reweştê di cihê karê wî de bi zimanê Latînî hatibû binivîsandin. Li nik Livius de li gora bi bîranî ve ew bi şeweyekî din ve têtê biderkevtin.

²Mikavilî her gav dida bibawerkirin, ku jîrbûna siyasî wê dide bidaxwazîkirin, ku dewletên kêr hêz divên xwe bi hev ve bidin bigirêdan, da ku ew xwe beramberî

ew bi te ve tète bigirêdan û hîç dê nehata bidîtin, ku ew bi alîkariya te ve neyête biserkevtin.

Li hêre de divê bête bigotin, ku Serdarek divê pê guhdanê bide kirin, ku ew xwe tucarî ligel desthilatvanekî xurt de nede bihevalbendîkirin, da ku ew xwe ji bona ser yên din bide birakişandin, jibil ku tengavî wî ji bona vê dide bineçarîkirin. Ez li jor de li ser vê de hatibûm biaxivtin¹. Jiber gava ku ew bête biserkevtin, tu dê bi Dilvanê wî ve bête biderkevtin. Serdar divên li gora karîne de xwe bidin bigirtin, ku ew bi yên din ve neyêtin bibestandin. Vênêtsiyanîyan² xwe ligel Firensiyan de bi dijî Fermanrewayê Mayland ve dane bihevalbendîkirin; wan dikarîbûn xwe ji vê hevalendîtiya hanê bidin bigirtin. Bi her hawayekî ve divê Merov kevtina wan ji bona wêna bide bigerandin. Herger ku Merov nikaribe xwe ji ber hevalbedîtiyeke wetov bide bivekişandin, (mîna ku ev li cem Florentsiyan³ de dihate bidîtin, gava ku Papa û Padîşahê Spanyan ligel Leşkrên xwe de xwe ji bona ser Lombardayî date birakişandin), wêcaxê divê Serdarek ji ber hoyên li jor gotî de destên xwe li hevalbendîtiyê de bide bipelandin. Herwehaji divê hîç Serdarîyek nede bibawerkirin, ku ew dikare bi carekê ve birayarîyên ewlebûnê bide bikirin. Hêjîbêtir divê tu ji xwe re bête biliberkevtin, ku biserkevtina hemû biryarên te ber bigûmanê tète bikevtin. Evaya

dewletê xurt bikaribin bidin bigirtin.

¹Ji xwe re li dîryê sêyem de bide bitemaşekirin.

²Di deriyê sêyem de Mikavili li ser vê siyaseta Vênêtsiyan de date bigotin: " da ku ew du bajarên di Lombardi de ji xwe re bidin bikarkirin, wanan Padîşahê Frensî ji bona Sêyemî Îtalya dane bimîrzakirin." Li ser bingehê peymanekê ligel Ludwig XII. Firensî de belê ligel dewlete xurt de Vênêtsiyan dixwestin, ku ew ji xwe re du cihan li Lombardi de der sala 1499 de bidin bivegirtin.

³Ji ber ku Florents di şerê navbera Ludwigê Duwazdehemînê Padîşahê Frinesi û "Hevgirêda Perest" bêlayîn hatibû bimayîn, şikestina xwe date bimisogerkirin. Ew ji bal Sipahên Spanî de hate bişikenandin. Prato hate bitalankirin, Serdarîya Komarî li jêr Soderini hate bixistin û Medici li jêr givaştina Papa de careke din hatin bidanîn. Mikavili bi xwe jî ve bi gorîvanî bêlayînbûna siyaseta Florentsê der sala 1512 de hate bikirin.

carekê ji caran di derbasbûna tiştan de têtê bikevtin, ku Merov tucarî nikare xwe ji xerabîyekê bide birizgarîkirin, bêyî ku Merov xwe ji bona yekeke din nede birakişandin. Jîrbûn di wir de têtê biderkevtin, ku Merov rengê xerabîyekê ji xwe re bide binaskirin û Merov ji xwe re xerabîya biçûk nala piçekî başîyê bide biwergirtin.

Hêjîbêtir divê Serdarek xwe nala Dostê kirinên jêhatîbûnê bide bixuyanîkirin, gava ku ew Kesên bi rêk û pêk ve dide bipêşvexistin û hozanên berekî dide biavrûkirin. Biserdejî ve divê ew ji bona Neşînvânên xwe nav di wan de bide bidan, ku ew bi aramî ve kar û barên xwe di bazirganîyê de, di çandinîyê û di her karekî din de bidin bikirin, da ku Kesek xwe nede bizdandin, ku malê xwe ji tirsan nede bipirkirin, ku belkî ew jê careke din dê bikaribe bête bisitendin. Herwehajî divê yekekî din jî xwe ji tirsan bêşan nede bibizdandin, yê ku ew ji xwe re firoştgehekê dide bivekirin. Serdar divê hêjîbêtir xelatan ji bona her Kesekî bide bidanîn, yê ku ew dixwaze bi pêrabûna kar û barên wetov ve bête birabûn û yê ku ew dide bimebestîkirin, ku bi şêweyekî ji şêwan ve dewlemendbûna bajarê xwe yanjî welatê xwe dide bipêşvebirin. Biservanjî ve divê ew di demên lihevhatîyê salê de ji bona Milet cejnan, şahîyan, govendan, semawendan, yarîbazîyan û pehlewaniyan bide bilidarxistin¹. Jiber ku di her bajarekî de Sazmendîyên Destkaran yanjî Qatan têtin bidîtin, divê ku Serdarîvan ji bona van Gurûhan guh bi wan ve bide bipêdan, carcaran ew ligel wan de bête birûniştin û ew hergav nimûneya dilxweşbûnê û merdbûnê bide biderxistin, nejhêjkêmitir ji vê divê ew hergav Meznahîya cihê xwe jî bide biparastin, weha divê evaya li cem tu kêsan de neyête bikêmkirin.

¹Di dema Karnaval -Şahîya bi cil û bergên Poşandî ve- û li nik kêsan din de. Merov ji xwe re Lorentzo Magnifico bide bibîrxistin, yê ku bi xwe jî ve sitiranên Karnaval didatin binivîsandin, yên ku ew ji bal Milet de dihatin bisitirandin.

Derîyê Bîstûduwem

Li ser dilsozîya Kardarên pê re¹, yên ku Serdar wan li dorhêla xwe de dide bidîtin

Ne bi kêmbûneke giringî ve ji bona Serdarekî helbijartina Kardarên wî jê re têtê biderkevtin. Magelo evanan baş yanî nebaş têtin bidîtin, ev bi jîrbûna Serdar ve têtê bigirêdan. Dîtina pêşî, ya ku Merov wê ji xwe re li ser bihişbûna Serdarekî de dide biwergirtin, dê ew di rêya Merovên dorhêla wî de bête binîşankirin. Evên hanê bi karîn û bi dilsoz ve têtin biderkevtin, wetov hertim Merov dikare wî bi Jîrvan ve bide bidanîn; jiber ku ew pê hatîye biliberkevtin, ku ew karînen wan bide nasîn û dilsozîya wan ji xwe re bide biragirtin. Belam heger ku ew halo neyêtin biderkevtin, wisa Merov dikare ji xwe re hergav dadwerîkirineke nebaş li ser Serdar de bide bigirtin; jiber ku ev helbijartina hanê bi şaşbûna pêşî ve têtê biderkevtin, ya ku wî ew ji xwe re dayite bikirin. Heryekî, ku wî Mîrza Antonio - Antonyo- da Venafo² nala dilsozekî Kardarê Pandolfo Petrucci -

¹Di vê navnişanê de Mikavili li ser Secretarii -Sikretêr, Yawir- de û ew nava nivîsadinê li ser Ministri -Wezîr- de dide biaxivtin. Ji bona wîna herdu beramber bi Serdar ve mîna hev têtin biderkevtin. Em ji bona van herdu gotinan gotineke dinî nenala dema Mikavili didin bidanîn. Ji bona Mikavilê Wezîr û herwehaji Yawir ew bi Merovên dilsoz ve di cihên karên xwe de dihatin bidîtin. Li gora dîtina me de bawerîya Mikavili derbarê Yawir de bi durust ve têtê biderkevtin, belam ew derbarê Wizîr bi durust ve nayête biderkevtin. Jibervêjî ve li vir de gotina Kardaran ji bona şuna herdu gotinên din hate bihelbijartin.

²Antonio Giordani da Venafo (1459 tanî 1530) li Siyena de bi Mamostê Mafe ve dihatê bidîtin, li paş de ew bi Dawer bû û di dawî de ew bi Şêwirdarê Pandolfo

Peruşîyê- Mîrzayê Siena -Siyena- ji xwe re dida binaskirin, Pandolfo Petruşî nala Merovekî pirî gewreyî jêhatîyî mezin dida dadwerîkirin; jiber ku wî Merovekî wetov bi Kardarê xwe ve dabû bikirin.

Sê rengê bi hişbûnê ve têtin bidîtin: yê yekem hemûyî jiber xwe ve têtê biliberkevtin, yê duwem dibe, ku ew bête biliberkevtin, çiyê ku yê din ew dane binaskirin û yê sêyem ew ne jiber xwe ve û nejî bi alîkarîya yê din ve têtê biliberkevtin. Yê pêşî bi nîşekî pir bilind ve, yê duwem bi baş ve û ye sêyem bi bêkelk ve têtê bidîtin. Ji vê bi neçarî ve têtê biderkevtin, ku Pandolfo Petruşî bêgûman ji yê duwem têtê biderkevtin, heger ku ew ne ji nîşê yekem bête bidîtin. Hegerjî ku yekek başbûnê û bedbûnê di reftarîkirin û gotinên yekekî din de bikaribe ji xwe re bide bidadwerîkirin, hegrjî ku ew bi xwe jî ve bi tu jêhatîbûnan jî neyête birabûn, lêbelêjî wisa ew dikare kirdarên bed û başên kardarên xwe ji hev bide binaskirin û ew yekekî dide bipesindan û yê din dide birûsarkirin. Kardarê wî nikare ji xwe re bide bihêvîkirin, ku ew wî ji xwe re bide bixapandin û jiber vêjî ew destrast têtê bimayîn¹. Lêbelê çawan Serdarek dê bikaribe Karadarên xwe bide binaskirin ? Jibonavêna nîşaneke neveşartî têtê bidîtin: ji xwe re bide binaskirin, ku Kardarê te bêtir ji bona xwe ji te dide biremankirin û ew li cem hemû pêrabûnan de li qazanca xwe de dide bigerandin, weha ew dê tucarî Kardarekî teyî bi kelk ve nayête biderkevtin; jiber kî bi kar û barên serdarîyê ve bête birabûn, divê ew tucarî li ser qazanca xwe de nede biremankirin, lêbelê divê ew hergav bes û bi tenha ve li ser kara Serdarê xwe de bide biremankirin û divê ew tucarî bala xwe bi ser wan tiştan ve nede biavêtin, yê ku ew ne ji bona berjewendîya dewletê têtin bidîtin. Ji alîyekî din de divê Serdar jî bala xwe ji bona ser Kardarê xwe bide bidan, da ku ew ji xwe re sertewandina wî bide bigirawkirin; ew divê wî bide binîşankirin û bizengînkirin, ew divê

Petrucci hate bikirin. Wî wênerîya Pandolfo Petrucci li nik cîvîna Serokên Peyan de li Magione date bikirin, yê ku wan dijî Cesare Borgia serên xwe dabûn bihildan. Ji xwe re li derîyê heftem bide bitemaşekirin.

¹Mikavili nebes tenê ji bona Serdar berpirsiyarîya helbijartineke rast û durust ji bona Kardarê pêre didebi pêvekirin, belam hêjbêtir ew wî dide biberpirsiyarîkirin, ku Kardarê pê re divê bi dadwerî ve bête bihiştin.

xwe beramberî wî bide biberpirsiyarîkirin û ew wî ji bona hemû cihên birûmet û berpirsiyaran bide bibeşdarîkirin, da ku Kardar bide bidîtin, ku ew bêyî wîna nikare xwe li ser pîyên xwe de bide biragirtin û jiber ku ew bi pir xwedanîya navnîşanan û maldarîyê ve tete biderkevtin, ew nema hergav bêtir ji bona navnîşanan û maldarîyê dide bixebatkirin û berpirsiyarîyên wiyî zor wî ji bona veguhertinên pêwendiyên didin bibizdandin. Wisa Heger ku Kardar bi vî rengê hanê ve bêtin bipeydakirin û Serdar û Kardarên wî wetov ligel hevdû de bidin bireftarîkirin, wêçaxê ew dikarin bi hev re bidin bibawarîkirin; heger na dê hergav ji bona vî yanjî yê din dawîyeke pirî bed bête bidîtin.

Derîyê Bîstûsêyem

Ji Şelafan divê Merov xwe bide bivegirtin

Piteke giring û şaşbûnekê ez naxwazim di ser xwe re bihêlim bêtin biderbaskirin, yên ku Serdar bi hêsanî ve bi wan ve tête bikevtin, gava ku ew ne pir bi jîrbûn ve têtin biderkevtin yanjî gava ku ew ne bi pextyarî ve derbarê helbijartina Kardarên xwe de bêtin biderkevtin. Ez Şelafan didim bimebestkirin, yên ku ew weha zor di Şahnîşînyê de têtin bipeydakirin. Belê Merov bi weha payebûn ve xwe didin bidîtin û ew bi bîr û bawerîya xwe ve weha bi pîrî ve xwe bi xwe ve didin bixapandin, ku ji bona wan pir bi dijwarî ve tête biderkevtin, ku ew xwe ji vê nexwşîya Şelafîya hanê bidin bigirtin. Kî bixwaze xwe ji vê bide biparastin, ew xwe bi ber wê metirsîyê ve dide birakişandin, ku ew bête birûsarîkirin. Tu rêyeke din nayête bidîtin, ku Merov xwe ji Şelafîyê bide bigirtin, ji bil ku Merov Merovan bide biliberxistin,, ku divê ew te nedin birûsarîkirin, gava ku ew ji te re rastîyê bidin bigotin. Lêbelê gava ku her yek ji bona te rastîyê bikaribe bide bigotin, weha wêçaxê beramberî te rêzlêgirtin tête binemankirin.

Jibervêjî ve divê Serdarekî jîr rêyeke sêyem ji xwe re bide biwergirtin û ew ji bona serdarîya xwe Merovên Şareza bide bihelbijartin, yên ku ew bes û bi tenha ve ji bona wan azadîyê divê bide bidan, ku ji bona wîna re rastîyê bidin bigotin û ev jî bes û bi tenha ve li ser wan tiştan de divê bête bikirin, yên ku ew li ser wan tiştan de ji bona wan dide bipirskirin. Belê bi her awayekî ve divê ew ji bona amojgarîya wan ji wan bide bipirskirin û bîr û barîyên wan ji xwe re bide bihîstin û li paş de biryarîya xwe li gora dilê xwe de bide bidan. Ew beramber heryekê ji van Amojgaran divê wetov xwe bide

bireftarîkirin, ku heryekek ji wan divê bête biliberkevtin, ku ew li ber dilê wî de deha weha tête bişêrînkirin, çend ew ji nava dilê xwe de ji wîr re dide biaxivtin. Jibil van pêve divê ew guhdarîyê li tu kesekî din de nede bigirtin. Hejîdûrtir divê ku ew ji bona ser biryardana tişteki carekê biyarkirî nemabêtir bête bilêvegerandin û ew divê bi xurtî ve li ser biryarên xwe de bête birawestandin. Kî tişteki din bide bireftarîkirin, dê ew bi gorîyê Şelafvanan ve bête bikirin yanjî dê ew di encamê bîr û bawerîyên cudan de bi pîrbûn ve biryarîyên xwe bide biveguhertin. Ji encamê vê dê bête biderkevtin, ku dê li wî de bi kêmtir ve bête birêzlêgirtin.

Li ser vêna de ez dixwazim nimûneyekî ji dema me bidim bianîn: Keşe Luca -Luka¹- yekek ji dilsozên Qeyserê Maximilian - Maksimilyanî²- nihayî di peyvîna xwe li ser Qeyser de ji min re date bigotin, ku evaya xwe ji bal tu Kesî de nade biamojgarîkirin û tevlivejî de ew tucarî tişteki jî li gora bîr û bawerîya xwe de nade bikirin. Ev jî jibervêjî ve tête bidîtin, jiber ku ew hertim bi servajî wanên gotîyî jorî ve dide bikirin. Qeyser bi xwe ve Merovekî pir bi kêmî ve dide biaxivtin û pêrabûnên kar û barên xwe ji tu Kesî re jî nade bigotin û herwehaji ew amojgarîyê jî ji xwe re ji tu Kesî nade bisitandin. Lêbelê jiber ku pêrabûnên kar û barên wîna di dema bicîanîna wan de divên bêtin bieşkerekirin û ew li ber hemû çavan de têtin bidanîn, weha bi pêrabûnên wan kar û baran ve Merovên ji dorhêl û berên wî ji bil dijî bi cîanîna wan ve radibin û jiber ku ew bi dudilî ve tête biderkevtin, ew careke din dev ji wan dide biberdan. Weha tête biderkevtin, ku ew

¹Pater Luca Rinaldi yek ji dilsozên Qeyser Maximalian bû û ew carcaran jî nala Nardvan jî dihate bikaranîn. Mikavili ew di dema nardina xwe de ji bona Tirol li nik Şahnişîniya Qeyserê Germanî -Elmanî- de (di çileyê paşîna sal 1502 û axlêvasala 1503 de) date binaskirin.

²Kaiser Maximilian -Qeyser Maksimilyan- (1459 tanî 1519) "Gernasê dawîyî" ji sala 1493 de hatiye bihelbijartin, yê ku ew bi Qeyserê Romanîyî ve li roma de hatiye bitackirin. Ew pir bi serê Mikavili ve dihate bikevtin. Wî di rapotekî xweyî nardinyê de pir jîrbûnên wîna nala Serdarekê Sipah û Padişahêki dadwer date bipesinandin: "Merov dê bikarîba li ser wî de bida bigotin, ku ew xwe di tevaya berzbûnê de dide bidîtin, heger ku wî merdbûna û nermbûna xwe bêtir bida bihefsarîkirin."

kar û barên donê biryarkirî îro ew wan dide bihilanîn û Merov tucarî nizane, bê ka ew çî dide bixwestin yanî dide bimebestkirin. Wehajî Merov nikare piştî xwe bi biryarîyên wî jî ve bide bigirêdan.

Serdarek jîbervêjî ve divê hertim xwe bihêle bête bişewirdarîkirin, lêbelê bes û bi tenhave gava ku ew vê bi xwe ve jî xwe re dide bixwestin û ne gava ku hinek wê jê re didin bixwestin. Belam divê ew bi xwe ve jî xwe re bi lez û bez ve lêgerandinan bide bikirin û li nik hemû lêgerandinên xwe de, jî yên ku ew li ser wan de dide bipirskirin, divê ew bi bînfirêhbûn ve li rastîyê de bide biguhdarîkirin. Heger ku ew hate biliberkevtin, ku Merov rastîyê jiber nehiştina dilê wî jê re nade bigotin, weha divê ew xwe li ser vêna de bide bitûrekirin. Hegerjî pir Merov di wê bîr û bawerîyê de bêtin bidîtin, ku Serdarek, yê ku ew bi jîr ve têtê biderkevtin, vê navnîşana xwe ne jî bal seruşîyên zikmakîya xwe de dide bisipaskirin, lêbelê ew wê jî bal Amojgarên başî dorhêla xwe de dide bisipaskirin, weha ew xwe bêgûman didin bişaşkirin; jiber ku bi rêzaneke giştî ve têtê biderkevtin, ya ku ew tucarî bi şaşî ve nayête biderkevtin: ku Serdarek, yê ku ew bi xwe ve ne bi hiş ve têtê biderkevtin, wehajî nikare bi başî ve bête bişewirdarîkirin, jî bil ku herger lihevdu de hate birasthatin, ku Serdar xwe bi carekê ve li jêr birêvebirina Rêberêkî bi hişî hozan ve bide bixistin. Di vê zînetî hanê de dibe bi başî ve bête biderbaskirin; belam ev pir nade bidirêjîkirin. Jiber ku dê Rêberê dewletîyê rast û durust di nava demeke kurt de serdarîkirinê jî nava destên wî de bide biderxistin. Herger Serdarek xwe li gel gelean de dide bişewirdarîkirin, yê ku ew bi xwe ve ne bi jîr ve têtê biderkevtin, weha dê ew tucarî amojgarîyên mîna hev jî xwe re nede bidîtin û ew dê bi xwe ve nikaribe bête biliberkevtin, ku ew wan ligel hevdu de bide biberamberîkirin. Heryek jî van Amojgaran dê ew jî bona qazanca xwe bide biremankirin û Serdar dê nikaribe wan bide birastkirin û nejî wan bide binaskirin. Amojgarên qenc bi dijwarî ve dê têtin bipeydakirin; jiber ku Merov dê jî bona te hertim bi nebaşî ve bêtin biderkevtin, herger ku tu jî bona başîyê li wan de nede bizordarîkirin. Ji vêna Merov encam jî xwe re dide bikişandin: ku Amojgarîyên baş, jî yên ku ew dikaribin bêtin bipeydakirin, bi pîrbûn ve ew jî bona ser jîrbûna Serdar têtin bigerandin û ne ku jîrbûna Serdar jî bona Amojgarîyên baş têtê bigerandin.

Derîyê Bîstûçarem

Çima Serdarên Italî Welatên xwe dane biwindakirin

Heger amojgarîyên dayîyên li jorî de bi hiş ve li wan de bêtin bitemaşekirin, wêçaxê dê tu cudabûn di navbera Serdarekî nuhî ji bona ser desthilatîyê gihaştî û yekekî Şûngirvanê Mîrneşînîyekê de bête bidîtin û dê serdarîkirina wîna jî wetov di pêşiya pêşî de jî weha bi girawkirî û mayîn ve bête bidîtin, mîna ku ew hatibe Şûngirtin; jiber ku ji bona Hilkişvanekî nuhî ber bi jor ve dê li karên wî de gelekî bêtir hûr û kûr ji kar û barên Mîrekî Şûngirî bêtin bitemaşekirin. Heger ku Merov van ji xwe re bi jêhatî ve bide binaskirin, weha dê ew gelekî bi xurttir ve ji bona nava serên Merovan bêtin bikevtin û weha ew bi gelekî bêtir ve bi Merovê nuh ve têtin bibestandin, ji yê ku ew ji Binemaleke kevnar tête biderkevtin. Jiber ku Merov dê ji bal niha de bi gelekî xurttir ji dema kevnar ve pê bêtin bikêrkirin. Heger ku ew di niha de hatinên xwe bi têrkirî ve bidin bidîtin, weha ew xwe li ser wan de didin bidilxweşkirin û ew ji bona tu veguhertinana nadin bigerkkirin; belê dê ew xwe bi hemû hêzên xwe ve ji bona biparastina Serdar bidin bimertalkirin, bes û bi tenha gava ku ew erkên xwe nede bijibîrkirin. Weha dê navnîşana wîna bête biducarîkirin; carekê jiber ku wî fersê bingehê serdarîyeke nuh dayite bianîn û duwem jiber ku wî ew di rêya qanûnên başe, Leşkerekî baş de û nimûneyên baş de bi rûmetê ve dayite bigihandin û wî ew dayite bihîmkirin. Herwehaji mîna ku Serdarek bi ducarî ve tête bişermezarkirin, gava ku ew di rêya bêmejtîya xwe ve Welatê xweyî Şûngirî ji nava destên xwe dide biwindakirin.

Heger ku Merov ji xwe re li Desthiltavanan de, yên ku wan li

Italya de di vê dema me de serdarîkirinên xwe dane biwindakirin, mîna Padîşahê Neapel¹, Fermanrewayê Mayland² û yên din bide bitemaşekirin, weha dê Merov ji xwe re li nik wan de di pêşî de şaşbûneke hevbeşî nala hoyê bide bidîtin, ev jî bi xwe jî ve di neguhpêdanê de ji bona çekdarîkirinê de tête bidîtin, ya ku ez bi dirêjî ve li jor de li ser de hatime biaxivtin³. Merov dê hêjîbêtir ji xwe re bide bidîtin, ku hinek ji wan li nik Milet de bi kîndarî ve dihatin bidîtin yanî gava ku ew ji bal Milet de dihatin bihezkin, ew nikarîbûn bihatana biliberkevtin, ku ew divên li ser Mezinan de bêtin bizalkirin. Bêyî van şaşbûnên hanê dewlet nayêtin biwindakirin, yên ku ew hêjî weha hêza jîyanê di xwe de didin bidîtin, da ku ew Leşkerekî ji bona qada şer bidin birêkirin. Filippê Makdonî⁴, - ne Bavê Iskender lebelê yê ku ew ji bal Titus Quinctius -Kuvinktiyus- de hate bişikenandin -, beramberî mezinbûna Roma û Yunanî de pir desthilatîya wî nedida bidîtin, yên ku wan ji bona ser wî xwe dabûn birakişandin. Tevlivêjî de wî dikarîbû çend salan cengê dijî wan bide bikirin, jiber ku ew Serbazekî baş bû û ew dihate biliberkevtin, ku ew ji xwe re dilsozîya Milet bide bihiştin û ku ew xwe ji Mezinan bide biparastin. Heger jî wî di dawîya dawî de jî serdarîkirin ji bona ser çend bajaran jî date biwindakirin, weha jê re hêjî Padîşahîya wî hate bihiştin.

Bidesthilatvanên me, yên ku wan li paş serdarîkirineke pir salî

¹Friedrich -Fridrikê- Arogon Padîşahê Neapel, jiber ku ew bi carekê ve bi bêçek ve dihate bidîtin, der sala 1501 de padîşahîya xwe ji bona Merevên xweyî Ferdinadê Katolikîyî Padîşahê Spanî û ji bona hevalbendên wîyî frensî date biwindakirin. (Ji xwe li Dergehê III. de bidin bitemaşekirin).

²Herwehaji Ludovico il Moro Mailand der sala 1500 de ji bona Ludwig XII. Padîşahê Frensî date biwindakirin. Wî jî tu Spah ne bûn û biserdejî ve ew ji bal Milet de dihate bikîndarîkirin. (Ji xwe re li dergehê III. de bidin bitemaşekirin).

³Ji xwe re li derîyên XIII. û XIV. bidin bitemaşekirin.

⁴Philippê Makdonî ji bal Konsul Titus Quinctius Flaminius de di cenga Makdonîyî duwem de der sala 197 B. Z. de li nik Cynoscephalae de li Thessalien de hate bişikenandin. Wî tevaya Padîşahîya xwe neda biwindakirin. Makdonya bes û bi tenha ve ji bona welatê xweyî kokdarîyê hate bisînorkirin.

de di dawî de serdarîkirina xwe dane biwindakirin, divên jibervêjî ve ne ji bona bext, lêbelê ji bona tirsonekîya xwe bidin bigazinkirin. Jiber ku wan di demên aram de tucarî ji xwe re nedan biremankirin, ku evanan xwe dikarin bidin biveguhertin, (mîna ku evaya bi Saşbûneke giştîyî Merovan ve têtê biderkevtin, di bêdengîya deriyê de nema avrabûn bi bîrê ve têtê bikevtin). Gava ku demên tengav hatin bipey dakirin, wan bes û bi tenha ve ji bona bazdanê ji dêlva liberxwedanê¹ didatin biremankirin û wan ji xwe re didatin bibawerkirin, ku dê Milet wan jiber tûrebûna xwe beramberî destdirêjîyên Biserketvan careke din bidin bigerandin². Ev encambûna hanê bi rastî ve têtê biderkevtin, gava ku ji bona Merov dibûneke din neyête bidîtin; lêbelê ewaya bi şaşî ve têtê biderkevtin, gava ku Merov ji bona vena destikên dinîyî alîkar di serguhên xwe re dide biavêtin. Belê jibervêjî dê hîç tu kes ji xwe re nexwaze bête biavêtin, jiber ku ew ji xwe re dide bihîvîkirin, ku ew dê ji xwe re Merovekî bide bidîtin, yê ku ew wî dê careke din ji bona anîna wînayî ser pîyan bide bialîkarîkirin. Ev yan bi carekê ve nayête bidîtin yanjî heger ku ew hate bidîtin, wêçaxê ev bes û bitenha ve li ser kêşê girawkirina de têtê bikirin. Alîkarîyeke wetov bi şermezarî ve têtê biderkevtin û ew ne jî bi te ve têtê bibestandin. Bes û bi tenha ve destikên liberxwedanê bi başî ve, bi girawkirî ve û bi pişgirtî ve têtin biderkevtin, yên ku ew bi tenha ve bi te ve û bi jêhatîbûna te ve têtin bigirêdan.

¹Friedrich Aragonî û Ludovico il Moro ji xwe re dane bibazdan.

²Ludovico il Moro ji xwe re didate bihîvîkirin, ku dê Maylandî destdirêjîyên Dagîrkin Frensi bi bêdîlî ve ji xwe re bidin bihilgirtin.

Derîyê Bîstûpênc

Çi bext¹ di nava tiştên vê dunyayê de dikare bide bikirin û çawan divê Merov beramberya wîna bide bikirin.

Belê ji bona min ne bi veşartî ve tete biderkevin, ku pir di wê bîr û bawerîyê de bûn û hêjî ew tede têtin bidîtin, ku tişt di vê dunya hanê de weha zor ji bal bext û Xwedê ve têtin birêvebirin, ku Merov bi hemû jîrbûna xwe ve nikarin dijî bi rêveçûna wîna ve tu tiştî bidin bikirin, belê ku tu destîk bi carekê ve dijî wî nayêtin bidîtin. Jivêna Merov dikarîbû bida biencamkirin, ku Merov divê pir serê xwe bi tiştan ve nede biêşandin, belam Merov xwe ji bal lihevraştatînan de bide biberbadkirin. Ev bîniya hanê di vê serdema me de jiber veguhertînen mezin de, yê ku em di nava wan de her roj dihatin bijîyandin yanjî têtin bijîyandin û yê ku ew li derveyî her pêşbînîyeke Merovanîyê de têtin bikevtin, bi firehbûn ve hatîye bibelavkirin². Heger ku ez vê tanî radeyekî lê bidim bigûmankirin, belam ez jî di hin waran de ji bona vê bîniya hanê xwe didim bimêldarîkirin. Belam jiber ku em bi xwedanê vîneke azad ve têtin biderkevtin, ez ne bikêmtirjî ve ji bona dibûnê didim bidîtin, ku bext bi nîvî ve bi

¹Bext ji bona Mikavilî bi deshîlatîyeke serûştî ve tete biderkevtin, bêyî wî hîç dewletek û hîç Rêberekî siyasî nikare kar û barên xwe bidin birêvebirin. Ew ji bona wîna divê bête bipeydakirin, belam ew divê bi carekê ve ji bona wîna piştî xwe pêve nede bigirêdan, jiber ew ku ligel kêfa xwe de tete biderkevtin, bes û bi tenha ve mayîna wîna di veguhertîne de tete biderkevtin.

²Mikavilî li vêderê de li ser veguhertînen ji nişkê de di nava pêwendîyên Italî de dide biaxivtin, yê ku ew der sala 1494 de hatin birûdan. Frensa Padîşahîya Neapel date bigirtin, Medici -Midişi- ji Florens hatin biderkirin, yê ku wan ji sala 1434 de tede didan biserdarîkirin. Der sala 1512 de careke din ew ji bona wêna hatin bivegerandin.

Mîrzayê ser kar û barên me ve têtê biderkevtin, herwehajî nivê din yanjî bigir weha bi pirî ve jî ew ji me re dide bihiştin. Ez wîna nala şepolê avrabûnekê didim biwekhevkin, yê ku ew link avrabûnê de welêt bi ber lehîyê ve dide bixistin, dar û xanîyan dide birakirin, li hêre de ew zemî li ber xwe de dide bibirin û ew wê li dera hanê de li ber kenaran de dide biavêtin; tev jiber wê dide bibazdan, heryek xwe jiber tûndbûna wêna dide bialîkin, bêyî ku ew hîç piçekî jî liberxwedanekê bikaribe bide bikin. Tevîjî ku tişt wehajî têtin biderkevtin, belam ji tiştêkî din pêve nema têtê bihiştin, ku Merov di demên aram de di rêya kolandina golan de û avanîkirina derbendan de parastinên xwe bidin kirin û vêjî wer ew bidin kirin, ku di dema lehîrabûnê de avê di rêya cihokan de bidin birêvekin yanjî tûndbûna wêna bidin bisistkin, da ku ew ne weha xwe bi bez û wêrankirî ve bide bişepolkin.

Weha mîna vê jî li gel bext de têtê biderkevtin; ew deshilatîya xwe li wêderê de dide bixuyanîkin, li cihê ku hêza liberxwdanê têtê nayête bipeyda kin û ew hêrîşên xwe ji bona ser wêderê de dide bibirin, li cihê ku ew dida bizanîn, ku ew di rêya derbendan û golan de dê neyête bergritin. Herger ku Merov ji xwe re li Italya de bide bitemaşekin, ya ku ew bi qada van veguhertinan ve têtê biderkevtin û hêjbêtir wê ji bona wan palpêdan date bidan, weha Merov ji xwe re dide bidîtin, ku ew bi welatekî bê derbend û bêyî kêmtirîn biparastin ve têtê biderkevtin. Heger ku wêna ji xwe re hêz ji bona çekdarîkirineke lihevhatî de nala Gerministan, Spanya û Frensa¹ bikarîba bida bianîn, weha dê van lehîyên² hanê tu wêrankirinên wetov mezin nedana biencamkin yanjî dê ew bi carekê ve nehatan bicîhatin. Bêtir ez naxwazim li ser liberxwedana beramberî bext de bi giştî ve bidim biaxivtin.

Belam ez dixwazim bêtir li ser dirêjbûna tekanan de bêtim

¹Gerministan, Spanya, Frensa Leşkerên xurt dane bilikarxistin.

²Mikavili li vêderê de li ser şepolên lehîyên sipahên Bêganan ji Frensiyan û Spaniyan ji bona nava Italya dide biaxivtin.

biçûyîn û bidim bieşkerekirin, ku Merov Serdarekî îro bi bextyarî ve û sibeynê bi kevtî ve dide bidîtin, bêyî ku zînetî wîyî serûştî yanjî yekekê ji nîşanên wî xwe dabîn biveguhertin. Ev li gora bîr û bawerîya min de di pêşî de ji bona ser hoyên bi dirêjî ve li jor de li ser wan de axivtî de tête bigerandin, ku belê her Serdarek, yê ku ew xwe bi carekê ve bi bext ve dide bibestandin, tête biwindakirin, gava ku xweser bext xwe dide biguhertin. Lêbelêjî ez didim bibawarîkirin, ku dê bes û bi tenha ve ew biserkevtî ve bête biderkevtin, yê ku ew şeweyê reftarîkirina xwe bi canê demê re dide biligelhevdûkirin û dê ew bê biserkevtî ve bête bidîtin, yê ku ew bi pêrabûnên xwe ve ne li gora pêwendiyên demê de dide biderxistin.

Merov dide bidîtin, ku Merov bi cudanbûn ve didin bixebatkirin, da ku ew bi armancê ve bêtin bigihandin. Ya ku ew li ber çavên wan de tête bihejandin, da ku ew pê bi nav û dewlemendbûnê ve bêtin bigihandin: yek li ser xwe de, yê din nala bizot dide bixebatkirin û yê sêyem bi niyazmendî zordarîyê ve tête bikirin. Yek ji xwe re konetîyê, yê din ji xwe re bînfîrehbûnê û yekekê din biservajî van jî ve ji xwe re dide bikaranîn. Weha Merov dikarin bi rêçên cudan ve ji bona aramancê bêtin bigihandin. Dibe, ku bête bidîtin, ku ji du Merovan bi nîşanên¹ li gora hev de yek ji wan bikaribe bi aramancê xwe ve bête bigihaştin û yê din pê nikaribe bête bigihandin. Herwehajî dikare bête bidîtin, ku du Merivên bi carekê ve cudan bi mêldarîyên xwe ve dikarin mînahev bi xwedan bext ve bêtin bidîtin, yekekê ji wan ew ji xwe re di rêya xebata nerm de dayite biwerbigirtin û yê din ew di rêya xabata sergerm de ji xwe re dayite biwergirtin. Ev bes û bitenha ve bi vê ve tête bigirêdan, magelo Merov şeweyêre ftarîkirina xwe ligel pêwendîyên demê de dane bimînahevkin yanjî na? Jivêna jî dikare bête biderkevtin, - jiberê ve min ew dayite binîşandan-, ku du Merov li nik bikaranîna rêçên cudan de bi yek kêra nalahev ve bêtin bigihaştin û ji herduwan li nik bikaranîna rêçên mînahev yek dikare ji wan bi aramancê xwe ve bête bigihaştin û yê din nikare pê bête bigihaştin.

¹Mikavili li vêderê de li ser Nermvnanan, Bînfîrehan, Pêtan û ÇavSORAN de dide biaxivitin.

Bivêjî ve veguhertina bext tète bigirêdan. Heger ku li gora vêna de yekekî bi nermî û bi bînfirêhbûn ji xwe re bide bixebatkirin û rêça wêna li gora demê û pêwendîyan tète biderkevtin, we ber bi pêş ve tète bikevtin; belam heger ku dem û pêwendî xwe bidin biveguhertin, weha dê ew bête biwindakirin, jiber ku wî rêça xwe neda biveguhertin¹. Bigir kêmerovekî weha jîr tète bidîtin, yê ku ew tète biliberkevtin, ku ew xwe li gora zemanan de bide biveguhertin; jiber ku Kesek nikare dijî zikmakîya xweyî serûştî bide bikarkirin û herwehaji pêrejî Kesek nikare ji xwe re bide bibiryarîkirin, ku ew xwe ji wê rêyê bide bidagerandin, ya ku ew hergav bi serkevtî ve li ser de dida biçûyîn. Heger ku jibervêjî ve demê xebateke bahozî bide bidaxwazîkirin, weha Merovekî nermî li ser xwe de dê nikaribe li gora wê bide bikarkirin û ew dê bête biwindakirin. Belam heger ku ew ligel zemanan û pêwendîyan de cewhera xwe bide biveguhertin, weha dê bext xwe jê re nede biveguhertin.

Papa Yulyusê Dewum² di hemû pêrabûnên kar û barên xwe de

¹Van rexneyên hanê Mikavilî beramberî Savonarola û Serderini de dide bikirin, yên ku ew nehatin biliberkevtin, ku ew siyasetê bidin biveguhertin, tevî ku ev jî pir bi pêwistî ve dihate biderkevtin. Herduwan divabûn zordarî bidana bikaranîn, da ku ew xwe bidin biragirtin; belam wan ev nikaribûn ji xwe re bidana bikirin. Jiber ku yek ji wan bi Keşe ve dihate biderkevtin û tu desthilatîya wî nebû, yê din jiber ku Civatên wîyî siyasî, yên ku ew bi xwedan desthilatî ve dihatin biderkevtin, tu desthilatî pê nedan bisipartin.

²Julius -Yulyusê- Duwem ji sala 1503 tanî 1513 ji Mala della Rovere bi Papayî ve hate bidîtin. Bi rêçên konebûnî sergerm wî dikaribû xwe pê bide bigihaştin, ku ew dewleta Kenîştê ji nû ve bide birêkûpêkkirin. Gava ku wî serdarî ji xwe re date bigirtin, dewleta Kenîştê xwe di nava jihevexistinê dedite bidîtin; gava ku ew mir, wê xwe di rêk û pêkîyî de diate bidîtin û wê xwe bi bajarên Parma, Piacenza, Reggio û Urbino ve jî dabû bimezinkirin. Wî vegirtinên xwe ne ji bona mala xwe dane bikirin, belam wî ew ji bona Kenîştê dane bikirin. Zoradrîya wêna beramberî Sermetranan bi nav û deng bû; belam wî Kesek ji wan neda bikuştin, tevî ku jî malên hemûyan jî pê hate bihiştin, wî hemû ji bona kara Kenîştê date bipêşkeşkirin. Mero ew bi navê "Pontifice terrbte" ve didate binavkirin. Ew bi Papayê pêşî ve dihate biderkevtin, yê ku wî careke din riya xwe nala nişana Mêran date biberdan. Vê reweşta hanê Padişahên zemanê wî dane bihawakirin. Wî bi huner ve pir zexim pê date bidan. Reffael wêneyî wî date binigarîkirin. Wî ferşê bingehê Kenîsta Petros date bidanîn. Nigarên Miichelangelos - Mişêlancelo di Sixtina, Logiyên Bramante, Stanzen Raffaello, herwehaji pilana Goristana wîna mezin ji bal Mêsêlancilo wêneyê Mosayî bi nav û deng jî ji bal Mişêlancilo ev hemû kar û barên mezîni nemirî ji bona ser Yulyus tète bivegarandin.

bi tundî de pê dihate birabûn, weha rêça wêna pir bi başî ve li gora pêwendiyêndemê de dihate biderkevtin, ku wî hergav hemû bi dawîbûneke bextiyarî ve dida bigihandin. debera Merov xwe bes û bi tenha ve li ser pêrabûna wîyî pêşî de beramberî Bologna¹ bide bibîrvexistin, gava ku hêjî Mîrza Giyovanni Bentivogliyo dihate bijîyandin. Vênêtsiyanîyan û herwehajî Padîşahê Spanî jî liberkevtina xwe ji bona vê pêrabûna hanê nedan biderxistin. Herwehajî ew ligel Frensa de ji bona vê pêrabûna hanê hêjî di nava dan û sitendinê de dihate bidîtin. Tevlivêjî de wî bi xwe ve bi hemû sergerbûna xwe de ji bona nava qada wê cengê xwe date biavêtin. Beraberî vê gava hanê Spanîyan û Vênêtsiyan xwe bi bindewarî ve û bi bêdengî ve datin biragirtin. Vênêtsiyanîyan xwe ji tirsan dane biragirtin û Spanîyan jî xwe jiber vê ve dane biragirtin, jiber ku wan ji xwe re didatin bimebestkirin, ku dê ew ji xwe re tevaya Padîşahîya Neapel careke din bidin bigerandin². Ji rexê din ve Papa Frensi ji bona bi ser alîyê ve dane birakişandin. Gava ku Padîşahê Firensa gavên Papa ji xwe re dane binaskirin, wî xwest, ku ew wî ji xwe re nala Dostekî bide biqazanckirin³, da ku ew pê Vênêtsiyanîyan bide bipozşikenandin û wî ji xwe re dida bibawarîkirin, ku dê sipahên wîna bêtin biserkevtin; jiber ku ew wî bi eşkere ve naxwazin bidin birûsarîkirin.

Weha Yulyus bi cenga xweyî bahozîyî vexistî ve pê hate bigihaştin, ku hîç papayekî dinî ligel hemû jîrbûna merovanîya xwe de

Nemaze pêwendîya navbera Yulyusê Duwem Mişêlancilo pir bi gireng ve têtê biderkevtin: herdû bi rûçikên mîna hev dihatin biderkevtin, yên ku ew hergav li binguhên hevdû de dihatin bikevtin; jiber ku bidawîkirina nigarîkirina Sixtina perestgehê bi dirêji ve dihate biderkevtin. Wî carekê bi darê xwe ve li Mişêlanco date bi xistin.

¹Ji xwe re li rûnkirinên derîyê yanzdehemîn de bidin bitemaşekirin.

²Vênêtsiyan zevîyên di navbera kenarê Adriya û Iyonê de ji xwe re didan bimaldarîkirin, yên ku ew ji bona wan ji bal Ferdinandê Duwemê Aragonî nala kirya wan ji bona alîkarîya wan jê re beramberî Padîşahê Karlê Heştêmî Frensi der sala 1494 de hatîbûn dan. Wan ew der şerê Vaillâ de der sala 1509 de ji bona Spaniya dane biwindakirin û van didan bihêvîkirin, ku ew dê tevaya Padîşahîya Neapel careke din ji xwe re bidin bivegerandin.

³Vê ji bona durustkirina Hevgirêda Kamberayi der sala 1508 date biajotin.

nikarîbû pê bihatina bigihştin. Heger ku wî ligel serrakişandina xwe de çavdêriya Roma bida bikirin, tanî ku peyman bihata bigirêdan û hemû likarxistin bihatana bicîanîn, mîna ku dê her Papayekî din evaya bida bikirin, dê ew tucarijî bi armanca xwe ve nehata bigihandin; jiber dê padîşaha Frensa ji xwe re bi hezaran ve mehne bidana bipey dakirin û dê yên din jî ji xwe re bi hezaran ve gûman bidana biderxistin. Ji hemû pêrabûnên Papa din, yên ku ew bi wî rengî ve hatin biderbasbûn û yên ku ew hemû biserkevtî ve hatin biderkevtin, ez naxwazim li ser wan de bidim biaxivtin. Jiber ku ew bi dirêjî ve nehate bijîyandin¹, ew bi niyazmendî kevtinan ve nehate bikirin. Heger ku dem bihatana bidîtin, yên ku wan pêrabûneke li ser xwe de bidana bidaxwazîkirin, weha dê wê windakirina wîna bida biencamîkirin; jiber ku dê wîna tucari xwe ji şeweyêreftarîkirina xwe nedidate bidûr kirin, ya ku ew ji şerûştîya xwe jê re bi mêldarî ve dihate biderkevtin.

Weha ez ji bona vî encamê hanê têtîm bigihaştin: jiber ku bext xwe dide biveguhertin û Merov li ser rêçên xwe de têtîm biqerimandin, dê ew bes û bi tenha ve tanî wêçaxê biserkevtî ve bêtin bidîtin, tanî ku herdu xwe li gora hevdu de bidin bidîtin û ew dê bêtin bikevtin, gava ku ew herdu bi gorîhevdu ve neyêtin bikirin. Herwehaji ez di wê bîr û baweriyê de jî têtîm bidîtin, ku bi başî ve têtî bidîtin, gava ku Merov sergermtir ji sernermbûnê têtî biderkevtin. Jiber ku bext bi Jin ve têtî biderkevtin, da ku Merov wê bide biserjêrkirin, divê ku Merov li wê de bide bixistin û biderkirin. Herwehaji Merov dide bidîtin, ku bi hêsanîtir ve bext ji bal Sergerman de têtî bizalkirin, mîna ku ew ji bal Sernerman de têtî bikirin. Jibervêjî ve bext hergav mîna Jinê ji bona Xortan bi Dost ve têtî biderkevtin; jiber ku nermbûna wan ji sergermbûna wan kêmtir têtî biderkevtin û ew ji bona wêna fermanên bi jîrdarîyeke mezin ve didin bidan.

¹Nala Pîrekî Heftê salî Yulyus der sala 1503 de bi Papa ve hate bikirin û ew der sala 1513 de hate bimirin.

Derîyê Bîstûşeq

Banga ji bona wergirtina desthilatîyê di Italya de û wê ji Barbaran bidin biazadîkirin

Heger ku ez li hemûyî de, yê ku ez tanîniha li ser wî de hatime biaxivtin, bidim bitemaşekirin û ji xwe re remanan li ser wî de bidim bikirin, magelo di demaniha de li Italya de dem ji bona Serdarekî nuh bi başî ve têtin biderkevtin û magelo ji bona Merovekî jêhatî û jîr jê re kêş têtê bidîtin, da ku ew zînetên demaniha bide birengkirin û ew pê navnîşana xwe û xweşîya tevaya Miletê Italî bide biderxistin. Ji min re ji bona Serdarekî nuh weha pir zînetên baş têtin bidiyarîkirin, ku ez hîç demeke dinî wetov nadim binaskirin, ya ku ew ji bona wîna wisa dê bihata bilihevhatin. Mîna ku min li jor de li ser de dayite biaxivtin, ku divabû Miletê Israîlî ji bal Misriyan de bihata bikolekirin, da ku pê nîşana Rêberîya Musa bihata bidiyarîkirin. Pars -Fas- divabûn bendîtîya Mêdiyan ji xwe re bidin bihilgirtin, da ku ew rewanîya mezinî Korş ji xwe re bidin binaskirin. Atinî divabûn bi berba ve bêtin bikevtin, da ku hozanîya bêqamî Theseus -Têhseyus- xwe bide bixuyanîkirin. Wehajî divabû îro Italya xwe di nava Pêwendîyên li ber çav de bide bixistin, da ku pê hêza canê Italî bête biderkevtin. Ew divabû nala Cuhân bête bikolekirin, nala Pars bête bibendkirin, nala Atinan bête bizîvarîkirin¹, bi bê Serok, bi bê rêstik divabû ew bihata

¹Nala Cuhên Bendeyên Misriya, wehajî Italî di siyaseta hundurû de bi Bendên Barbaran ve (Frensî û Spanîyan) dihatin biderkevtin; wehajî nala ku Pars -Faris- li jêr serdarîkirina Mêdiyan de dihatin bidîtin, wetovjî Italî di siyaseta derve de xwe li jêr desthilatîyên Bêganî de didatin bidîtin; biserdejî ve Italya di nava serdarîkirinên pirî biçûk de dihatê biparvekirin, rast û durust ew wetov mîna Atinîyan berî bi yekkirina wan ligel Attikas de dihatin bidîtin.

bişikendanin, bitalanîkirin, bizîvarîkirin, ji bal Dujmin de pêlêkirin û divaû ew her renekî berjêrbûnê ji xwe re bide bihilgirtin. Hegerjî min tanî niha ligel yekekî Binavûbamg¹ de tîrêja hêvîbûnê dida bixuyanîkirin, weha ku Merov dikarîbû ji xwe re bida bigotin, ku ew ji bal Xwedê de ji bona rizgarîkirina Italya hatîye bitackirin, belam Merov wetov li paş de ji xwe re date bidîtin, bêka çawan ew di qotê derbasbûna jîyana xwe de ji bal bext de hate bidevjêberdan. Weha Italya xwe de di zînetekê de dide bidîtin, ku ew xwe bi nala bêjîyan ve dide biderxistin.; ew çavdêrîya wî kesî ji xwe re dide bikirin, yê ku ew dê birînên wê bide bisaxkirin, talankirinên Lombardayî², derdên Padîşahiya Neapel ji bal Toskana³ de bide bidawîkirin û wê ji belayên giranî dirêj de bide birizgarîkirin. Em dibînin, bêka çawan ew ji Xwedê dide hêvîkirin, ku ew ji bona wêna Merovekî bide birêkirin, ku ew wê ji hovîti û zordariya Barbaran bide biazadkirin. herwehaji em dibînin, ku ew amadeye û herwehaji ew dide bixwestin, ku ew li dû alekî de bête çuyîn, bes û bi tenha ve gava ku Merovek bête bipeydakirin, yê ku ew wê alê dide biberz û bibalakirin.

Lêbelê di demaniha de Kesek xwe nade bixuyanîkirin, yê ku ew hêvîyên xweyî mezin pê ve bide bigirêdan, ji bil Mala weyî hêja pêve nayête bidîtin, ya ku ew li ser bingehê bextiyarî û jêhatîbûna xwe de ji bal Xwedê û Kenîştê de hatîye bipiştgirtin, ku ew Serokê wê di vê bêhna niha⁴ de bi Rêberê azadîkirina wêna ve bidin bikirin. Ev dê tu dijwarîyên mezin nedin bikirin, heger ku hûn kirinên û jîna Binaûbangkirinên⁵ bi navkirî li jor de li ber çavên xwe de bidin

¹Li vêderê de Mikavili li ser Cesre Borgia dide biremankirin.

²Lombardayi bi qada hemû cengan ve ji sala 1494 de dihate biderkevtin.

³Gava ku welat nema ji bal Serbazên Bêganan de dihate bitalankirin, weha ew ji bala Padîşahan û Şahîşahan de bi xûkitîyên gewreyî cengê ve mîna Padîşahiya Neapel û bajarên Toscana dihatin bibarkirin.

⁴Ji 1513 de Leo X. Kurê duwemî Lorenzo Magnifico bi Papa ve dihate bidîtin.

⁵Musa, Korş, Theseus û Romulos.

bidanîn. Hegerjî ku ev Merovên hanê bi tekane û zor mejin jî dihatin biderkevtin, lêbelê tevlivêjî de ew Merov bûn û hîç yekekî ji wan zinetên wetov qenc jî li ber xwe de ji mîna yên niha de nedate bidîtin. Pêrabûnên wan jî ne dadwertir û ne jî hêsantir ji yên niha de dihatin biderkevtin û Xwedê jî piştê wan ji ya we bêtir nedida bigirtin. Li vêderê de li ser tiştê rewê têtê bireftarîkirin: "iustum enim est bellum quibus necessarium, et pia arma ubi nulla nisi in armis spes est"¹. Reş pir zor bi başî ve têtin biderkevtin; hegerjî ku rewş bi başî ve bêtin biderkevtin, dijarî nikarin bi mezinbûn ve bêtin biderkevtin, heger ku Mala we bes û bi tenha ve li gora pêrabûnên wan de bidin bikin, yên min ew nala nimûneyan dane binavkirin. Li ser van de Merov nîşanên zor hêja ji xwe re dane bibihîstin, yên ku ew bêhempa bûn û ew ji bal Xwedê de hatibûn birêkirin: derya xwe jihev date çbiirandin, tavekê rê ji we re date binîşankirin, Avê xwe ji tehtekî date bipijiqandin, gezo xwe date bibarandin. Hemû xwe ji bona Mezinbûna we bi hev re date biyekkirin. Tiştê hêjî hatibû bimayîn, divabû hûn bi xwe ve bidin bikin. Xwedê naxwze hemûyî bide bikin, da ku ew ji me vîna meyî azad û para navûnîşênê, ya ku ew bi me ve têtê bigirêdan, nede bisitendin.

Merov bi ser sûrandî ve nayête biderkevtin, ku hîç yekek ji wan Italîyên² bi navkirî ve nikarin wî karê hanê bidin bikin, ji yê ku Merov ji Mala weyî bi rêz û hêja ve dikare bide bihêvîkirin. Hegerjî ku veguhertinên wehayî pir li Italya de û cengên vêketîyî wehayî pir di nava wê de didin binîşankirin, ku li nik me de bi hemû jêhatîbûnê û çekbazîyê ve nema bi carekê ve tu tişt dikarin bêtin bikin. Evjîjibervêjî ve têtê biderkevtin, jiber ku bi rêxistina kevnî şeweyê cengê ve nema têtê bikêrhatin û jiber ku Kesekî jî di xwe de nedayite bidîtin, ku ew pê hatibe biliberkevtin, ku ew bi rêxistineke nuh ve ji

¹"Belê ceng ji bona wî bi rewê ve têtê biderkevtin, yê ku ew ji bona wêna hatîye bineçarîkirin û çek bi perest ve têtin bidîtin, gava ku ew bi hêvîya tenê ve bêtin biderkevtin."

²Francesco Sforza. Cesare Borgia uhd.

bona şeweyê cengê bide biafirandin. Belam ji bona Merovekî, yê ku ew bi nuhî ve ji bona ser desthilatîyê tête bihilkişandin, tu tişt weha bi pîrbûn ve jê re navnîşanê mîna danîna qanûnên nuh û ji nuh ve birêxistina bingehê Leşker nadin bianîn. Gava ku ew tiştên hanê li ser bingehê baş de hatin biavakirin û ew di xwe de mezinatîyê bidin biderxistin, weha ew ji bona wîna hêjabûnê û gewrebûnê didin bipeydakirin. Li Italya de ne li ser kêmbûna pertel de tête biderkevtin, yê ku Merova dikare her durûvekî pê bide bidan. Li vir de hêjbêtir jêhatîbûn di nava Libatan de tête biveşartin, belam bes û bi tenha ve ji bona biderxistina wêna ji nava wan Libatan serî têtin bikêmkirin. Merov ji xwe re di pevçûna duberî de û di berberîyên biçûk de dide bidîtin, bêka çiqasî Italî ji xwe re bi hiner ve, bi konetî ve û bi hiş ve wan pevçûn û berberîyan didin bikirin. Belam gava ku ew ji xwe re ji bona avanîkirina Leşkerî didin bikarkirin, ew bi wan ve nayête bikirin. Evaya tev de ji lawazîya Seweran tête biderkevtin. Jiber yên ku ew hinekî têtin biliberkevtin, ew tu guhpêdanîyê ji xwe re nadin bidîtin. Heryek ji wan ji xwe re dide bibawarîkirin, ku ew hinekî hatîye biliberkevtin, jiber ku tanî niha hêjî Kesek nehatîye biderkevtin, yê ku wî di rêya jêhatîbûnê û bext de biserketina xwe dayite binîşandan û wî di rêya wê de yên din ji xwe re dane bisertewandîkirin. Jîbervêjî ve hatîye bidîtin, ku di tevaya demê de û di tevaya cengên van bîst salên vê dawîyê de jî¹ her Leşkerek, yê ku ew bes û bi tenha ve ji Italiyan dihate bipêkhatin, xwe bi nebaşî ve didate biderxistin. Nîşan ji bona vêna şerên li nik Taro² de, li paş de jî li cem Alessandria - Alessanderya³-, Capua -Kapu⁴, Genewa¹, Vailá -Vailê², Bologna³ û

¹1494 tanî 1514 ji dema şerê Karl VIII. Padişahê Frensî de.

²Di şerê li nik Fornovo de li cem Taro der sala 1495 de Padişahê Frensî Karlê Heştêm dikarîbû Sipahên Italiyî Hevgirêda Vênêtsiya bide bişikenandin.

³Alessandria -Alessanderya- der sala 1499 de ji bal Ludwigê Duwanzdehemînî Padişahê Frensî de hate bitalankirin, piştî ku ew ji bal Femandarê wê ji bona Frensîyan hate biberdestkirin, yê ku ew ji bal Ludovico il Moro ji bona Fermanarê wê hatibû bidanîn.

⁴Der sala 1501 Frensîyan di cenga beramberî Padişahîya Neapel de Capua -Kapua- xwe re dane bigirtin.

Mastre⁴ de didin biderxistin.

Weha heger ku Mezinbûna Mala we bixwaze li ser nemûneya wan Merovên gewreyî bi navûbang ve bide biçûyîn, yên ku wan welatên xwe dane birizgarîkirin⁵, wetov ji her tiştî bêtir bi bingehe girawtir ve ji bona her pêrabûneke wisa tête bipêwistîkirin, ku divê Leşkerekî taybetîyî bi xwe ve bête bipeydakirin; jiber ku Merov ji bil nik Leşkerê xwe xwe pê de nikare ji xwe re Serbazên dilsoztir, rasttir û baştir bide bidîtin. Heger ku heryek ji wan bi xwe ve bi jêhatî ve bête biderkevtin, weha hemû bi hev re hêjbêtir deha bi jêhatîtir ve têtin biderkevtin, nemaze gava ku ew ji xwe re bidin bizanîn, ku ew li jêr fermanariya Serdarê xwe de têtin bidîtin, yê ku ew ji bal wî de têtin bihêjayîkirin û bixwedîkirin. Jîbervêjî divê bête birêzanîkirin, ku Sipahên wetov divên bêtin bidurustkirin, da ku ew bi jêhatîbûna Italîyan ve bikaribin zora Bêganan bidin bibirin. Tevîjî ku Sipahê Peyadeyî Siwêsrî û Spanî jî bi tirsdarî ve têtin biderkevtin, weha dê herdu jî bi xwedan şaşbûn ve bêtin biderkevtin; gava ku Hêzekeçekdarîyî sêyem ne ku bes tenê ew dixwaze beramberî wan liberxwedanê ji xwe re bide bikirin, belam hêjbêtir ew ji xwe re dide

¹Li nik Genewa de der sala 1507 de Genewîyan ligel Ludwigê Duwanzdehemînê Padişahê Frensî de dane şerkerin. Ew hatin bişikenandin. Lugwig ji bona nava Genewa hate bikevtin.

²Der sala 1509 de li cem Vailá de Frensiyan zora Vênetsiyan dane bibirin.

³Der sala 1511 de Frensiyan Bologna dane bigirtin û wan Bentivoglia careke din ji bona ser bajêr dane bidanin. Fermanarê Papayê Yulyusê Duwem ji bajêr date bibazdan.

⁴Der sala 1513 de Sipahên Hevgirêdana Cambrai -Kamberay- ji Spanîyan, qeyserê Elmanî, Papa û Ingilîziyan bi hev re bajarê Mastre dane bikavilkirin. Ew îro bi navê Mestre ve li nêzika Vênetsiya tête bikevtin. Serleşkerê Spanî Vênetsiya ber bi barandina bomban ve date kirin, da ku ew wê beramberî hevalbendîtiya wêna ligel Frensa de bide bisizakirin.

⁵Musa, Korş, Theseus û Romulus.

bihêvîkirin, ku ew wan bide bişikenandin. Spanî di xwe de nadin bidîtin, ku ew xwe beramberî Sipayê Siwarî bikaribin bidin biragirtin û Siwêsrî jî divên ku ew jî beramberî Sipahê Peyade bêtin bitirskirin, gava ku ew jî wetov mîna wan di şer de bi pêgirî ve bidin bişerkirin. Jîbervêjî ve serpehatîyê dayite bixuyanîkirin û ew dê hemîşejî bide bixuyanîkirin, ku Spanî nikarin xwe beramberî Sipahê Siwarîyî Firensî bidin birabigirtin û Sipahê Siwêsrî jî nikare xwe li ber Sipahê Peyadeyî Spanî de bide bigirtin. Tevîjî ku Merov derbarê deqa dawî de hêjî tu serpehatîyên bi dawîkî ve ji xwe nedane bicivandin, belam Merov ji xwe re di şerê Ravenna¹ de nimûneyeke wetov date bidîtin, gava ku Sipahê Peyadeyî Spanî ligel Spahên Elmanî de bi şer ve hate bikevtin, yên ku ew di birêvebirina şer de nala Peyadeyê Siwêrî didin bireftarîkirin. Spanî bi saya canbazîyên xwe ve û bi saya parastina mertalên xwe ve dikarîbûn xwe ji boan nava rêzên Rimbazên Elmanî de bidin birakişandin û ew ji bona ser wan bi bêpoşandî ve bidin bihêrîşkirin, bêyî ku Elman bikaribin hîç tiştêkî jî beramberî wan bidin bikirin; hegerjî ku Sipahê Elmanî Siwarî beramberî wan nedaya bihêrîşkirin, dê wan hemû Elmanî bida biqîrkirin. Heger ku Merov kêmanîyên Sipahên Peyadeyên Spanî û Siwêsrî ji xwe re bikaribe bide binaskirin, weha Merov di xwe de dide bidîtin, ku Merov dikare Sipahêkî din bide bidurustkirin, yê ku ew beramberî Sipahê Siwarî dikare liberxwedanîyê bide bikirin û ew hîç tu tirsê ji bal Sipahê Peyade ji xwe re nade bidîtin. Ev jî dê di Şêweyê çekdarîyê û veguhertina birêvebrina şer de bidin bikêrkirin. Evanan bi nuhbûnan ve têtin biderkevtin, yên ku ew ji bona Serdar Navnîşanîyê û mezinatîyê didin bipeydakirin. Weha divê Merov vê kêsa hanê di ser xwe re nehêle bête biderbaskirin, da ku pê Italya li paş demeke weha dirêj de Rizgarvanê xwe bikaribe bide bidîtin.

Dibe, ku ez nikaribim bi başî ve bidim biderxistin, bê ka dê ew bi çi dildarîyê ve di hemû deveran de bête bipêşewazîkirin, yên ku

¹Di şerê Ravenna de der 11. nîsana sala 1512 de Sipahên Peyên Elmanî li jêr Gaston de Foixê Frensî de beramberî Spanîyan didan bişerkirin,, yên ku wan ji xwe re Peyên Sipahên Sîwêsrî didatin bikaranîn.

wan li jêr kevtina Bêganan de derd ji xwe re dane bihilgirtin, bê ka dê ew bi çî tolgirtineke germ ve, bi çî dilsoziyeke bêsînor ve, bi çî gorîbûnê ve û bi çî herikandina hêstiran ve bête bihembêzkinin! Çi derî dê xwe li ber wî de bidin bidadan, kî dê li fermanên wîna de nedin biguhdarîkin ? Kî dê zikreşîyê beramberî wîna bide biderxistin. Kîjan Italî dê beramberî wî dilsoziya xwe bide binayînîkin! Heryek dilên wan ji serdarîkirina Barbaran têtin biverişandin. Weha divê Mala weyî Mezin vî karê hanê bi gernasî ve û bi hêvî ve ji bona ser milên xwe bide bihildan, yê ku ew di nava canê dadwerîyê de tête birapêçandin, da ku li jêr ala wîna de welatê meyî Bavûkalan careke din ji bona rûmetê bête bigihandin û li jêr parastina wîna de gotina Petrarca -Petrarkas¹ - bête birastîkin:

"Virtù contro a furore,
prendeá l'arme; e fia el combatter corto:
Ché l'antico valore
Nelli italici cor non é ancor morto²"

Ev di çirîya paşîna sala 1995 de hatîye bidawîkin.

Ez wergerandina vê nivîsta hanê ji bona Mamoste û Dostê xweyî şêrîn Ali Gelawêjê Mukriyanî didim bipêşkeşkin, yê ku ew di Zindana Evînê de li ser destên Axundeyên Xilxalîyên Iranîyî Xişxaşkêş de hate bikuştin, da ku navê vî Mêjûvanê Kurdistanê di nav bextê Miletê me de bête bihilanîn û bihiştin. Cuma.

¹Francesco Petrarca (1304 tanî 1374) ew Xweşxwevan û Merovan bû; Wî demavejandinê date biamadekin.

²Gernasîya Merovan beramberî tûrebûna Dujminan dê ji bona çekan dest bidin biavêtin; şer dê bi kurtbûn ve bête bidawîkin. Belê mêrxasîya kevna di nava dilên Îtalîyan de hêjî nehtîye bitemirandin. (Petrarca, Canzone 16 Italia mia...) (Beşê 6, dêrên 13-16).